

อภิธานศัพท์ปัทมา บาลี-แปล

สุกัรีย ฤมทอว และคณน

อภิธานัปปทีปิกา บาลี-แปล

ดร.สุกัรีย กุมทอง

วศ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า), พร.ม. (พระพุทธศาสนา),

พร.ด. (พระพุทธศาสนา)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโธมส์ นครปฐม

๒๕๖๘

อภินันท์ปติปทา บาลี-แปล

ผู้เขียน

ดร.สุกัทธิ กุมทอง

วศ.บ., พร.ม., พร.ด. (พระพุทธรศาสนา)

รศ.ดร.ธานี สุวรรณประทีป

ป.ร.๙, ศน.ม., พร.ด. (พระพุทธรศาสนา)

รศ.ดร.วีโรจน์ คุ่มครอง

ป.ร.๙, ศน.ม., พร.ด. (พระพุทธรศาสนา)

เว็บไซต์

www.ajsupee.com

คณะกรรมการกลั่นกรองผลงานวิชาการ (Peer Review)

พระมหาโกมล กมโล, รศ.ดร.

รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

ศ.ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

รศ.ดร.สุวิณ รัตสัตย์

ศิลปะ/รูปเล่ม

ภาพพิมพ์

ภาพประกอบ

มนต์ชัย ขาวส้าอวงค์

ISBN

978-616-619-837-9

พิมพ์เมื่อ

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

จำนวนพิมพ์

๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด

๕๕/๑๒-๑๔, ๓๓ หมู่ ๔ ต.บางกรวย-จตุรนต์

ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ ๐-๒๘๗๕-๕๑๕๔-๖

โทรสาร ๐-๒๘๗๕-๕๑๕๓

วัตถุประสงค์

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

คำนำ

คัมภีร์ อภิธานปิปปิกา เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมนามบัญญัติต่าง ๆ เพื่อช่วยในการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและเข้าใจหลักธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นพจนานุกรมบาลี ๑,๒๐๓ คาถาจำนวนกว่า ๖,๐๐๐ ศัพท์ มีทั้งศัพท์ระบุถึงสิ่งเดียวกัน เช่น พระพุทธเจ้า (๓๒ ศัพท์) พระพุทธโคดม (๗ ศัพท์) นิพพาน (๔๖ ศัพท์) พระอรหันต์ (๕ ศัพท์) สวรรค์ (๕ ศัพท์) เทวดา (๑๔ ศัพท์) อสูร (๔ ศัพท์) พรหม (๘ ศัพท์) พระอินทร์ (๒๐ ศัพท์) เป็นต้น และ ศัพท์มีอรรถหลายอย่าง เช่น ฌม (อรรถ ๑๔ อย่าง) พรหมจริย (อรรถ ๑๐ อย่าง) สมย (อรรถ ๙ อย่าง) วณณ (อรรถ ๑๐ อย่าง) สจจ (อรรถ ๘ อย่าง) สาธู (อรรถ ๖ อย่าง) เป็นต้น

คัมภีร์นี้ประกอบด้วยเนื้อหา ๓ กัณฑ์ ได้แก่ ๑) **ลัคคกัณฑ์** รวบรวมศัพท์ที่ระบุถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธโคดม นิพพาน พระอรหันต์ สวรรค์ เทวดา อสูร พรหม พระอินทร์ ไฟ แสงสว่าง ท้องฟ้า ดวงดาว ดวงอาทิตย์ กาลเวลา ฤดูกาล เสียง คำพูด และสภาวะธรรมต่าง ๆ เช่น ความดี จิต ปัญญา ความเพียร ตัณหา เป็นต้น ๒) **ภูกัณฑ์** แบ่งเป็น ๖ วรรคย่อย ได้แก่ (๑) ภูมิวรรค ศัพท์เกี่ยวกับแผ่นดิน (๒) ปุรววรรค ศัพท์เกี่ยวกับเมือง (๓) นรวรรค ศัพท์เกี่ยวกับบุคคล (๔) จตุพพัฒน์วรรค ศัพท์เกี่ยวกับวรรณะ ๔ (๕) อรัญญาทิวรรค ศัพท์เกี่ยวกับต้นไม้ ภูเขา และสัตว์ (๖) ปาतालวรรค ศัพท์เกี่ยวกับแม่น้ำ ทะเล และเมืองบาดาล ๓) **สามัญญกัณฑ์** แบ่งเป็น ๔ วรรคย่อย ได้แก่ (๑) วิเสสยาธินวรรค ศัพท์ที่เป็นวิเสสนะ (๒) สังกัณณวรรค ศัพท์ไวยาหารทั่วไป (๓) อนกัถวรรค ศัพท์ที่มีอรรถมาก (๔) อัพพยศัพท์ อรรถของนิบาต อุปสัค และปัจจัย

คัมภีร์นี้ มีครูบาอาจารย์รวบรวม แปล และอธิบายไว้หลาย
สำนวนแล้ว แต่เนื่องจากในงานวิจัย เรื่อง “การพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้คัมภีร์ไวยากรณ์บาลีโบราณทางออนไลน์” หัวข้อย่อย
“การพัฒนากระบวนการเรียนรู้คัมภีร์อริธานปทีปิกา” เป็นการ
จัดทำบทเรียนเพื่อสอนผู้สนใจเรียนทางออนไลน์ จะต้องมีการ
วิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดโดยละเอียด และนำเนื้อหาเพียงบางส่วน
มาจัดหมวดหมู่ใหม่ และสอนให้แก่ผู้สนใจทางออนไลน์เป็นเบื้องต้น
ผู้วิจัยจึงได้แปลและจัดพิมพ์ขึ้นมาใหม่

ในการตรวจสอบบทบาลีและคำแปล ผู้แปลได้อาศัยหนังสือ
ที่ครูอาจารย์ท่านได้รวบรวมและแปลไว้ก่อนแล้วเป็นแนวทาง
จะขอกล่าวระบุชื่อท่านเหล่านั้นไว้ เพื่อแสดงความเคารพและซาบซึ้ง
ในอุปการคุณของท่านเหล่านั้น ดังนี้

(๑) ต.นาคะประทีป หนังสือ **อริธานปทีปิกา และ อริธานป-
ปทีปิกาสุจิ**

(๒) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ หนังสือ
**พระคัมภีร์อริธานปทีปิกา หรือ พจนานุกรม ภาษาบาลีแปล
เป็นไทย**

(๓) พระมหาสมปอง มุทิโต หนังสือ **คัมภีร์อริธานวรรณนา**

(๔) พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล และ จำรูญ ธรรมดา หนังสือ
คัมภีร์อริธานปทีปิกา

(๕) มหาวิทยาลัย ไฟล์เอกสาร **อริธานปทีปิกานิสสยะ**

นอกจากนั้น ผู้แปลขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสมลักษณ์
คนธสาโร ป.ธ. ๙, ดร. สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
ต่อการแปล และ อาจารย์มนัส จอดพิมาย, ป.ธ. ๙ ช่วยตรวจทาน
ศัพท์านุกรม และ บทบาฬีต่าง ๆ

ขออนุโมทนาผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเล่มนี้ และ
ขอขอบคุณญาติธรรมทั้งหลายที่มีเมตตาต่อผู้แปลเสมอมา หากมี
ความผิดพลาดประการใด อันเกิดจากความด้อยสติปัญญาของผู้แปล
ก็กราบขอขมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย และ
ขอโอสถิกรรมจากท่านผู้อ่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุกัรึ ฤุณทอ
หวัหน้าโศรทการ

สารบัญ

ปณามคาถาและคำปฏิญญา	๑๑
สัคคกัณฑ์ ที่ ๑	๑๕
ภูกัณฑ์ ที่ ๒	๖๕
กুমิวรรค ที่ ๑	๖๕
ปุรวรรค ที่ ๒	๗๕
นรวรรค ที่ ๓	๘๓
จตุพพัฒน์นรวรรค ที่ ๔	๑๑๔
ขัตติยวรรค	๑๑๔
พราหมวรรค	๑๓๖
เวสสวรรค	๑๔๗
สุททวรรค	๑๖๖
อรัญญาทิวรรค ที่ ๕	๑๗๗
อรัญญวรรค	๑๗๗
เสลวรรค	๑๙๕
สีหาทิวรรค	๒๐๑
ปาतालวรรค ที่ ๖	๒๑๓

สามัญญกัณฑ์ ที่ ๓	๒๒๗
วิเสสยาธินวรรค ที่ ๑	๒๒๗
สังกิลนวรรค ที่ ๒	๒๔๗
อนกัถตวรรค ที่ ๓	๒๕๕
อัพพยวรรค ที่ ๔	๓๙๕
นิคมนคาถา	๔๒๑
ศัพทานุกรม	๔๒๕
บรรณานุกรม	๕๓๘

อภิธานัปปทีปิกา บาลี-แปล

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ปณามคาถา

คำนอบน้อมพระรัตนตรัย

ก. ตถาคต โย กรุณาโร กโร-
ปยาตโมสซุซ สุขปปทํ ปทํ
อกา ปรัตถํ กलिสมภเว ภเว
นนามิ ตํ เกวลทุกกรํ กริ.

พระตถาคตเจ้าพระองค์ใด ผู้ทรงมีพระมหากรุณา ทรง
สละพระนิพพานอันให้ความสุขที่กำลังมาถึงพระหัตถ์แล้ว ทรงกระทำ
สิ่งที่ได้ยากอย่างยิ่งในภพอันเป็นเหตุเกิดของทุกขอยู่ ได้ทรง
บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น ข้าพเจ้าขอนมัสการพระตถาคตเจ้า
พระองค์นั้น

ข. อပ္พุชฺฐิ ยัม มุนิกุณฺชรา ชรา-
รฺชาทิมุตฺตา ยหิมุตฺตเร ตเร
จิตฺตา ติวณฺณมฺพนิธิ นรานรา
ตริสฺส ตัมมมชฺชปฺปหฺปหิ.

พระมุนีผู้ประเสริฐทั้งหลาย ผู้ทรงพ้นแล้วจากความแก่
และความเจ็บเป็นต้น ทรงบูชาพระธรรมใด หม่อมมนุษย์และทวยเทพ
ดำรงอยู่ในสำเภาคือพระธรรมอันประเสริฐใด ข้ามห้วงมหาสมุทร
คือวัฏฏะ ๓ ได้แล้ว ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรมนั้นอันเป็นภาวะ
กำจัดกิเลส

ค. คตัม มุนินฺโทรสฺสุนฺตัม นุตตัม
สุปฺปญฺญเขตต์ถ ภาวนสฺส ตัม สุตตัม
คณมปิ ปาณิกตสํวรํ วรํ
สทา คุณฺเณน นิรนฺตรนฺตรํ.

ข้าพเจ้าขอนมัสการหมู่แห่งพระอริยสงฆ์ ผู้ถึงความเป็น
พุทธบุตร เกิดจากพระอุระของพระจอมมุนี ผู้กำจัดกิเลสได้แล้ว
ผู้เป็นนาบุญอันดี มีชื่อเสียงปรากฏในโลก ไม่ถูกกิเลสรั่วรด กระทำ
ความสำรวมระวังยิ่งกว่าชีวิต ผู้อันทวยเทพและมวลมนุษย์พึงปรารถนา
มีจิตเต็มเปี่ยมด้วยหมู่คุณมีศีลเป็นต้น ในกาลทุกเมื่อ

คำปญญา

ข. นามลึงเคสุ โกสลด-	มตถนิจฉยการณ
ยโต มหพพลํ พุทธ-	วจาเน ปาฎวตถิน.
ง. นามลึงคานยโต พุทธ-	ภาสิตสสารหานยห
ทสสยนโต ปกาเสสส-	มภิธานปปทีปิก.

เพราะความเป็นผู้ฉลาดในนามและลึงค์ อันเป็นเหตุให้
วินิจฉัยเนื้อความได้ เป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปรารธนาความ
แตกฉานในพระพุทธรพจน์ ดังนั้น ข้าพเจ้าเมื่อแสดงนามและลึงค์ที่
สมควรต่อพระพุทธรพจน์อันพระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้ จักรจนาคัมภีร์
ชื่อว่า “อภิธานปิปปกา”

จ. ภียโย รูปนตรา สาห-	จริเยน จ กตถจิ
กวจาหจจิวิธานเนน	เณยยํ ถิปุณฺณปุสฺสํ.

นักศึกษ่าพึงทราบอิตถิลึงค์ ปุลงลึงค์ และนปุลงสกลึงค์ โดย
(๑) รูปนตรนัย บทที่มีรูปพิเศษเป็นส่วนใหญ่ (๒) สาหจริยนัย เรียง
บทไว้ใกล้กับศัพท์ที่มีลึงค์ชัดเจน (๓) อาหจจิวิธานนัย กระทำพิเศษ
โดยการประกอบบทที่บอกลึงค์ไว้ใกล้ ๆ ในบางแห่ง

ฉ. อภินนลึงคานเียว ทวนโท จ ลิงควาจกา
คาถาปาทนมชฌฎฐา ปุพพ์ ยนตยปรเ ปร.

ข้าพเจ้าทำทวันทสมาสเฉพาะบทที่มีลึงค์เหมือนกันเท่านั้น
บพระบุลึงค์ที่อยู่ท้ายสุดและท่ามกลางของบาทคาถา แสดงระบุถึง
ลึงค์ของบทหน้า ส่วนบพระบุลึงค์เรียงอยู่ต้นบาทคาถา แสดงระบุ
ถึงลึงค์ของบทหลัง

ช. ปุมิตถิย์ ปทํ ทวีสุ สพพลิงเค จ ตีสุวิตติ
อภิธานนตรารมเภา เถยย์ ตวนตมถาที จ.

พึงทราบว่่า บทว่า ทวีสุ กล่าวว่่าบุ่งลึงค์และอิตถิลึงค์
ส่วนบทว่า ตีสุ กล่าวว่่าเป็นได้ทั้ง ๓ ลึงค์ บทที่มี ตฺ ศัพทอยู่ท้าย
และมี อถ ศัพทอยู่หน้า เป็นการเริ่มกล่าวถึงเนื้อความอื่น

ณ. ภียโย ปโยคมาคมม โสคเต อาคเม กวจิ
นิฆณชยุตฺตติยจาเนีย นามลึงค์ กถียติ.

ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงนามและลึงค์ โดยอาศัยอุทาหรณ์
ในพระบาลีอันเป็นพระพุทพจน์เป็นส่วนมาก และในที่บางแห่ง
ได้นำอุทาหรณ์ที่สมควรแก่พระพุทพจน์ในคัมภีร์นิฆณชฺมาแสดง
ไว้ด้วย

สัคคกณโก ปจิม

๑. สัคคกัณท์

๑. พุทฺโธ ทสพล สตถา	สพฺพญญ ทวิปทุตตโม
มุนินฺโท ภควา นาโถ	จกฺขุมางคิรโส มุนิ.
๒. โลกนาโณนฉิวัโร	มเหสี จ วินายโก
สมนตจกฺขุ สฺสคโต	ภฺรึปญฺโญ จ มารชิ.
๓. นรสีโห นรวัโร	ธมฺมราชา มหามุนิ
เทวเทโว โลกครุ	ธมฺมสฺสามิ ตถาคโต.
๔. สยมภู สมมาสมพุทฺโธ	วรปญฺโญ จ นายโก
ชินฺ สกโก ตฺ สิทฺตโถ	สุทฺธโชนิ จ โคตโม.
๕. สกยสีโห ตถา สกย-	มุนิ จาติจฺจนฺธ จ.

พระพุทธรเจ้าทั้งปวง ๓๒ ศัพท คือ (๑) พุทฺธ (๒) ทสพล (๓) สตถุ (๔) สพฺพญญ (๕) ทวิปทุตตม (๖) มุนินฺท (๗) ภควนฺตุ (๘) นาถ (๙) จกฺขุมนฺตุ (๑๐) อังคิรส (๑๑) มุนิ (๑๒) โลกนาถ (๑๓) อนฉิวั (๑๔) มเหสี (๑๕) วินายก (๑๖) สมนตจกฺขุ (๑๗) สฺสคต (๑๘) ภฺรึปญฺญ (๑๙) มารชิ (๒๐) นรสีห (๒๑) นรวั (๒๒) ธมฺมราชา (๒๓) มหามุนิ (๒๔) เทวเทว (๒๕) โลกครุ (๒๖) ธมฺมสฺสามิ (๒๗) ตถาคต (๒๘) สยมภู (๒๙) สมมาสมพุทฺธ (๓๐) วรปญฺญ (๓๑) นายก (๓๒) ชิน

พระโคตมพุทธเจ้า ๗ ศัพท์ คือ (๑) สกุก (๒) สิทธตถ
(๓) สุทโธทนิ (๔) โคตม (๕) สกยสีห (๖) สกยมุณี (๗) อาทิจจนนธ

๖. โมกโข นิโรธ นิพพาน	ทีโป ตณหกขโย ปริ
ตาณ เลณมรูป จ	สนตฺ สจจมนาลโย.
๗. อสงขตํ สิวมมตํ สุททุทสํ	
ปรายณฺ สรณมนีติกํ ตถา	
อนาสวํ ฐวณินทสนากตา-	
ปโลกิตํ นิปุณมนนตมกขรํ.	
๘. ทุกขกขโยพยาพชณํ จ	วิวฏฺฐํ เขมเกวลํ
อปวคฺโค วิราโค จ	ปณฺีตมจจุตํ ปทํ.
๙. โยคกเขโม ปารมปี	มุตติสนตฺติวิสุทฺธิโย
วิมุตยสงขตธาตु	สุทฺธินิพพุตฺติโย สียํ.

พระนิพพาน ๔๖ ศัพท์ คือ (๑) โมกข (๒) นิโรธ (๓) นิพพาน
(๔) ทีโป (๕) ตณหกขโย (๖) ปริ (๗) ตาณ (๘) เลณ (๙) อรูป (๑๐) สนต
(๑๑) สจจ (๑๒) อนาลโย (๑๓) อสงขต (๑๔) สิว (๑๕) อมต (๑๖) สุททุทส
(๑๗) ปรายณ (๑๘) สรณ (๑๙) อนีติก (๒๐) อนาสว (๒๑) ฐว
(๒๒) อนินทสน (๒๓) อกต (๒๔) อปโลกิต (๒๕) นิปุณ (๒๖) อนนต
(๒๗) อกขร (๒๘) ทุกขกขโย (๒๙) พยาพชณ (๓๐) วิวฏฺฐ (๓๑) เขม
(๓๒) เกวล (๓๓) อปวคฺค (๓๔) วิราค (๓๕) ปณฺีต (๓๖) อจจุต
(๓๗) ปท (๓๘) โยคกเขม (๓๙) ปาร (๔๐) มุตติ (๔๑) สนต
(๔๒) วิสุทฺธิ (๔๓) วิมุตติ (๔๔) อสงขตธาต (๔๕) สุทฺธิ (๔๖) นิพพุต

๑๐. ขีณาสโว ตวเสกฺโข จ วิตราโค ตถารหา
เทวโลโก ทิว สคฺโค ติทิว ติตสาลโย.

พระอรหันต์ ๔ ศัพท คือ (๑) ขีณาสว (๒) อเสกฺข (๓) วิตราค
(๔) อรหนต

สววรรค์ ๕ ศัพท คือ (๑) เทวโลก (๒) ทิว (๓) สคฺค (๔) ติทิว
(๕) ติตสาลย

๑๑. ติตสา ตวมรา เทวา วิพุธา จ สุธาสีโน
สุรา มรุ ทิวกา จา- มตปา สคฺควาสีโน.
๑๒. นิชฺชรานิมิสา ทิพฺพา อปุเม เทวตานิ จ.

เทวดา ๑๔ ศัพท คือ (๑) ติตส (๒) อมร (๓) เทว (๔) วิพุธ
(๕) สุธาสี (๖) สุร (๗) มรุ (๘) ทิวกา (๙) อมตป (๑๐) สคฺควาสี
(๑๑) นิชฺชร (๑๒) อนิมิส (๑๓) ทิพฺพ (๑๔) เทวดา, เทวต เป็น
อิติลึงค์และนปฺงสกลึงค์

๑๓. สิทธิโ ภฺโต จ คนฺธพฺโ คฺยุหกโก ยกฺขรกฺขสา
กุมภณฺโฑ จ ปิสาจาทิ นิททิฏฺฐา เทวโยนโย.

กำเนิดเทวดา คือ (๑) สิทธิ (๒) ภฺต (๓) คนฺธพ (๔) คฺยุหก
(๕) ยกฺข (๖) รกฺขส (๗) กุมภณท (๘) ปิสาจ เป็นต้น

๑๔. ปุพฺพเทวา สุรริปู อสุรา ทานวา ปุเม
ตพฺพิเสสา ปหาราโท สมฺพโร พลิกฺขาทโย.

อสุร ๔ ศัพท์ คือ (๑) ปุพพเทว (๒) สุริริปู (๓) อสุร (๔) ทานว
เหล่านี้เป็นปุงลึงค์

อสุรพิเศษ ๓ ศัพท์ คือ ปหาราท, สมพร, พลี เป็นต้น

๑๕. ปีตามโห ปีตา พรหมา โลเกโส กมลาสโน
ตถา หिरณคพโก จ สุรเชฏโฐ ปชาปติ.

พรหม ๘ ศัพท์ คือ (๑) ปีตามห (๒) ปีตุ (๓) พรหม
(๔) โลเกส (๕) กมลาสน (๖) หिरณคพโก (๗) สุรเชฏฐ (๘) ปชาปติ

๑๖. วาสูเทโว หริ กณโห เกสโว จกุกปาณยถ
มหิสสรโร สิว สูลี อีสสรโร ปสุปตยปี.

๑๗. หโร วุตโต กุมารโร ตุ ขนโท สตติธโร ภาเว.

พระนารายณ์, พระวิษณุ ๕ ศัพท์ คือ (๑) วาสูเทว
(๒) หริ (๓) กณห (๔) เกสว (๕) จกุกปาณิ

พระอิศวร, พระศิวะ ๖ ศัพท์ คือ (๑) มหิสสร (๒) สิว
(๓) สูลี (๔) อีสสร (๕) ปสุปติ (๖) หร

ขันธกุมาร, ลูกพระอิศวร ๓ ศัพท์ คือ (๑) กุมาร (๒) ขนท
(๓) สตติธ

๑๘. สกโก ปุรินทโท เทว- ราชา วชิรปาณิ จ
สุขุมปติ สหสสโกโข มหินโท วชิราวโร.

๑๙. วาสโว จ ทสสท- นยโน ติทิวาธิภู
สุรนาโถ จ วชิร- หตโถ จ ภูตปตยปี.

๒๐. มขวา โกลิโย อินโท วตรฏฺ ปากสาสนโน
 วิโทโซถ สุชาตสส ภริยาถ ปุริ ภเว.

พระอินทร์ ๒๐ ศัพท์ คือ (๑) สกฺก (๒) ปุรินฺท (๓) เทวราช
(๔) วชิรปาณิ (๕) สุขุมฺปติ (๖) สหสฺสกุข (๗) มหินฺท (๘) วชิราวุธ
(๙) วาสว (๑๐) ทสฺสตนยน (๑๑) ติทฺติวาทิ (๑๒) สุรนาถ (๑๓) วชิรหตฺถ
(๑๔) ภูตปติ (๑๕) มขวนฺต (๑๖) โกลิย (๑๗) อินฺท (๑๘) วตรฏ
(๑๙) ปากสาสน (๒๐) วิโทซ

ชายาของพระอินทร์ คือ สุชา, สุชาตา

๒๑. มสฺสกุสรา วสฺโสภ- สารา เจวามราวตี
 เวชยนฺโต ตฺ ปาสาโท สุขุมมา ตฺ สภา มตา.

เมืองของพระอินทร์ ๓ ศัพท์ คือ (๑) มสฺสกุสรา
(๒) วสฺโสภสรา (๓) อมราวตี

ปราสาทของพระอินทร์ คือ เวชยนฺต

หอบประชุมของพระอินทร์ คือ สุขุมมา

๒๒. เวชยนฺโต รโถ ตสฺส วุตโต มาตลิ สารถิ
 เอราวโณ คโซ ปณฺฑุ- กมฺพลโต ตฺ สิลาสนํ.

พระราชรถของพระอินทร์ คือ เวชยนฺต

สารถิของพระอินทร์ คือ มาตลิ

ช้างทรงของพระอินทร์ คือ เอราวณ

ศิลาอาสน์ของพระอินทร์ คือ ปณฺฑุกมฺพล

๒๓. สุวีโรจจาทยโ ปุตตา นนทา โปกฺขรณฺนิ ภเว
 นนทนํ มิสฺสํ จิตฺต- ลตา ฆารุสํ วนา.

โอรสของพระอินทร์ คือ สุวีร เป็นต้น

สระเบกขรณฺนิของพระอินทร์ คือ นนทา

อุทยานของพระอินทร์ ๔ ศัพท์ คือ (๑) นนทน (๒) มิสฺส
(๓) จิตฺตลตา (๔) ฆารุส

๒๔. อสนิ ทวีสุ กุลิสฺ วชิรํ ปุณฺนปฺสเก
 อจฺจราโยตฺถิยํ วุตฺตา รมภาอลมพุสสาทโย.
๒๕. เทวติโยถ คนฺธพฺพา ปณฺจสิโขติอาทโย
 วิมานนิตฺถิยํ พุยมหํ ปิยฺสํ ตวมตํ สุธา.

อาวุธของพระอินทร์ ๓ ศัพท์ คือ (๑) อสนิ เป็นปงฺลึงค์และ
อิตฺถิลึงค์ (๒) กุลิส (๓) วชิร, ๒ ศัพท์นี้ เป็นปงฺลึงค์และนปงฺสกลึงค์

เทพธิดา ๓ ศัพท์ คือ (๑) อจฺจรา เป็นอิตฺถิลึงค์ (๒) รมภา
(๓) อลมพุสสา เป็นต้น

เทพบุตรนักดนตรี คือ ปณฺจสิข เป็นต้น

เทพวิมาน ๒ ศัพท์ คือ วิมาน, พุยมห เป็นปงฺลึงค์และ
นปงฺสกลึงค์

สุธาโภชนํ, อาหารทิพย์ ๓ ศัพท์ คือ ปิยฺส, อมต, สุธา

๒๖. ลินฺนโร เมรุ ติทฺทวา- ธาโร เนรุ สุเมรุ จ
 ยุคนฺธโร อีสฺธโร กรวิโก สุทฺสสนฺ.
๒๗. เนมินฺธโร วินตโก อสฺสกณฺโณ กุลาลลา
 มนฺทากินี ตถากาส- คงคา สุรณทีปฺยถ.

ภูเขาสุมะรุ ๕ ศัพท์ คือ (๑) สีเนรุ (๒) เมรุ (๓) ตีทิวาธาร
(๔) เนรุ (๕) สุมะรุ

สัตว์ประภังค์, เทือกเขาเวดล้อม ๗ เทือก คือ (๑) ยุคนธร
(๒) อีสธร (๓) กรวีก (๔) สุธสสน (๕) เนมินธร (๖) วินตก
(๗) อสุสกณณ

สายน้ำในอากาศ ๓ ศัพท์ คือ (๑) มณฑากินี (๒) อากาส
คงคา (๓) สุรณที

๒๘. โกวิฬารโ ตถา ปาริจ- ฉตตโก ปาริชาตโก
 กปปรุกโข ตู สนตนา- ทโย เทวทพุม่า สียุ.

ต้นปาริชาต, ต้นไม้สวรรค์ ๓ ศัพท์ คือ (๑) โกวิฬาร
(๒) ปาริจฉตตก (๓) ปาริชาตก

ต้นไม้ทิพย์ ๒ ศัพท์ คือ (๑) กปปรุกข ต้นกัลปพฤกษ์
(๒) สนตนา ต้นซีกหรือจามจุรี เป็นต้น

๒๙. ปาจีปติจยุทิจิตถิ ปุพพปจฉิมอุตตรา
 ทิสถ ทกขินาปาจี วิทิสานุกิส่า ภเว.

ทิศตะวันออก ๑ ศัพท์ คือ ปาจี ทิศบูรพา

ทิศตะวันตก ๑ ศัพท์ คือ ปติจี ทิศประจิม

ทิศเหนือ ๑ ศัพท์ คือ อุทิจิ ทิศอุดร, ทั้งหมดเป็นอิติลึงค์

ทิศใต้ ๑ ศัพท์ คือ อปาจี ทิศทักษิณ

ทิศเฉียง ๒ ศัพท์ คือ วิทิส่า, อนุทิส่า

๓๐. เอราร์โณ ปุณฺทรีโก วามโน กุมฺภโทยชโน
 ปุပ္พทนฺโต สัพพภูมโม สุปฺปตฺติโก ทิสาคชา.

ข้างประจําทิศ ๘ เชือก คือ (๑) เอรารวณ (๒) ปุณฺทริก
(๓) วามน (๔) กุมุท (๕) อณฺชน (๖) ปุပ္พทนต์ (๗) สัพพภุมม
(๘) สุปปตติก

๓๑.	ชตฺรภูโจ จ คนธพพา- วิรุฬหกโก วิรูปกโข	ธิโป กุมภณทสามิ ตุ ตุ นาคาธิปติริโต.
๓๒.	ยกราธาธิโป เวสสุโณ อหกาพนมมหาสส จตุททิสานมิปา	กุเวโร นรวาหนโน ปุรี ปหรณ์ คทา บุพพาทีนั กมา อิเม.

ทำวตรฐ โลกบาลทิศตะวันออก ๒ ศัพท์ คือ ๒ วรรค,
คนธพาธิป

ท้าววิรุฬหก โลกบาลทิศใต้ ๒ ศัพท์ คือ กุมภภณฑลสามัญ,
วิรุฬหก

ท้าววิรูปักษ์ โลกบาลทิศตะวันตก ๒ ศัพท์ คือ วิรูปักษ์,
นาคาธิบดี

ทำกฎเวอร์ โลกบาลทิศเหนือ ๔ ศัพท์ คือ (๑) ยุกขาธิป
(๒) เวสสุวรรณ (๓) กุเวร (๔) นรวาหน

เมืองของท้าวกุเวร ๒ ศัพท์ คือ อพกา, อพกมณฑา
อาวุธของท้าวกุเวร คือ คทา

๓๓. ชาตเวโท สีซี โซติ ปาวโก ททโนนโล
 หุตาวโหจจิมา ฐุม- เกตวคคิ คินิ ภาณมา.
 ๓๔. เตโซ ฐุมสีโซ วายู- สโซ จ กณหวตตนิ
 เวสสานโร หุตาสโสถ สีขา ชาลจจิ จาปุเม.

ไฟ ๑๘ ศัพท์ คือ (๑) ชาตเวท (๒) สีซี (๓) โซติ (๔) ปาวก (๕) ททน (๖) อนล (๗) หุตาวท (๘) อจจิมนตุ (๙) ฐุมเกต (๑๐) อคคิ (๑๑) คินิ (๑๒) ภาณมนตุ (๑๓) เตช (๑๔) ฐุมสีข (๑๕) วายุสข (๑๖) กณหวตตนิ (๑๗) เวสสานร (๑๘) หุตาส

เปลวไฟ ๓ ศัพท์ คือ (๑) สีขา (๒) ชาลา (๓) อจจิ, อจจิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์และนปุงสกลิงค์

๓๕. วิปฺผุลิงค์ ผุลงค์ จ ภสฺมา ตฺ เสฏฺฐิ ฉาริกา.

ประกายไฟ ๒ ศัพท์ คือ วิปฺผุลิงค, ผุลงค

เถ้า ๓ ศัพท์ คือ ภสฺม, เสฏฺฐิ, ฉาริกา

๓๖. กุกฺกุโฬ ตฺถุณฺหภสฺมสมฺมิ- มงฺคาโรลาตมฺมมุกํ
 สมฺมิธา อธิฐมฺ เจาโธ อุปาทานํ ตถินธณฺ.

ขี้เถ้าร้อน ๑ ศัพท์ คือ กุกฺกุฬ

ถ่านไฟ ๑ ศัพท์ คือ องค์กร

ฟืน ๒ ศัพท์ คือ อลาต, อุมมุก

เชื้อเพลิง, เชื้อไฟ ๕ ศัพท์ คือ สมฺมิธ, อธิฐม, เอธ, อุปาทาน,

อินฺธณ

๓๗. อโธภาโส ปกาโส จา- โลโกชฺโชตาทปา สมา
มาลฺลูโต ปวโน วายุ วาโตนิลสมิรณา
คนฺธวาทฺโห ตถา วาโย สมิโร จ สหาคติ.

แสงสว่าง ๕ ศัพท์ คือ (๑) โธภาส (๒) ปกาส (๓) อาโลก
(๔) อุชฺชิต (๕) อาตป

ลม ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) มาลฺลูต (๒) ปวณ (๓) วายุ (๔) วาต
(๕) อนิล (๖) สมิรณ (๗) คนฺธวาท (๘) วาย (๙) สมิร (๑๐) สหาคติ

๓๘. วายูเกทา อิเม นฺทุธฺง- คโม จาโรคโม ตถา
กฺกุณฺณิโจ จ โกฎฺจาสโย อสฺสาสํกานฺนฺสาริโน.

ลมในกาย ๖ อย่างเหล่านี้ ได้แก่ (๑) อุทฺธงฺกม ลมพัดขึ้น
เบื้องบน (๒) อโรคฺม ลมพัดลงเบื้องล่าง (๓) กฺกุณฺณิจ ลมในท้อง
(๔) โกฎฺจาสย ลมในลำไส้ (๕) อสฺสาส ลมหายใจออก (๖) อํกานฺนฺสาริ
ลมแล่นไปตามอวัยวะน้อยใหญ่

๓๙. อโธ อปานํ ปสฺสาโส อสฺสาโส อานมฺจุจเต.

ลมหายใจเข้า ๒ ศัพท์ คือ อปาน, ปสฺสาส

ลมหายใจออก ๒ ศัพท์ คือ อาน, อสฺสาส

๔๐. เวโค ชโว รโย จิปโป ตฺถ สีมํ ตฺริตํ ลหุ
อาสุ ตฺถณฺณมโร จาริ- ลมพิตํ ตฺวณฺณปิ จ.

รวตเร็ว ๓ ศัพท์ คือ เวค, ชว, รย

เร็ว, ต่วน, พลัน ๙ ศัพท์ คือ (๑) ขิปป (๒) สีม (๓) ตุริต
(๔) ลหุ (๕) อาสุ (๖) ตุนณ (๗) อร (๘) อวิ (๙) ลมพิต (๑๐) ตวณ

๔๑. สตตํ นิจจมวิริตา- นารตสนตตมนวรตํ จ ฐวํ
ภุสมติสโย จ ทฬหํ ติพเพกนตาติมตตพาฬหานิ
ขิปปาที ปณฺทเก ทพเพ ทพฺพคา เตสุ เย ติสฺสุ.

แน่นอน, มั่นคง, เป็นนิตย์, เนือง ๆ ๗ ศัพท์ คือ (๑) สตต
(๒) นิจจ (๓) อวิริต (๔) อนารต (๕) สนตต (๖) อนวรต (๗) ฐว

ยิ่ง, ล่วงเลย, แร้ง ๗ ศัพท์ คือ (๑) ภุส (๒) อติสย
(๓) ทฬห (๔) ติพพ (๕) เอกนต (๖) อติมตต (๗) พาฬห, ขิปป
ศัพท์เป็นต้นที่ใช้กรณีไม่ใช่ทัพพะ เป็นนปุงสกลิงค์ (ยกเว้น อติสย
ศัพท์ เป็นปุงสกลิงค์) เมื่อใช้ในทัพพะ เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

๔๒. อวิคฺคโห ตู กาโม จ มโนภู มทโน ภเว
อนตโก วสวตฺตี จ ปาปิมา จ ปชาปติ.

๔๓. ปมตตพฺพนฺธู กณฺโห จ มาโร นมฺจิ ตสฺส ตู
ตณฺหารติรฺรา อิตฺตู หตฺถิ ตู คิริเมขโล.

กามเทพ ๔ ศัพท์ คือ (๑) อวิคฺค (๒) กาม (๓) มโนภู
(๔) มทน

มาร ๘ ศัพท์ คือ (๑) อนตก (๒) วสวตฺตี (๓) ปาปิมนตุ
(๔) ปชาปติ (๕) ปมตตพฺพนฺธู (๖) กณฺห (๗) มาร (๘) นมฺจิ

ธิดาของพญามาร ๓ นาง คือ ตณฺหา, อรตี, รคา

ช่างของพญามาร คือ คิริเมขล

๔๔. ยมราชา จ เวสาลี ยโมสส นยนาวุธํ
เวปจิตติ บุลโอม จ กิมบุริโส ตุ กิณฺโณ.

พญายม, ยมราช ๓ ศัพท์ คือ ยมราช, เวสาลี, ยม
อาวุธของยมราช คือ นนย
ท้าวเวปจิตติจอมอสูร ๒ ศัพท์ คือ เวปจิตติ, บุโสม
กินนร ๒ ศัพท์ คือ กิมปวิส, กินนร

๔๕. อนตฺลิกขํ ขมาทิจฺจ- บโณพฺมํ คคณมฺพริ
เวหาโส จานิลปโธ อากาโสนิตฺติยํ นมํ.
๔๖. เทโว เวหาโยโส ตาราว- บโธ สุรปโธ อหํ.

ท้องฟ้า ๑๕ ศัพท์ คือ (๑) อนุตลิกข (๒) ข (๓) อาทิจจุปถ
(๔) อพภ (๕) คคน (๖) อมพร (๗) เวหาส (๘) อนิลปถ (๙) อากาศ
เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ (๑๐) นภ (๑๑) เทว (๑๒) เวหายส
(๑๓) ตารापถ (๑๔) สุรปถ (๑๕) อฆ

๔๗. เมโฆ วลาหโก เทโว	ปชฺชนุโนมฺพุธโร ฆโน
ธารธโร จ ชัมปโต	วาริวาโห ตถามพุโธ.
๔๘. อพภํ ตีสวถ วสสํ จ	วสสนํ ฏฺฐจฺจิ นาริยํ
สเตรตาทกฺขณา วิชฺชุ	วิชฺชุตตา จาจิรปภา.

เมฆ ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) เมฆ (๒) วลาหก (๓) เทว (๔) ปชขุนน (๕) อมพุธร (๖) ขน (๗) ธารธร (๘) ชีมุต (๙) วาวิหา (๑๐) อมพท (๑๑) อพก เป็น ๓ ถึงค์

ฝน ๓ ศัพท์ คือ (๑) วสส (๒) วสสน (๓) วฏฺจ เป็นอิตถิลิงค์

สายฟ้าแลบ ๕ ศัพท์ คือ (๑) สเตรตา (๒) อภุณา
(๓) วิชชุ (๔) วิชชุตตา (๕) อจิรปปภา

๔๙. เมฆนาเท ตุ ธนิต์ คชชิต์ รสิตาทิ จ
 อินทาวุธ์ อินทธนุ วาตกขิตตมพุ สีกโร.

เสียงฟ้าร้อง ๓ ศัพท์ คือ ธนิต, คชชิต, รสิต เป็นต้น
สายรุ้ง ๒ ศัพท์ คือ อินทาวุธ, อินทธนุ
เม็ดฝนประปราย, ละอองฝน ๑ ศัพท์ คือ สีกโร

๕๐. อาสาโร ธารา สมปาโต กรกา ตุ ฆโนปลั
 ทุททินิ เมฆจณนาเห ปิธานิ ตวปธารณิ.
๕๑. ตีโรธานนตรธานา- ปิธานฉาพนานิ จ
 อินทุ จนนโท จ นกขตต- ราชา โสโม นิสากโร.
๕๒. โอสธิส โหิมรสิ สสงโก จนนทิมา สสี
 สัตริสิ นิสานาโก อุพุราชา จ มา ปุเม.

ฝนตกหนัก ๓ ศัพท์ คือ อาสาร, ธารา, สมปาต
ลูกเห็บ ๒ ศัพท์ คือ กรกา, ฆโนปล
วันครีမ်ฟ้าครีမ်ฝน ๑ ศัพท์ คือ ทุททิน
ปกปิด, กิตขวาง ๖ ศัพท์ คือ (๑) ปิธาน (๒) อปธารณ
(๓) ตีโรธาน (๔) อนตรธาน (๕) อปิธาน (๖) ฉาพน

ดวงจันทร์ ๑๔ ศัพท์ คือ (๑) อินทุ (๒) จนน
(๓) นกขตตราช (๔) โสโม (๕) นิสากโร (๖) โอสธิส (๗) โหิมรสิ
(๘) สสงโก (๙) จนนทิมนตุ (๑๐) สสี (๑๑) สัตริสิ (๑๒) นิสานาถ
(๑๓) อุพุราชา (๑๔) มา เป็นปงฺลึงค์

๕๓. กลา โสฬสโม ภาคโ พิมพ์ ตู มณฑลั ภเว
อทโธ ตวทโร อุตทโธ จ วา ขณห์ สกลั ปุเม.

เลี้ยวที่ ๑๖, ส่วน ๑ ใน ๑๖ ของดวงจันทร์ ชื่อว่า กลา
วงเดือน, วงกลมของพระจันทร์ ๒ ศัพท์ คือ พิมพ, มณฑล
ครึ่ง, กึ่ง ๕ ศัพท์ คือ (๑) อทฒ (๒) อทธ (๓) อุตฒ
(๔) ขณท (๕) สกล, ขณท ศัพท์ และ สกล ศัพท์ เป็นปุงลิงค์ได้บ้าง

๕๔. อทธั วุตตัม สเม ภาคเ ปสาโท ตู ปสนุนตา
โกมุที จนทิกา ชุณหา กนติ โสภา ชุติจฉวิ.

ครึ่งส่วนอันเสมอกัน คือ อทธ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์
ความแจ่มใส, ความผ่องใส ๒ ศัพท์ คือ ปสาท, ปสนุนตา
แสงจันทร์ ๓ ศัพท์ คือ โกมุที, จนทิกา, ชุณหา
ความงาม ๔ ศัพท์ คือ (๑) กนติ (๒) โสภา (๓) ชุตี (๔) ฉวิ

๕๕. กลงโก ลยฉนํ ลกขํ องโกภิญญานลกขณํ
จิหนํ จาปี โสภา ตู ปรมา สุตฺตมาถ จ.

เครื่องหมาย, รอย ๗ ศัพท์ คือ (๑) กลงก (๒) ลยฉน
(๓) ลกข (๔) องก (๕) อภิญญาน (๖) ลกขณ (๗) จิหน
งามยิ่ง คือ สุตฺตมา

๕๖. สัตถํ คฺเชน คฺคณลึงคา สัตถิสสิริสิตลา
หิมํ ตฺตุนิมฺมสุสาโว นิหาโร มหิกาปยถ.

คุณลักษณะเย็น คือ สัตว์ ศัพท ที่เป็นนปุงสกลิงค์

อันเย็น, ที่เย็น ๓ ศัพท คือ สัต, สีสริ, สัตล มีลิงค์

ตามวิเศษยะ

น้ำค้าง ๕ ศัพท คือ (๑) หิม (๒) ตูหิณ (๓) อุตสาว (๔) นิหาร

(๕) มหิกา

๕๗. นกขตต์ โชติ ภ ตารา อปุเม ตารโกฬ จ.

ดาว ๖ ศัพท คือ (๑) นกขตต์ (๒) โชติ (๓) ภ (๔) ตารา

(๕) ตารกา (๖) อุฬ, ตารกา ศัพท เป็นอิตถีลิงค์ และ อุฬ ศัพท เป็นนปุงสกลิงค์

๕๘. อสสุโย ภณิตติ สกตติกา โรหิณีปี จ
มิกสิรมททา จ ปุนพพสุ ผุสโส จาสิเลสปิ.

๕๙. มฆา จ ผคคฺนี เทว จ หตถา จิตตา จ สาทิปี
วิสาขานุราธา เซฏฐา มุลาสาฬหา ทเว ตถา.

๖๐. สวโณ จ ธนิฐา สตภิสโซ ปุพพุตตรภทพทา
เรวตฺยปีติ กมโต สตตาทิกวิส นกขตฺตา.

ดาวฤกษ์ ๒๗ ดวง ตามลำดับ คือ

(๑) อสสุย คือ ดาวม้า

(๒) ภณิ คือ ดาวก้อนเส้า

(๓) กตติกา คือ ดาวลูกไก่

(๔) โรหิณี คือ ดาวพราหมี, ดาวคางหมู

(๕) มิกสิริ คือ ดาวหัวเนื้อ

- (๖) อหุทา คือ ดาวตาสำเภา
- (๗) ปุณพพสุ คือ ดาวสำเภา, ดาวสำเภาทอง
- (๘) ผุสสุ คือ ดาวปุยฝ้าย, ดาวพวงดอกไม้, ดาวดอกบัว
- (๙) อสิเลส คือ ดาวเรือน
- (๑๐) มฆา คือ ดาวงอนไถ
- (๑๑) ปุพพณคฺคฺนี คือ ดาววัวตัวผู้, ดาวงูเมีย
- (๑๒) อุตตรณคฺคฺนี คือ ดาวเพดาน, ดาววัวตัวเมีย
- (๑๓) หตฺถา คือ ดาวศอกคู่, ดาวศีรษะข้าง
- (๑๔) จิตฺตา คือ ดาวต่อมหน้า, ดาวใต้ไฟ, ดาวตาจระเข้
- (๑๕) สาทิ คือ ดาวข้างพัง, ดาวงูเหลือม
- (๑๖) วิสาขา คือ ดาวคันฉัตร, ดาวศีรษะกระบือ
- (๑๗) อนูรธา คือ ดาวประจำฉัตร, ดาวนกยูง
- (๑๘) เชฏฺฐา คือ ดาวงาช้าง, ดาวข้างใหญ่, ดาวคอนาค,

ดาวแพะ

- (๑๙) มูลา คือ ดาวข้างน้อย, ดาวแมว
- (๒๐) ปุพฺพาสาฬห คือ ดาวสัปคับข้าง, ดาวราชสีห์ตัวผู้
- (๒๑) อุตฺตราสาฬห คือ ดาวตรงอน, ดาวราชสีห์ตัวเมีย
- (๒๒) สวณ คือ ดาวหลักชัย, ดาวพระฤๅษี
- (๒๓) ธนฺนิฏฺฐา คือ ดาวศรวิฆฺฐา, ดาวเศรษฐี, ดาวไซ
- (๒๔) สตภิสฺสา คือ ดาวพิมพ์ทอง, ดาวยักษ์
- (๒๕) ปุพฺพภทฺทปท คือ ดาวโอรุบบท, ดาวแรดตัวผู้,

ดาวหัวเนื้อทราย

- (๒๖) อุตฺตรภทฺทปท คือ ดาวแรดตัวเมีย, ดาวหัวไม้เท้า
- (๒๗) เรวตี คือ ดาวปลาตะเพียน, ดาวนาง

๖๑. โสฬษานุ กติโต ราชุ สุราที ตุ นวคคหา
 ราสี เมสาทีโก ภัทท- ปทา โปฏฐปทา สมา.

ราชุ ๒ ศัพท์ คือ โสฬษานุ, ราชุ
ดาวนพเคราะห์ คือ สุร เป็นต้น

๑๒ ราสี คือ ราสี

ดาวภัททปทา ๒ ศัพท์ คือ ภัททปท, โปฏฐปท

๖๒. อาทิจโจ สุริโย สุโร สตรสี ทิวากโร
 เวโรจโน ทินกโร อุณห์รสี ปงกโร.
๖๓. อัสมาลี ทินปติ ตปโน รวิ ภาณุมา
 รสีมา ภากรโร ภาณุ อกโก สหสสรสี จ.

ดวงอาทิตย์ ๑๙ ศัพท์ คือ (๑) อาทิจจ (๒) สุริย (๓) สุร
(๔) สตรสี (๕) ทิวากร (๖) เวโรจน (๗) ทินกร (๘) อุณห์รสี (๙) ปงกร
(๑๐) อัสมาลี (๑๑) ทินปติ (๑๒) ตปน (๑๓) รวิ (๑๔) ภาณุมนตุ
(๑๕) รสีมนตุ (๑๖) ภากร (๑๗) ภาณุ (๑๘) อกโก (๑๙) สหสสรสี

๖๔. รสี อาภา ปภา ทิตติ รุจิ ภา ชุตี ทิธิตี
 มรีจิ ทวีสุ ภาณุวิสุ มยุโข กิรโณ กโร.

รัศมี, แสง ๑๔ ศัพท์ ได้แก่ (๑) รสี (๒) อาภา (๓) ปภา
(๔) ทิตติ (๕) รุจิ (๖) ภา (๗) ชุตี (๘) ทิธิตี (๙) มรีจิ เป็นปุงลิงค์
และอิตถीलึงค์ (๑๐) ภาณุ (๑๑) อัสสุ (๑๒) มยุข (๑๓) กิรณ (๑๔) กร

๒๕. ปรีธี ปรีเวโสธ มรีจิ มิตตณฺหิกา
 สุรสโสทยโต ปุพฺพญ- จิตรสี สียารุณ.

วงกลมรอบดวงอาทิตย์, อาทิตย์ทรงกลด ๒ ศัพท์ คือ
ปริิธิ, ปริเวส

พยับแดด ๒ ศัพท์ คือ มริจิ, มิคตณฺหิกา
แสงก่อนอาทิตย์อุทัย, แสงอรุณ ชื่อว่า อรุณ

๖๖. กาโลทฐา สมโย เวลา ตพพิเสสา ขณาทโย
 ขโณ ทสจฺจรากาลิ ขณา ทส ลโย ภเว.
๖๗. ลยา ทส ขณลโย มฺหุตฺโต เต สียา ทส
 ทส ขณมฺหุตฺโต เต ทิวโส ตฺว อหํ ทินิ.

กาล, เวลา ๔ ศัพท์ คือ กาล, อหุ, สมย, เวลา
การนับเวลา ขณะ เป็นต้น ดังนี้

ติดนิ้วมือ ๑๐ ครั้ง	เป็น ๑ ขณะ
๑๐ ขณะ	เป็น ๑ ลาย
๑๐ ลาย	เป็น ๑ ขณะลาย
๑๐ ขณะลาย	เป็น ๑ มุหุตตะ
๑๐ มุหุตตะ	เป็น ๑ ขณะมุหุตตะ

วัน ๓ ศัฟท์ คือ ทิวส, อห, ทิน

๒๘. ปภาตํ จ วิภาตํ จ ปจฺจุโส กลลมปยถ
อภิทโส ปโทสธ สโย สณฺณา ทินจจโย.

- (๑) ภาพปกขงจตุทสี่ วันแรม ๑๔ ค่ำ, วันเดือนดับ
- (๒) ขนวนสนช ป่าช้าที่หนาที่บ
- (๓) เมฆปูล เมฆที่บ
- (๔) อทตมรตติ เวลาเพียงคีน

๗๒. อนรตมํ ฆนตเม ปหาโร ยามสณฺณวฺโถ
ปาฏิปโท ตุ ทุตฺติยา- ตติยาที ตีถี ทฺวิสุ.

ความมีตสนิท, มีตทิบ ๑ ศัพท์ คือ อนรตม

ยาม ๒ ศัพท์ คือ ปหาร, ยาม

วันปาฏิปท, วันแรกของปักข์, ตีถี ขึ้น-แรม ๑ ค่ำ ๒ ค่ำ
๓ ค่ำเป็นต้น คือ ตีถี เป็นปุงลึงค์และอิตถิลึงค์

๗๓. ปนฺนรสี ปญจทสี ปุณฺณมาสี ตุ ปุณฺณมา
อมาวาสีปฺยมาวาสี ถียํ ปนฺนรสี ปรา.

วัน ๑๕ ค่ำ ๒ ศัพท์ คือ ปนฺนรสี, ปญจทสี

วันเพ็ญ, วันพระจันทร์เต็มดวง ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺณมาสี,
ปุณฺณมณฑุ

วันดับ, วันแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ ๒ ศัพท์ คือ อมาวาสี,
อมาวาสี เป็นอิตถิลึงค์

๗๔. ฆฎฺฐิกา สฎฺฐยฺโหระตฺโต ปกฺโข เต ทส ปญจ จ
เต ตุ ปุพฺพาปรา สุกฺก- กาพา มาโส ตุ เต ทฺเว.

ระยะวันเดือน คือ

๖๐ ฆฎฺฐิกา เป็น ๑ อโหระตต หนึ่งวันคืน

๑๕ วันคืน เป็น ๑ ปกฺข ปักข์

๒ ปักข์ เป็น ๑ มาส เดือน

ข้างขึ้น ชื่อว่า สุกฺกปกฺข

ข้างแรม ชื่อว่า กาพปกฺข

๗๕. จิตโต เวสาขเชฏฐา จา- สาฬโห ทวีสุ จ สาวโณ
โปฏฐปาทสสุชา จ มาสา ทวาทส กตติโก.
๗๖. มากสิโร ตธา ผุสโส กเมน มาฆผคฺคฺณ
กตติกสสุชา มาสา ปจฺฉิมปฺพุพกตติกา.

ชื่อเดือน ๑๒ ตามลำดับ คือ (๑) จิตต เดือน ๕ (๒) เวสาข
เดือน ๖ (๓) เชฏฐ เดือน ๗ (๔) อาสาฬห เดือน ๘ เป็นปุงลิงค์และ
อิตถิลิงค์ [อาสาฬโห, อาสาฬหี] (๕) สาวณ เดือน ๙ (๖) โปฏฐปาท
เดือน ๑๐ (๗) อสสุชฺช เดือน ๑๑ (๘) กตติก เดือน ๑๒ (๙) มากสิโร
เดือนอ้าย (๑๐) ผุสส เดือนยี่ (๑๑) มาฆ เดือน ๓ (๑๒) ผคฺคฺณ
เดือน ๔

เดือน ๑๑ ชื่อว่า ปุพฺพกตติก

เดือน ๑๒ ชื่อว่า ปจฺฉิมกตติก

๗๗. สาวโณ นิกฺขมนีโย จิตตมาโส ตฺ รมมโก.

เดือน ๙ อีกชื่อ คือ นิกฺขมนีโย

เดือน ๕ อีกชื่อ คือ รมมก

๗๘. จตุโร จตุโร มาสา กตติกกภาพกฺขโต
กมา เหมนตคิมหาน- วสฺसानา อุตฺโตโย ทวีสุ.

ทุก ๆ ๔ เดือน ตามลำดับนับตั้งแต่วันแรมเดือน ๑๒
แบ่งเป็น ๓ คือ เหมนต, คิมหาน, วสฺसान คือ อุตฺ เป็นปุงลิงค์และ
อิตถิลิงค์

๗๙. เหมนโต สีสิมุตฺตํ ฉ วา วสนโต จ คิมหสฺसानา
สรโทติ กมา มาสา เทว เทว วุตตานุสาเรน.

ทุก ๆ ๒ เดือน ตามลำดับ นับตามนัยที่กล่าวมาแล้ว
แบ่งเป็น ๖ คือ

(๑) เหมนต	ฤดูน้ำค้าง, ต้นฤดูหนาว
(๒) สีสิริ	ฤดูหนาว
(๓) วสนต	ฤดูใบไม้ผลิ
(๔) คิมห	ฤดูร้อน
(๕) วสฺसान	ฤดูฝน
(๖) สารท	ฤดูใบไม้ร่วง

๘๐. อุณฺโห นิทาฆํ คิมโถ วสฺโส วสฺसानปาวิสา
อุตุหิ ตีหิ วสฺसानา- ทิเกหิ ทกฺขิณายนํ.

ฤดูร้อน ๓ ศัพท์ คือ อุณฺห, นิทาฆ, คิมห
ฤดูฝน ๓ ศัพท์ คือ วสฺส, วสฺसान, ปาวิส
อาทิตยโคจรทางทิศใต้ มีด้วย ๓ ฤดูมีฤดูฝนเป็นต้น คือ
ทกฺขิณายน

๘๑. อุตฺตรายนมณฺเณหิ ตีหิ วสฺโสเยนทวํ
วสฺสสํวจฺจนฺตานิตฺถิ สรโท หายโน สมา.

อาทิตยโคจรทางทิศเหนือ มีด้วย ๓ ฤดูอื่น คือ อุตฺตรายน
อาทิตยโคจรครบ ๒ ทาง เป็น ๑ ปี คือ วสฺส

ปี ๕ ศัพท์ คือ (๑) วสุส (๒) สัมจณ เป็นปงฺลึงค์และ
นปฺงสกลิงค์ (๓) สรท (๔) หายน (๕) สสมา

๘๒. กปฺปกฺขโย ตฺ สัมภูโณ ยฺคนตฺปฺลยา อปี
อลกฺชี กาลกณฺณิตฺถิ อถ ลกฺชี สิริตฺถิยํ.

สิ้นกัป, กัปพินาศ ๔ ศัพท์ คือ (๑) กปฺปกฺขย (๒) สัมภู
(๓) ยฺคนต (๔) ปลย

กาลกณิ ๒ ศัพท์ คือ อลกฺชี, กาฬกณฺณิ เป็นอิตฺถิลิงค์
สิริ, ศรี ๒ ศัพท์ คือ ลกฺชี, สิริ เป็นอิตฺถิลิงค์

๘๓. ทนฺ ทานวมาตาถ เทวมาตา ปนาทิติ.

อสุรมารดา คือ ทนฺ
เทพมารดา คือ อทิติ

๘๔. ปาปํ จ กิฬฺพิสํ เวรา- ฆํ ทฺวจจริตฺตฺกฺกฺกํ
อปฺยุณฺณากุสฺลํ กณฺหํ กลุสฺสํ ทฺริตฺตาคุ จ.

บาป, ความชั่ว ๑๒ ศัพท์ คือ (๑) ปาป (๒) กิฬฺพิส
(๓) เวร (๔) อฆ (๕) ทฺวจจริต (๖) ทฺกฺกฺก (๗) อปฺยุณ (๘) อกุสล
(๙) กณฺห (๑๐) กลุส (๑๑) ทฺริต (๑๒) อาคุ

๘๕.	กุศล สุกตํ สุกกํ	บุญญํ ฌมมนนิตถิยํ
	สุจริตมโณ ฌิฏฐ-	ฌมมิกํ เจทโโลกิกํ.
๘๖.	สนทญฺญจิกมโณ ปาร-	โลกิกํ สมปรายิกํ
	ตทกกาลํ ตํ ตทาทตถญจ-	ตตรกาทโณ ตํ อายตติ.

บุญ, กุศล, กรรมดี ๖ ศัพท์ คือ (๑) กุศล (๒) สุกต (๓) สุกก (๔) ปุณณ (๕) ธมม เป็นปงฺลึงค์และนปงฺสกลึงค์ (๖) สุจริต
โลกนี้, ชาตินี้ ๓ ศัพท์ คือ ทิฏฐธมฺมิก, เอหโลกิก, สนฺทิฏฐิก
โลกหน้า, ชาติน้ำ ๒ ศัพท์ คือ ปรโลกิก, สมปฺรายิก
ขณะนั้น, เวลานั้น ๒ ศัพท์ คือ ตกฺกาล, ตทาตต
กาลต่อไป ๒ ศัพท์ คือ อตฺตรกาล, อายติ

๘๗. หาโสดตมนตา ปิติ	วิตติ ตุมฺหิ จ นาริยํ
อานนฺโท ปมุทาโมโห	สนฺโตโส นนฺทิ สมมโห.
๘๘. ปาโมชฺชํ จ ปโมโหถ	สุขํ สาตํ จ ผาสวถ
ภทฺทํ เสยโย สุภํ เขมํ	กल्याณํ มงฺคลํ สีวํ.

ความยินดี, ความร่าเริง ๑๓ ศัพท์ คือ (๑) হাস (๒) อตตมนตา (๓) ปิติ (๔) วิตติ (๕) ตุฏฺฐิ [ทั้ง ๓ ศัพท์ คือ ปิติ, วิตติ, ตุฏฺฐิ] เป็นอิตถิลิงค์ (๖) อานนท (๗) ปมุต (๘) อาโมท (๙) สมนโตส (๑๐) นนฺทิ (๑๑) สมมท (๑๒) ปาโมชช (๑๓) ปโมท

ความสุข, ความสบาย ๓ คำศัพท์ คือ (๑) สุข (๒) สบาย
(๓) ผาสุ

ความดี, ความเจริญ ๗ ศัพท์ คือ (๑) ภาท (๒) เสยย (๓) สุภ (๔) เขม (๕) กลฺยาณ (๖) มงคล (๗) สีว

๙๒. การณ์ ยี่ สามาสนัน ปทภูจันนติ ตั มต
ชีโว ตู ปุริโสตุตถาถ ปธานํ ปกตติถิย.

เหตุไฉน ๑ ศัพท์ คือ ปทภูจน

อาตมฉัน ๓ ศัพท์ คือ ชิว, ปุริส, อตฺต

ประภฤติ (ในลัทธิมิจฉาทิฎฐิ) ๒ ศัพท คือ ปธาน, ปกติ เป็นอิตถิลิงค์

๔๓. ปาโณ สริริ ภุตํ วา สตฺโต เทหิ จ ปุคฺคโล
 ซีโว ปาณิ ปชา ชนฺตุ ชโน โลโก ตถาคโต.

สัตว์ ๑๓ ศัพท์ คือ (๑) ปาณ (๒) สรรี (๓) ภูต เป็น
 นปฺงสกลิงคํบ้าง (๔) สัตต (๕) เทหิ (๖) ปุคฺคล (๗) ชีว (๘) ปาณิ
 (๙) ปชา (๑๐) ชนฺตุ (๑๑) ชน (๑๒) โลก (๑๓) ตถาคค

๙๔. รูป สทโท คนธรรसा ผลโสธะ ธมโม จ โคจรา
อาลมพา วิสยา เต ฉา- รम्मณาลมพนานิ จ.

อารมณ์ ๖ อย่าง คือ (๑) รูป รูป (๒) สทฺท เสียง
 (๓) คนธ กลิ่น (๔) รส รส (๕) ผสฺส โผฏฐัพพะ (๖) ธมม ธรรม

อารมณ์ ๕ ศัพท์ คือ (๑) โศกร (๒) อาลัย (๓) วิสย
 (๔) อารมมณ (๕) อาลัยมณ

๙๕. สุกโก โครโร สิตาทาตา ธวโล เสตปณฺฑรา
 โสโณ ตฺว โลหิต รตโต ตมพมณฺเขจฺจโรหิตา.

สืขาว ๗ ศัพท์ คือ (๑) สุกก (๒) โคร (๓) สิต (๔) โอทาท
(๕) ธวล (๖) เสต (๗) ปณฺฑร

สีแดง ๖ ศัพท์ คือ (๑) โสณ (๒) โลหิต (๓) รตต (๔) ตมพ
(๕) มณเขมูจ (๖) โรหิต

๙๖. นีโล กณหาสิตา กาโผ เมจโก สามสามลา
สิตปีเต ตุ ปณชุตโต อีสัมณชุต ฐุ ฐุสโร.

สีด้า, สีเขียวคราม ๗ ศัพท์ คือ (๑) นีล (๒) กณห
(๓) อสิต (๔) กาพ (๕) เมจก (๖) สาม (๗) สามล

สีเหลืองอ่อน ๑ ศัพท์ คือ ปณชุต

สีเทา ๑ ศัพท์ คือ ฐุสร

๙๗. อรุณ กิณจิริตโตถ ปาฏโล เสตโลหิตโต
อโถ ปีโต หลิทยาโก ปลาโส หริโต หริ.

สีแดงอ่อน ๑ ศัพท์ คือ อรุณ

สีชมพู ๑ ศัพท์ คือ ปาฏล

สีเหลือง ๒ ศัพท์ คือ ปิต, หลิทยาภ

สีเขียว ๓ ศัพท์ คือ ปลาส, หริต, หริ

๙๘. กหาโร กปิโล นีล- ปีเตถ โรจนปปภ
ปิงโค ปิสงโคบยถ วา กพาราที ตุ ปิงคเล.

สีเขียวเหลือง ๒ ศัพท์ คือ กพาร, กปิล

สีน้ำตาล ๒ ศัพท์ คือ ปิงค, ปิสงค

๔๔. กมมาโส สพล จิตโต सावो तु गन्धपित्तके
वाजजलिंगका कुन्दिनयेते कुन्धे सुगुणाय पुमे.

สีต่าง, สีลาย ๓ ศัพท์ คือ กมมาส, สพล, จิตโต
สีดำเหลือง ๑ ศัพท์ คือ สาว

๑๐๐. นจจํ นฏญญจ นฏนํ नत्तनं लासन् गवे
नज्जํ तु वातित् คีต- मिति नाग्यमित् ตย.

การพ้อนรำ ๕ ศัพท์ คือ (๑) นจจ (๒) นฏญ (๓) นฏน
(๔) นตตน (๕) ลาสน

นาฏศิลป์ ๓ อย่าง คือ (๑) นจจ การพ้อนรำ (๒) วาทิต
การบรรเลง (๓) คีต การขับร้อง

๑๐๑. นจจญญานํ สียา รงโค- गिन्यो सुज्यसुजन्
องคหาโรงควิกเขโป नग्नगो नाग्नगो नग्न.

สถานที่พ้อนรำ, โรงละคร ๑ ศัพท์ คือ รงค
การแสดงท่าทาง ๑ ศัพท์ คือ อภินย
การรำยรำ ๒ ศัพท์ คือ องคหาร, องควิกเขป
นักพ้อนรำ, คนพ้อนรำ ๓ ศัพท์ คือ นฏญก, นาฏก, นฏ

๑๐๒. สิงคาโร กรุโณ วีรา- पृथुतहससमयानका
สนโต พิภจจรุทานิ न्व नाग्यरसा इमे.

นาฏยรส มี ๙ อย่างเหล่านี้ คือ

(๑) สิงคาร	รัก
(๒) กรุณ	สงสาร
(๓) วีร	กล้าหาญ
(๔) อพฤต	พิศวง
(๕) หสฺส	ชั้น
(๖) ภยานก	กลัว
(๗) สนฺต	สงบ
(๘) พิกจฺณ	เกลียด
(๙) รุทฺท	ร้องไห้

๑๐๓. โปสฺสฺส นารีย โปเส อิตฺติยา สงฺคมํ ปติ
ยา ปิหา เอส สิงคาโร รติกีฬาพิการโณ.

ความรักที่เกิดโดยอาศัยการพบกันของบุรุษกับสตรีหรือ
สตรีกับบุรุษ ซึ่งมีความร่าเริงและการหยอกล้อเป็นต้นเป็นเหตุ
ชื่อว่า **สิงคาร**

๑๐๔. อุตฺตมบุปฺกติบุปาโย อิตฺติปุริสเหตุโก
โส สมโโกโค วิโยโคติ สิงคาโร ทูวิโร มโต.

ความรักอันแน่นแฟ้นที่มีบุรุษและสตรีเป็นเหตุ มี ๒ อย่าง
คือ (๑) **สมโภาค** ความรักเมื่ออยู่ร่วมกัน (๒) **วิโยค** ความรักเมื่อ
พลัดพรากจากกัน

๑๐๕. มาสึด ลปิต์ มาสา โวหาโร วจนํ วโจ
อุตฺติ วาจา คิรา วาณี มารตี จ กถา วจี.

คำพูด, ถ้อยคำ ๑๓ ศัพท์ คือ (๑) ภาสิต (๒) ลปิต (๓) ภาสา (๔) โวหาร (๕) วจน (๖) วจ (๗) ยุตติ (๘) วาจา (๙) คิรา (๑๐) วาณิ (๑๑) ภารตี (๑๒) กถา (๑๓) วจี

๑๐๖. เอกาขยาโต ปทจโย สียา วากยํ สการโก
 อาเมติตนติ วิญเณยยํ ทวตติกชตตุมฺหิรณํ

ประโยค, พากย์ หมู่บทที่มีอาขยาต ๑ บทพร้อมทั้งการก
ชื่อว่า วากย

คำพูดซ้ำ คำซ้ำ ๒-๓ ครั้ง ชื่อว่า อาเมทิต

๑๐๗. ภเย โกเช ปสํสาयी ตูริเต โกตฺตฺหเลจฺจนเร
 หาสเ สเสเก ปสาเท จ กร อาเมทิตํ พุโธ.

เวลากล่าวคำซ้ำ ผู้รู้กล่าวคำพูดซ้ำในเวลา ดังนี้
 (๑) ภย กลัว (๒) โภธ โภธ (๓) ปลื้ม ชมเชย (๔) ตูริต ธิบถวน
 (๕) โกตุล วนวาย (๖) อจณฺร แปลกใจ (๗) หาส ติใจ (๘) โสภ เสียใจ
 (๙) ปสาท เลื่อมใส

๑๐๘. อิร์จ นารี ยชฺ สาม- มิติ เวทา ตโย สียํ
 เอเตเอาว ตยิ นาริ เวโท มนโตะ สุตตถึยิ.

ไตรเพท คือ (๑) อีรุ เป็นอิตถิลิงค์ (๒) ยชุ (๓) สาม
คัมภีร์เวท ๔ ศัพท์ คือ (๑) ตยิ เป็นอิตถิลิงค์ (๒) เวท
(๓) มนต (๔) สุตติ เป็นอิตถิลิงค์

๑๐๙. อฏฺจโก วามโก วาม- เทโว จงฺคีรโส ภคฺ
ยมทคฺคิ จ วาสฺมิญฺโ
เวสสามิตฺโตติ มนฺตานํ ภรฺตฺวาโร อิสฺโย อิเม.

ฤๅษีผู้รจนาคัมภีร์เวท มี ๑๐ ท่าน คือ

(๑) อฏฺจก (๒) วามก
(๓) วามเทว (๔) องฺคีรส
(๕) ภคฺ (๖) ยมทคฺคิ
(๗) วาสฺมิญฺ (๘) ภรฺตฺวา
(๙) กสฺสป (๑๐) เวสสามิตต

๑๑๐. กปฺโป พยากรณํ โชติ- สตถํ สีกฺขา นิรุตฺติ จ
ฉนฺโทวิจิติ เจตานิ เวทฺหคานิ วทนฺติ ฉ.

เวททางค์ ๖ ศาสตร์ที่แสดงวิธีเรียนพระเวทให้ได้ผล
ประกอบด้วยองค์ ๖ คือ (๑) กปฺป คัมภีร์แสดงแบบแผนเบื้องต้น
(๒) พยากรณ คัมภีร์ไวยากรณ์ (๓) โชติสสถ คัมภีร์โหราศาสตร์
(๔) สีกฺขา คัมภีร์แสดงการออกเสียงและสำเนียง (๕) นิรุตฺติ คัมภีร์
แสดงคำแปลและความหมายของศัพท์ (๖) ฉนฺท คัมภีร์แสดง
การแต่งฉันท

๑๑๑. อติหาโส ปุราวุตตป-
นามปุปกาสกํ สตถิ

ปพนฺโธ ภารตาทิกโก
รูกขาทินิ นิฆณฺฑุ โส.

พงศาวดาร, ประวัติศาสตร์ บทประพันธ์ที่กล่าวไว้ก่อนมี
มหาภารตะเป็นต้น ชื่อว่า อติหาส

พจนานุกรม คัมภีร์แสดงนามบัญญัติของต้นไม้เป็นต้น
ชื่อว่า นิฆณฺฑุ

๑๑๒. วิตณฺหสตถิ วิณฺเณยฺย
เกณฺฐํ ตุ กุริยาภป-

ยํ ตํ โลกายตํ อิติ
วิกปโป กวินิ หิโต.

โลกายตศาสตร์ คัมภีร์ว่าด้วยเรื่องการโต้แย้งถกเถียง
เห็นตรงข้ามกัน ชื่อว่า โลกายต

อลังการศาสตร์, เกณฺฐศาสตร์ คัมภีร์ว่าด้วยวิธีการใช้
ถ้อยคำอันเกื้อกูลแก่นักกวี ชื่อว่า เกณฺฐ

๑๑๓. อาขยาโยโกปฺลทฺธตฺถา
ทณฺฑนิตฺยตฺถสฺตถฺสมี

ปพนฺธกปฺปนา กถา
วุตฺตฺนโต ตุ ปวตฺติ จ.

ชีวประวัติ คำที่เกี่ยวกับชีวประวัติที่มีเนื้อหาเป็นของเดิม
ชื่อว่า อาขยาโยกา

บทประพันธ์, นิยาย คำที่ดัดแปลงขึ้น ชื่อว่า กถา
นิติศาสตร์, อรรถศาสตร์ คัมภีร์ที่กล่าวถึงกิจการบ้านเมือง
และการลงโทษทางกฎหมาย คือ ทณฺฑนิต
เรื่องราว, ข่าวดัง ๒ ศัพท์ คือ วุตฺตฺนต, ปวตฺติ

๑๑๗. โวหาโร ตุ วิวาโทถ สปนํ สบโถปิ จ
ยโส สิโลโก กิตติตถิ โฆสนา ตุจจสทหนิ.

การวิวาท ๒ ศัพท์ คือ โวหาร, วิวาท

การสบน, การสาบาน ๒ ศัพท์ คือ สปน, สบ

ชื่อเสียง, กิตติศัพท์ ๓ ศัพท์ คือ ยส, สิโลก, กิตติ เป็น
อิตถิลิงค์

การปาวร้อง, โฆสนา คือ โฆสนา

๑๑๘. ปฏฺโฆโส ปฏฺวิโว- โถปญญาโส วจิมุขํ
กตถนา จ สีลาฆา จ วณฺณนา จ นุตติตถุติ.

๑๑๙. โถมนญจ ปสฺสาถ เกกา นาโท สีขณฺฑินิ
คชานํ โถยจนาโทถ มตา เฮสา หยทฺธนิ.

เสียงสะท้อน, เสียงก้อง ๒ ศัพท์ คือ ปฏฺโฆส, ปฏฺวิ

คำเริ่มต้น, คำนำ ๒ ศัพท์ คือ อุปญญาส, วจิมุข

การพรรณนา ๓ ศัพท์ คือ (๑) กตถนา (๒) สีลาฆา

(๓) วณฺณนา

การสรรเสริญ, การชมเชย ๔ ศัพท์ คือ (๑) นุตติ (๒) ฤติ

(๓) โถมน (๔) ปสฺสา

เสียงร้องของนกยูง ๑ ศัพท์ คือ เกกา

เสียงร้องของช้าง ๑ ศัพท์ คือ โถยจนาท

เสียงร้องของม้า ๑ ศัพท์ คือ เฮสา

คำพูดพล่าม ๑ ศัพท์ คือ อนุลาป

คำพูดเพื่อ ๑ ศัพท์ คือ ปลาบ

คำกล่าวในเบื้องต้นแรก ๑ ศัพท์ คือ อาลาป

รำพัน, คร่ำครวญ ๒ ศัพท์ คือ วิลาป, ปริทพ

๑๒๔. วิบุปลาโป วิโรธตติ สนฺเทโสตติ ตฺ วาจิกํ

สมภาสน์ ตุ สลฺลาโป วิโรธรหิตํ มิถุ.

คำขัดแย้ง, คำคัดค้าน ๒ ศัพท์ คือ วิปฺปลาป, วิโรธตฺติ

ข่าวคราว, คำแถลงการณ์ ๒ ศัพท์ คือ สนุเทโสตติ,

วาจิก

คำสนทนา, เจรจาปราศรัย ๑ ศัพท์ คือ สลลป

๑๒๕. พระสั นีฏฐุร วากุยั มนุญญั หทยงคัม

สงกมลํ ตํ กิลิฏฺชณฺจ ปุพฺพาปรีโรธินิ.

คำหยาบ ๑ ศัพท์ คือ ผรุส

คำถูกใจ, คำไฟเราะ ๑ ศัพท์ คือ หทยงฺคม

คำขัดแย้งกันข้างหน้ากับข้างหลัง ๒ ศัพท์ คือ สงกุล,

កិត្តិយស

๑๒๖. สมุทนายตถรหิตํ อพทรมิติ กิตติตัม

๖. วัตถุประสงค์
 ๗. วัตถุประสงค์
 ๘. วัตถุประสงค์

คำไม่ติดต่อกัน, คำไม่ตรงประเด็น ๑ ศัพท์ คือ อพพท
คำไม่จริง, คำโกหก ๑ ศัพท์ คือ วิตถ, ผรุส ศัพท์เป็นต้น
เป็น ๓ ลิงค์

๑๒๗. สมมาพยุย จาวิตถัง สจจํ ตจฺจนํ ยถาตถํ
ตพฺพนฺตา ตีสุวลิกํ ตว- สจจํ มิจฺฉา มุสาพยุย.

คำจริง, คำสัตย์ ๕ ศัพท์ คือ (๑) สมมา เป็นอพยยศัพท์
(๒) อวิตถ (๓) สจจ (๔) ตจฺจน (๕) ยถาตถ เป็น ๓ ลิงค์

คำเท็จ ๔ ศัพท์ คือ (๑) อลิท (๒) อสจจ (๓) มิจฺฉา
(๔) มุสา, สองศัพท์หลังเป็นอพยยศัพท์

๑๒๘. รโว นินาโท นินโท จ สทฺโท
นิคฺโขสนาททฺชนโย จ ราโว
อาราวสํราววิราวโฆสา-
รวา สุตฺติถิ สรณิสสนา จ.

เสียง ๑๖ ศัพท์ คือ (๑) รว (๒) นินาท (๓) นินท (๔) สทฺท
(๕) นิคฺโขส (๖) นาท (๗) ธนึ (๘) ราว (๙) อาราว (๑๐) สํราว
(๑๑) วิราว (๑๒) โฆส (๑๓) อารว (๑๔) สุตฺติ เป็นอิตถิลิงค์ (๑๕) สร
(๑๖) นิสสน

๑๒๙. วิสสุทฺถมณฺช วิญญเญยา สวณียาวิสาริโน
พินฺทุ คมภีรณินนาที เตยวมฺภูจฺจคิโก สโร.

เสียงร้อง ๘ คือ

(๑) วิสสุก	แจ่มใส
(๒) มนุช	นุ่มนวล, ไพเราะ
(๓) วิญญู	ชัดเจน
(๔) สวณีย์	ชวนฟัง, เสนาะโสต
(๕) อวิสารี	ไม่เคี้ยวพรว้า
(๖) พินทุ	กลมกล่อม
(๗) คมภี	ลุ่มลึก
(๘) นินนาที	ก้องกังวาน

๑๓๐. ตีรจฉานคตานิ หิ รุตํ วสสิตมฺจเจเต
โกลาหโล กลหโล คีตํ คานํ จ คีติกา.

เสียงสัตว์ร้อง ๑ คัพห์ คือ วสสิต

เสียงอ้ออิง, เสียงเซ็งแซ่ ๒ ศัพท์ คือ โกลาหล, กลหล

เสียงขับร้อง, เสียงเพลง ๓ ศัพท์ คือ คีต, คาน, คีติกา

๑๓๑. สรา สตต ตโย คามา เจกวีสติ มุจจนนา
 จานานะกุนปณาส อิจเจตํ สรมณพลํ.

กลุ่มเสียงดนตรี คือ เสียง ๗ ชนิด กลุ่มเสียงหลัก ๓ เสียง
ระดับเสียง ๒๑ เสียง เสียงผสม ๔๙ เสียง เสียงทั้งหมดนี้ชื่อว่า
สราณพาล

ฉชชคณธารมชุณิมา
สตุเตเต คทิตา สรา.

๑๓๓. นพนติ อุสภ คาว	ตุรคา เชวตํ ตลา
ฉชข มยุรา คนธาร-	มชา โกยจา จ มชฌิมิ.
๑๓๔. ปถจัม ปฐภูจาทิ	นิสาทมปิ จ วารณา
ฉชโซ จ มชฌิมิ คามา	ตโย สาธารโณติ จ.

โค	ร้องเสียงอุสกะ
ม้า	ร้องเสียงเฮวตะ
นกยูง	ร้องเสียงฉัซชะ
แพะ	ร้องเสียงคันธาระ
นกกระเรียน	ร้องเสียงมัจฉิมะ
นกคู้เหว้าเป็นต้น	ร้องเสียงปัญจมะ
ช้าง	ร้องเสียงนิสาทะ

สุภัทร นุ่มทอง

๑๓๕. สเรสุ เตสุ ปจเจเก
 สियํ ตเถว ตานา จ

ติสฺสเ ติสฺสเ หิ มจฺจนา
 สตต สตเตว ลพฺภเร.

ระดับเสียง ชื่อว่า มุจจนา อย่างละ ๓ มีอยู่ในเสียงแต่ละ
อย่างจากเสียง ๗ เหล่านั้น

เสียงผสม ชื่อว่า ตาน ย่อมมีได้อย่างละ ๗ เสียงเหมือนกัน

๑๓๖. ติสฺโส ทูเว จตสฺโส จ จตสฺโส กมโต สเร
 ติสฺโส ทูเว จตสฺโสติ ทวาวีสติ สตี สียํ.

เสียงมี ๒๒ ระดับ ในเสียง ๗ ชนิดตามลำดับ คือ

(๑) เสียง ๓ ระดับ ตาระ มั่นทะ และกละ ในเสียงโค

(๒) เสียง ๒ ระดับ ตาระ และมันทะ ในเสียงม้า

(๓) เสียง ๔ ระดับ ตาระ มั่นทะ กละ และกากลี

ในเสียงนกยูง

(๔) เสียง ๔ ระดับ ตาระ กละ มั่นทะ และกากลิ

ในเสียงแพะ

(๕) เสียง ๓ ระดับ ตาระ กละ และกากลี ในเสียง

นกดุเหว่า

(๖) เสียง ๒ ระดับ กละ และกากลี ในเสียงนกดุเหว่า

(๗) เสียง ๔ ระดับ ตาระ มั่นทะ กละ และกากลี

ในเสียงข้าง

๑๓๗. อุจฺจตเร รเว ตาโร-	ถาพฺยตเต มธฺเร กโธ
คมฺภีเร ตฺรเว มนฺโท	ตาราที ตีสฺวโธ กเล
กากลี สฺสุเม วุตโต	กฺริยาทีสมตา ลโย.

เสียงสูง คือ ตาร

เสียงหวานเบา คือ กล

เสียงต่ำ คือ มนฺท

เสียงเบามาก คือ กากลี, ตาร ศัพท์เป็นต้นเป็น ๓ ลิงค์

เสียงประสานกันทั้งร้องและดนตรี ชื่อว่า ลย

๑๓๘. วิณฺนา จ วลฺลกี สตฺต-	ตฺนติ सा प्रवातिनि
โปกฺขโร โทณิ วิณฺนาย	उपवीण त् वेङ्गो.

พิน ๒ ศัพท์ คือ วิณฺนา, วลฺลกี

พิน ๗ สาย ๑ ศัพท์ คือ ปริวาทีนิ

ช่องพิน, รางพิน ๑ ศัพท์ คือ โปกฺขร

หนังหุ้มรางพิน ๒ ศัพท์ คือ อุปวีณ, เวรงก

๑๓๙. อาตตํ เจว วิตต-	มาตตวิตตํ ขนํ
สุสิริ เจติ ตูริยํ	पलङ्गकिम्पुतिरित्.

เครื่องดนตรีมีองค์ ๕ คือ (๑) อาตต กลองขึ้นหนึ่งหน้าเดียว (๒) วิตต กลองขึ้นหนึ่งทั้งสองหน้า (๓) อาตตวิตต กลองขึ้นหนึ่งทั้งหมด (๔) ขน เครื่องดีดสี่ตีเคาะมีฉิ่งเป็นต้น (๕) สุสิริ เครื่องเป่ามีขลุ่ยเป็นต้น

๑๔๐. อาตตํ นาม จมฺมาว-
ตเลเภกยฺตํ กุมฺภ-

นท.เชส เกรียทิส
อุณทท.ทริกาทิก.

กลองหุ้มหนังหน้าเดียว ในบรรดากลองเป็นต้นที่หุ้มด้วยหนัง มีกลองกุ่มกม ฤณะ และกลองทัตทริกา เป็นต้น ชื่อว่า อาตต

๑๔๑. วิตต์ โจทยตล
อาตตวิตต์ สพพ-

๓. ตูริยัม มุรชาทิกัม
วินทุธํ ปณฺวาทิกัม.

กลองหุ้มหนังทั้ง ๒ หน้า มีตะโพนเป็นต้น ชื่อว่า วิตต
กลองหุ้มหนังทั้งหมด มีบัณเฑาะว์เป็นต้น ชื่อว่า อาตตวิตต

๑๔๒. สุตีรํ วัสสงฺขาติ

สมมุติฐานที่ ๑

อาโตะซุซึ ตู จ วาทิตตัม

អាត្មា វង្សឧបនុសោទ.

เครื่องเป่า คือ ขลุ่ยและสังข์เป็นต้น ชื่อว่า สีสิริ

เครื่องตีเคาะ คือ กรับไม้เป็นต้น ชื่อว่า ฆน

เครื่องดนตรี ๔ ศัพท์ คือ (๑) อาโตะซุซ (๒) วาทิตุต

(๓) วาที่ต (๔) วชช

๑๔๓. เภรี ทุนทุภี วุตโตถ

มูทิงโค มูรโซสส ตู

อาลิงคังโกยทุธกา เกทา

ติณโว ต จ ฑินฑิโม.

กล่อง ๒ ศัพท์ คือ เกรี่, ทุนุทุฏฐิ เป็นปุงลึงค์

ตะโพน ๒ ศัพท์ คือ มุทิงค, มุรช

ชนิดตะโพน ๓ ศัพท์ คือ อาลึงค, องกฺย, อุทฺธก
กลองสั้น, กลองเล็ก ๒ ศัพท์ คือ ตินว, จินจิม

๑๔๔. อาลมพโร ตฺ ปณโว โกโณ วิณาทิวาหน
ททฺทรี ปฏฺโห เกรป- ปเภทา มทฺทลาทโย.

กลองบัณเฑาะว์ ๒ ศัพท์ คือ อาลมพฺร, ปณว
ไม้ตีตพินเป็นต้น ๑ ศัพท์ คือ โกณ
ประเภทกลองศึก คือ ททฺทรี, ปฏฺห, มทฺทล เป็นต้น

๑๔๕. ชนปปีเย วิมทฺฏฺญเ คนฺธะ ปริมิโล ภเว
โส ตวาโมโท ทฺรคามิ วิสฺสนฺตา ติสฺวิโต ปรี.

กลิ่นของหอมบด คือ ปริมล
กลิ่นหอมฟุ้งไปไกล คือ อาโมท
ต่อแต่นี้ไป ตั้งแต่ อิกฺขคนฺธ ถึง วิสฺส ศัพท์เป็นที่สุด เป็น

๓ ลิงค์

๑๔๖. อิกฺขคนฺธโร จ สุรฺมิ สฺคนฺธโร จ สฺคนฺธิ จ
ปฺติคนฺธิ ตฺ ทฺคคนฺธโร- ถ วิสฺส อามคนฺธิ ยํ.

ของหอม ๔ ศัพท์ คือ อิกฺขคนฺธ, สุรฺมิ, สฺคนฺธ, สฺคนฺธิ
ของเหม็น ๒ ศัพท์ คือ ปฺติคนฺธิ, ทฺคคนฺธ
เหม็นคาว ๒ ศัพท์ คือ วิสฺส, อามคนฺธิ เป็นนปฺงสกลิงค์

๑๔๗. กุญกุมี เจว ยวน- ปุปผิ จ ตครี ตถา
 ตุรโกโขติ จตฺชชาติ- คนธา เอเต ปกาสิตา.

ของหอม ๔ ชนิด คือ (๑) กุญกูม หย้าฝรั่ง (๒) ยวนปุปผ
กานพลู (๓) ตคร กฤษณา (๔) ตรุฑข กำยาน

๑๔๘. กสาว นิตถิยํ ติตฺโต มจฺจุโร ลวณฺณ อิมะ
อมฺพิลो กญฺโปก เจติ ฌ รสา ตพฺพตี ติสฺสุ

รส ๒ อย่าง คือ

(๑) กสาว รสฝาด เป็นปungลิงค์และนปungสกลิงค์

(๒) ติตต รสขม

(๓) มธุรส รสหวาน

(๔) ลวณ รสเค็ม

(๕) อมพิล รสเปรี้ยว

(๖) กฏุก รสเผ็ด

ศัพท์เหล่านั้นเมื่อเป็นไปในวัตถุที่มีรสดังกล่าว เป็น
วิเสสนะ เป็น ๓ สิ่ง

๑๔๙. สียา ผสฺโส จ โผนฺจพฺโพ วิสยํ ตวกขมินฺทริยํ
 นยน์ ตวกฺขิ เนตฺตํ จ โลจนํ จจฺฉิ จกฺขุ จ.

สัมผัส, การกระทบ ๒ ศัพท์ คือ ผสส, โผฏจพพ

อินทรี ๓ ศัพท์ คือ วิสัย, อกฺข, อินฺทฺริย

ดวงตา ๖ ศัพท์ คือ (๑) นยน (๒) อภิ (๓) เนตต (๔) โสจณ (๕) อจฺฉิ (๖) จกข

๑๕๐. โสต้ สททคคโห กณโณ สวณฺ์ สุตติ นตฺถุ ตุ
นาสา จ นาสิกา ฆานํ ชิวหา ตุ รสนา ภาเว.

หุ ๕ ศัพท์ คือ (๑) โสต้ (๒) สททคคห (๓) กณณ (๔) สวณ
(๕) สุตติ

จมฺก ๔ ศัพท์ คือ (๑) นตฺถุ (๒) นาสา (๓) นาสิกา (๔) ฆาน
ลัน ๒ ศัพท์ คือ ชิวหา, รสนา

๑๕๑. สรริ วปุ คตตํ จา- ตตฺถาโว โพนฺทิ วิคคโห
เทหํ วา ปุริเส กาโย ถิยํ ตนฺ กเพวร.

ร่างกาย ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) สรริ (๒) วปุ (๓) คตต
(๔) อตตถาว (๕) โพนฺทิ (๖) วิคคห (๗) เทห เป็นปุงลึงค์ได้บ้าง
(๘) กาย (๙) ตน เป็นอิตถิลึงค์ (๑๐) กเพวร

๑๕๒. จิตตํ เจโต มโนนิตถิ วิญญานํ หทยํ ตถา
มานสํ อี ตุ ปญญา จ พุทฺธิ เมธา มติ มุตติ.
๑๕๓. ภฺริ มนฺตา จ ปญญาณํ ญาณํ วิชชา จ โยนิ จ
ปฏิกฺขานมโมโหถ ปญญาเกทา วิปสฺสนา.
๑๕๔. สมมาทิจฺฉิปฺปฏฺติกา วิมฺสา ตุ วิจารณา
สมปชฺชณฺํ ตุ เนปฏกํ เวทยิตฺ ตุ เวทนา.

ใจ ๖ ศัพท์ คือ (๑) จิตต (๒) เจต (๓) มน เป็นปุงลึงค์และ
นปุงสกลึงค์ (๔) วิญญาน (๕) หทย (๖) มานส

ปัญญา ๑๔ ศัพท์ คือ (๑) ธี (๒) ปญญา (๓) พุทธิ (๔) เมธา (๕) มติ (๖) มุตติ (๗) ภูริ (๘) มนตา (๙) ปญญาณ (๑๐) ญาณ (๑๑) วิชชา (๑๒) โยนิ (๑๓) ปฏิกาน (๑๔) อโมห

ปัญญาพิเศษ ๒ ศัพท์ ได้แก่ (๑) วิปัสสนา ปัญญารู้เห็น ไตรลักษณ์ (๒) สมมาทิภูจิ ปัญญาเห็นชอบในกรรมและผลกรรม เป็นต้น

ปัญญาเลือกเฟ้น ๒ ศัพท์ คือ วิมสา, วิจарณา

ปัญญารอบคอบ ๒ ศัพท์ คือ สมปชญณ, เนปุกก

ความรู้สึกรู้สีก, การเสวยอารมณ์ ๒ ศัพท์ คือ เวทยิต, เวทนา

๑๕๕. ตกโก วิตกโก สงกปโป- บุปโนหายุ ตุ ชีวิต
เอกคคตา ตุ สมถอ อวิกเขโป สมาริ จ.

วิตก, ความตรึก ๕ ศัพท์ คือ (๑) ตกก (๒) วิตกก (๓) สงกปโป (๔) อปปนา (๕) อุหา

อายุ, ชีวิตินทรีย์ ๒ ศัพท์ คือ อายุ, ชีวิต

สมาธิ ๔ ศัพท์ คือ (๑) เอกคคตา (๒) สมถ (๓) อวิกเขโป (๔) สมาริ

๑๕๖. อุตสาหาตปปคคาหา วายาโม จ ปรกกโม
ปธาน วิริย เจหา อุตยาโม จ อิตติถยิ.

ความเพียร ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) อุตสาหา (๒) อาตปป (๓) ปคคาหา (๔) วายาโม (๕) ปรกกโม (๖) ปธาน (๗) วิริย (๘) อีหา (๙) อุตยาโม (๑๐) อิตติ เป็นอิตถิลิงค์

๑๕๗. จตตารี วิริยงค์
อวสัสสนมภูจิสส

ตจสส จ นหารุโน
มัสโสหิตสสสน.

องค์ของความเพียร ๔ อย่าง ได้แก่ (๑-๓) การเหลือเพียง
หนึ่ง เอ็น และกระดูก (๔) การเหือดแห้งไปของเนื้อและเลือด

๑๕๘. อุตฺโสฬหี ตวธิมตเตหา สติ ตวนุสสติติย
ลขชา หิริ สมานาถ โอตตปป ปาปภีรฺตา.

ความเพียรอันยิ่งใหญ่ คือ อุตฺโสฬหี
สติ ๒ ศัพท์ คือ สติ, อนุสสติ เป็นอิตถิลิงค์
ความละอาย ๒ ศัพท์ คือ ลขชา, หิริ
ความสะดุ้งกลัวบาป ๒ ศัพท์ คือ โอตตปป, ปาปภีรฺตา

๑๕๙. มขมตตตา ตุเปกขา จ อทุกขมสุขา สียา
จิตฺตาโกโค มนุกาโร อธิโมกฺโข ตฺ นิจฺฉโย.

อุเบกขา ๓ ศัพท์ คือ มขมตตตา, อุเปกขา, อทุกขมสุขา
ความเอาใจใส่ ๒ ศัพท์ คือ จิตฺตาโกค, มนุกาโร
การตัดสินใจ, ความแน่ใจ ๒ ศัพท์ คือ อธิโมกฺข, นิจฺฉย

๑๖๐. ทยานุกมฺปา การุณยํ กรุณา จ อนุทฺทยา
ถียํ เวรมณี เจว วิรตฺยารติ จาปฺยถ.

ความเอ็นดู ๕ ศัพท์ คือ (๑) ทยา (๒) อนุกมฺปา (๓) การุณย
(๔) กรุณา (๕) อนุทฺทยา

ความงดเว้น ๓ ศัพท์ คือ (๑) เวรมณี (๒) วิรติ (๓) อารติ

๑๖๑. ติติติกขา ขนฺติ ขมนํ ขมา เมตฺตา ตํ เมตฺตยถ
ทสฺสนํ ทิฏฺฐิ ลหฺหิตฺถิ สิทฺธโนโต สมฺมโย ภเว.

ความอดทน ๔ ศัพท์ คือ (๑) ตีติฏฐิยา (๒) ขนฺติ (๓) ขมน (๔) ขมา

เมตตา ๒ ศัพท์ คือ (๑) เมตฺตา (๒) เมตฺติ

ความเห็น, ลัทธิ ๕ ศัพท์ คือ (๑) ทสฺสน (๒) ภิภูจฺจิ (๓) ลพฺพิ
เป็นอิตถิลิงค์ (๔) สิพฺพนฺต (๕) สมย

๑๖๒. ตณฺหา จ ตสฺสินา เอชา	ชาลินี จ วิสตติกา
ฉนฺโท ชฺฌา นิคนตยาสา	สิพฺพินี ภวเนตติ จ.
๑๖๓. อภิชฺฌมา วณฺโถ วานํ	โลโห ราโค จ อาลโย
ปิหา มโนโรล อิจฺฉา-	ภิสาสฺส กามโทหพา
อากงฺขา รุจิ วุตฺตา สา	ตวธิกา ลาลสา ทวิสุ.

ตัณหา, ความใคร่ ๒๕ ศัพท คือ (๑) ตณฺหา (๒) ตสิณา (๓) เอชา (๔) ชาลินี (๕) วิสตติกา (๖) ฉนฺท (๗) ชฎา (๘) นิกนฺติ (๙) อาสา (๑๐) สัพฺพินี (๑๑) ภวเนตฺติ (๑๒) อภิขฺฌา (๑๓) วณฺณ (๑๔) วาน (๑๕) โลภ (๑๖) ราก (๑๗) อาลย (๑๘) ปิหา (๑๙) มโนรณ (๒๐) อิจฺฉา (๒๑) อภิสาส (๒๒) กาม (๒๓) โทหฬ (๒๔) อาภงฺขา (๒๕) รุจิ

ค้นหาแรงกล้า ๑ ศัพท์ คือ ลาลสา เป็นปุงลิงค์และ
อิตถิลิงค์

๑๖๘. อิสสา อสุยา มจเณร ตุ มจจริยมจจรี
 โมโหวิชชา ตถาณณานิ มาโน วิชา จ อุนนติ.

ความริษยา ๒ ศัพท์ คือ อิสสา, อสุยา
ความตระหนี่ ๓ ศัพท์ คือ มจเณร, มจจริย, มจจรี
ความหลง ๓ ศัพท์ คือ โมห, อวิชชา, อณณานิ
ความถือตัว ๓ ศัพท์ คือ มาน, วิชา, อุนนติ

๑๖๙. อุทถจจมุทธัง จาถ ตาโป กุกกุจจเมว จ
 ปจฉาตาโปนุตาโป จ วิปปฏิสาร์ ปกาสิโต.

ความฟุ้งซ่าน ๒ ศัพท์ คือ อุทถจ, อุทธัง
ความเตือนร้อนใจ ๕ ศัพท์ คือ (๑) ตาป (๒) กุกกุจจ
(๓) ปจฉาตาป (๔) อนุตาป (๕) วิปปฏิสาร์

๑๗๐. มโนวิเลขสนเทหา สัสโย จ ถล็กถา
 เทวพหัง วิจิกิจฉา จ กงขา สงกา วิมตยปี.

ความสงสัย ๙ ศัพท์ คือ (๑) มโนวิเลข (๒) สนเทหา
(๓) สัสย (๔) ถล็กถา (๕) เทวพห (๖) วิจิกิจฉา (๗) กงขา (๘) สงกา
(๙) วิมติ

๑๗๑. คพโพภีมาโนหังกาโร จินตา ตุ ฌานมจจเต
 นิจฉโย นิณณโย วุตโต ปฏิณณวา ตุ ปฏิสสโว.

สุภัทร นุ่มทอง

(๓) ลีลา	การทำให้ดูงามอ่อนช้อย
(๔) หาว	การเล่นสนุกสนาน
(๕) เหว้า	การยั่วชวน
(๖) วิพลม	การเหนียมอายขวยเขิน

๑๗๕. หสนํ หสิตํ หาโส มนโเท โส มิหิตํ สิตํ
อฏฺฐหาโส มหาหาโส โรมณฺโญ โลมฬฺสนํ.

หัวเราะ, ร่าเริง ๓ ศัพท์ คือ หสน, หสิต, হাস

ยิ้มแย้ม ๒ ศัพท์ คือ มิหิต, สิต

หัวเราะเสียงดัง ๒ ศัพท์ คือ อฏฺฐหาส, มหาหาส

ขงลุกขุขัณ ๒ คัฟฟ คัอ รอมญจ, ลอมหังสน

๑๗๖. ปรีหาโส ทโว จิตฺตา เกฬิ กิฬา จ กิฬิตํ
 นิทฺทา ตุ สฺสปีนํ โสปปิ มิทฺธํ จ ปจลาภิกา.

การเล่น ๖ ศัพท์ คือ (๑) ปริหาส (๒) ทว (๓) จิพพา

(๔) เกพិ (๕) กีฬา (๖) กีฬิต

การนอน ๓ ศัพท์ คือ (๑) นิททา (๒) สุปิน (๓) โสภป

ความง่วง ๒ ศัพท์ คือ (๑) มิทร (๒) ปจลาเยกา

๑๗๗. ถิย์ นิกติ กุณฺ จ ทมโภ สจฺยํ จ เกตวံ

สภาว ๓ นิสสัคโค จ สรูปํ ปกตัตถิยํ.

๑๗๘. สี่ลํ จ ลกฺขณํ ภาโว อุตฺตสโว ตฺถ ฉนฺน มโห.

การโกธ ๕ ศัพท์ คือ (๑) นิกติ เป็นอิตถิลิงค์ (๒) ภูม
(๓) ทมฺภ (๔) สรุย (๕) เกตว

สภาวะ, ธรรมชาติ ๗ ศัพท์ คือ (๑) สภาวะ (๒) นิสสัคค
(๓) สรุป (๔) ปกติ เป็นอิตถิลิงค์ (๕) สีล (๖) ลกฺขณ (๗) ภาว

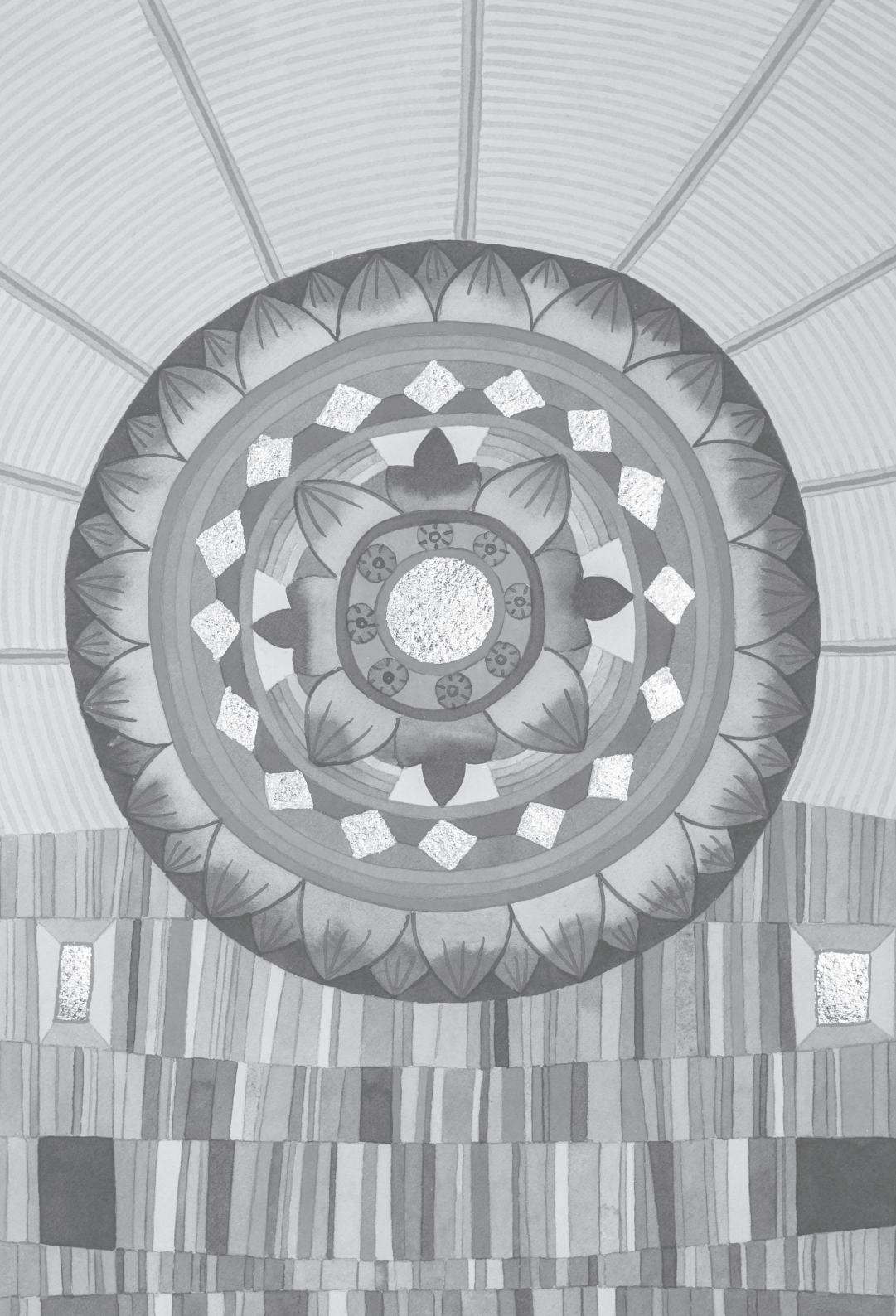
มหรสพ ๓ ศัพท์ คือ อสุสว, ฉณ, มห

๑๗๙. ธารเณโต ชนตุ สเสนห- มภิธานปทีปิกัม
ขุททกาทุยตฺถชาตานิ สมปสฺสตี ยถาสุขี.

บุคคลผู้ถือประทีปที่มีน้ำมัน ย่อมเห็นสิ่งของต่าง ๆ
ที่มีขนาดเล็กเป็นต้นได้โดยสะดวก ฉะนั้น บุคคลผู้ทรงจำคัมภีร์
อภิธานัปปทีปิกา ย่อมเห็นเนื้อความอันละเอียดเป็นต้นได้โดยสะดวก
ฉะนั้น

สคฺคกณฺโฑ ปจฺโม.
สัคคกัณฺฐ์ ที่ ๑ จบแล้ว

ภูกณโท กุติโย

๒. ภูกัณท์

ภูมิวคโค ปจโม

๑. ภูมिवรรค

๑๘๐. วคคา ภูมิปรีมจจ- จตุพพณณวนาทีหิ
 ปาตาเลน จ วุจจนเต สาธุโคปงเคหิธกมา.

ในภูกัณท์นี้ ข้าพเจ้าจะกล่าว ภูมिवรรค ปุรวรรค นรวรรค
 จตุพพณณวรรค อรัญญวรรค เป็นต้น และปาतालวรรค อันมี
 ส่วนใหญ่และส่วนย่อยตามลำดับ

๑๘๑. วสุนธรา ฉมา ภูมิ ปถวี เมทนี มหี
 อุพพี วสุเมตี โค กุ วสุธา ธรณี ธรา
 ปุถวี ชคตี ภูรี ภู จ ภูตธราวนี.

แผ่นดิน ๑๙ ศัพท์ คือ (๑) วสุนธรา (๒) ฉมา (๓) ภูมิ
 (๔) ปถวี (๕) เมทนี (๖) มหี (๗) อุพพี (๘) วสุเมตี (๙) โค (๑๐) กุ
 (๑๑) วสุธา (๑๒) ธรณี (๑๓) ธรา (๑๔) ปุถวี (๑๕) ชคตี (๑๖) ภูรี
 (๑๗) ภู (๑๘) ภูตธรา (๑๙) อวนี

๑๘๒. ขารา ตุมตติกา อุโส อุสวา ตูสโร ติสู
ถลั ถลิตถิ ฎฎาเค ถทุธลูขมหิ ชงคโล.

ดินเค็ม ๑ ศัพท์ คือ อุส

พื้นที่มีดินเค็ม ๒ ศัพท์ คือ อุสวานตุ, อุสร เป็น ๓ ลิงค์

ที่บก ๒ ศัพท์ คือ ถล, ถลิต เป็นอิตถิลิงค์

สถานที่แห่งแล้งขรุขระ ๑ ศัพท์ คือ ชงค

๑๘๓. ปุพพิเทโท จาปร- โคยานัม ชมพุทโป จ
อุตตรกรู เจติ สียุ จตตารโระมะ มหาที่ปา.

ทวีปใหญ่ ๔ แห่ง คือ (๑) ปุพพิเท (๒) อปรโคยาน
(๓) ชมพุทโป (๔) อุตตรกรู

๑๘๔. ปุมพุตเต กรู สกกา โกสลา มคธา สิวี
กลิงควนติ ปญจาลา วชชี คนธารเจตโย.

๑๘๕. วงศา วิเทหา กัมโพชา มททา ภคคังคสีหสา
กสมิรา กาสิปญชวาที สียุ ชนปทนตรา.

แคว้นใหญ่ คือ (๑) กรู (๒) สกกา (๓) โกสลา (๔) มคธ
(๕) สิวี (๖) กลิงคะ (๗) อวณตี (๘) ปญจาล (๙) วชชี (๑๐) คนธาร
(๑๑) เจติ (๑๒) วงศา (๑๓) วิเทหา (๑๔) กัมโพชา (๑๕) มททา (๑๖) ภคคะ
(๑๗) องคะ (๑๘) สีหะ (๑๙) กสมิระ (๒๐) กาสี (๒๑) ปณทุ, ทั้งหมด
เป็นปุงลึงค์ พหูพจน์

๑๘๖. โลโก จ ภาวนํ วุตตํ เทโส ตู วิสโย ปยุถ
มิลกฺขเทโส ปจฺจนฺโต มชฺฌเทโส ตู มชฺฌิมโ.

โลก ๒ ศัพท์ คือ โลก, ภาวน
ประเทศ, สถานที่ ๒ ศัพท์ คือ เทส, วิสย
ปัจจันตประเทศ ๒ ศัพท์ คือ มิลกฺขเทส, ปจฺจนต
มชฺฌิมประเทศ ๒ ศัพท์ คือ มชฺฌเทส, มชฺฌิม

๑๘๗. อนุโป สลิลปฺปาโย กจฺฉํ ปุมนปฺสเก
สทฺทโล หริเต เทเส ติเณนาภินเวน หิ.

พื้นที่ชุ่มชื้น ๓ ศัพท์ คือ อนุป, สลิลปฺปาย, กจฺฉ เป็น
บุ่งลิ่งค์และนบุงสกลิ่งค์
พื้นที่สีเขียว ๑ ศัพท์ คือ สทฺทล

๑๘๘. นทฺยมพฺพชีวน เทโส วุฏฺฐินิปฺพชสสโก
โย นทฺติมาติโก เทว- มาติโก จ กเมน โส.

พื้นที่เพาะปลูกอาศัยแม่น้ำ ชื่อว่า นทฺติมาติก
พื้นที่เพาะปลูกอาศัยฝน ชื่อว่า เทวมาติก

๑๘๙. ตีสฺวานุปาทยโถ จนฺท- สุราโท สสสตีริโต
รฏฺฐํ ตู วิชิตฺตจาล บุริเส เสตฺ อาลิยฺ.

๗ รตนะ	เป็น ๑ ยัญญิ (ไม้วัด)
๒๐ ยัญญิ	เป็น ๑ อุตสาหะ (ระยะเสียงโคร้อง)
๘๐ อุตสาหะ	เป็น ๑ คาวุต (ระยะมองเห็นโค)
๔ คาวุต	เป็น ๑ โยชน์ (๑๖ กิโลเมตร)

๑๙๗. ฌนุปลยจสต้ โกโส กรีสํ จตุรมพณํ
อพณตริ ตุ หตถาน- มฏฐวิส ปมาณโต.

มาตราวัตระยะ

๕๐๐ ชั่วธนู	เป็น ๑ โกสะ
๔ อัมพณะ	เป็น ๑ กรีส
๒๘ ศอก	เป็น ๑ อัพกันตร

ภูมिवคโค ปจโม.
ภูมिवรรค ที่ ๑ จบแล้ว

ปฺรศคฺโค กุติโย

๒. ปุรวรรค

๑๙๘. ปุริ นครมิตถิ วา จานียํ ปุณฺณเกทนํ
ถิยํ ตํ ราชธานี จ ขนธาวาโร ภเวถ จ.

เมือง ๔ ศัพท์ คือ (๑) ปุริ (๒) นคร เป็นอิตถิลิงค์ได้บ้าง
(๓) จานีย (๔) ปุณฺณเกทน

เมืองหลวง ๑ ศัพท์ คือ ราชธานี เป็นอิตถิลิงค์

ค่าย ๑ ศัพท์ คือ ขนธวาร์

๑๙๙. สาขานครมณฺญตร	ยํ ตํ มูลปุรา ปุริ
พาราณสี จ สวตถิ	เวสาสิ มิถิลาฬวี.
๒๐๐. โกสมพฺขุเชนโย ตกฺก-	สิลา จมฺปา จ สาคลํ
สุสุมารคิริ ราช-	คหํ กปิลวตฺถุ จ.
๒๐๑. สาเกตมินทปตฺถณโจ-	กุกกุฉา ปาฏลิปุตฺตกํ
เชตฺตตรณจ สงกสฺสํ	กุสินาราทโย ปุริ.

หัวเมือง, เมืองสาขา ๑ ศัพท์ คือ สาขานคร

เมืองหลวง คือ (๑) พาราณสี (๒) สวตถิ (๓) เวสาสิ
(๔) มิถิลา (๕) อาฬวี (๖) โกสมพิ (๗) อุชเชนี (๘) ตกฺกสิลา
(๙) จมฺปา (๑๐) สาคล (๑๑) สุสุมารคิริ (๑๒) ราชคห (๑๓) กปิลวตฺถุ
(๑๔) สาเกต (๑๕) อินทปตฺถ (๑๖) อุกกุฉา (๑๗) ปาฏลิปุตฺต
(๑๘) เชตฺตตร (๑๙) สงกสฺส (๒๐) กุสินารา เป็นต้น

๒๐๒. รจนา จ วิสิขา วุตตา รติกา วีถิ จาปยถ
พยุโห รจนา อนิพพิทธา นิพพิทธา ตุ ปถุติ จ.

ทาง, ตรอก ๔ ศัพท์ คือ (๑) รจนา (๒) วิสิขา (๓) รติกา
(๔) วีถิ

ทางตัน ๑ ศัพท์ คือ พยุห

ทางยาวตลอด ๑ ศัพท์ คือ ปถุติ

๒๐๓. จตุกกิ จจจเร มคค- สนธิ สิงฆาฏกั ภเว
ปากาโร วรโณ จาถ อุททาโป อุปการิกา.

ทางสี่แพร่ง ๓ ศัพท์ คือ จตุกก, มคคสนธิ, สิงฆาฏก
กำแพง ๒ ศัพท์ คือ ปาการ, วรณ
เชิงเทิน ๒ ศัพท์ คือ อุททาป, อุปการิกา

๒๐๔. กุณฺณํ ตุ ภิตติ นาริถ โคปุริ ทวารโกฏจโก
เอสิกา อินทซีโล จ อฏฺโฏ ตวณฺณาลโก ภเว.

ผนัง, ฝาเรือน ๒ ศัพท์ คือ กุณฺณ, ภิตติ เป็นอิตถิลิงค์
ซุ้มประตู ๒ ศัพท์ คือ โคปุริ, ทวารโกฏจก
เสาเขื่อน ๒ ศัพท์ คือ เอสิกา, อินทซีล
ป้อม ๒ ศัพท์ คือ อฏฺโฏ, อณฺณาลก

๒๐๕. โตรณํ ตุ พหิทวาริ ปริชา ตุ จ ทีฆิกา
มนทิริ สทนาคาริ นิกาโย นิลยาโย.

๒๐๖. อาวาส ฆวน เวสมิ นิเกตน นิเวสน
 ฆริ คห จาวสโย สรณ จ ปติสสโย.
๒๐๗. โอก สาลา ขโย วาส ถิย ภูมิ วสตยปี
 เคห จานิตถิ สหุม เจตียายตนาณิ ตุ.

ประตูชั้นนอก ๒ ศัพท์ คือ โตรณ, พหิทวาร

คูเมือง ๒ ศัพท์ คือ ปริชา, ทิฆิกา

บ้าน, ที่พัก ๒๔ ศัพท์ คือ (๑) มนทริ (๒) สทณ (๓) อคาร
(๔) นิกาย (๕) นิลย (๖) อาลย (๗) อาวาส (๘) ฆวน (๙) เวสมิ
(๑๐) นิเกตน (๑๑) นิเวสน (๑๒) ฆร (๑๓) คห (๑๔) อาวสถ
(๑๕) สรณ (๑๖) ปติสสย (๑๗) โอก (๑๘) สาลา (๑๙) ขย (๒๐) วาส
(๒๑) ภูมิ (๒๒) วสติ, ภูมิ และ วสติ เป็นอิติถิลิงค์ (๒๓) เคห เป็น
ปุงลึงค์และนปุงสกลิงค์ (๒๔) สหุม

เทวาลัย ๒ ศัพท์ คือ เจตีย, อายตณ

๒๐๘. ปาสาโท เจว ยูโปถ มุณฑจจโท จ หมมีย
 ยูโป ตุ คชกุมภมิ หตถินโข ปติฏฐิต.

ปราสาท ๒ ศัพท์ คือ ปาสาท, ยูป

ปราสาทโล้น ๒ ศัพท์ คือ มุณฑจจท, หมมีย

ปราสาทที่ตั้งอยู่บนเนินดินเหมือนกระพองช้าง ๑ ศัพท์
คือ หตถินข

๒๐๙. สุปณณวงกจจทณ- มทตโยโค สียาถ จ
 เอกกุกกุยโต มาโพ ปาสาโท จตฺรสุสโก.

เรือนปีกครุฑ, เรือนมุงด้านเดียว ชื่อว่า อทฺธโยค
เรือนยอดเดียว ชื่อว่า มาฬ
ตึกสี่เหลี่ยม ชื่อว่า ปาสาท

๒๑๐. สภายั จ สภา จาถ มณฑป ๖า ชนาลโย
อโถ อาสนสาलयั ปฏิภุกมนมีริต.

ห้องประชุม ๒ ศัพท์ คือ สภาย, สภา
มณฑป, ปะรำ ๒ ศัพท์ คือ มณฑป เป็นบุงลึงค์ได้บ้าง,
ชนาลย

หอนัน, โรงอาหาร ๑ ศัพท์ คือ ปฏิภุกมน

๒๑๑. ชินสส วาสภวน- มิติถิ คนธฤฎิ ปยถ
ธิยั รสวตี ปากฏ- จานั เจว มหานส.

พระคันธฤฎิ ๑ ศัพท์ คือ คนธฤฎิ เป็นอิตถิลิงค์
โรงครัว ๓ ศัพท์ คือ รสวตี เป็นอิตถิลิงค์, ปากฏจาน,
มหานส

๒๑๒. อาเวสนัน สิปปสาลา โสณหา ตุ ปานมนทิริ
วจจฏจานัน วจจฤฎิ มุนินัน จานมสสโม.

โรงงาน, ที่ทำงาน ๒ ศัพท์ คือ อาเวสน, สิปปสาลา
ร้านสุรา ๒ ศัพท์ คือ โสณหา, ปานมนทิริ
ห้องสุขา ๒ ศัพท์ คือ วจจฏจาน, วจจฤฎิ
อาศรม, ที่อยู่ฤษี ๑ ศัพท์ คือ อสสม

๒๑๓. ปณยวิภยสาลา ตุ อาปโน ปณยวิธิกา
อุทโทสิโต ภณทสาลา จงกมน ตุ จงกโม.

ตลาด ๓ ศัพท์ คือ ปณยวิภยสาลา, อาปณ, ปณยวิธิกา
โรงเก็บของ ๒ ศัพท์ คือ อุทโทสิต, ภณทสาลา
ทางเดินจกรม ๒ ศัพท์ คือ จงกมน, จงกม

๒๑๔. ชนตามร ตวคิสาลา ปปา ปาณียสาลิกา
คพโก โอวรโก วาสา- คาร ตุ สยนิคคห.

เรือนไฟ ๒ ศัพท์ คือ ชนตามร, อคคิสาลา
ศาลน้ำดื่ม ๒ ศัพท์ คือ ปปา, ปาณียสาลิกา
ห้อง ๒ ศัพท์ คือ คพโก, โอวรโก
ห้องนอน ๒ ศัพท์ คือ วาสาคาร, สยนิคคห

๒๑๕. อิตถาคาร ตุ โอโรธ สุตชนโตนเตปุรี ปี จ
อสพพิวสิยฐานัน รณญ กจจนตร มต.

ตำหนักชั้นใน, เรือนพระสนม ๔ ศัพท์ คือ อิตถาคาร,
โอโรธ, สุตชนต, อนเตปุรี

ตำหนักส่วนพระองค์ ๑ ศัพท์ คือ กจจนตร

๒๑๖. โสปาโน วาโรหณ จ นิสเสนี สาริโรหณี
วาตปาน ควกโข จ ชาล จ สีหปญชร.
๒๑๗. อาโลกสนธิ วุตโตถ ลงคิตถี ปลิโฆ ภเว
กปิสีโสคคตถมโก นิพพ์ ตุ ฉททโกฏิย.

บันไดอิฐ ๒ ศัพท์ คือ โสพาน เป็นนปุงสกลิงค์ได้บ้าง,
อาโรหณ

บันไดไม้, พระอง ๒ ศัพท์ คือ นิสเสนณี, อธิโรหิณี เป็นอิตถิลึงค์
หน้าต่าง, ช่องลม ๕ ศัพท์ คือ (๑) วาดปาน (๒) คมกข
(๓) ขาล (๔) สีหปญชร (๕) อาโลกสนธิ เป็นปุงลึงค์

กลอนประตุ ๒ ศัพท์ คือ ลงศี เป็นอิทธิลิงค์, ปลิข
วงกบประตุ, ลืมไม้, คันทวย ๒ ศัพท์ คือ กปิสีส, อคคตตมณ
ชายคา ๑ ศัพท์ คือ นิพพ

๒๑๘. ฉันทน์ ปฏุลี ฉทท- มชิรี จจจจจจจจ
ปฆาโน ปฆนาลินโท ปมุขี ทวารพณณ.

หลังคา ๓ ศัพท์ คือ ฉพน, ปฏุล, ฉพท
 สนาม, ลาน ๓ ศัพท์ คือ อชिर, จจจร, องค์ณ
 ระเบียง ๕ ศัพท์ คือ (๑) ปฆาน (๒) ปฆน (๓) อาลินท
 (๔) ปมุข (๕) ทวารพนธน

๒๑๙. ปิฎกสงฆาภิกขุ ทวาร-	พาหา ภูมฺิ ตฺ กณณิกา
ทวาร จ ปฎิหาริธ	อุมมาโร เทพนัตถิย.
๒๒๐. เอฟโก อินทพิลลิต	ถมโก ฐโน ภูมิถลย
ปาฎิกาทแผนทุปาสาณ	คิลชกา ตฺ จ อธิฐกา.

บานประตู ๒ ศัพท์ คือ ปญฺสสงฆาณิก, ทวารพาลา
 ข่อฟ้า, ยอดเรือน ๒ ศัพท์ คือ กุณฺ, กณฺณิกา
 ประตู ๒ ศัพท์ คือ ทวาร, ปฏិหาร

ส่วนประกอบของบ้าน คือ สงฆาต เสาค้ำ, ปกขปาส ฆ้อ,
ตุลา ไม้จันทน์

ไม้กวาด ๓ ศัพท์ คือ สมมุขณี, สมมุขณี, โสธรณี,
ทั้ง ๓ ศัพท์เป็นอดีตถึงค์

๒๒๔. สงฆ์วิริย ตู สงการภู- ฐาน สงการภูภูมิ
อโธ กจวโรกลาโป สงการ จ กสมพุปิ.

กองขยะ, ที่ทิ้งขยะ ๓ ศัพท์ คือ สงกฐิร, สงการภูจัน, สงการภูก

ขยะ ๔ ศัพท์ คือ กจรร, อุกุลाप, สงุการ, กสมพ

๒๒๕. ขมราทีภุมิ ตัม วตถุ คาโม สัมสโถถ โส
 ปากภฺเณ นิคโม โภค- มจจาทีโภยติ ตทิตโต.

๒๒๖. สี่มา จ มริยาทาถ ไช้ไส โคपालคามโก.

ที่ตั้งบ้านเรือน, พื้นที่ ๑ ศัพท์ คือ วัตถุ เป็นนปุงสกลิงค์

หมู่บ้าน ๒ ศัพท์ คือ ความ, สวรรค์

หมู่บ้านที่คับคั่งด้วยสิ่งของและผู้คนเป็นต้น ชื่อว่า นิคม

ขอบเขต, เขตแดน ๓ ศัพท์ คือ โอริ เป็นปุงลิงค์, สีมา,

นริยาท

หมู่บ้านคนเลี้ยงโค ๒ ศัพท์ คือ โฆส, โคपालคามก

ปฐวโคโค ทูติโย.

ปฐวรค ที่ ๒ จบแล้ว

บรรณโค ๓๓

๓. นรวรรค

๒๒๗. มนุสโส มานุโส มจโจ โปโส ปุมา จ ปุริโส	มานโว มนุโซ นโร โปริโส ปยถ ปณฺธิโต.
๒๒๘. พุโธ วิทวา วิภาวี จ ธีมา สุธี กวิ พยตฺโต	สนโต สปปณฺณโกวิทา วิจกฺขณ วิสารโท.
๒๒๙. เมธาวิ มติมา ปณฺณ ธีโร วิปสฺสี โทสณฺณ	วิณฺญ จ วิทุโร วิทุ พฺพุโธ จ ทพฺพวิทฺทสุ.

มนุษย์ ๖ ศัพท์ คือ (๑) มนุสส (๒) มานุส (๓) มจจ
(๔) มานว (๕) มนุช (๖) นร

ผู้ขาย ๔ ศัพท์ คือ (๑) โปส (๒) ปุม (๓) ปุริส (๔) โปริส

ผู้มีปัญญา ๒๕ ศัพท์ คือ (๑) ปณฺธิต (๒) พุช (๓) วิทวา
(๔) วิภาวี (๕) สนต (๖) สปปณฺณ (๗) โกวิท (๘) ธีมนตฺ (๙) สุธี
(๑๐) กวิ (๑๑) พยตฺต (๑๒) วิจกฺขณ (๑๓) วิสารท (๑๔) เมธาวิ
(๑๕) มติมนตฺ (๑๖) ปณฺณ (๑๗) วิณฺญ (๑๘) วิทุร (๑๙) วิทุ
(๒๐) ธีร (๒๑) วิปสฺสี (๒๒) โทสณฺณ (๒๓) พุพุธ (๒๔) ทพฺพ
(๒๕) วิทฺทสุ

๒๓๐. อิตฺถิ สีมฺนตฺนิ นาริ ปมทา สุนฺทริ กนฺตา	ถิ วฐู วนิตางคฺนา รมณิ ทยิตาพลา.
๒๓๑. มาตฺคาโม จ มหิลา กุมาริกา ตฺ กณฺณาถ	ลลนา ภีรฺ กามินิ ยฺวตฺติ ตฺรณิ ภเว.

ผู้หญิง ๑๕ ศัพท์ คือ (๑) อิตถี (๒) สีมณฑินี (๓) นารี (๔) ถี
(๕) วฐู (๖) วณิตา (๗) องคณา (๘) ปมทา (๙) สุนทรี (๑๐) กนตา
(๑๑) รมณี (๑๒) ทยิตา (๑๓) อพลา (๑๔) มาตุคาม (๑๕) มหิลา

หญิงพิเศษ ๓ ศัพท์ ลลนา, ภีรุ, กามินี

เด็กหญิง ๒ ศัพท์ คือ กุมารีกา, กณณา

หญิงสาว ๒ ศัพท์ คือ ยวดี, ตรุณี

๒๓๒. มเหสี สามีเสกาศาสนา โภคินี ราชนารีโย
ธวัธินี ตู สงเกตม์ ยาดิ ยา สามีสาริกา.

พระมเหสี ๑ ศัพท์ คือ มเหสี

หญิงอื่นจากมเหสี, พระสนม ๑ ศัพท์ คือ โภคินี

หญิงที่ไปพบคู่รักตามนัด ๑ ศัพท์ คือ อภิสาริกา

๒๓๓. คณิกา เวสียา วณณ- ทาสี นครโสภินี
รูปูปชีวินี เวสี กุลญา ตู จ พนธกี.

โสเภณี ๖ ศัพท์ คือ (๑) คณิกา (๒) เวสียา (๓) วณณทาสี
(๔) นครโสภินี (๕) รูปูปชีวินี (๖) เวสี

หญิงไม่ดี ๒ ศัพท์ คือ กุลญา, พนธกี

๒๓๔. วราโรโหดตมา มตต- กาสินี วรณณินี
ปติพพตา ตวปี สตี กุลิตถิ กุลปาติกา.

หญิงประเสริฐ ๔ ศัพท์ คือ วราโรหา, อดตมา, มตตทาสินี,
วรณณินี

สุภัทร นุ่มทอง

๒๓๘. สชี ตวาลี วยสสาถ	ชารี เจวาติจารินี
ปุเม ตุตุ รโซ ปุปผิ	อุตุนี ตุ รชสสลา.
๒๓๙. ปุปผวตี ครุคพภา-	ปนนสตา จ คพภินี
คพภาสโย ชลาพุปี	กลล ปุณนปุสเก.

หญิงสหาย ๓ ศัพท์ คือ สชี, อาลี, วยสสา

หญิงมีชู้ ๒ ศัพท์ คือ ชารี, อติจารินี

ระดู, ประจำเดือน ๓ ศัพท์ คือ อุตุ เป็นปงลิงค์, รช, ปุปผ

หญิงมีระดู ๓ ศัพท์ คือ อุตุนี, รชสสลา, ปุปผวตี

หญิงมีครรภ์ ๓ ศัพท์ คือ ครุคพภา, อาปนนสตา, คพภินี

มดลูก ๒ ศัพท์ คือ คพภาสย, ชลาพุ

กลลรูป ๑ ศัพท์ คือ กลล เป็นปงลิงค์และนปงสกลิงค์

๒๔๐. ธโว ตู สามิโก ภตตา	กนโต ปติ วโร ปิโย
อโธปปติ ชาโร ภา-	ปจจํ ปุตโตตฺตรโซ สุโต.
๒๔๑. ตนุโซ ตนโย สุนุ	ปุตตาที ธีตริตถิยํ
นาริยํ ทหิตา ธีตา	สชาเต โตวโรโส สุโต.

สามี ๗ ศัพท์ คือ (๑) ธว (๒) สามิก (๓) ภตตุ (๔) กนต
(๕) ปติ (๖) วร (๗) ปิย

ชายชู้ ๒ ศัพท์ คือ อุปปติ, ชาร

บุตร ๗ ศัพท์ คือ (๑) อปจจ (๒) ปุตต (๓) อตฺตรช (๔) สุต
(๕) ตนุช (๖) ตนย (๗) สุนุ, ปุตต ศัพท์เป็นต้นที่หมายถึงบุตรสาว
เป็นอิตถิลิงค์

ธิดา ๒ ศัพท์ คือ ทูหิตุ, อีตุ ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์
ลูกในอก คือ โอรัส

๒๔๒. ขายาปติ ขานิปติ ชยมปติ ตุทมปติ
 อถ วสสวโร วุตโต ปณฺชโก จ นปุสโก.

สามีภรรยา ๔ ศัพท์ คือ ขายาปติ, ขานิปติ, ชยมปติ,
ตุทมปติ

บัณฑิต, กะเทย ๓ ศัพท์ คือ วสฺสวร, ปณฺชก, นปุสก

๒๔๓. พนฺธโว พนฺธฺ สชนโน สโคตโต ภาติ ภาตโก
 สาโลหิตโต สปิณฺโห จ ตาโต ตฺ ชนโก ปิตา.

ญาติ ๖ ศัพท์ คือ (๑) พนฺธว (๒) พนฺธฺ (๓) สชน (๔) สโคตต
(๕) ภาติ (๖) ภาตก

ญาติสาโลหิต ๒ ศัพท์ คือ สาโลหิต, สปิณฺช

บิดา ๓ ศัพท์ คือ ตาต, ชนก, ปิตุ

๒๔๔. อมมมพา ชนนี มาตา ชเนตติ ชนิกา ภเว
 อุปมาตา ตฺ ธาตติถิ สาโล ขายาย ภาติโก.

มารดา ๖ ศัพท์ คือ (๑) อมมา (๒) อมพา (๓) ชนนี
(๔) มาตฺ (๕) ชเนตติ (๖) ชนิกา

แม่นม ๒ ศัพท์ คือ อุปมาตฺ, ธาติ เป็นอิตถิลิงค์

พี่น้องชายของภรรยา ชื่อว่า สา

๒๔๕. นนันทา สามิกินี มาตามหี ตู ยยิกา
 มาตุโล มาตุภาตาสส มาตุลानी ปชาปติ.

พี่น้องสาวของสามี ชื่อว่า นันทา
 ย่า, ยาย ๒ ศัพท์ คือ มาตามหี, อัยยิกา
 พี่น้องชายของแม่ ชื่อว่า มาตุล ลุง, น้า
 ภรรยาของลุงหรือน้า ชื่อว่า มาตลานี

๒๔๖. ซายาปตีนั ชนนี้ สสสุ วุตตถาถ ตบปีตา
 สสรุ ภาคินะโยย ตุ บุตุโต ภคินียา ภเว.

มารดาของสามีภรรยา เรียกว่า สสสุ แม่สามี, แม่ยาย
บิดาของสามีภรรยา เรียกว่า สสุร พ่อสามี, พ่อตา
บุตรของพี่น้องสาว ชื่อว่า ภาคิเนยย หลาน

๒๔๗. นตฺตา วุตฺโต ปปุตฺโตถ สามิภาตา ตฺว เทวโร
 ธีตฺตปติ ตฺว ชามาตา อยฺยโก ตฺว ปิตามโห.

หลาน ๒ ศัพท์ คือ นตฺตฺ, ปปฺตฺต
 พี่น้องชายของสามี ๑ ศัพท์ คือ เทวร พีสามี, น้องสามี
 ลูกเขย, สามีของลูกสาว ๑ ศัพท์ คือ ชามาตุ
 ปู่, ตา ๒ ศัพท์ คือ อยฺยก, ปิตามห

๒๔๘. มาตุจฉา มาตุภคินี ปีตุจฉา ภคินี ปีตุ
 ปปีตัมโห ปยโยโก สุนหา ตู สนิสา หสา.

พี่สาวน้องสาวของมารดา ชื่อว่า มาตุจฉา ป้า, น้ำ
พี่สาวน้องสาวของบิดา ชื่อว่า ปิตุจฉา ป้า, อา
ปู่ทวด, ตาทวด ๒ ศัพท์ คือ ปปิตามห, ปยยก
ลูกสะใภ้ ๓ ศัพท์ คือ สุนหา, สุนิสา, หุสา

๒๔๙. โสทริโย สคพโภ จ โสทโร สหโซ ปยถ
มาตาปิตุ เต ปิตโร ปุตตา ตู ปุตตธิตโร.

พี่น้องร่วมท้อง ๔ ศัพท์ คือ โสทริย, สคพภ, โสทร, สหข
มารดาและบิดา ชื่อว่า ปิตุ
บุตรและธิดา ชื่อว่า ปุตต

๒๕๐. สสุรา สสุสสุสุรา ภาตุภคินี ภาตโร
พาลตตํ พาลตา พาลยํ โยพพณณํ ตู จ โยพพนํ.

แม่สามีและพ่อสามี, แม่ยายและพ่อตา ชื่อว่า สสุร
พี่น้องชายและพี่น้องสาว ชื่อว่า ภาตุ
ความเป็นเด็ก ๓ ศัพท์ คือ พาลตต, พาลตา, พาลย
ความเป็นหนุ่ม ๒ ศัพท์ คือ โยพพณณ, โยพพน

๒๕๑. สุกกา ตู ปลิตํ เกสา- ทโยถ ชรตา ชรา
ปฺลฺโก ปิลฺลโก ฉาโป กุมารโ พาลโปตกา.

ผมหางอก ๑ ศัพท์ คือ ปลิต
ความแก่ ๒ ศัพท์ คือ ชรตา, ชรา

ลูกน้อย ๖ ศัพท์ คือ (๑) ปุณฺณ (๒) ปิลล (๓) ฉาป (๔) กุมาร (๕) พาล (๖) โปตก

๒๕๒. ออตุตตานสยุตฺตาน- เสຍຍกา ถนโป ปี จ.

เด็กอ่อน ๓ ศัปดาห์ คือ อุตุดานสย, อุตุดานเสยยก, ฅนป

๒๕๓. ตรุณ จ วฏฺโห จ ททโร จ ยฺวหา สุตฺ
 มาณโว ทารโก จาถ สุกุมารो सुखेतिट्.

คนวัยหนุ่ม ๗ ศัพท์ คือ (๑) ตรุณ (๒) วัยภูษ (๓) ทพร (๔) ยว (๕) สสุ (๖) มาณว (๗) ทารก

คนสุขุมลชาติ, คนเคยได้รับแต่ความสุข ๒ ศัพท์ คือ
สุขุมาร, สุขจิต

๒๕๔. มหาลโลก จ วุฑฒิม จ เถโร ชินฺณเณ จ ชินฺณโก
อคฺคฺโข ปุพฺพโฆ เชฏฺฐโฆ กนิโย กนิฏฺฐโณนฺโฆ.

คนแก่ ๕ ศัพท์ คือ (๑) มหาลก (๒) วุฑฺธิ (๓) เถร (๔) ชินณ (๕) ชินณก

พืชชาย ๓ ศัพท์ คือ อคคช, ปุพพช, เขมฺมช

น้องชาย ๓ ศัพท์ คือ กนิย, กนิฏฐ, อนุช

๒๕๕. วลีตตโจ तु วลีโน तीसृतानस्याथो.

คนหนังเขียว ๒ ศัพท์ คือ วลีตัจ, วลีนิ
อุตตานสย ศัพท์เป็นต้นเป็น ๓ ลิงค์

๒๕๖. สีโสตุตมงคานิ สีโร มุทุธา จ มตฺถโก ภเว
เกโส ตฺถ กุณฺตโล วาโล- ตตมงฺครุหฺมุทุธา.

ศัพท์ ๕ ศัพท์ คือ (๑) สีส (๒) อุตตมงค (๓) สีร (๔) มุทุ
(๕) มตฺถก

ผม ๕ ศัพท์ คือ (๑) เกส (๒) กุณฺตล (๓) วาล (๔) อุตตมงฺครุห
(๕) มุทุธ

๒๕๗. ธมฺมิลโล สยฺดา เกสา กากปฺกโข สีขณฺทโก
ปาโส หตฺถโก เกสจเย ตาปฺसानํ ทธี ชฺฐา.

ผมที่ถักและประดับดงาม ๑ ศัพท์ คือ ธมฺมิลล
ผมเปีย, ผมขมวดไว้เป็นหย่อม ๒ ศัพท์ คือ กากปฺกข,
สีขณฺทก

มวยผม ๒ ศัพท์ คือ ปาส, หตฺถ
ผมเกล้าของดาบส ๑ ศัพท์ คือ ชฺฐา

๒๕๘. ถิยํ เวณิ ปเวณิ จ อโธ จูฬา สีขา สียา
สีมนฺโต ตฺถ มโต นาริ- เกสฺมชฺฌมฺหิ ปทุตฺติ.

ข้อผม ๒ ศัพท์ คือ เวณิ, ปเวณิ ใช้ในอิติถิลลิก
ผมจุก ๒ ศัพท์ คือ จูฬา, สีขา
ผมเสกกลาง ๑ ศัพท์ คือ สีมนฺต

๒๕๙. โลมํ ตฺนุรุหํ โรมํ ปมฺหํ ปชฺฌมมฺกฺขิ
มสฺสํ วุตฺตํ ปมฺมฺเช ภู ตฺวิตฺถิ รมฺโก รมฺ.

ชน ๓ ศัพท์ คือ โลม, ตนุรุห, โรม

ชนตา ๓ ศัพท์ คือ ปมฺห, ปชุม, อกฺขิค

หนวด, เครา ๑ ศัพท์ คือ มสฺสุ

คิ้ว ๓ ศัพท์ คือ ภู เป็นอิตถีลิงค์, ฆมฺก, ฆมฺ

๒๖๐. พบโป เนตตชลสฺสูนิ เนตตตารา กนินิกา

วทนฺ ตุ มฺขิ ตฺณทํ วตฺตํ ลปนมานนํ.

น้ำตา ๓ ศัพท์ คือ พบป, เนตตชล, อสฺสุ

ตาตำ ๒ ศัพท์ คือ เนตตตารา, กนินิกา

ปาก ๖ ศัพท์ คือ (๑) วทน (๒) มฺข (๓) ตฺณท (๔) วตฺต

(๕) ลปน (๖) อานน

๒๖๑. ทฺวิโซ ลปนโซ ทนฺโต ทสโน รทโน รโท

ทราชา ตฺ ทนตเกทสมี อปางโค ตวภฺชิโกฏฺฐิ.

ฟัน ๖ ศัพท์ คือ (๑) ทฺวิซ (๒) ลปนซ (๓) ทนต (๔) ทสน

(๕) รทน (๖) รท

เขี้ยว ๑ ศัพท์ คือ ทราชา

หางตา ๑ ศัพท์ คือ อปางค

๒๖๒. ทนตาวรณโมฏฺโห จา- ปฺยธโร ทสนจฺจโท

คณฺโฑ กโปโล หนฺวิตถิ จุพฺกํ ตวธฺรา อโร.

ริมฝีปาก ๔ ศัพท์ คือ ทนตาวรณ, โอฏฺฐ, อธฺร, ทสนจฺจท

แก้ม ๒ ศัพท์ คือ คณท, กโปล

คาง ๒ ศัพท์ คือ หนู เป็นอิตถิลิงค์, จุพุก

๒๖๓. คโล จ กณโฐ คีวา จ	กนธรา จ สิริธรา
กมพูคีวา ตู ยา คีวา	สุวรรณาลิงคสนนิภา
องกิตา ตีหิ เลขาหิ	กมพูคีวาถวา มตา.

คอ ๕ ศัพท์ คือ (๑) คล (๒) กณช (๓) คีวา (๔) กนธรา (๕) สิริธรา

คองามคล้ายกลองทอง, คอที่มีปล้อง ๓ ปล้อง ๑ ศัพท์
คือ กมพูคีวา

๒๖๔. อัส นิตถิ ฤษสิโร	ขนโธ ตสสนธิ ชตตุ ตั
พาหุมูลิ ตู กจโนโธ	ตวสส ปสสนนิตถิย.

บ่า, ไหล่ ๓ ศัพท์ คือ อัส เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์,
ฤษสิร, ขนธ

หัวไหล่ ๑ ศัพท์ คือ ชตตุ เป็นนปุงสกลิงค์

รักแร้ ๑ ศัพท์ คือ กจน

สีข้าง ๑ ศัพท์ คือ ปสส เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์

๒๖๕. พาหุ ฤษา ทวีสุ พาหา	หตโธ ตู กรปามโย
มณิพนโธ ปโกฏฐนโต	กปปโร ตู กโปณยธ.

แขน ๓ ศัพท์ คือ พาหุ, ฤษ เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์,
พาหา

มือ ๓ ศัพท์ คือ หตถ, กร, ปาณิ

ข้อมือ ๑ ศัพท์ คือ มณิพนธ

ข้อศอก ๒ ศัพท์ คือ กปฺปร, กโปณิ

๒๖๖. มณิพนธกนิฏฺฐานิ	ปาณิสฺส กรโณนฺตรํ
กรสาขางฺคุลี ตา ตุ	ปณฺจจฺคุญฺโ จ ตฺชชนิ
มฺขณิมา นามิกา จาปิ	กนิฏฺฐาติ กมา สียุ.

สันมือ ๑ ศัพท์ คือ กรภ

นิ้วมือ ๒ ศัพท์ คือ กรสาขา, องฺคุลี

นิ้วมือ ๕ นิ้ว ได้แก่ (๑) องฺคุญฺจ นิ้วหัวแม่มือ (๒) ตฺชชนิ นิ้วชี้ (๓) มฺขณิมา นิ้วกลาง (๔) อนามิกา นิ้วนาง (๕) กนิฏฺฐา นิ้วก้อย

๒๖๗. ปเทโส ตาลโคกณฺณา	วิทฺถิตฺถิ กมา ตเต
ตฺชชนยาทียเตจฺคุญฺเจ	ปสโต ปาณิ ญฺญจฺโต.

คืบ ๔ อย่าง คือ (๑) ปเทส คืบนิ้วชี้ (๒) ตาล คืบนิ้วกลาง (๓) โคกณณ คืบนิ้วนาง (๔) วิทฺถิต คืบนิ้วก้อย เป็นนิตฺถิลิงค์

ฟายมือ, ของมือ ๑ ศัพท์ คือ ปสต

๒๖๘. รตนํ ญฺญกฺก หตฺโถถ	ปุเม กรบุญฺญชฺลิ
กรโซ ตฺนโซ นิตฺถิ	ขฺมฺโก มฺมุจฺจิ จ ทฺวิสุ.

ศอก ๓ ศัพท์ คือ รตน, ญฺญกฺก, หตถ

กระพุ่มมือ ๒ ศัพท์ คือ กรบุญฺ, อยฺชลิ ทั้งสองศัพท์ เป็นปฺงฺลิงค์

๒๗๒. ชมนัน ตู นิคมโพ จ ไสณิ จ กฏิ นาริย์
องคชาต รหสสงคํ วตถคฺยหํ จ เมहन.
๒๗๓. นิमितตํ จ วรงคํ จ พีชํ จ ผลเมว จ
ลึงคํ อณฺฑํ ตู โกโส จ โยนิ ตวิตติปุเม ภาคํ.

สะโพก ๔ ศัพท์ คือ (๑) ชมน (๒) นิคมพ (๓) ไสณิ
(๔) กฏิ, ไสณิ และ กฏิ ศัพท์เป็นอิตถิลึงค์

อวัยวะเพศชาย ๙ ศัพท์ คือ (๑) องคชาต (๒) รหสสงค
(๓) วตถคฺยห (๔) เมहन (๕) นิमितต (๖) วรงค (๗) พีช (๘) ผล
(๙) ลึงค

อันทะ ๒ ศัพท์ คือ อณฺฑ, โกส

อวัยวะเพศหญิง ๒ ศัพท์ คือ โยนิ เป็นอิตถิลึงค์และ
ปุงลึงค์, ภาค

๒๗๔. อสุจิ สมภโว สุภกํ ปายุ ตู ปุริเส คุทํ
วา ปุเม คุถกริส- วจจานิ จ มลํ ฌกํ.
๒๗๕. อจจาโร มีพหฺมกกาโร ปสฺสาโว มุตตมฺจเจเต
ปุตฺมุตตํ จ โคมุตเต- สฺสาทินํ ฌกณฺ มเล.

น้ำอสุจิ ๓ ศัพท์ คือ อสุจิ, สมภว, สุภก

ทวารหนัก ๒ ศัพท์ คือ ปายุ เป็นปุงลึงค์, คุท

อุจจาระ ๘ ศัพท์ คือ (๑) คุถ (๒) กริส (๓) วจจ ทั้ง
สามศัพท์เป็นปุงลึงค์ได้บ้าง (๔) มล (๕) ฌก (๖) อจจาร (๗) มีพห
(๘) อุกการ

ปัสสาวะ ๒ ศัพท์ คือ ปสฺสาว, มุตต

มูตรโค ๑ ศัพท์ คือ ปุติมุตต

มุลสัตว์ ๑ ศัพท์ คือ ฉกณ

๒๗๖. ทวีสวโร นาริยา วตถิ อัจฉนคกกา ตุโก ปุเม
อูรุ สตถิ ปุเม อูรุ- ปพพิ ตุ ชาณู ชณณู จ.

กระเพาะปัสสาวะ, ท้องน้อย ๑ ศัพท์ คือ วตถิ เป็น
ปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

ตัก, พก, เหว ๒ ศัพท์ คือ อัจฉนค, องก ทั้งสองศัพท์เป็น
ปุงลิงค์

ขาอ่อน ๒ ศัพท์ คือ อูรุ, สตถิ ทั้งสองศัพท์เป็นปุงลิงค์
เข้า ๒ ศัพท์ คือ ชาณู, ชณณู

๒๗๗. โคปผโก ปาทคณธิ ปี ปุเม ตุ ปณฺหิ ปาสณิ
ปาทคคํ ปปโท ปาโท ตุ ปโท จรณํ จ วา.

ข้อเท้า ๒ ศัพท์ คือ โคปผก, ปาทคณธิ

สันเท้า ๒ ศัพท์ คือ ปณฺหิ, ปาสณิ ทั้งสองศัพท์เป็นปุงลิงค์

ปลายเท้า ๒ ศัพท์ คือ ปาทคค, ปปท

เท้า ๓ ศัพท์ คือ ปาท, ปท, จรณ เป็นปุงลิงค์ได้บ้าง

๒๗๘. องคํ ตววยโว วุตโต ผาสูลิกา ตุ ผาสูกา
ปณฺทเก อฏฺฐิ ธาตุวิตถิ คลนตฏฺฐิ ตุ อกฺขโก.

อวัยวะ ๒ ศัพท์ คือ องค, อวยว

ชี้โครง ๒ ศัพท์ คือ ผาสูลิกา, ผาสูกา

กระดุก ๒ ศัพท์ คือ อภุจิ เป็นนปุงสกลิงค์, ธาตุ เป็น
อิตถิลิงค์

กระดุกไหปลาร้า ๑ ศัพท์ คือ อกขก

๒๗๙. กปโปโร ตู กपालี วา	กณฺฑรา ตู มหาสิรา
ปูเม นฺหารุ จิตฺถิ สิริรา	ธมนีถ รสคฺคสา.
๒๘๐. รสหรณฺยโถ มํส-	มามิสํ ปิสิตํ ภเว
ติลิกฺกํ ตู วลฺลฺล-	มุตตตตํ อถ โลหิตํ.
๒๘๑. รุจิโร โสณฺนิตํ รตตํ	ลาลา เขโฬ เอลา ภเว
ปุริเส มายุ ปิตตํ จ	เสมฺโห นิตฺถิ สีเลสุโม.

กะโหลกศิรชะ ๒ ศัพท์ คือ กปปร, กपाल เป็นปุงลึงค์
ได้บ้าง

เอ็นใหญ่ ๒ ศัพท์ คือ กณฺฑรา, มหาสิรา

เอ็น ๓ ศัพท์ คือ นฺหารุ เป็นปุงลึงค์, สิริรา, ธมนี ทั้ง
สองศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

เส้นประสาทร้บรส ๒ ศัพท์ คือ รสคฺคสา, รสหรณฺ

เนื้อ ๓ ศัพท์ คือ มํส, อามิส, ปิสิต

เนื้อแห้ง ๒ ศัพท์ คือ วลฺลฺล, อุตตตต ทั้งสองศัพท์เป็น
๓ ลิงค์

เลือด ๔ ศัพท์ คือ โลหิต, รุจิโร, โสณฺนิต, รตต

น้ำลาย ๓ ศัพท์ คือ ลาลา, เขโฬ, เอลา

น้ำดี ๒ ศัพท์ คือ มายุ เป็นปุงลึงค์, ปิตต

เสลด ๒ ศัพท์ คือ เสมฺห เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลิงค์,
สีเลสุม

๒๘๒. วสา วิลีนเสนโหด เมโท เจว วปา ภเว
 อากบุโป เวโส เนปจณ มณฺฑนํ ตุ ปสาธน.
๒๘๓. วิภูสนํ จาภรณ อลงกาโร ปิลนฺธนํ
 กิริฎมกฺกุฏานติถิ จูฬามณิ สิโรมณิ.

มันเหลว ๒ ศัพท์ คือ วสา, วิลีนเสนห
มันขัน ๒ ศัพท์ คือ เมท, วปา
การตกแต่งให้งาม, บุคลิกติ ๓ ศัพท์ คือ อากบุป, เวส,
เนปจณ

เครื่องประดับ ๖ ศัพท์ คือ (๑) มณฺฑน (๒) ปสาธน
(๓) วิภูสน (๔) อาภรณ (๕) อลงการ (๖) ปิลนฺธน

มงกุฏ ๒ ศัพท์ คือ กิริฎ, มกฺกุฏ, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปungลิงค์
และนปungสกลิงค์

ปิ่น, ยอดมงกุฏ ๒ ศัพท์ คือ จูฬามณิ, สิโรมณิ

๒๘๔. สิโรเวชนมฺณหิสี กุณฺฑลํ กณฺณเวชนํ
 กณฺณิกา กณฺณปฺบุโร จ สียา กณฺณวิภูสนํ.

อุณทิส, กรอบหน้า ๒ ศัพท์ คือ สิโรเวชน, อุณทิส
กุณฑล, ตุ่มหู ๒ ศัพท์ คือ กุณฑล, กณฺณเวชน
ตุ่มหูทั่วไป ๓ ศัพท์ คือ กณฺณิกา, กณฺณปฺบุร, กณฺณวิภูสน

๒๘๕. กณฺจภูสา ตุ คีเวยฺย หาโร มุตตาวลิตฺถิยํ
 นิยุโร วลโยนิตถิ ภูมฺมํ ปฺริหารกํ.

สร้อยคอ ๒ ศัพท์ คือ กนกจตุสา, คีเวยฺย

สร้อยมุก ๒ ศัพท์ คือ หาร, มุตตาวลิ เป็นอิตถิลิงค์

กำไลมือ ๔ ศัพท์ คือ (๑) นิยุร (๒) วलय เป็นปวงลิงค์และ

นปungsกลิงค์ (๓) กฏก (๔) ปรีหารก

២៨៦. កង្កែប ក្រណាត

กิงกิณี ขุฑุทษณฤฎิการ

อังกุลียกมังกุลยา-

រាល់ សាក្សី តុ តំ.

กำไรระยะ ๒ ศัปท์ คือ กงกณ, กรรฐา

กระดิ่งข้อเท้า, กำไลข้อเท้า ๒ ศัพท์ คือ กิงกิณิ, ชุฑทณณฎีกา

แหวน ๒ ศัปท์ คือ อนุคูเลียก, อนุคุลยาภรณ์

๒๘๗. มุทฺติกาํกุลิมุทฺทาถ

รสนา เมฆลา ภาว

เกยฺรรมงฺคทํ เจว

พหุคูณวิภูสน์.

รำรงค์, แหวนตรา ๒ ศัพท์ คือ มุททิกา, องค์อุลิมุททา

สร้อยเอว ๒ ศัพท์ คือ รสนา, เมขลา

พาหุรัด, กำไลต้นแขน ๓ ศัพท์ คือ เกยूर, องค์ท, พาหุ

มุลวิภูส่น

๒๘๘. ปาทงุคทำ ตุ มณชีโร

ปาตทกฏกนปฺรา.

เครื่องประดับเท้า ๔ ศัพท์ คือ (๑) ปาทุคท (๒) มณฺชิร

(๓) ปาทกฏก (๔) นุปร

๒๘๙. อลงการปปเกทา ตุ มุขมุลล ตโณณตัม
อุคคตถน คิงคมก- มิจเจวมาทโย สियุ.

ประเภทเครื่องประดับ คือ

- (๑) เครื่องประดับใบหน้า ชื่อว่า มุขมุลล
- (๒) เครื่องประดับหน้าผาก ชื่อว่า อุณณต
- (๓) เครื่องประดับอก ชื่อว่า อุคคตถน
- (๔) สร้อยมุก ๓๒ เส้น ชื่อว่า คิงคมก เป็นต้น

๒๙๐. เจลมจฉาทนั วตถิ วาโส วสนมัสสุกั
อมพริ จ ปัญญ นิตถิ ทุสสั โจโล จ สาฏโก.

ผ้า ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) เจล (๒) อจฉาทน (๓) วตถ (๔) วาส
(๕) วสน (๖) อัสสุก (๗) อมพริ (๘) ปัญญ เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์
(๙) ทุสส (๑๐) โจล (๑๑) สาฏก

๒๙๑. โขมํ ทุกุลั โกเสยยํ ปตตุนณํ กมพโล จ วา
สาณํ โกฏุมพริ ภงคน- ตยาทิ วตถนตริ มตัม.

ชนิดของผ้า คือ

- (๑) โขม ผ้าเปลือกไม้
- (๒) ทุกุล ทำด้วยเปลือกไม้คล้อยตามผ้าปาน
- (๓) โกเสยย ผ้าไหม
- (๔) ปตตุนณ ผ้าที่ซักแล้วหรือผ้าที่เกิดในแคว้น

ปัตตุนณะ

- (๕) กมพล ผ้าขนสัตว์
(๖) สาณ ผ้าป่าน
(๗) โกฎุมพร ผ้าขนสัตว์เนื้อละเอียดหรือผ้าที่เกิดใน
แคว้นโกฎุมพระ
(๘) ภงค ผ้าผสม เป็นต้น

๒๙๒. นิवासนตริยานย- นตรมนตรवासโก
ปาवारो तुत्तरासङ्को อุปสัพ्यानमुत्तर.
๒๙๓. อุตตริยมโถ วตถ- มหตุนติ มत् नव
ननत्तकं गप्पिणि चिन्ध- वसन् तु पग्गजर.

ผ้าถุง ๔ ศัพท์ คือ (๑) นิवासน (๒) อนตริย (๓) อนตร
(๔) อนตรवासก

ผ้าห่ม ๕ ศัพท์ คือ (๑) ปาวาร (๒) อุत्तरาสงค
(๓) อุปสัพ्यान (๔) อุत्तर (๕) อุตตริย

ผ้าใหม่ ๑ ศัพท์ คือ อหต

ผ้าขาด, ผ้าขีรวี ๒ ศัพท์ คือ นนตก, กปปฏ

ผ้าเก่า ๑ ศัพท์ คือ ปग्गजर

๒๙๔. กญจุโก वारवाणं वा- ถ वतथाववे तसा
नालिपुण्णुति गलिटो उत्तमङ्गमहि गญजुโก.

เสื้อเกราะ ๒ ศัพท์ คือ กญจุ, วารวณ เป็นปุงลิงค์ได้บ้าง
ชายผ้า ๑ ศัพท์ คือ ทสา
หมวก ๑ ศัพท์ คือ นาลิปฏฏ

๒๙๕. อายาโม ทิมตาโรโห ปริณาโห วิสาตตา.

ความยาว ๓ ศัพท์ คือ อายาม, ทิมตา, อาโรห

ความกว้าง ๒ ศัพท์ คือ ปริณาน, วิสาตตา

๒๙๖. อรหทุธโซ จ กาสาย- กาสาวานิ จ จีวร
มณฺทลํ ตู ตทงคานิ วิวฏฺฏกุสิอาปโย.

จีวร ๔ ศัพท์ คือ (๑) อรหทุธช (๒) กาสาย (๓) กาสาว
(๔) จีวร

ส่วนประกอบของจีวร คือ (๑) มณฺทล (๒) วิวฏฺฏ (๓) กุสิ
เป็นต้น

๒๙๗. ผลตตจกิมิโรมา- เนยตา วตถสฺส โยนิโย
ผาลํ กปฺปาสิกํ ตีสุ โขมาที ตู ตจพภวา.

วัตถุดิบของผ้า คือ (๑) ผล ผลไม้ (๒) ตจ เปลือกไม้
(๓) กิมิ ตัวไหม (๔) โรม ขนสัตว์

ผ้าฝ้าย ๑ ศัพท์ คือ กปฺปาสิก เป็น ๓ สิ่ง

ผ้าทำด้วยเปลือกไม้ คือ โขม เป็นต้น

๒๙๘. โกเสยยํ กิมิขํ โรม- มยํ ตู กมพลํ ภเว
สมานตถา ขวนิกา सा तिโรกรणी पयถ.

ผ้าไหม ๑ ศัพท์ คือ โกเสยย

ผ้าขนสัตว์ ๑ ศัพท์ คือ กมพล

ผ่านาน ๒ ศัฟท์ คือ ชวนิกา, ตีโรกรณิ ทั้งสองศัฟท์เป็น
อิตถิลิงค์

๒๙๙. ปุณฺณบิํสกุมฺมฺลโลจํ วิตานํ ทวยมิริตํ
นหานํ จ สีนาเน โธ- พพภูฏนฺนุम्मชชนํ สมํ.

ผ่าเพดาน ๒ ศัพท์ คือ อุโลโลจ, วิตาน ทั้งสองศัพท์ เป็น
ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์

การอาบน้ำ ๒ ศัพท์ คือ นหาน, สีนาน

การญัตติ ๒ ศัพท์ คือ อุพพณฺณ, อุมฺมชฺชน

๓๐๐. วิเสสโก ตุ ติลโก ตยฺฆอนิตถิ จ จิตตํ
จนทโน นิตถียํ คนธ- สารโ มลยโซ ปยณ.

ติลก, รอยเจิม ๓ ศัพท์ คือ วิเสสก, ติลก ทั้งสองศัพท์เป็น
ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์, จิตตก

ไม้จันทน์ ๓ ศัพท์ คือ จันทน์ เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์,
คนธसार, มลยช

๓๐๑. โคสีส์ เกลปณณิกัม ปุเม วา หริจันทน์
 ติลปณณินิ ตุ ปตตงคัม รยชนํ รตตจันทน์.

จันทน์เหลือง ๓ ศัพท์ คือ โคสีส, เตลปณณิก, หริจันทน
เป็นปงลิงก็ได้บ้าง

จันทร์แดง ๔ ศัฟท์ คือ ตีลปณณิ, ปตตงค, รณชน,
รตตจนทน

๓๐๒. กาฬานุสารี กาฬีย โลหิ ตฺวาคฺร จาคฺหุ
กาฬาคฺร ตฺ กฬะสฺมี ตฺรูกฺโข ตฺ จ ปิณฑโก.

กระลำพัก ๒ ศัพท์ คือ กาฬานุสารี, กาฬีย
กฤษณา ๓ ศัพท์ คือ โลห, อคร, อคฺหุ
กฤษณาดำ ๑ ศัพท์ คือ กาฬาคฺร
กำยาน ๒ ศัพท์ คือ ตฺรูกฺข, ปิณฑก

๓๐๓. กตฺถุริกา มิคมโท กุญฺจ ตฺ อชฺपालกั
ลวงคั เทวกุสุมึ กสฺมีรัช ตฺ กุญฺกุม.

ชะมด ๒ ศัพท์ คือ กตฺถุริกา, มิคมท
ต้นโกฐ ๒ ศัพท์ คือ กุญฺจ, อชฺपालก
กานพลู ๒ ศัพท์ คือ ลวงค, เทวกุสุม
หญ้าฝรั่น ๒ ศัพท์ คือ กสฺมีรัช, กุญฺกุม

๓๐๔. ยกฺขฐโป สชฺชุลโส ตกฺโกลั ตฺ จ โกลกั
โกสผลมโถ ขาติ- โกลั ขาติผลั ภเว.

กำยาน ๒ ศัพท์ คือ ยกฺขฐโป, สชฺชุลส
กระวาน ๓ ศัพท์ คือ ตกฺโกล, โกลก, โกลสผล
ผลจันทร์ ๒ ศัพท์ คือ ขาติโกส, ขาติผล

๓๐๕. ฆนฺสาโร สิตฺพุโฆ จ กปฺปุริ ปุณฺนปัสสเก
อลตฺตโก ยาวโก จ ลาขา ขตฺตุนปัสสเก.

การบูร ๓ ศัพท์ คือ ฆนสาร, สิตพภ, กบปฐ เป็นปุงลิงค์
และนปุงสกลิงค์

ครึ่ง ๔ ศัพท์ คือ อลตฺตก, ยาวก, ลาชา, ชตุ เป็นนปุงสกลิงค์

๓๐๖. สิริวาโส ตุ สรลท- ทโณชนํ ตุ กชชลํ
 ๓๐๗. วาสจฺจนฺณํ วาสโยโค วณฺณกํ ตุ วิเลปนํ.

ยางสน ๒ คัพท์ คือ สีริวาส, สรลททว

ยาหยอดตา, ยาทาขอบตา ๒ ศัพท์ คือ อณฺชน, กชฺชล

สรุปฯ ๒ ศัพท์ คือ วาสจุนฺณ, วาสโยค

เครื่องทา, เครื่องลูบไล้ ๒ ศัพท์ คือ วรรณก, วิเลปน

๓๐๗. คนธมาลยาทิสงขารโ โย ตํ วาสนมฺจุจเต
 มาลา มัลลยํ ปุปฺพทาเม ภาวิตํ วาสิตํ ติสฺสุ.

เครื่องอบด้วยของหอมและดอกไม้เป็นต้น ๑ ศัพท คือ

วาสน

พวงดอกไม้ ๒ ศัพท์ คือ มาลา, มัลยา

สิ่งที่ถูกลบแล้ว ๒ ศัพท์ คือ ภาวิต, วาสิต ทั้งสองศัพท์
เป็นคุณศัพท์และเป็นได้ ๓ สิ่ง

๓๐๘. อุตตฺถิโส เสขราเวฬา มุทุมาเลย วฏฺฐิโก
 เสยฺยา จ สยน์ เสนี ปลงโก ตฺถ จ มณฺจโก.

เทริดดอกไม้, พวงมาลัยประดับศีรษะ ๔ ศัพท์ คือ อุตตัส,
เสขร, อาเวฬ, วรุณ

ทีนอน ๓ ศัพท์ คือ เสຍยา, สยน, เสน
เตียง, แคร่ ๒ ศัพท์ คือ ปลุลงก, มณจก

๓๐๙. มณจาธารโ ปฏิปาโท มณจเค ตวณฺนีตฺถิยํ.

ชาเตียง ๒ ศัพท์ คือ มณจาธาร, ปฏิปา
แม่แคร่ ๑ ศัพท์ คือ อณฺนี เป็นอิตถิลิงค์

๓๑๐. กุฬีรปาโท อาหจ- ปาโท เจว มสารโก
จตฺตารโ พุณฺทิกาพฺทโร- ติเม มณจนฺตรา สยฺ.

เตียง ๔ ประเภท คือ (๑) กุฬีรปาท เตียงมีชาดังก้ามปู
(๒) อาหจปาท เตียงมีชาสอดเข้าในแม่แคร่ (๓) มสารก เตียงมี
แม่แคร่สอดเข้าในชา (๔) พุณฺทิกาพฺทโร เตียงมีแม่แคร่เนื่องเป็น
อันเดียวกันกับชา

๓๑๑. พิมฺโพนํ โจปธานํ ปิจิกา ปิจฺมาสนํ
โกจฺฉํ ตฺ ภาทฺทปิจฺธา- สนฺทิจิ ปิจฺนฺตเร มตา.

หมอน ๒ ศัพท์ คือ พิมโพน, อุปธาน
ตั้ง, ที่นั่ง ๓ ศัพท์ คือ ปิจิกา, ปิจ, อาสน
ตั้งอย่างดี, เก้าอย่างดี ๑ ศัพท์ คือ โกจฉ
ตั้งชนิดหนึ่ง, ตั้งที่มีชาสูงเกินประมาณ ๑ ศัพท์ คือ
อาสนฺทิจิ

๓๑๒. มหันโต โกชโว ทีฆ-
อุณณามยํ ตวตถรณํ

โลมโก โคนโก มโต
จิตตกา วานจิตตกํ.

ผ้าโกเขวขนาดใหญ่ขนยาว เรียกว่า โคนก
เครื่องลาดทำด้วยขนสัตว์ปกรูปวิจิตร เรียกว่า จิตตก

๓๑๓. ขนปุปผํ ปฏุลิกา
ทวิทเสกทसानุยุท-

เสตํ ตุ ปฏิกาบุยถ
โลมิเอกนตโลมิโน.

เครื่องลาดขนสัตว์มีลายดอกไม้ เรียกว่า ปฏุลิกา
เครื่องลาดขนสัตว์สีขาว เรียกว่า ปฏิกา
เครื่องลาดขนสัตว์มีชายสองด้าน เรียกว่า อุททโลมิ
เครื่องลาดขนสัตว์มีชายด้านเดียว ชื่อว่า เอกนตโลมิ

๓๑๔. ตเทว โสฬสิตถินํ
สีหพยุคฆาทีรุเปหิ

นจจโยคคณหิ กุตตกํ
จิตตํ วิกตिका ภเว.

เครื่องลาดขนสัตว์พอนที่นางรำ ๑๖ คนพอนรำได้ เรียกว่า
กุตตก
เครื่องลาดขนสัตว์วิจิตรด้วยรูปสิงโตและเสือเป็นต้น
เรียกว่า วิกตিকা

๓๑๕. กฏุจิสฺสํ โกเสยยํ
โกสิยกฏุจิสฺสมยํ

รตนปริสิพพิตมตถรณํกมา
โกสิยสุตฺเตน ปกตถย.

เครื่องลาดที่ทอดด้วยไหมปนด้ายทองและขลิบด้วยรัตนะ
เรียกว่า ภูจิสุต
เครื่องลาดที่ทอดด้วยไหมล้วนและขลิบด้วยรัตนะ เรียกว่า
โกเสย

๓๑๖. ทิโป ปทิปโป ปชฺโชโต ปุเม ตวาทาสทปฺปณา
เคนธุโก กณฺธุโก ตาล- วนณฺฏี ตู พิชณีตฺถิยํ.

ประทีป ๓ ศัพท์ คือ ทิป, ปทิป, ปชฺโชต
คั่นช่อง, กระจก ๒ ศัพท์ คือ อาทาส, ทปฺปณ
ลูกคลี, ฟุตบอล ๒ ศัพท์ คือ เคนธุโก, กณฺธุโก
พัด ๒ ศัพท์ คือ ตาลวนณฺฏี, พิชณี เป็นอดีตถึงค์

๓๑๗. จงฺโกฏฺโก กรณฺโห จ สมฺมุโค สมฺบุฏฺโณ ภาเว
คามธฺโม อสทธฺโม พยวโย เมณฺ รติ.

ผอบ ๒ ศัพท์ คือ จงฺโกฏฺโก, กรณฺท
หีบเล็ก ๒ ศัพท์ คือ สมฺมุค, สมฺบุฏ
เมณ ๕ ศัพท์ คือ คามธมฺ, อสทธมฺ, พยวโย, เมณ, รติ

๓๑๘. วิวาทฺไฮยมา ปาณิก- คโห ปริณโยปยถ
ติวคฺโค ธมฺมกามตฺถา จตุวคฺโค สโมกฺษกา.

การแต่งงาน ๔ ศัพท์ คือ (๑) วิวาท (๒) อุปยม (๓) ปาณิกคท
(๔) ปริณย

วัตถุหมวด ๓ ที่ควรแสวงหา คือ (๑) ธมม (๒) กาม
(๓) อตถ

วัตถุหมวด ๔ ที่ควรแสวงหา คือ (๑) ธมม (๒) กาม
(๓) อตถ (๔) โมกข

๓๑๙. ขุชโซ จ คณทุโล รสส- วามนา ตุ ลกณณโก
ปงคุโล ปิจสปปิ จ ปงคุ ฉินนิริยาปถ.
๓๒๐. ปกโซ ขณโซ ตุ โชนโตถ มุโค สุลณวโจ ภเว
กุณิ หตถาทิวงโก จ วลิโร ตุ จ เกกร.

คนค่อม ๒ ศัพท์ คือ ขุชช, คณทุล

คนเตี้ย ๓ ศัพท์ คือ รสส, วามน, ลกณณก

คนเปลี้ย ๕ ศัพท์ (๑) ปงคุล (๒) ปิจสปปิ (๓) ปงคุ
(๔) ฉินนิริยาปถ (๕) ปกข

คนกระจอก, คนซากะเพลก ๒ ศัพท์ คือ ขณช, โชนช

คนใบ้ ๒ ศัพท์ คือ มุค, สุลณวจ

คนง่อย, คนมีมือเป็นต้นหงิก ๑ ศัพท์ คือ กุณิ

คนตาเหล่ ๒ ศัพท์ คือ วลิร, เกกร

๓๒๑. นิเกสสีโส ขลลาโม มุณโท ตุ ภณช มุณจิโก
กาโณ อุกชินเมเคน สุลโย อนุโร ทวเณถ.

คนหัวล้าน ๒ ศัพท์ คือ นิเกสสีส, ขลลาโม

คนหัวโล้น ๓ ศัพท์ คือ มุณช, ภณช, มุณจิโก

คนตาบอดข้างเดียว ๑ ศัพท์ คือ กาณ

คนตาบอดสองข้าง ๑ ศัพท์ คือ อนุธ

คนหูหนวก ๒ ศัพท์ คือ พธิร, สุตินีน
คนป่วย ๓ ศัพท์ คือ คิลาน, พยาธิต, อาตุร
คนบ้า ๑ ศัพท์ คือ อุมมตต, ขุชช ศัพท์เป็นต้นเป็น
เป็นได้ ๓ ถึงค์

โรค ๙ ศัพท์ คือ (๑) อาตงก (๒) อามย (๓) พยาธิ (๔) คท (๕) โรค (๖) รุช (๗) เคลณณ (๘) อกคฺค (๙) อาพาธ
วันโรค, โรคพอมแห่ง ๒ ศัพท์ คือ โสส, ขย

ห้วต, โรคริตสีตวงจุมก ๒ ศัพท คือ ปินาส, นาสิกาโรค
 น้ำมูก ๑ ศัพท คือ สิ่งขานิกา
 แผล ๒ ศัพท คือ อรุ เป็นนปุงสกลิงค์, วณ เป็นปุงลึงค์
 สกลึงค์

๓๒๕. ปุพฺโพ ปุโยถ รตฺตาติ- สारो ปกฺขณฺทิกา ปยถ
อปมาโร อปสุมาริ ปาฬโผฏฺเฐ วิปาติกา.

น้ำหนอง, น้ำ ๒ ศัพท์ คือ ปุพฺพ, ปุย
โรคลงแดง ๒ ศัพท์ คือ รตตาสาร, ปกขณทิกา
โรคลมบ้าหมู ๒ ศัพท์ คือ อปมาร, อปสมาร
เท้าแตก ๒ ศัพท์ คือ ปาพโณฏ, วิปาทิกา

๓๒๖. วุฑฺฒิโรโค ตุ วาตณฺหิ สิปฺหิ การปาทตา
 กณฺชु กณฺชุตฺติ กณฺชุยฺยา ขชฺช กณฺชุนฺน ปยถ.

โรคไส้เลื่อน, อัณฑะโต ๒ ศัพท์ คือ วุฑฺฒิโรค, วาตณฺห
โรคเท้าช้าง ๒ ศัพท์ คือ สิปฺห, การปาทตา
ผื่นคัน ๓ ศัพท์ คือ กณฺชุ, กณฺชุตฺติ, กณฺชุยฺยา
โรคกลาก ๒ ศัพท์ คือ ขชฺช, กณฺชุนฺน

๓๒๗. ปามํ วิตจฺฉิกา กจฺจุ โสโถ ตุ สยถฺติโต
 ทุนฺนามกญฺจ อริสํ ฉทฺทิกา วมถฺติโต.

หิต ๓ ศัพท์ คือ ปาม, วิตจฺฉิกา, กจฺจุ
บวม ๒ ศัพท์ คือ โสถ, สยถ
ริดสีดวงทวาร ๒ ศัพท์ คือ ทุนฺนามก, อริส
อาเจียน ๒ ศัพท์ คือ ฉทฺทิกา, วมถ

๓๒๘. ทวถฺ ปริตาโปถ ติลโก ติลกาฬโก
 วิสุจิกา อิติ มหา- วิเรโกถ ภคฺนทฺโธ.

ร้อนใน, ระบายน้ำ ๒ ศัพท์ คือ ทวถฺ, ปริตาป
ไผ่, ตกกระ ๒ ศัพท์ คือ ติลก, ติลกาฬก

ห้องร่วรง ๒ ศัพท์ คือ วิสุจิกา, มหาวีรอก

ริดสีดวง ๑ ศัพท์ คือ ภคณทล

๓๒๙. เมโห ชโร กาสสาสา กุฏจ สุลามยนตรา
 วุตโต เวชโซ ภิสกโก จ โรคหารี ติกิจจโก.

ชนิดของโรค มีดังนี้ (๑) เมห โรคเบาหวาน (๒) ชร โรคไข้
(๓) กาส โรคไอ (๔) สาส โรคหืด (๕) กุฏจ โรคเรื้อน (๖) สุล โรคลมทาง
แพทย์, หมอ ๕ ศัพท์ คือ (๑) วุตต (๒) เวชช (๓) ภิสก
(๔) โรคหารี (๕) ติกิจจก

๓๓๐. สลลเวชโซ สลลกตโต ติกิจจา ตู ปติกรียา
 เภสชชมคโท เจว เภสช โจสธ ปยถ.

หมอผ่าตัด ๒ ศัพท์ คือ สลลเวชช, สลลกตต
การรักษาโรค ๒ ศัพท์ คือ ติกิจจา, ปติกรียา
ยา ๔ ศัพท์ คือ เภสชช, อคท, เภสช, โอสธ

๓๓๑. กุสทานามยา โรคย์ อถ กลโล นิรามโย

ความไม่มีโรค ๓ ศัพท์ คือ กุสล, อนามย, อโรคย
คนไม่มีโรค, คนแข็งแรง ๒ ศัพท์ คือ กลล, นิรามโย

นรรวโคโค ตติโย.

นรรวรรค ที่ ๓ จบแล้ว

จตุพพณวนาคโค จตุตโถ

๔. จตุพพัฒน์วรรค

๓๓๒. กุลั วีส จ สนตานา- ภิชนา โคตตมนวโย
 ถิยั สนตตโยถ วนณา จตตาริ ขตติยาทโย.

วงศ์ตระกูล ๗ ศัพท์ คือ (๑) กุล (๒) วีส (๓) สนตาน (๔) อภิชน
(๕) โคตต (๖) อนวย (๗) สนตติ, สนตติ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

วรรคมี ๔ มีวรรณะกษัตริย์เป็นต้น

๓๓๓. กุลีโน สชชน สาธู	สภโย จายโย มหากุล
ราชา ภูปติ ภูปาโล	ปตถิว จ นราธิโป.
๓๓๔. ภูนาถ ชคติปาโล	ทิสมปติ ชนาธิโป
รฎฐาธิโป นรเทโว	ภูมิโป ภูภุช ปยถ.
๓๓๕. ราชญโย ขตติโย ขตตัม	มฤธาภิสิตตพาหุชา
สพพภุมโม จกกวตติ	ภูโปถโย มณทลิสสร.

คนมีตระกูล ๖ ศัพท์ คือ (๑) กุลิน (๒) สชชน (๓) สาธู (๔) สภย
(๕) อยย (๖) มหากุล

พระราช ๑๓ ศัพท์ คือ (๑) ราช (๒) ภูปติ (๓) ภูปาโล
(๔) ปตถิว (๕) นราธิป (๖) ภูนาถ (๗) ชคติปาโล (๘) ทิสมปติ
(๙) ชนาธิป (๑๐) รฎฐาธิป (๑๑) นรเทว (๑๒) ภูมิโป (๑๓) ภูภุช

กษัตริย์ ๕ ศัพท์ คือ (๑) ราชญโย (๒) ขตติย (๓) ขตต
(๔) มฤธาภิสิตต (๕) พาหุช

พระเจ้าจักรพรรดิ ๒ ศัพท์ คือ (๑) สัพพภูมิ (๒) จกกวตติ
พระราชารีนจากพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ ศัพท์ ชื่อว่า มณฑลิสสุร

๓๓๖. ปุเม ลิจฉวิ วชชี จ สกโย ตู สากโย ถ จ
ภททกัจจนา ราหุล- มาตา พิมพา ยโสธรา.

เจ้าลิจฉวิ ๒ ศัพท์ คือ ลิจฉวิ, วชชี ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปุงลิงค์
เจ้าสัถยะ ๒ ศัพท์ คือ สกย, สากย

พระนางพิมพา ๔ ศัพท์ คือ ภททกัจจนา, ราหุลมาตา, พิมพา,
ยโสธรา

๓๓๗. โกฏิโน เหมจิมนเตน	สตฺย เยสํ นิธานคํ
กหาปณานํ ทิวส-	วพฺพโซ วิสตมฺพนํ.
๓๓๘. เต ขตติยมหาสาลา-	สีตี โกฏิธนานิ ตู
นิธานคานิ ทิวส-	วพฺพโซ จ ทสมฺพนํ.
๓๓๙. เยสํ ทิวชมหาสาลา	ตพฺพชฺเช นิธานเค
วพฺพเช จ คหปติ-	มหาสาลา ธเน สียํ.

ขัตติยมหาศาล คือ พระราชาผู้มีทรัพย์เก็บไว้น้อยที่สุด
๑๐๐ โกฏิ และถูกนำมาใช้สอยทุกวัน ๒๐ อัมพะณะ

พราหมณ์มหาศาล คือ พราหมณ์ผู้มีทรัพย์เก็บไว้ ๘๐
โกฏิ และถูกนำมาใช้สอยทุกวัน ๑๐ อัมพะณะ

คหบดีมหาศาล คือ คหบดีผู้มีทรัพย์เก็บไว้ ๔๐ โกฏิ และ
ถูกนำมาใช้สอยทุกวัน ๕ อัมพะณะ

๓๔๐. มหามตโต ปธานญจ มติสซีโว มนตินี
สซีโว สจีโวมจโจ เสนานี ตุ จมูปติ.

มหาอำมาตย์ ๒ ศัพท์ คือ มหามตต, ปธาน
ที่ปรึกษาของพระราช ๑ ศัพท์ คือ มติสจีว
ราชเลขา ๓ ศัพท์ คือ สซีว, สจีว, อามจจ
แม่ทัพ, เสนาบดี ๒ ศัพท์ คือ เสนานี, จมูปติ

๓๔๑. นยาสาทินัน วิวาทาน- มกขทสโส ปทญจริ
โทวาริโก ปฏีหาโร ทวารญโจ ทวารपालโก.

ผู้พิพากษา, ผู้ตัดสินคดีความ ๑ ศัพท์ คือ อกขทสส
คนเฝ้าประตู ๔ ศัพท์ คือ (๑) โทวาริก (๒) ปฏีหาร
(๓) ทวารญจ (๔) ทวารपालก

๓๔๒. อนีกญโจติ ราชน- มงครกขคโณ มโต
กญจกี โสวิทลโล จ อนุชีวี ตุ เสวโก.

ราชองค์รักษ์ ๑ ศัพท์ คือ อนีกญจ
คนใช้ฝ่ายใน ๒ ศัพท์ คือ กญจกี, โสวิทลล
ข้าเฝ้า ๒ ศัพท์ คือ อนุชีวี, เสวก

๓๔๓. อชฌกโขชิกโต เจว เหรณณโก ตุ นิกชีโก
สเทศานนโตร สตตุ มิตโตราชา ตโต ปรี.

หัวหน้าคนงาน ๒ ศัพท์ คือ อชฌกข, อชิกต

หเรญญิก ๒ ศัพท์ คือ หเรญญิก, นิกขิก

พระราชารู้เป็นข้าศึก ๑ ศัพท์ คือ สตต

พระราชารู้เป็นมิตร ๑ ศัพท์ คือ มิตต

๓๔๔. อมิตโต रिपु वेरी ज सपत्ताराति स्तवरी

पज्जत्तिगो परिपन्नी प्रियपुखाहिताप्रो.

๓๔๕. पज्जामित्तो विपक्षो ज पज्जनिकविरोधिโน

विपत्तेशी ज तिसो तिग्गो एतानुरोधनुवत्तन.

ศัตรู ๑๙ ศัพท์ คือ (๑) อมิตต (๒) रिपु (๓) वेरी (๔) สปตต
(๕) อรติ (๖) สตว (๗) อริ (๘) ปจจตติโก (๙) परिปณธี (๑๐) ปฏิปุกข
(๑๑) อหิต (๑๒) พร (๑๓) ปจจามิตต (๑๔) วิปกข (๑๕) ปจจนิก
(๑๖) วิโรธิ (๑๗) วิพत्เตสี (๑๘) ทิส (๑๙) ทิฏฐ

ความคล้อยตาม ๒ ศัพท์ คือ (๑) อนุโรธ (๒) อนวตตन

๓๔๖. मित्तनित्ति वयस्सो ज सहायो सुत्तो सखा

समगतो तप्पमित्तोถ सन्निฏो तिग्गมत्तโก.

เพื่อน, มิตร ๕ ศัพท์ คือ (๑) มิตต เป็นบุงลึงค์และ
นบุงสกลึงค์ (๒) วยส (๓) สหาย (๔) สห (๕) สखा

เพื่อนที่คบกันมั่นคง ๑ ศัพท์ คือ สมगतต

เพื่อนเห็น, มิตรที่เพียงแต่รู้จักกัน ๑ ศัพท์ คือ สนิฏฐ

๓๔๗. จโร จ कुप्พปริโส पलावी पलिगतुरु

ทุโต तु सन्नेสโร कणो तु मुहुत्तिको.

นักสืบ ๒ ศัพท์ คือ จร, คุงหปุริส

คนเดินทาง ๓ ศัพท์ คือ ปลาวิ, ปลิก, อทุธดู

ราชทูต ๒ ศัพท์ คือ ทูต, สนุเทศหฺร

โทร ๒ คัพท์ คือ คณก, มุหุตติก

๓๔๘. เลขโก ลีปิกาโร จ วรรณ โณ ตุ ออกุโร ปยุณ

ภะโถ ทณฺโตะ สามทานา- นยุปายา จตุโร อิมะ.

เสมียน, เลขที่ ๒ ศัพท์ คือ เลข, ลิขการ

อักษร ๒ ศัพท์ คือ วรรณ, อักษร

อูบายเอาชนะศัตรู มี ๕ ประการ (๑) เกท การพูดยุยง
ให้แตกแยก (๒) ทณฺฑ การสู้รบ (๓) สาม การเกลี้ยกล่อม (๔) ทาน
การติดสินบน

๓๔๙. อุปชาโป ตฺถ เกโท จ ทณฺเฑ ตฺถ สาหสํ ทโม

๓๕๐. สามยมจฺโจ สขา โกโส ทุคฺคณฺจ วิชิตํ พลํ

รชชงคานีติ สดเตเตเต สียํ ปกตโยปิจ.

การพุดยุงให้แตกแยก ๒ ศัพท์ คือ อุปชาป, เกท

การต่อสู้ ๓ ศัพท์ คือ ทนุท, สาหส, ทม

องค์ประกอบแห่งความเป็นพระราชา ๗ อย่าง (๑) สามิพระราชารู้ปกครอง (๒) อมจุจ อำมาตย์ (๓) สข พระราชาที่เป็นมิตร (๔) โกส เรือนคลัง (๕) ทุคค ป้อม (๖) วิจิต แว่นแก้ว (๗) พล กองทัพ

๓๕๑. ปภาวสุสาหมนตานํ วสา ติสฺโส หิ สุตตฺติโย
 ปภาโว ทณฺฑโฆ เตโฆ ปตาโป ตฺถ จ โกลฺลโฆ.

**ราชอำนาจ, ราชศักดิ์ ๓ ประการ (๑) ปภาว ทรงมี
พระราชอำนาจมากล้น (๒) อสุสาท ทรงมีพระวิริยภาพอย่างยิ่ง
(๓) มนต ทรงมีอำนาจที่ทรงปรึกษาและถวายความเห็นชอบ
เดชเกิดจากมีอำนาจลงอาชญา เรียกว่า ปภาว
เดชเกิดจากมีคลังทรัพย์ใช้สอย เรียกว่า ปตาป**

๓๕๒. มนฺโต จ มนฺตนํ โส ตฺ จตฺตฺกณฺโณ ทฺวิโคจโร
 ติโคจโร ตฺถ จตฺตฺกณฺโณ รหสฺสํ คฺยุหฺมจฺจเต.

**การปรึกษา ๒ ศัพท์ คือ มนต, มนตน
ได้ยื่นกันเพียง ๒ คน ๑ ศัพท์ คือ จตฺตฺกณฺณ
ได้ยื่นกันเพียง ๓ คน ๑ ศัพท์ คือ จตฺตฺกณฺณ
ความลับ ๒ ศัพท์ คือ รหสส, คฺยุห**

๓๕๓. ติสฺสุ วิวิตฺตฺวิชนจ- ฉนฺนารโห รโหพฺพยํ
 วิสสาโส ตฺถ จ วิสสมฺโภ ยุตฺตํ โตรฺพายิกํ ติสฺสุ.

**ที่เทียบสัด ๔ ศัพท์ คือ (๑) วิวิตต (๒) วิชน (๓) ฉนฺน (๔) รห,
วิวิตต วิชน และ ฉนฺน ศัพท์เป็นได้ ๓ ลิงค์, รโห เป็นอพยยะ
ความคุ้นเคย ๒ ศัพท์ คือ วิสสาส, วิสสมโภ
เหมาะสม ๒ ศัพท์ คือ ยุตต, โอปาเยก, ยุตต และ โอปาเยก
ศัพท์เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์**

๓๕๔. โอวาโท จานุสิฏฺฐิตถิ ปุมวชฺเชนุสาสน
อาณา จ สาสนํ เถยยํ อุทฺทหานํ ตุ จ พนฺธนํ.

สั่งสอน ๓ ศัพท์ คือ โอวาท, อนุสิฏฺฐิ, อนุสาสน, อนุสิฏฺฐิ
ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์, อนุสาสน ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์และนปุงสกลิงค์

คำสั่ง ๒ ศัพท์ คือ อาณา, สาสน
เครื่องผูก ๒ ศัพท์ คือ อุทฺทหาน, พนฺธน

๓๕๕. อาคุ วุตฺตมปฺราโธ กรฺ ตุ พฺลิ มุจฺจเต
ปุณฺณปตฺโต ตฺถุจฺจิทาโย อุปฺทา ตุ จ ปาภตํ.
๓๕๖. ตโตปายนํ มุกฺโกโจ ปณฺณาการโ ปเหณฺกํ
สูงฺกํ ตวณฺตถิ คุมฺพาติ เทยโย ธาโย ธนาคม.

ความผิด ๒ ศัพท์ คือ อาคุ, อปฺราธ, อาคุ ศัพท์เป็น
นปุงสกลิงค์

ภาษี ๒ ศัพท์ คือ กร, พฺลิ
ของรางวัล ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺณปตฺต, ตฺถุจฺจิตาย
เครื่องบรรณาการ ๖ ศัพท์ คือ (๑) อุปฺทา (๒) ปาภต
(๓) อุปายน (๔) มุกฺโกโจ (๕) ปณฺณาการ (๖) ปเหณฺก
ส่วย, ภาษีผ่านด่าน ๑ ศัพท์ คือ สูงฺก
กำไร ๒ ศัพท์ คือ ธาโย, ธนาคม

๓๕๗. อาตปตฺตํ ตถา ฉตฺตํ รณฺณนตุ เหมมาสนํ
สีหาสนมฺโถ วาล- พินฺนิตถิ จ จามรี.

รุ่ม ๒ ศัพท์ คือ อาตปตต, นุตต

ราชอาสน์ทอง ๑ ศัพท์ ชื่อว่า สีหาสน

พัตทางจามรี ๒ ศัพท์ คือ วาลพีชนี, จามร, วาลพีชนี
ศัพท์เป็นอิตติลึงค์

๓๕๘. ขคโค จ นุตตมณหีส

ปาทุกา วาลพีชนี

อิเม กกุธภณทานิ

ภวนติ ปญจ ราชน.

ราชกกุธภณ ๕ อย่าง (๑) ขคค พระขรรค์ (๒) นุตต
เศวตฉัตร (๓) อุณหีส มงกุฎ (๔) ปาทุกา ฉลองพระบาท (๕) วาลพีชนี
พัตทางจามรี

๓๕๙. ภททุภุมโก ปุณณภุมโก ภิงคารโ ชลทายโก

หตติสสุ รกปตตี ตู

เสนา หิ จตุรงคินี.

หมอน้ำมงคล ๒ ศัพท์ คือ ภททุภุมภ, ปุณณภุมภ

แต่น้ำทอง ๒ ศัพท์ คือ ภิงคาร, ชลทายก

เสนาม้องค์ ๔ คือ (๑) หตติ พลช้าง (๒) อสสุ พลม้า
(๓) รก พลรถ (๔) ปตติ พลเดินเท้า

๓๖๐. กุณขโร วารณ หตติ

มาตงโค ทวีรโท คโซ

นาโค ทวีโป อโณ ทนตี

ยูถเชฏโฐ ตู ยูถโป.

ช้างพลาย ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) กุณขร (๒) วารณ (๓) หตติ
(๔) มาตงค (๕) ทวีรท (๖) คช (๗) นาค (๘) ทวีป (๙) อโณ (๑๐) ทนตี

ช้างจำโลง ๒ ศัพท์ คือ ยูถเชฏฐ, ยูถโป

๓๖๑. กาฬาวกคจเคยยา ปณฺชตรตมพาจ ปิงฺคล คนฺธ
มจฺคลเหโมโปสถ- ฉทฺทนต์ตา คชกฺกุลาณิ เอตานิ.

ตระกูลข้าง ๑๐ ตระกูล คือ (๑) กาฬาวก (๒) คจเคยย
(๓) ปณฺชตร (๔) ตมพ (๕) ปิงฺคล (๖) คนฺธ (๗) มจฺคล (๘) เหม
(๙) อุโปสถ (๑๐) ฉทฺทนต์

๓๖๒. กลโภ เจว ภิงฺโกถ ปภินฺโน มตฺตคชชิตา
หตฺถิธมฺมา ตฺถ คชตา หตฺถินี ตฺถ กรณฺฎกา.

ข้างรุ่น ๒ ศัพท์ คือ กฬภ, ภิงก

ข้างตมมัน ๓ ศัพท์ คือ ปภินน, มตฺต, คชชิต

โขลงข้าง ๒ ศัพท์ คือ หตฺถิธมฺมา, คชตา

ข้างพัง ๒ ศัพท์ คือ หตฺถินี, กรณฺฎกา

๓๖๓. กุมฺโภ หตฺถิสีโรปิณฺหา กณฺณมฺลนตฺถ จูฬิกา

อาสนํ ชนฺธเทสมฺหิ ปุจฺฉมฺลนตฺถ เมจฺโก.

๓๖๔. อาลานมาฬหโก ธมฺโภ นิตฺถิตฺถ นิคโพนฺทโก

สงฺขลํ ตีสุวโถ คณฺโฑ กโฏ ทานํ ตฺถ โส มโ.

กระพองข้าง เรียกว่า กุมภ

โคนหูข้าง เรียกว่า จูฬิกา

คอข้าง, บริเวณควาญนั่ง เรียกว่า อาสน

โคนหางข้าง เรียกว่า เมจก

เสาตะลุงผูกข้าง ๓ ศัพท์ คือ อาลาน, อาฬหก, ธมภ

โซ่ล้ามเท้าช้าง ๓ ศัพท์ คือ นิคพ, อนทุก, สงชล, นิคพ
ศัพท์เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์, สงชล ศัพท์เป็นได้ ๓ ลิงค์

แก้มช้าง ๒ ศัพท์ คือ คณท, กฏ

น้ำมันช้าง ๑ ศัพท์ คือ ทาน

๓๖๕. โสณโฑ ตู ทวีสุ หตโถถ กรคคฺ โปกุขรฺ ภเว
มขุณฺมहि พนฺธนํ กจฺฉนา กปฺปโน ตู กุฎาทโย.

วงช้าง ๒ ศัพท์ คือ โสณฺหา, กตถ โสณฺท ศัพท์เป็น
ปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

ปลายวงช้าง ๒ ศัพท์ คือ กรคค, โปกุขร

สายรัดทามกลางตัวช้าง ๑ ศัพท์ คือ กจฺฉนา

ผ้าแต่งบนหลังช้าง ๑ ศัพท์ คือ กปฺปน

๓๖๖. โอปวยฺโห ราชวยฺโห สขุชิตฺ ตู จ กปฺปิโต
โตมโร นิตฺถิยํ ปาเท สียา วิชฺฌนกณฺณโก.

ช้างพระที่นั่ง ๒ ศัพท์ คือ โอปวยฺห, ราชวยฺห

ช้างที่ตกแต่งแล้ว ๒ ศัพท์ คือ สขุชิต, กปฺปิต

หอกแทงเท้าช้าง ๑ ศัพท์ คือ โตมร เป็นปุงลิงค์และ
นปุงสกลิงค์

๓๖๗. ตุตฺตํ ตู กณฺณมฺลมาหิ มตถกมาหิ ตู องฺกุโส
หตฺถาโรโห หตฺถิเมณฺโฑ หตฺถิปโป หตฺถิโคปโก.

หอกแทงกุกุซ้าง ๑ ศัพท์ คือ ตูตต

ข้อข้าง ๑ คัพพ์ คือ องุส

ความรู้อย่าง ๔ ศัพท์ คือ หตถาโรห, หตถิเมณฺฑ, หตถิป,
หตถิโคปก

๓๖๘. ความฉ้อโกง ตู มาตงค-

หยาทยาจริโย ภเว

หโย ตฺรุงฺโก ตฺรโก

วาโห อสโส จ สินธโว.

คนฝึกช่างและม้าเป็นต้น ๑ ศัพท์ คือ ความนิยม

ม้า ๖ ศัพท์ คือ (๑) หย (๒) ตุรงค (๓) ตุรงค์ (๔) วาห
(๕) อสส (๖) สีนธว

๓๖๙. เกโท อสุตโร ตสุสา

ชานิโย ตุ กุลีนโก

สุขวาที วินีโตถ

กิโสะโร หยโปตโก.

ม้าอัสตร ๑ คัพท์ คือ อสสตร

ม้าอาชาไนย ๒ ศัพท์ คือ อาชาไนย, กุสินก

น้ำผักดีแล้ว ๒ คัพท์ คือ สุขวาที, วินิต

ลูกม้า ๒ ศัฟท์ คือ กีโสร, หยโปตก

៣៧០. ឆៃរ្យ្យកោ តុ ឧប្បន្ទកោ

ชวโน จ ชวาธิโก

มูซาธานํ ขลีโน วา

กสอ. ตวสสาภิตาพินิ.

น้ำกระจอก ๒ ศัพท์ คือ ไชยภัก, ขมุขุภัก

ม้าผีเท้าเร็ว ๒ ศัพท์ คือ ชวน, ชวาจิก

บังเหียนม้า ๒ ศัพท์ คือ มุขอาธาน, ขลิ้น ขลิ้น ศัพท์เป็น
 ปุลงิ์และนปุงสกลิงค์

แล้มา ๑ คัพท คือ กสา

๓๗๑. กุสา ตู นาสรชชุมหิ วพวาสุสา ขุโร สฬ
 ปจฺจนนิตถี นงคฺภจฺ วาลहतโธ จ วาลธี.

เชือกรัดจุกม้า ๑ ศัพท์ คือ กุสา

น้ำต้วเมีย ๒ คัพห์ คือ วฬวา, อสุสา

กลีบม้ ๒ คัพท คือ ชูร, สผ

หางม้า ๔ ศัพท์ คือ ปุจฺจน เป็นปฺจุลึงค์และนปฺjugสกลึงค์,
นงฺคุฏฐ, วาลหตฺถ, วาลธิ

๓๗๒. สนทโน จ รโธ ผุสฺส- รโธ ตฺน รณาย โส
จมมาวูโต จ เวยยกฺโขม เทปโป พยคฺขสฺส ทิปิโน.

รถ, รถศึก ๒ ศัพท์ คือ สนฺทณ, รถ

รถที่ไม่ได้ใช้เพื่อการรบ ๑ ศัพท์ คือ มุสสุ

รถที่ห้ามด้วยหนังสือโครงหรือเสื่อลาย ๑ ศัพท์ คือ
เวียงคณ

รถที่หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองหรือเสือดาว ๑ ศัฟฟ์ คือ เทป

๓๗๓. สิวิกา ยาปยยานนฺจา- นิตถิ ตุ สกฺกฺโณ ปยนํ
จกํ รณฺดมาขยาตํ ตสฺสนโต เนมิ นาริยํ.

วอ ๒ ศัพท์ คือ สิวิกา, ยาปยยาน

เกวียน ๒ ศัพท์ คือ สกฏ เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์, อน

ลื้อ ๑ ศัพท์ คือ จกฏ เป็นนปุงสกลิงค์

กง, ที่สุดของลื้อ ๑ ศัพท์ คือ เนมิ เป็นอิตถิลิงค์

๓๗๔. ตมมชเณ ปิณชิกา นาภิ กุพฺพโร ตุ ยฺคนธโร

อกฺขคฺคกิลเ อาณิตถิ วรุโณ รคฺคตฺยถ.

คฺมุ ๑ ศัพท์ คือ นาภิ

ทฺหุ ๒ ศัพท์ คือ กุพฺพร, ยฺคนธร

สลัก ๑ ศัพท์ คือ อาณิ เป็นอิตถิลิงค์

ไม้ค้ำ, ตัวถั่ง ๒ ศัพท์ คือ วรุณ, รคฺคตฺย

๓๗๕. จุโร มฺุเข รคฺสสงฺคา ตฺวโกฺโข ปกฺขรอาทโย

ยานญจ วาหนํ โยคฺคํ สพฺพหตฺถยาทิวาหเน.

แอก ๑ ศัพท์ คือ จุร

เพลลา ๒ ศัพท์ คือ อกฺข, ปกฺขร

ยาน ๓ ศัพท์ คือ ยาน, วาหน, โยคฺค, ศัพท์ทั้ง ๓ เป็นไป

ในพาหนะทุกอย่างมีข้างเป็นต้น

๓๗๖. รคฺจารี ตฺ สุโต จ

ปาชิตา เจว สารถิ

รธาโรโห จ รถิโก

รถิ โยโธ ตฺ โย ภโณ.

สารถิ, พลขับ ๔ ศัพท์ คือ รคฺจารี, สุต, ปาชิต, สารถิ

ทหารประจำรถ ๓ ศัพท์ คือ รถาโรห, รลิก, รลึ
ทหาร, นักรบ ๒ ศัพท์ คือ โยธ, ภฏ โยธ และ ภฏ ศัพท์
เป็นปงฺลึงค์

๓๗๗. ปทาติ ปตฺติ ตฺ ปุเม	ปทโค ปทิกโก มโต
สนนาโห กงฺกโฏ วมมํ	กวโจ วา อฺรจฺจโท.
๓๗๘. ซาลิกา ถ จ สนนทฺธ	สซุไซ จ วมมิโก ภเว
อามุกโก ปฏิมุกโกถ	ปุเรจารึ ปุเรจโร.
๓๗๙. ปุพฺพคโม ปุเรคามิ	มนทคามิ ตฺ มนถโร
ชวโน ตฺริโต เวคิ	เซตพพิ เซยฺยมุจฺเจเต.

ทหารบก ๔ ศัพท์ คือ ปทาติ, ปตติ, ปทค, ปทิก, ปทาติ
และ ปตติ ศัพท์เป็นปงฺลึงค์

เกราะ ๖ ศัพท์ คือ (๑) สนนาห (๒) กงฺกฏ (๓) วมม
(๔) กวจ (๕) อฺรจฺจท (๖) ซาลิกา, กวจ ศัพท์เป็นปงฺลึงค์และ
นปงฺสกลึงค์

ทหารสวมเกราะ ๓ ศัพท์ คือ สนนทฺธ, สซุช, วมมิ
ทหารแต่งตัวเต็มยศ ๒ ศัพท์ คือ อามุก, ปฏิมุก
หัวหน้า, ผู้นำ ๔ ศัพท์ คือ ปุเรจารึ, ปุเรจร, ปุพฺพคม,
ปุเรคามิ

ผู้เดินช้า ๒ ศัพท์ คือ มนทคามิ, มนถร
ผู้เดินเร็ว ๓ ศัพท์ คือ ชวน, ตฺริต, เวคิ
สิ่งอันพึงชนะ ๒ ศัพท์ คือ เซตพพ, เซยฺย

๓๘๐. สุรวีรา ตู วิกนโต
สนนทอุปภูติ ตีสุ

สหાય นุจโร สมหา
ปาเถยยิ ตู จ สมพล.

กล่าวหาญ ๓ ศัพท์ คือ สุร, วีร, วิกนต

ผู้ติดตาม ๒ ศัพท์ คือ สหาย, อนุจร, สนนท อุปศัพท์เป็นต้น
ถึง อนุจร ศัพท์ เป็นได้ ๓ ลิงค์

เสบียงเดินทาง ๒ ศัพท์ คือ ปาเถยย, สมพล

๓๘๑. วาหิณี ธชิณี เสนา
อนีกโก วาถ วินยาโส

จมุ จกุกัม พลั ตถา
พยุโห เสนาย กถยเต.

กองทัพ ๗ ศัพท์ คือ (๑) วาหิณี (๒) ธชิณี (๓) เสนา
(๔) จมุ (๕) จกุก (๖) พล (๗) อนีก, อนีก ศัพท์เป็น ปุงลิงค์
และนปุงสกลิงค์

กระบวนทัพ ๑ ศัพท์ คือ พยุห

๓๘๒. หตถิ ทวาทสโปโส ติ-
จตุโปโสติ เอเตน

ปุริโส ตูโรโค รโธ
ลกขณนาธมนโตโต.

๓๘๓. หตถานีกัม หยานีกัม
คชาทโย สสตถา ตู

รถานีกัม ตโย ตโย
ปตตานีกัม จตฺตชชนา.

ลักษณะทัพข้างเป็นต้น ดังนี้

ข้าง ๓ เชือก มีทหารแวดล้อมเชือกละ ๑๒ นาย รวมทหาร
๓๖ นาย เรียกว่า หตถานีก

ม้า ๓ ตัว มีทหารแวดล้อมตัวละ ๓ นาย รวมทหาร ๙ นาย
เรียกว่า หยานิก

รถ ๓ คัน มีทหารแวดล้อมคันละ ๔ นาย รวมทหาร ๑๒ นาย
เรียกว่า รถานิก

ทหาร ๔ นายพร้อมด้วยอาวุธครบมือ เรียกว่า ปตตานิก

๓๘๔. สฎจิวิสกลาเปสุ	ปจเจกั สฎจิณฑิสุ
ฐติกเตสุ เสนาย	ยนติยาโกโฆภินิตฺติยิ.

ลักษณะทัพเกรียงไกร ดังนี้ เมื่อไม่ไผ่ ๖๐ มัด ๆ ละ ๖๐ ลำ
เมื่อกองทัพเคลื่อนไปอยู่ทำให้เป็นผุยผงแล้ว กองทัพนี้ เรียก ออกโฆภินิ

๓๘๕. สมปตฺติ สมปทา ลกฺขี	สิรี วิปตฺติ จาปทา
อถาวุธญจ เหติตฺถิ	สตุถํ ปหรณํ ภาเว.

สมบัติ, ความสมบูรณ์ ๔ ศัพท์ คือ สมปตฺติ, สมปทา,
ลกฺขี, สิรี

วิบัติ ๒ ศัพท์ คือ วิปตฺติ, อาปทา

อาวุธ ๔ ศัพท์ คือ อาวุธ, เหติ, สตุถ, ปหรณ, เหติ ศัพท์
เป็นอิตถิลิงค์

๓๘๖. มุตตามุตตมมุตตญจ	ปาณิโต มุตตเมว จ
ยนตมุตตุนฺติ สกฺล-	มายุธํ ตํ จตุพฺพิธํ.

อาวุธทั้งหมดมี ๔ แบบ คือ (๑) มุตตามุตต อาวุธที่ใช้มือ
ซัดและไม่ได้ใช้มือซัด (๒) อมุตต อาวุธที่ไม่ใช้มือซัด (๓) ปาณิมุตต
อาวุธที่ใช้มือซัดเท่านั้น (๔) ยนตมุตต อาวุธที่ยิงด้วยเครื่องยิง

๓๘๗. มุตตามุตตยจ ยญุชยาทิ อมุตตัม ฉูริกาทิกัม
ปาณิมุตตัม ตุ สตยาทิ ยนตมุตตัม สราทิกัม.

อาวุธไม้และตะบองเป็นต้น เรียกว่า มุตตามุตต
ดาบและมีดน้อยเป็นต้น เรียกว่า อมุตต
หอกเป็นต้น เรียกว่า ปาณิมุตต
ลูกศรเป็นต้น ชื่อว่า ยนตมุตต

๓๘๘. อีสสาโส ธนุ โภทณฺฑํ จาโป นิถึ สราสนํ
อโถ คุโณ ชียา ชยาถ สโร ปตติ จ สายโก.
๓๘๙. วาโณ กณฺทมฺสุ ทวีสุ ชุรปโป เตชนาสนํ
ตุณฺณิตถียํ กลาโป จ ตุณฺณิ ตุณฺณีร วาณธิ.

ธนู ๕ ศัพท์ คือ (๑) อีสสาส (๒) ธนุ (๓) โภทณฺฑ (๔) จาป
(๕) สราสน, จาป ศัพท์เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

สายธนู ๓ ศัพท์ คือ (๑) คุณ (๒) ชียา (๓) ชยา

ลูกศร ๔ ศัพท์ คือ (๑) สร (๒) ปตติ (๓) สายก (๔) วาณ
(๕) กณฺฑ (๖) อุสุ (๗) ชุรปป (๘) เตชน (๙) อสน, อุสุ ศัพท์เป็น
ปุงลึงค์และอิตถิลึงค์

แสลงธนู ๕ ศัพท์ คือ (๑) ตุณฺณิ (๒) กลาป (๓) ตุณ (๔) ตุณฺณีร
(๕) วาณธิ, ตุณฺณิ ศัพท์เป็นอิตถิลึงค์

๓๙๓. สลฺโลนิตฺถิ สงฺกฺ พุเม วาสี ตฺ ตจฺจนิตฺถิยํ
 กุธาริตฺถิ ผรสุ โส ฆฺงโก ปาสาณทารโณ.

หอก, หลาว ๒ ศัพท์ คือ สลล, สงฺก, สลล ศัพท์เป็น
 ปุลงิลค์และนปฺงสกลิงค์, สงฺก ศัพท์เป็นปุลงิลค์

พริ้ว, ขวานเล็ก ๒ ศัพท์ คือ วาสี, ตจฉนิ, ทั้ง ๒ ศัพท์
เป็นอนัตถิลิงค์

ฝั่ง, ขวาน ๒ ศัพท์ คือ กุฎาริ, ผรสุ, กุฎาริ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์,
ผรสุ ศัพท์เป็นปุงลึงค์

ลิว, เหล็กสกัดหิน ชื่อว่า ญุก

๓๙๔. กณโย ภินทิวาโพ จ จกุกุ กุนฺโต คทา ตลา
สตุยาที สตถเกทาถ โกโณสโส โกฏิ นาริย.

หอกชนิดหนึ่ง ๒ ศัพท์ คือ กณย, ภินฺทิวาฬ

ประเภทคัสตรา ๓ ศัพท์ คือ จกุก, กุณุต, คทา

ปลายดาบ ๓ ศัพท์ คือ โกลน, อสสุ, โกลฺหิ, โกลฺหิ ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์

๓๔๕. นิยุยานํ คมนํ ยาทรา ปฏฺฐานํ จ คฺโม คติ
 จฺจนฺโณ ปสฺส รโห เจว ธฺวณฺตี เรณฺุ จ ทฺวิสุ.

การออกรบ ๖ ศัพท์ คือ (๑) นิยานน (๒) คมน (๓) ยาตรา
(๔) ปฏฐาน (๕) คม (๖) คติ

ฝุ่นละออง ๕ ศัพท์ คือ (๑) จุนฺณณ (๒) ปิสุ (๓) รช (๔) ชูลี (๕) เรณู, ชูลี ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์ เรณู ศัพท์เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

๓๙๙. สงคามโม สมปหารโร จา- นิตถิยัม สมรํ รมณํ
อาชิตถิ อหโว ยุตฺ- มาโยชนนจ สยัค.
๔๐๐. ฌณฺทณํ ตุ วิวาทโ จ วิคคโห กลหเมธคา
มฺจุฉา โมโหถ ปสยโห พลกกาโร หโธ ภเว.

การรบ ๙ ศัพท์ คือ (๑) สงคาม (๒) สมปหาร (๓) สมร (๔) รมณ (๕) อาชิต (๖) อหว (๗) ยุทธ (๘) อาโยชน (๙) สยัค, สมร, รมณ ศัพท์เป็นปungลิงค์และนปungสกลิงค์

การทะเลาะวิวาท ๕ ศัพท์ คือ (๑) ฌณฺทณ (๒) วิวาท (๓) วิคคห (๔) กลห (๕) เมธค

ความหลง ๒ ศัพท์ คือ (๑) มฺจุฉา (๒) โมห

การข่มเหงรังแก ๓ ศัพท์ คือ (๑) ปสยห (๒) พลกการ (๓) หจ

๔๐๑. อุปปาโท ภูตวิกติ ยา สุภาสุภสุจิกา
อิตติ ตวิตถิ อชณณณจ อุปสคฺโค อุปททโว.

อาเพศของดินฟ้าอากาศแสดงผลดีและไม่ดี ๑ ศัพท์ คือ อุปปาท

จัญไร, อันตราย ๔ ศัพท์ คือ อิตติ, อชณณ, อุปสคค, อุปททว

๔๐๒. นิพพุทฺธํ มลลยฺยุทธมฺหิ ชโย ตุ วิชโย ภเว
ปราชโย รณณ ภงฺโค ปลายนมปกกโม.

การชกมวย, มวยปล้ำ ๒ ศัพท์ คือ นิพพุท

ชนะ ๒ ศัพท์ คือ ชย, วิชย

พ่ายแพ้ ๑ ศัพท์ คือ ปราชย

การหนี ๒ ศัพท์ คือ ปลายน, อปกุม

๔๐๓. มารณ หนน ฆาโต

หีสน สรณ หีสา

๔๐๔. มารณ กาลกิริยา

นิธโนนิตถิย นาส

นาสนนญจ นิสูทน

วโร สสนฆาตน.

พลโย มจจุ อจจุโย

กาโลนโต จวน ภาเว.

การฆ่า ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) มารณ (๒) หนน (๓) ฆาต
(๔) นาสน (๕) นิสูทน (๖) หีสน (๗) สรณ (๘) หีสา (๙) วธ
(๑๐) สสน (๑๑) ฆาตน

ความตาย ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) มารณ (๒) กาลกิริยา (๓) ปลย
(๔) มจจุ (๕) อจจุโย (๖) นิธน (๗) นาส (๘) กาล (๙) อนต (๑๐) จวน,
นิธน ศัพท์เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

๔๐๕. ติสู เปโต ปเรโต จ

อาพหน สฺसानญจา-

มโตถ จิตโก จิโต

นิตถิย กุณโป ฉโว.

คนตาย ๓ ศัพท์ คือ เปต, ปเรต, มต, ๓ ศัพท์นี้เป็นไปใน
ลึงค์ทั้ง ๓

เชิงตะกอน ๒ ศัพท์ คือ จิตก, จิต

ป่าช้า ๒ ศัพท์ คือ อาพหน, สฺसान

ซากศพ ๒ ศัพท์ คือ กุณป, ฉว, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

๔๐๖. กพนโชนิตถิย เทโห สิริสุณโณ สหกริโย
อถ สิวติกา วุตตา สุสานสมิ หิ อามเก.

๑ ศัพท์ คือ กพนุช
 ๑ ศัพท์ คือ สิวติกา

๔๐๗. วรนิติติยั กรมโร ปาโณ ตวสุ ปกาสิโต
การา ตู พนธนาการ์ การณา ตู จ ยาทนา.

खेलसिक् २ क्षर्षत् क्स्व वनत्, ग्रमर, वनत् क्षर्षत्क्स्व न्त्स्व
क्ष्वित् २ क्षर्षत् क्स्व पाण्, अस्
क्स्व न्त्स्व २ क्षर्षत् क्स्व क्स्व, पण्ठनाकर
क्स्व न्त्स्व २ क्षर्षत् क्स्व क्स्व, यत्तना

ขตติยวคฺโค.
ขัตติยวรรค จบแล้ว

๔๐๘. พรหมพนธุ ทวิโซ วิบโป พรหมาโกวาทีพราหมโณ
โสตติโย ฉนทโส สอ สีสสนเตวาสิโน ปุเม.

พราหมณ์ ๖ ศัพท คือ (๑) พรหมพนธู (๒) ทวิช (๓) วิปป
(๔) พรหม (๕) โภวาทิ (๖) พราหมณ

พราหมณ์ผู้สหายพระเวท ๒ ศัพท์ คือ โสตุติย, ฌนทส,
ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปุงลิงค์

ลูกศิษย์ ๒ ศัพท์ คือ สีสส, อนฺเตวาสี, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปวงลิงค์

๔๐๙. พรหมจารี คหฺนุโจ จ วานปตฺโต จ ภิกขุติ
 ภาวนติ จตฺตาริ เอเต อสสมา ปุณฺณปัสะเก.

จตุราศรม, อัสสัมบุคคล ๔ ตอน ได้แก่

(๑) พรหมจารี ผู้มีความประพฤติประเสริฐและสาธยายพระเวท

(๒) คหภูมิ บุคคลผู้ตั้งอยู่ในธรรม อรรถ กามและ
 บุชชัญญ

(๓) วานปุตถ บุคคลผู้ประพตติอยู่ในเขตป่าและที่
เจียบสงัด

(๕) วิกฤตการณ์ผู้ชุมนุมด้วยน้ำฟัด มีการไปบิณฑบาต และเข้าถ้ำเป็นวัตร

อสุสม ศัพท์เป็นปงลิงค์และนปงสกลิงค์

๔๑๐. จรนต์ สห สีสลาที สพรหมจารีโน มิถุ
 อุปชฌายเ อูปชฌาธา- จริโย นิสสยทายโก.

ผู้ประพจน์พรหมจรรย์ร่วมกัน ๑ ศัพท์ คือ สพรหมจรรย์
 อุปัชฌาย์ ๒ ศัพท์ คือ อุปัชฌาย, อุปัชฌา
 อาจารย์ ๒ ศัพท์ คือ อาจารย์, นิสสยทายก

๔๑๑. อุปนียาถวา ปุพพิ เวทมชฌาปเย ทวิโซ
โย สางค์ สรทสสญจา- จริโย พราหฺมณฺโส.

อาจารย์ในลัทธิพราหมณ์ คือ พราหมณ์ผู้ยังศิษย์
ให้สาธยายพระเวท อันมีองค์ ๖ มีกัมปะเป็นต้นที่เร้นลับตั้งแต่ต้น
เรียกว่าอาจารย์ในหมู่พราหมณ์

๔๑๒. ปารมปริยเมติหฺย อุปเทโส ตเถติหา
ยาโค ตฺ กตุ ยณโณถ เวทิตถิ ภู ปริกษตา.

ขนบธรรมเนียม ๔ ศัพท์ คือ ปารมปริย, เอตีหฺย, อุปเทส,
เอติห

การบูชายัญ ๓ ศัพท์ คือ ยาค, กตุ, ยณ
แท่นบูชายัญ ๓ ศัพท์ คือ เวที

๔๑๓. อสฺสเมโธ จ ปฺริส- เมโธ เจว นีรคฺคโห
สมมาปาโส วาซเปยฺย- มิตติ ยาคา มหา อิเม.

มหายัญมี ๕ อย่าง คือ

- (๑) อสฺสเมธ ยัญที่มีการฆ่าม้าบูชา
- (๒) ปฺริสเมธ ยัญที่มีการฆ่าบุรุษบูชา
- (๓) นีรคฺคพ ยัญที่มีถอดกลอนประตูปบูชา
- (๔) สมมาปาส ยัญที่มีการจองจำบูชา
- (๕) วาซเปยฺย ยัญที่มีการต้อนน้ำมนต์บูชา

๔๑๔. อิทฺติวโฆ ยาซโกถ สภโย สามาชิโก ปฺยถ
ปฺริสา สภา สมชฺชา จ ตถา สมิติ สํสโท.

พราหมณ์ผู้ทำหน้าที่บูชายัญ ๒ ศัพท์ คือ อิทธิวิธ, ยาชก
ผู้เข้าประชุม ๒ ศัพท์ คือ สกย, สามาชิก
บริษัท, ที่ประชุม ๕ ศัพท์ คือ ปริสา, สภา, สมชฺชา, สมิติ,
สัสท

๔๑๕. จตฺสโส ปริสา ภิกฺขุ	ภิกฺขุณี จ อุปาสกา
อุปาสิกาสโยติ อิม-	ถวามฺจ ปริสา สียุ.
๔๑๖. ตาวตีสทวิชกฺขต-	มารคคหปติสฺส จ
สมณนํ วสา จาตุ-	มหาราชิกพรหมน.

บริษัท ๔ มีดังนี้ คือ (๑) ภิกฺขุ (๒) ภิกฺขุณี (๓) อุปาสกา
(๔) อุปาสิกา

บริษัท ๘ มีดังนี้ คือ (๑) ตาวตีส ตาวตีสบริษัท
(๒) ทวิช พราหมณ์บริษัท (๓) ขตฺต ราชบริษัท (๔) มาร มารบริษัท
(๕) คหปติ คหปติบริษัท (๖) สมณ สมณบริษัท (๗) จาตุมหาราชิก
จาตุมหาราชิกบริษัท (๘) พรหม พรหมบริษัท

๔๑๗. คายตติปฺปมฺขํ ฉนฺทํ	จตุวีสฺสขรํ ตํ
เวทานมาทิฏฺฐํ สา	สาวิตฺติ ติปทํ สียา.

ค้ายตติฉันทเป็นต้น เรียกว่า ฉนท
ฉันทอันมี ๓ บาท ๒๔ พยางค์ที่เป็นเบื้องต้นของพระเวท
ชื่อว่า สาวิตติ

๔๑๘. หพยปาเก จรุ มโต สุชา ตุ โหมทพพิย์
 ปรมนันน์ ตุ ปายาโส หพยํ ตุ หวิ กถยเต.

อาหารบุชายัญญ ๑ ศัพท์ คือ จรู
ทัพพีสำหรับตักอาหารบุชายัญญ ๑ ศัพท์ คือ สุขา
ข้าวปายาส ๒ ศัพท์ คือ ปรมณฺณ, ปายาส
เครื่องบวงสรวง ๒ ศัพท์ คือ หพย, หวิ

๔๑๙. ยูโป ภูณายํ นิมนนถย- ทารุมหิ ตวรณิ ทวิส
คาหปจจาหวนีโย ทกขินคคิ ตโยคคโย.

เสาบูชาชัย ๑ ศัพท์ คือ ยูบ
ไม้สไฟ ๑ ศัพท์ คือ อรณิ เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์
ผู้ควรบูชาตจไฟ ๓ บุคคล คือ (๑) คาหปจจ สามิผู้เป็น
เจ้าของบ้าน (๒) อาหวนีย ผู้ควรบูชาคือพ่อแม่ (๓) ทกขินคคิ ผู้ควร
ให้ทานคือภิกษุสงฆ์

๔๒๐. จาโค วิสซชชนํ ทานํ โวสสุคฺโค จ ปเทสนํ
 วิสสาณนํ วิตรณํ วิหายิตापวชนํ.

การให้ ๙ ศัพท์ คือ (๑) จาก (๒) วิสสุขชน (๓) ทาน (๔) โสคค (๕) ปเทสน (๖) วิสสาณน (๗) วิตรณ (๘) วิหายิต (๙) อปวชน

๔๒๑. ปณจมหาปริจฉาโค วุตโต เสฏฐธนสฺส จ
 วเสน ปุตฺตทวารานํ รชชสฺสสงคานเมว จ.

มหาบริจาค ๕ อย่าง มีดังนี้ คือ (๑) เสฏฐชน ทรัพย์
อันประเสริฐมีข้างเป็นต้น (๒) ปุตุต บุตุร (๓) ทาร ภริยา (๔) รชช
ราชสมบัติ (๕) องค อวัยวะมีมือและเท้าเป็นต้น

๔๒๒. อนนํ ปานํ ฆรํ วตุถํ ยานํ มาลา วิเลปนํ
คนฺโธ เสยฺยา ปทีเปยฺยํ ทานวตฺถุ สียํ ทส.

ทานวตฺถุ ๑๐ ประการ คือ (๑) อนน ข้าว (๒) ปาน เครื่องดื่ม
(๓) ฆร ที่อยู่อาศัย (๔) วตุถ ผ้า (๕) ยาน พาหนะมีข้างและรองเท้า
เป็นต้น (๖) มาลา ดอกไม้ (๗) วิเลปน เครื่องถูบไล้ (๘) คนฺธ ของหอม
(๙) เสยฺยา เตียงนอน (๑๐) ปทีเปยฺย ประทีป

๔๒๓. มตฺตถํ ตทเห ทานํ ตีเสวตฺมทุทเทหิกํ
ปีตุทานํ ตฺ นินฺวาโป สทุธํ ตฺ ตํว สตฺถโธ.

ทานที่ให้เพื่อผู้ตายไปแล้วในวันนั้น เรียกว่า อุทุทเทหิก,
อุทุทเทหิก ศัพท์เป็นได้ ๓ ลิงค์

ทานอุทิศให้มารดาและบิดา เรียกว่า นินวาป

ทานอุทิศให้มารดาและบิดาที่ทำตามคัมภีร์โชติสัสตะ
เป็นต้น เรียกว่า สทุธ

๔๒๔. ปุเม อติถิ อาคนตุ ปาหุณา เวสิกา ปฺยถ
อณฺณตฺถ คนฺตุมิจฺฉนฺโต คมิโก ภาคฺชมคฺชียํ.

แขก ๔ ศัพท์ คือ อติถิ, อาคนตุ, ปาหุณ, อาเวสิกา, อติถิ
ศัพท์เป็นปุงลึงค์

ผู้เตรียมเดินทาง ๑ ศัพท์ คือ คมิก
ของต้อนรับแขก ๒ ศัพท์ คือ อคฺขม, อคฺขิม

๔๒๕. ปชฺชํ ปาโททกาโทถ สตฺตาคณฺตวาทโย ติสฺสุ
อปจิตฺยจฺจนา ปุชา ปหาโร พลี มานนา.

น้ำล้างเท้า, น้ำมันนวดเท้า เป็นต้น ๑ ศัพท์ คือ ปชฺช
การบูชา ๒ ศัพท์ คือ (๑) อปจิติ (๒) อจฺจนา (๓) ปุชา
(๔) อุปหาร (๕) พลี (๖) มานนา

๔๒๖. นมสฺสา ตฺถ นมกกาโร วนฺทนา จาภีวาทนํ
ปตฺถนา ปณฺธิธานญจ ปุริเส ปณฺธิริโรโต.

การกราบไหว้ ๔ ศัพท์ คือ นมสฺสา, นมกการ, วนฺทนา,
อภีวาทน

ความปรารถนา ๓ ศัพท์ คือ ปตฺถนา, ปณฺธิธาน, ปณฺธิ,
ปณฺธิ ศัพท์เป็นปunglingค์

๔๒๗. อชฺเฌสนา ตฺถ สกฺการ- ปุพฺพกมฺนิโยชนํ

การเชื้อเชิญ, การอ้อนวอน ๑ ศัพท์ คือ อชฺเฌสนา

๔๒๘. ปริเยสนาเนวสนา ปริเยภฺภูจิ คเวสนา
อุปาสนํ ตฺถ สฺสสฺสุสา สา ปาริจิริยา ภเว.

๔๒๙. โมนมภาสนํ ตฺถทฺทํ- ภาโวถ ปฏิปาณฺธิ สํ
อนุกกโม ปริยาโย อนุปุพฺพยุเม กโม.

การนึ่ง ๓ ศัพท์ คือ โมน, อภาสน, ตุณฺหิภาว

๔๓๐. ตโป จ สัมโม สीलํ นิยมํ तु วตถจ वा
 วित्ติกมโฆชฌจาโรธ วิवेโก पुณुकตुตता.

คิล ๓ ศัพท์ คือ ตป, สัม, สล

การล่วงละเมิด ๒ ศัพท์ คือ วิตุกุม, อชฺฌาจาร

ความสัจ ๒ ศัพท์ คือ วิเวก, ปุณฺณตตฺตา

๔๓๑. ชุบทพานุชุบทกํ อภิ- समाจารिकमुज्जते
 आतिप्रहमजरियं तु तत्तद्युग्मं सीलमीरितम्

จารีตศีล, วัตรน้อยใหญ่ เรียกว่า อาภิสมาจาริก
ศีลที่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เรียกว่า อาทิพรหมจรรย์

๔๓๒. โย ปาเปทิ อุปาวตโต วาโส สหธิ์ คุณะหิ โส
 อุปวาโสติ วิญญะโย สพพโกคีวิชชิตโต.

การเข้าจำศีล คือ เป็นผู้เว้นจากการแสวงหาทรัพย์ทั้งหมด
เข้าถึงการอยู่อันปราศจากบาปอกุศลธรรม ประกอบด้วยคุณมีศีล
เป็นต้น เรียกว่า อุปवास

๔๓๓. ตปสฺสี ภิกขุ สมณเณ ปพพชิตโต ตโปธโน
 วากยโม ตุ มุณี จ ตาปโส ตุ อีสิริโต.

ภิกษุ ๕ ศัพท์ คือ ตปสฺสี, ภิกขุ, สมณ, ปพพชิต, ตโปธโน
มุณี ๒ ศัพท์ คือ วากยัม, มุณี
ฤษี ๒ ศัพท์ คือ ตาปส, อีสิ

๔๓๔. เย สยัตินทริยคณา ยตโย วลีโน จ เต
 สาริปุตโตปติสฺโส ตุ ฌมมเสนาปติริโต.

ผู้มีอินทริย์สำรวมดีแล้ว ๒ ศัพท์ คือ ยติ, วลี
พระสารีบุตร ๓ ศัพท์ คือ สาริปุตต, อุปติสส, ฌมมเสนาปติ

๔๓๕. โกลิตโต โมคคัลลานเถ อริโยธิตโต สียา
 โสตาปนนาทิกกา เสกขา- นริโย ตุ ปุณฺณชโน.

พระโมคคัลลานะ ๒ ศัพท คือ โกสิต, โมคคฺลฺลน

พระอริยะ ๒ ศัพท์ คือ อริย, อริคต

เสกขบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ๑ ศัพท คือ เสกข

ปฏุชน ๒ ศัพท์ คือ อนริย, ปฏุชชน

๔๓๖. อญญา ตุ อรหตฺตญจ ญโป ตุ เจติยํ ภเว
 ธมฺมภณฺฑาการิก จ อานนฺโท เทว สฺมาถ จ.

อรรถัตตผล ๒ ศัพท์ คือ อณฺเฐา, อรหตฺต

เจตีย์ ๒ ศัพท์ คือ ฎ, เจตีย

พระอานนท์ ๒ ศัพท คือ ธรรมภณศาการิก, อานนท

๔๓๗. วิสาขา มิคารมาตา สุธตฺโตนาถปิณฑโก

นางวิชาชา ๒ ศัพท์ คือ วิชาชา, มิคารมาตุ

อนาถปิณฑิกเศรษฐี ๒ ศัพท์ คือ สุตตต, อนาถปิณฑิก

๔๓๘. ภิกขุปี สามเณโร จ สิกขมานา จ ภิกขุณี
สามเณรตี กติตา ปญเจเต สหธมมิกา.

สหธรรมิก ๕ ได้แก่ คือ (๑) ภิกขุ (๒) สามเณร
(๓) สิกขมานา (๔) ภิกขุณี (๕) สามเณรี

๔๓๙. ปตฺโต ติจีวรํ กาย- พนฺธํ วาสี สฺสจิจ
ปริสฺสาวนมิจเจเต ปริภุจราภุจ ภาสิตา.

บริวาร ๘ อย่าง คือ (๑) ปุตต บาดร (๒-๔) ติจีวร ไตรจีวร (๕) กายพณฺณ ประคตเฮอร์ (๖) วาสี มิตโกณ (๗) สุกฺขี เข็ม (๘) ปริสุสวาน ผ้ากรองน้ำ

๔๔๐. สามเณโร จ สมณฺห- เทโส จาถ ทิคมฺพโร
อเจลกโก นิคณฺโห จ ชฎิลโล ตุ ชฎาธโร.

สามเณร ๒ ศัพท์ คือ สามเณร, สมณฺหเทส
นิครนถ์ ๓ ศัพท์ คือ ทิคมฺพร, อเจลก, นิคณฺห
ชฎิล ๒ ศัพท์ คือ ชฎิล, ชฎาธ

๔๔๑. กุฎิสกาทิกา จตุต- ตีส ทฺวาสนุกิ ทิกฺขิโย
อติ ฉนฺนวุติ เอเต ปาสณฺหา สมฺปกาสิตา.

ลัทธิปาสนฺทะ ๙๖ ได้แก่ ลัทธิ ๓๔ อย่างมีกุฎิสกะเป็นต้น
และลัทธิทั้ง ๖๒ อย่าง

๔๔๒. ปวิตโต ปยโต ปูโต จมฺมํ ตุ อชินํ ปยถ
ทนต์โปณ ทนต์กฏจํ วกฺกโล วา ติริฏกํ.

ผู้สะอาด ๓ ศัพท์ คือ ปวิตต, ปยต, ปุต
หนังสือต้ว ๒ ศัพท์ คือ จมฺม, อชิน
ไม้สัพน ๒ ศัพท์ คือ ทนต์โปณ, ทนต์กฏ
เปลือกไม้ ๒ ศัพท์ คือ วกฺก, ติริฏก

๔๔๓. ปตฺโต ปาติตฺถิยนฺตฺถิ กมฺมชฺลฺ ตฺ กุณฺฑิกา
 อถาลมฺพนทฺณทสฺมี กตฺตรยฺญจฺ นาริยฺ.

บาตร, ภาชนะ ๒ ศัพท์ คือ ปตฺต, ปาติ, ปาติ ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์

คนโทน้ำ ๒ ศัพท์ คือ กมฺมชฺลฺ, กุณฺฑิกา, กมฺมชฺลฺ
ศัพท์เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

ไม้เท้าคนแก่ ๑ ศัพท์ คือ กตฺตรยฺญจฺ เป็นอิตถิลิงค์

๔๔๔. ยํ เทหฺสธาณฺนาเปกฺขํ นิจฺจํ กมฺมมยฺ โยโม
 อาคนฺตุสธาณํ กมฺมํ อนิจฺจํ นิยโม ภเว.

นิจฺจศีล, วัตรที่ประพฤติดิประจํา เรียกว่า ยม
อนิจฺจศีล, วัตรที่ประพฤติดิตามกาล เรียกว่า นิยม

พราหมณฺวคฺโค.

พราหมณฺวรรค จบแล้ว

๔๔๕. เวสฺโส จ เวสฺยาโนถ ชีวนํ วุตฺติ ชีวิกา
 อาชีโว วุตฺตนํ จาถ กสิกมฺมํ กสิตฺถิยฺ.

แพศย์ ๒ ศัพท์ คือ เวสฺส, เวสฺยาน

การเลี้ยงชีวิต ๕ ศัพท์ คือ ชีวน, วุตฺต, ชีวิกา, อาชีโว, วุตฺตน
การทำนา ๒ ศัพท์ คือ กสิกมฺม, กสิ, กสิ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

๔๔๖. วาณิชฺชณฺจ วาณิชฺชาถ โครกฺขา ปสฺสุपालนํ
เวสฺสสฺส วุตฺติโย ติสฺโส คหฺภูจฺจาการิกา คิหิ.

การค้าขาย ๒ ศัพท์ คือ วาณิชฺช, วาณิชฺชา
การเลี้ยงสัตว์ ๒ ศัพท์ คือ โครกฺขา, ปสฺสุपालน
การทำไร่ทำนา การค้าขาย และการเลี้ยงสัตว์ ๓ อย่าง
เป็นการเลี้ยงชีพของคนวรรณะแพศย์
ผู้ครองเรือน ๓ ศัพท์ คือ คหฺภูจ, อการิก, คิหิ

๔๔๗. เขตฺตาชีโว กสฺสโกถ เขตฺตํ เกทารมฺมฺจเต
เลทฺทฺตุโต มตฺติกาขณฺโถ ขณฺติตฺติถฺยวาทารณํ.

ชาวนา, ชาวไร่ ๒ ศัพท์ คือ เขตฺตาชีว, กสฺสก
นา ๒ ศัพท์ คือ เขตฺต, เกทาร
ก่อนดิน ๑ ศัพท์ คือ เลทฺทฺตุ
จอบ, เสียม, พลั่ว ๒ ศัพท์ คือ ขณฺติตฺติ, อวาทารณ, ขณฺติตฺติ
ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

๔๔๘. ทาตฺตํ ลวิตฺตมฺสิตํ ปโตโท ตฺตฺตปาชนํ
โยตฺตํ ตฺ รชฺช รสฺมิตฺถิ ผาโล ตฺ กสโก ภเว.

เคียว ๓ ศัพท์ คือ ทาตฺต, ลวิตฺต, อสิต
ปัก ๓ ศัพท์ คือ ปโตท, ตฺตฺต, ปาชน
เชือก ๓ ศัพท์ คือ โยตฺต, รชฺช, รสฺมิ, รชฺช และ รสฺมิ ศัพท์
เป็นอิตถิลิงค์
ฝาล ๒ ศัพท์ คือ ผาโล, กสโก

๔๕๒. อถ กงฺคุ ปิยงฺคุตฺถิ อุมมา ตฺ อตฺถิ ภเว
 ภิภฺจณฺจ สสฺสํ ชลณณฺจ วิหิ ฌมฺพกรวิโรโต.

ข้าวฟ่าง ๒ ศัพท์ คือ กงคุ, ปิงคุ, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นอิติถึงค์
ฝ่าย ๒ ศัพท์ คือ อูมมา, อตสี

ข้าวเปลือก, ข้าวกล้า ๕ ศัพท์ คือ ภูมิ, สสส, ธณณ, วิหิ,
ณณพกริ

๔๕๓. กณโฑ ตู นาพมถ โส ปลาลํ นิตฺติ นิปฺพล
ภูสํ กลิงฺคโร จาถ ฤโส ธณฺณตตฺเตจ จ.

ก้าน, รวงข้าว ๒ ศัพท์ คือ กนก, นาฬ
ฟาง ๑ ศัพท์ คือ ปลาต เป็นปงลิงค์และนปงสกลิงค์
ข้าวลีบ ๒ ศัพท์ คือ ภูส, กลิงคร
เปลือก, แกลบ ๑ ศัพท์ คือ ภูส

๔๕๔. เสตถุภิกขา สสสรโรโค

**กโณ ตู กุณฑโก ภเว
ขโล จ ธนญกรณั**

ฌมโป คุมโพ ทินาทินี.

โรคระบาดของข้าว ๒ ศัพท์ คือ เสดฎฎฎฎฎฎฎ, สสสโรค
 ไร่ข้าว ๒ ศัพท์ คือ กณ, กุณขก
 ลานนวดข้าว ๒ ศัพท์ คือ ขล, ธณณกรณ
 กอหญ้าเป็นต้น ๑ ศัพท์ ฌมพ

๔๕๕. อโยคโค มุสโล นิตถิ กุลโล สุปปมณิทธิยํ
อโถทณนํ จ จุลลิตถิ กิลณโซ ตุ กโณ ภาเว.

தாக ২ **ক্ষপ্ত** **কি** **অযেকক, মুসল, তং ২** **ক্ষপ্ত****কি****পুং****লিং****ক**
লেনপুং**সকলিং****ক**

กระดั่ง ๒ ศัพท์ คือ กุลล, สุปป, ทั้ง ๒ ศัพท์ เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

เตาไฟ ๒ ศัพท์ คือ อุทชน, จุลลิ, จุลลิ ศัพท์เป็นอิตถิลึงค์
เสื่อลำแพน ๒ ศัพท์ คือ กิลณช, กฏ

๔๕๖. กุมภีตถิ ปิจรโร กุณฐํ ขโฬปยุกขลิ ถาลุยุชา
 โกลมโป จาถ มณิกํ ภาณโก จ อรณฺชโร.

หม้อ ๘ ศัพท์ คือ (๑) กุมภี (๒) ปิจร (๓) กุณฐ (๔) ขโฬปี
(๕) อุกขลิ (๖) ถาลิ (๗) อุชา (๘) โกลมพ, กุมภี ศัพท์เป็น อิตถิลึงค์
ไห, อ่าง ๓ ศัพท์ คือ มณิก, ภาณก, อรณฺช

๔๕๗. ฆโฏ ทวีสุ กุโฏ นิตถิ กุมโภ กลสวารกา
 กัโส ภฺยชนปตฺโต ธา- มตฺตํ ปตฺโต จ ภาชน.

หม้อน้ำ ๕ ศัพท์ คือ (๑) ฆฏ (๒) กุฏ (๓) กุมภ (๔) กลส
(๕) วารก, ฆฏ ศัพท์เป็นปุงลึงค์และอิตถิลึงค์, กุฏ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

จาน, ชาม ๑ ศัพท์ คือ กงฺส
ภาชนะ, เครื่องปั้นดินเผา ๓ ศัพท์ คือ อมตต, ปตต,
ภาชน

๔๕๘. อนนฺทูปกํ จุมพฏกํ สราโว ตฺว จ มลลโก
 ปุเม กฏฺจจุทพพิตถิ กุสุโล โภฏจุมฺจเต.

เทริด, ผ้าม้วนเป็นวงบนศีรษะ ๒ ศัพท์ คือ อัญชุก,
จุมพุก

ชั้นน้ำ ๒ ศัพท์ คือ สราว, มลล

ทัพพี ๒ ศัพท์ คือ กฎจตุ, ทพพิ, กฎจตุ ศัพท์เป็นปุงลิงค์,
ทพพิ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

ยั้ง, ฉาง ๒ ศัพท์ คือ กุสุล, โกลุจ

๔๕๙. สาโก อนิตถิยํ ทาโก สิงคิเวรํ तु อพทกํ
มโหสธํ तु ตํ สุขํ มริจํ तु จ โลกํ.

ผัก ๒ ศัพท์ คือ สาก, ทาก, สาก ศัพท์เป็นปungling และ
นปungling

ขิงสด ๒ คัพพท์ คือ สิ่งคือเวร, อหุตก

ซึ่งแห่ง ๑ ศัพท์ คือ มโหสถ

พริก ๒ ศัพท์ คือ มริจ, โกลก

๔๖๐. ไส้วี่ กณฺธิยํ วุตตํ อารนาฬิ ฤโสทกั
 ธณฺณมพิลล์ พินฺงโคถ ลวง์ โสณฺมุจเต.

น้ำชาขาว ๖ คัพพ์ คือ (๑) โสวีร์ (๒) กณชีย (๓) อารนาพ
(๔) ฤโสทก (๕) ธณณมพิล (๖) พิพงค์

เกลือ ๒ ศัพท์ คือ ลวณ, โลณ

๔๖๑. สามุทฺทํ สีนฺธโว นิตฺถิ ภาพโลณํ ตุ อุกฺกุภิํ
 พินฺกํ เจติ ปณฺเจเต ปภะทา ลวณฺสส หิ.

พ่อครัว ๖ ศัพท์ คือ (๑) ภัตตการ (๒) สุปการ (๓) สุธ
(๔) อาพาริก (๕) โอนิก (๖) รส
แกง, กับ ๒ ศัพท์ คือ สุป, พยณชน

๔๖๕. โอพโน วา ฤร ฤตตัม ฤฤขา จาณนมถาสนั
อาหาโร โภชนั ฆาโส ตรลั ยาคู นารียั.

ข้าวสวย ๕ ศัพท คือ (๑) โอพน (๒) ฤร (๓) ฤตต (๔) ฤฤขา
(๕) อนน, โอพน ศัพทเป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

อาหาร ๔ ศัพท คือ (๑) อสน (๒) อาหาร (๓) โภชน (๔) ฆาส
ข้าวต้ม ๒ ศัพท คือ ตรล, ยาคู, ยาคู ศัพทเป็นอิตถิลึงค์

๔๖๖. ขชขั ตุ โภชชเลยยานิ เปยยนติ จตุธาสนั
นีสสาโว จ ตถาจาโม อาโลโป กพโพ ฤเว.

อาหารมี ๔ อย่าง คือ (๑) ขชข ของควรเคียว (๒) โภชช
ของควรกิน (๓) เลยย ของควรลัม (๔) เปยย ของควรตัม

น้ำข้าว ๒ ศัพท คือ นีสสาว, อาจาม

คำข้าว ๒ ศัพท คือ อาโลป, กพพ

๔๖๗. มณโฑ นิตถิ รสคคสมิ วิฆาโส ฤตตเสสเส
วิฆาสาโท จ ทมโก ปิปาสา ต จ ตสสนั.

น้ำกลัน, น้ำผลไม้คั้น ๑ ศัพท คือ มณท, มณท ศัพทเป็น
ปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

อาหารเดน ๑ ศัพท คือ วิฆาส

คนกินเดน ๒ ศัพท คือ วิฆาสาท, ทมก

ความกระหาย ๒ ศัพท คือ ปิปาสา, ตสสน

๔๖๘. ขุททา ชิงจณา มัสสุส ปฏิจนาทนิย รโส
อุเทรโก เจว อุกคาโร โสหิจจํ ติตติ ตปปนํ.

ความหิว ๒ ศัพท์ คือ ขุททา, ชิงจณา
น้ำของเนื้อ, น้ำเต็มเนื้อ ๑ ศัพท์ คือ ปฏิจนาทนิย
การสะอึก, การเรอ ๒ ศัพท์ คือ อุทเรก, อุกคาร
อิม ๓ ศัพท์ คือ โสหิจจ, ติตติ, ตปปน

๔๖๙. กามํ ตวิฏฺฐํ นิกามํ จ ปริยตฺตํ ยถจฺฉิตํ
กยวิกกยโก สตถ- วาหาปณิก วาณิชา.

ความต้องการ ๕ ศัพท์ คือ (๑) กาม (๒) อิกฺก (๓) นิกาม
(๔) ปริยตฺต (๕) ยถจฺฉิต
พ่อค้า ๔ ศัพท์ คือ (๑) กยวิกกยิต (๒) สตถวาท (๓) อาปณิก
(๔) วาณิชา

๔๗๐. วิกกยโก ตฺว วิกเกตตา กยโก ตฺว จ กายโก
อุตฺตมณฺโณ จ ธนิกโก- รมณฺโณ ตฺว อธิณายโก.

คนขาย ๒ ศัพท์ คือ วิกกยิก, วิกเกต
คนซื้อ ๒ ศัพท์ คือ กยิก, กายิก
เจ้าหนี้ ๒ ศัพท์ คือ อุตฺตมณฺณ, ธนิก
ลูกหนี้ ๒ ศัพท์ คือ อรมณฺณ, อธิณายิก

๔๗๑. อุทฺธโร ตุ อธิํ วุตฺตํ มฺลํ ตุ ปาภตํ ภเว
 สจฺจาปนํ สจฺจกาโร วิกฺเขยຍံ ပณฺဏိယံ တิสฺสุ.

หนี้สิน ๒ ศัพท์ คือ อุทธาร, อิน
ต้นทุน, ราคา ๒ ศัพท์ คือ มูล, ปาภต
การทำสัญญา ๒ ศัพท์ คือ สจจาปน, สจจการ
สินค้า ๒ ศัพท์ คือ วิกเกยย, ปณียย, ทั้ง ๒ ศัพท์ เป็น

๓ สิ่งค์

๔๗๒. ปฏิทานํ ปริวตโต นฺยาโส ตูปนิธีริโต

การใช้, การตอบแทน ๒ ศัพท์ คือ ปฏิทาน, ปริวรรต
การจำนำ, การฝาก ๒ ศัพท์ คือ ญายาส, อุปนิธิ

๔๓๓. อภิชาตสนดา สงเขยเย สงขยา เอกาทยอ ติสุ
สงขยานะ ตุ จ สงเขยเย เอกตเต วิสตาทยอ
วคคเกเท พหุเตปี ตา อานวติ นารีย.

สังขยาที่ใช้นับสิ่งของ มี เอก เป็นต้น มี อฏฺฐารส เป็นที่สุด
เป็น ๓ ถึงค์

สังขยาที่ใช้นับสิ่งของ ตั้งแต่ วิสติ เป็นต้น มี นวติ เป็นที่สุด เป็นเอกวจนะ เมื่อต้องการกล่าวจำนวนแต่ละอย่าง เป็นพหวจนะ และ เป็นอิตถิลิงค์

๔๗๔. สต สหสส์ นียุต	ลกข โภฏี ปโภฏีโย
โภฏีปโภฏี นหุต	ตถา นินนหุต ปิ จ.
๔๗๕. อุกโขภนีตถิยิ พินทุ	อพพทุ จ นิรพพทุ
อหห อพพ เจวา-	ภูฏ โสคนธิกูปปล.
๔๗๖. กุมทุ ปุณทุริก ก จ	ปทุม กถาน ปิ จ
มหากถานาสงเขยยา-	นิจเจตาสุ สตาทิ จ.
๔๗๗. โภฏยาทิก ทสคณ	สตาลกขคณ กมา
จตุตโถกพณ อพพทุโธ	ตติโยพพตติโย ตถา.

การนับสังขยามี ๒๔ ลำดับ ดังนี้ คือ

- (๑) สต = ๑๐๐
- (๒) สหสส์ = ๑,๐๐๐
- (๓) นียุต = ๑๐,๐๐๐
- (๔) ลกข = ๑๐๐,๐๐๐
- (๕) โภฏี = ๑ + ๗ ศูนย์
- (๖) ปโภฏี = ๑ + ๑๔ ศูนย์
- (๗) โภฏีปโภฏี = ๑ + ๒๑ ศูนย์, ปโภฏี และ โภฏีปโภฏี
ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์
- (๘) นหุต = ๑ + ๒๘ ศูนย์
- (๙) นินนหุต = ๑ + ๓๕ ศูนย์
- (๑๐) อุกโขภนี = ๑ + ๔๒ ศูนย์, อุกโขภนี ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์
- (๑๑) พินทุ = ๑ + ๔๙ ศูนย์
- (๑๒) อพพทุ = ๑ + ๕๖ ศูนย์

(๑๓) นิรพพุท	= ๑ + ๖๓ ศูนฺย
(๑๔) อหห	= ๑ + ๗๐ ศูนฺย
(๑๕) อพพ	= ๑ + ๗๗ ศูนฺย
(๑๖) อฏฏ	= ๑ + ๘๔ ศูนฺย
(๑๗) โสคนธิก	= ๑ + ๙๑ ศูนฺย
(๑๘) ออุปปล	= ๑ + ๙๘ ศูนฺย
(๑๙) กุมุท	= ๑ + ๑๐๕ ศูนฺย
(๒๐) ปุณฺทริก	= ๑ + ๑๑๒ ศูนฺย
(๒๑) ปทุม	= ๑ + ๑๑๙ ศูนฺย
(๒๒) กถาน	= ๑ + ๑๒๖ ศูนฺย
(๒๓) มหากถาน	= ๑ + ๑๓๓ ศูนฺย
(๒๔) อสงเขยย	= ๑ + ๑๔๐ ศูนฺย

ที่ ๔ จบด้วยครึ่ง เรียกว่า อทฺตมฺ

ที่ ๓ จบด้วยครึ่ง เรียกว่า อทฺตมฺติย

๔๗๘. อทฺตมฺเตยโย ทิยทฺโธ ตู ทิวทฺโธ ทุตฺติโย ภเว
ตุลาปตฺถงฺคฺลิวสา ติธา มานมฺโถ สียา.

ที่ ๒ จบด้วยครึ่ง เรียกว่า ทิยทฺตมฺ, ทิวทฺตมฺ

การนับมี ๓ อย่าง คือ (๑) ตุลา ตราซัง (๒) ปตฺถ เครื่องตวง

(๓) องฺคฺลิว เครื่องวัด

๔๗๙. จตฺตารโ วิหโย คฺคฺชชา เทว คฺคฺชชา มาสโก ภเว
เทว อฺกฺชชา มาสกา ปญฺจ- กฺชชา นฺ ธรณมฺภุจกํ.

มาตราช้างโบราณ

๔ เมล็ดข้าวเปลือก	เป็น ๑ คุณชา
๒ คุณชา	เป็น ๑ มาสก
๑๐ มาสก	เป็น ๑ อักขะ
๘ อักขะ	เป็น ๑ ธรณะ

๔๘๐. สุวณฺโณ ปญจธรณํ นิภํ ทวนิตฺถิ ปญจ เต
ปาโท ภาเค จตฺตเถถ ธรณานิ ปลํ ทส.

๕ ธรณะ	เป็น ๑ สุวณฺณะ
๕ สุวณฺณะ	เป็น ๑ นิภชะ, นิภข ศัพท์เป็น ปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์
๑๐ ธรณะ	เป็น ๑ ปละ

ส่วนที่ ๔ เรียกว่า ปาท

๔๘๑. ตฺลา ปลสํ จาถ ภาโร วิสติ ตา ตฺลา
อโถ กหาปโณ นิตฺถิ กถฺยเต กริสาปโณ.

๑๐๐ ปละ	เป็น ๑ ตฺลา
๒๐ ตฺลา	เป็น ๑ ภาระ

กหาปณะ ๒ ศัพท์ คือ กหาปณ, กริสापณ, ๒ ศัพท์นี้เป็น
ปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

๔๘๒. กุฑฺโวก ปลโต เอโก ปตฺโถ เต จตุโร สยํ
อาพฺหโก จตุโร ปตฺถา โทณํ วา จตุราพฺหกํ.

๑ ปสตะ เป็น ๑ กุฑวะ (ฟายมือ, ของมือ)
๔ กุฑวะ เป็น ๑ ปัตตะ (แล่ง)
๔ ปัตตะ เป็น ๑ อาฬหกะ (กระเชอ)
๔ อาฬหกะ เป็น ๑ โทณะ (ทะนาน)
โทณ ศัพทเป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

๔๘๓. มานิกา จตุโร โทณา ขาริตถิ จตุมานิกา
 ขาริโย วิส วาโถ สียา กุมภโก ทสมพณ.

๔ โทณะ เป็น ๑ มานิกา
๔ มานิกา เป็น ๑ ขาริ, ขาริ ศัพทเป็นอิตถิลึงค์
๒๐ ขาริ เป็น ๑ วาหะ (เกวียน)
๑๐ อัมพณะ เป็น ๑ กุมภะ

๔๘๔. อาฬหโก นิตถิยิ ตุมภโก ปตฺโถ ตุ นาฬิ นาริย
 วาโห ตุ สกฏฺเฐ เจกา- ทส โทณา ตุ อมพณ.

กระเชอ ๒ ศัพท คือ อาฬหก, ตุมภ, อาฬหก ศัพทเป็น
ปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

แล่ง ๒ ศัพท คือ ปตฺถ, นาฬิ, นาฬิ ศัพทเป็นอิตถิลึงค์
เกวียน ๒ ศัพท คือ วาห, สกฏ
๑ อัมพณะ เท่ากับ ๑๑ โทณะ (ทะนาน)

๔๘๕. ปฏิวีส จ โกฏฐาส อีส ภาโค ธนํ ตุ โส
 ทพพิ วิตตํ สาปเตยย วสฺวตฺโถ วิภโว ภเว.

ส่วน ๔ ศัพท์ คือ (๑) ปฏิวีส (๒) โกฎฐาส (๓) อัส (๔) ภาค
ทรัพย์ ๘ ศัพท์ คือ (๑) ธน (๒) ส (๓) ทพพ (๔) วิตุต
(๕) สาปเตยย (๖) วสุ (๗) อตถ (๘) วิภา

๔๘๖. โกโส หิรัณญจ กตา- กตํ กณจนรูปิย
กูปปํ ตทณํ ตมพาที รูปิยํ ทวยมาหติ.

ทองและเงิน (ทั้งทำเป็นรูปพรรณและไม่ได้ทำ) ๒ ศัพท์
คือ โกส, หิรัณญ

ของมีค่าอื่นจากทองและเงินมีทองแดงเป็นต้น ๑ ศัพท์
คือ กูปป

ของมีค่าตีตราแล้ว ๑ ศัพท์ คือ รูปิย

๔๘๗. สุวณฺณํ กนกํ ชาต- รูปํ โสณฺณํ กณจนํ
สตถฺวณฺณํ หรี กมฺพุ จารุ เหมํ จ หากฺกํ.
๔๘๘. ตปนียํ หิรัณฺณํ ตพฺ- เกทา จามีกํ ปิ จ
สาตกฺกมฺภํ ตถา ชมฺพุ นนํ สิงคิ จ นาริยํ.

ทอง ๑๓ ศัพท์ คือ (๑) สุวณณ (๒) กนก (๓) ชาตรูป
(๔) โสณณ (๕) กณจน (๖) สตถุณณ (๗) หรี (๘) กมพุ (๙) จารุ
(๑๐) เหม (๑๑) หากุก (๑๒) ตปนีย (๑๓) หิรัณญ

ทอง ๔ ประเภท คือ (๑) จามีก (๒) สาตกุกภ (๓) ชมพุณฑ
(๔) สิงคิ, สิงคิ ศัพท์เป็นอดีตถึงค์

๔๘๙. รูปิยัง รชตํ สขณฺ
รตนํ จ มณิ ทวีสุ

รูป สขณ อโธ วสุ
บุปผราคาที ตพภิตา.

เงิน ๕ ศัพท์ คือ รูปีย, รชต, สชณฺ, รุปี, สชณ

รัตนะ ๓ ศัพท์ คือ วสุ, รัตน, มณี

แก้วบุษราคัมเป็นต้น ๑ ศัพท์ คือ ปุบุผราค

๔๙๐. สุวณฺณํ รชตํ มุตฺตา
วชิรํ จ ปวาฬนติ

มณี เวฬุริยานิ จ
สตุตาทุ รตนานิเม.

รัตนะ ๗ อย่าง ได้แก่ (๑) สุวณฺณ ทองคำ (๒) รชต เงิน
 (๓) มุตฺตา แก้วมุกดา (๔) มณิ แก้วมณี (๕) เวฬุริย แก้วไพฑูรย์
 (๖) วชิร เพชร (๗) ปาวพ แก้วประพาฬ

๔๙๑. โลหิตงโก จ ปทุม-
วสวณโณ เวฬุริย

ราโค รตตมณี ปยธ
ปวาฬี วา จ วิฑฑุโม.

ทัพบิม ๓ ศัพท์ คือ โลहितงก, ปทุมราค, รตตมณิ

แก้วไพฑูรย์ ๒ ศัพท์ คือ วัสดุณณ, เวฬุริย

แก้วประพาฬ ๒ ศัพท คือ ปวาฬ, วิทูรม

๔๙๒. มสารคลลํ กพรมณิ
รํติตถึ อารกฺโข วา

อถ มุตฺตา จ มุตฺติกํ
อมลํ ตวพฺภกํ ภเว.

กล้วย, กล้วยมรกต ๒ ศัพท์ คือ มสารคูล, กพรมณี

มุกดา, ไช่มุก ๒ ศัพท์ คือ มุตตา, มุตติก
ทองเหลือง ๒ ศัพท์ คือ รัตติ, อารกฏ, รัตติ ศัพท์เป็นอติถิลิงค์,
อารกฏ ศัพท์เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์
แก้วเพทาย ๒ ศัพท์ คือ อมล, อพุก

๔๔๓. โลโท นิตถิ อโย กาพา- ยส จ ปารโท รโส
กาหติปฺ ตุ สีส จ หริตาลํ ตุ ปิตนํ.

เหล็ก ๓ ศัพท์ คือ โลห, อย, กาพายส, โลห ศัพท์เป็น
ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์

ปรอท ๒ ศัพท์ คือ ปารท, รส
ติบูกตา ๒ ศัพท์ คือ กาหติปฺ, สีส
หรดาล ๒ ศัพท์ คือ หริตาล, ปิตน

๔๔๔. จินปิฏญจ สินทฺหุรี อถ ตฺวโล ตถา ปิจ
ขุททขิ ตฺ มธฺ ขุททํ มธฺจณฺญจฺ ตฺ สิตถกํ.

ตะกั่วแดง ๒ ศัพท์ คือ จินปิฏญ, สินทฺหุ
ฝ้าย, สำลี ๒ ศัพท์ คือ ตฺวโล, ปิจ
น้ำผึ้ง ๓ ศัพท์ คือ ขุททข, มธฺ, ขุทท
ขี้ผึ้ง ๒ ศัพท์ คือ มธฺจณฺญจ, สิตถก

๔๔๕. โคปาโล โคปโคสงฺขยา โคมา ตฺว โคมิโก ปยถ
อุสโภ พลัพทฺโร จ โคโณ โค วสโภ วุโส.

คนเลี้ยงโค ๓ ศัพท์ คือ โคपाल, โคป, โคสงขยา

เจ้าของโค ๒ ศัพท์ คือ โคมณฑุ, โคมิก

โคผู้ ๖ ศัพท คือ อุสม, พลีพทุธ, โคน, โค, วสม, วุส

๔๙๖. วุฑฺโธ ชรคฺคโว โสถ ทมฺโม วจฺจตโร สมา

ธรรมาธิ ตุ โธรยโห โควินโธธิกโต คว.

โคแก่ ๑ ศัฟท์ คือ ชรคฺคว

โคหนุ่ม ๒ ศัพท์ คือ ทมม, วจจตร

โคใช้งาน ๒ ศัพท์ คือ ชูรวาหิ, ไธรยห

หัวหน้าโค, เจ้าของโค ๑ ศัพท์ คือ โควินุท

๔๙๗. วโห จ ขนุธเทโสถ กกุโธ กกุ วุจจเต

อโถ วิสาณํ สิงคํ จ รตตคาวิ ตู โรहिณิ.

คอโค ๑ ศัพท์ คือ วห

หนอกโค ๒ ศัพท์ คือ กฤษ, กฤษ

เขาสัตว์ ๒ ศัพท์ คือ วิสาณ, สิงค

แม่โคแดง ๒ ศัพท์ คือ รตตคาวิ, โรหิณี

๔๙๘. คาวี จ สิงคินี โค จ วณฺณา ตฺถ กถฺยเต วสา

นวปฐติกา เชนุ วจฺณกามา ตฺ วจฺณลา.

แม่โค ๓ ศัพท์ คือ คาวี, สิงคินี, โค

แม่โคหมัน ๒ ศัฟท์ คือ วญณา, วสา

แม่โคนม ๑ ศัพท์ คือ เชน

แม่โครักลูก ๑ ศัพท์ คือ วจจรา

๔๙๙. คคฺครี มนฺถนีตฺถิ เทว สนฺทานํ ทามมฺจฺเจเต
โคมิฬฺโห โคมโย นิตฺถิ อโธ สปปิ ฆตฺ ภเว.

ภาษาสำหรับทำเนย ๒ ศัพท์ คือ คคฺครี, มนฺถนี, ๒ ศัพท์
เป็นอิตถิลิงค์

เชือกผูกโค ๒ ศัพท์ คือ สนฺทาน, ทาม

มูลโค ๒ ศัพท์ คือ โคมิฬฺห, โคมย, ๒ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลิงค์

เนยใส ๒ ศัพท์ คือ สปปิ, ฆต

๕๐๐. นวุทฺธํ ตฺว โนนีตํ ทธิมณฺฑํ ตฺว มตฺถุ จ
ชีรํ ทฺวทฺธํ ปโย ถญญํ ตกฺกํ ตฺว มถิตํ ปฺยถ.

เนยข้น ๒ ศัพท์ คือ นวุทฺธ, โนนีต

เนยเหลว ๒ ศัพท์ คือ ทธิมณฺฑ, มตฺถุ

น้ำนม ๔ ศัพท์ คือ ชีร, ทฺวทฺธ, ปย, ถญญ

เปรี้ยว ๒ ศัพท์ คือ ตกฺก, มถิต

๕๐๑. ชีรํ ทธิ ฆตฺ ตกฺกํ โนนีตํ ปญจ โครสา
อฺรพฺโภ เมณฺฑเมสา จ อฺรโณ อวิ เอฬโก.

ปัจจัยโครส ๕ ได้แก่ (๑) ชีร (๒) น้ำนม (๓) ทธิ นมสํ (๓) ฆต
เนยใส (๔) ตกฺก เปรี้ยว (๕) โนนีต เนยข้น

แกะ ๖ ศัพท์ คือ (๑) อรุณ (๒) เมณฑ (๓) เมส (๔) อรุณ
(๕) อวิ (๖) เอฟก

๕๐๒. วสโส ตวโซ นคคโก โอฏโฐ ตุ กรโก ภาเว
คทรโก ตุ ขโร วุตโต อรุณ ตุ อชี อชา.

แพะ ๓ ศัพท์ คือ วสส, อช, นคคก

อฐ ๒ ศัพท์ คือ โอฏฐ, กรก

ลา ๒ ศัพท์ คือ คทรก, ขร

แม่แกะ ๑ ศัพท์ คือ อรุณ

แม่แพะ ๒ ศัพท์ คือ อชี, อชา

เวสสวคโค.

เวสสวรค จบแล้ว

๕๐๓. สุทโทณฑวณโน วสโล สกัณณา มาคธาปโย
มาคโธ สุททชตตาสโซ อคโค สุททาย ชตตโซ.

ศุท ๓ ศัพท์ คือ สุทท, อนตวณณ, วสล

วรรณะผสม ๑ ศัพท์ คือ สกัณณา

ลูกที่เกิดจากหญิงวรรณะกษัตริย์ฝ่ายชายวรรณะศุท

เรียกว่า มาคธ

ลูกที่เกิดจากหญิงวรรณะศุทฝ่ายชายวรรณะกษัตริย์

เรียกว่า อคค

๕๐๔. ทวีชาตตติยโซ สู่โต การุ ตู สิปปิกโก ปุเม
สงฆาโต ตู สขาตัม เตสํ เสณิ ทวิสจุจเต.

ลูกที่เกิดจากหญิงวรรณะพราหมณ์ฝ่ายชายวรรณะกษัตริย์
เรียกว่า สุต

นายช่าง ๒ ศัพท์ คือ การุ, สิปปิก, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปุงลิงค์
หมู่นายช่างผู้มีชาติเสมอกัน ๑ ศัพท์ คือ เสณิ, เสณิ ศัพท์
เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

๕๐๕. ตจฺจนโก ตนตฺวาโย จ รชโก จ นหาปีโต
ปญฺจโม จมฺมกาโรติ การโว ปญฺจิเม สียุ.

นายช่าง ๕ หมู่ คือ (๑) ตจฺจนก ช่างไม้ (๒) ตนตฺวาย ช่างหูก
(๓) รชก ช่างย้อม (๔) นหาปีต ช่างกลบ (๕) จมฺมการ ช่างหนัง

๕๐๖. ตจฺจนโก วฑฺฒเกี มโต ปลคณฺโฑ ถปตฺยปี
รถกาโร ถ สุวณฺณ- กาโร นาฬิธโม ภเว.

ช่างไม้ ๕ ศัพท์ คือ (๑) ตจฺจนก (๒) วฑฺฒเกี (๓) ปลคณฺฑ
(๔) ถปติ (๕) รถการ

ช่างทอง ๒ ศัพท์ คือ (๑) สุวณฺณการ (๒) นาฬิธม

๕๐๗. ตนตฺวาโย เปสกาโร มาลาการโ ตู มาลีโก
กุมภกาโร กุลาโลถ ตุนฺนวาโย จ โสจิโก.

ช่วงทศ ๒ ศัฟท์ คือ ตุ่นตวย, เปสการ

ช่างดอกไม้ ๒ ศัพท์ คือ มาลาการ, มาลิก

ช่วงหม้อ ๒ ศัฟท์ คือ กุมภาพันธ์, มีนาคม

ช่วงเย็บ ๒ ศัฟท์ คือ ตุนุนวาย, โสจิก

๕๐๘. จมูกกาโร รกกาโร กบฏโปโก ตู นหาปีโต

รงฺคาซีโว จิตฺตกาโร ปุกฺกุโส ปุပ္ผจฺจโก.

ข้างหนึ่ง ๒ ศัพท์ คือ จมฺมการ, รถการ

ช่างกลบก ๒ ศัพท์ คือ กบปก, นหาปิต

จิตรกร ๒ ศัพท์ คือ รุงคาชีว, จิตตการ

คนที่งัดดอกไม้, คนที่งัดอุจจาระ ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺณกฺส,

បុប្ផដ្ឋតុភក

๕๐๙. เวโน วิสัฏฐาโร จ นพกาโร สมา ตโย

จันทกาโร ภมกาโร กมฺมาโร โลหการโก.

ช่างसान ๓ ศัพท์ คือ เวณ, วิถีการ, นพการ

ข้างกลิ้ง ๒ ศัพท์ คือ จุนฺทการ, ฆมการ

ช่างเหล็ก ๒ ศัพท์ คือ กบุมาร, โลหการก

๕๑๐. นิพนธ์โก จ ราชโก เนตติโก อุทธารโก

วิชาวาที เวณิโกถ
 อุตฺกาโรสุวฑฒกั.

ช่างย่อม, คนชักรื้อ ๒ ศัพท์ คือ นิมนเชก, รชก

คนทนน้ำ, ช่างชลประทาน ๒ ศัพท์ คือ เนตติก, อุทการก

คนดีดพิน ๒ ศัพท์ คือ วิชาวาที, เวณิก

ช่วงศร ๒ ศัพท์ คือ อสุการ, อสุวทุฏก

๕๑๑. เวนฺนุสโม เวนฺนวิโก ปาณินาโท ตฺตฺ ปาณินโ
 ปุပ္ปโย ปุပ္ปณฺนิโย โสณฺณติโก มชฺชชวิกุกยิ.

คนเป่าขลุ่ย ๒ ศัพท์ คือ เวณูธม, เวณวิก

คนปรบมือ ๒ ศัพท์ คือ ปาณิวาท, ปาณิฆ

คนขายขนม ๒ ศัพท์ คือ ปูเปีย, ปูปปณีย

คนขายเหล้า ๒ ศัพท์ คือ โสณติก, มชชวิกุกย

๕๑๒. มายา ตู สมพรี มายา- กારो तु อินทชาलिโก

มายากล ๒ ศัพท์ คือ มายา, สมุพรี

คนเล่นกล ๒ ศัพท์ คือ มายาการ, อินทชาลิก

๕๑๓. โอโรพทีกา สูกริกา มาควิกา เต จ สาकुณิกา
หนตวา ชีวนเตષก- สูกรมคปภชีโน กมโต.

คนฆ่าแกะ เรียกว่า โอรพุค

คนข่าหมู เรียกว่า สุกริก

พรานเนื้อ เรียกว่า มาควิก

พรานนก เรียกว่า สากุณิก

๕๔๔. วาคุริโก ซาชิโกถ ภารวาทะ ทุ ภาริโก
เวตนิโก ทุ ภตโก กมมกโรถ กิกโร
ทาโส จ เจฏโก เปสโส ภจโจ จ ปริจาริโก.

คนดักข้าย ๒ ศัพท์ คือ วาคุริก, ซาลิก

คนแบกหาม ๒ ศัพท์ คือ ภารวาท, ภาริก

ลูกจ้าง ๓ ศัพท์ คือ เวตนิก, ภาตก, กมฺมกร

ทาส ๖ ศัพท์ คือ (๑) กิจกร (๒) ทาส (๓) เจณุก (๔) เปสฺส

(๕) ภารกิจ (๖) ประจักษ์

๕๑๕. อนโตชาโต ธนกกิตโต ทาสโพบยัคโคต สยัม
ทาสา กรมรานีโตจ- เจริญ เต จตุธา สียุม์

ทาส มี ๕ ประเภท ได้แก่ (๑) อนโตะชาต ทาสเกิดในเรือน (๒) ธนภักติ ทาสซื้อมามีด้วยเงิน (๓) ทาสพโยปคต ทาสที่ยอมตัวเข้าไปเป็นทาสเอง (๔) กรรมรานิต ทาสเชลย

๕๑๖. อทาสโต ตู ภุชิสฺสโต นีโจ ชมโม นิหีนโก
นิโกสชฺช อภิลาสุ มนฺโท ตู อลฺลสฺสยถ.

ไท, ผู้ไม่เป็นทาส ชื่อว่า ฤทธิสส

คนเลข ๓ ศัพท์ คือ นิจ, ชุม, นิหีนก

คนขยัน ๒ ศัพท์ คือ นิโกโสชช, อภิลาสุ

คนเกียจคร้าน ๒ ศัพท์ คือ มนท, อลส

๕๑๗. สปากโก เจว จณฺชาโล มาตงฺโค สบฺโจ ภเว
ตพฺเภทา มิลกฺขชาติ กิราตสวราทโย.

คนจันฑาล ๔ ศัพท์ คือ สปาก, จณฺชาล, มาตงฺค, สบจ
ประเภทคนจันฑาล ๒ ศัพท์ คือ กิราต, สวร เป็นต้น

๕๑๘. เนสาโท ลุทฺทโก พยาโร มิคโว ตฺ มิคพฺยโร

นายพราน ๓ ศัพท์ คือ เนสาท, ลุทฺทก, พยาธ
พรานเนื้อ ๒ ศัพท์ คือ มิคว, มิคพฺยธ

๕๑๙. สารเมยโย จ สุนฺโข สฺโน โสโณ จ กุกฺกุโร
สฺวานโน สฺวานโน สาหุโร สฺโน สานโน จ สา ปุเม
อมฺมตฺตาทิตฺมาปฺนโน อพฺกโกติ สฺโน มโต.

สุนัข ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) สารเมยโย (๒) สุนฺข (๓) สฺน
(๔) โสณ (๕) กุกฺกุโร (๖) สฺวาน (๗) สฺวาน (๘) สาหุโร (๙) สฺน
(๑๐) สาน (๑๑) สา, สา ศัพท์เป็นบุลงฺค

สุนัขบ้า ๑ ศัพท์ คือ อพฺก

๕๒๐. สาพนฺธนํ ตฺ คทฺทุโล ทิปโก ตฺ จ เจตโก
พนฺธนํ คณฺธิปาโสถ วากรา มิคพนฺธนี.

เชือกล่ามสุนัข ๑ ศัพท์ คือ สาพนฺธน, คทฺทุล
สัตว์ต่อ, นกต่อ ๒ ศัพท์ คือ ทิปก, เจตก
บ่วง, จัน ๒ ศัพท์ คือ พนฺธน, คณฺธิปาส
บ่วงดักสัตว์, ข่าย ๒ ศัพท์ คือ วากรา, มิคพนฺธนี

๕๒๑. ถิย์ กุณณี กุมินี อานโย ชาลุมจุเต
 อาฆาตน์ วรภูจัน สนา ตู อธิโกฏฐน.

ไซ, ลอบ ๒ ศัพท์ คือ กุเวณี, กูมิน, กุเวณี ศัพท์เป็นอดีตถึงค
แห, อวน, ข่าย ๒ ศัพท์ คือ อานย, ซาล
โรงฆาตกร ๒ ศัพท์ คือ อาฆาตน, วรภูจน
เชียง ๒ ศัพท์ คือ สุนา, อธิโกฏฏน

๕๒๒. ตกุกโร โมสโก โจโร เถเนกาคาริโก สมา
 เถยยณจ โจริกา โมโส เวโม วายนทณทโก.

โจร ๕ ศัพท์ คือ ตกกร, โมสก, โจร, เถน, เอกาคาริก
การลักขโมย ๓ ศัพท์ คือ เถยย, โจริกา, โมส
กระสวยทอหูก, พิม ๒ ศัพท์ คือ เวม, วายนทณทก

๕๒๓. สุตตํ ตนตฺตํ ปุเม ตนตํ โปตถํ เลปยาทิกมมณิ
 ปญจาลิกา โปตถลิกา วตถทนตาทินิมมิตา.

ตัวย ๓ ศัพท์ คือ สุตต, ตนตฺ, ตนต, ตนตฺ ศัพท์เป็นปุงลิงค์
 โบก, ฉาบ, การทำรูปปั้นด้วยดินเหนียวเป็นต้น ๑ ศัพท์
 คือ โปตถ

ตุ๊กตา, หุ่น ๒ ศัพท์ คือ ปญจาลิกา, โปตุลิกา

๕๒๔. อุกุฆาณัน ฐฎิยนตํ กุปมพพุพาหนํ ภเว
 มลชสา เปฬา ปิกโก ตวิตติยํ ปจฉิ เปฏโก.

เครื่องตักน้ำจากบ่อ ๒ ศัพท์ คือ อุกุฆาณ, ฆณียนต
หีบ ๒ ศัพท์ คือ มณชูสา, เปฬา
ตะกร้า, กระบุง, กระจาด ๓ ศัพท์ คือ ปิฏก, ปจนิ, เปฏก,
ปจนิ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

๕๒๕. พยาภังคี ตวิติถิย กาชโห สิกกา ตวตราวาลมพนั
อุปาหโน วา ปาทุตถิ ตพเภทา ปาทุกาปยถ.

ไม้คาน ๒ ศัพท์ คือ พยาภังคี, กาช, พยาภังคี ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์

เสาแรก ๑ ศัพท์ คือ สิกกา
รองเท้า ๒ ศัพท์ คือ อุปาหน, ปาทุ, อุปาหน ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลิงค์, ปาทุ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์
ชนิดรองเท้า, เชียงเท้า ๑ ศัพท์ คือ ปาทุกา

๕๒๖. วรตตา วทธิกา นทธี ภสตา จมมปสิพพกั
โสณณาทายาวตตนิ มุสา- ถ กุฏั วา อโยชนโน.

เชือกหนัง ๓ ศัพท์ คือ วรตตา, วทธิกา, นทธี
ถุงหนัง ๒ ศัพท์ คือ ภสตา, จมมปสิพพก
เป้า, แม่พิมพ์, แม่แบบ ๑ ศัพท์ คือ มุสา
ค้อนเหล็ก ๒ ศัพท์ คือ กุฏ, อโยชน, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลิงค์

๕๒๗. กมมารภณฺหา สณฺหาโส มุฏฺฐยาธิกรณฺณิตฺถียํ
ตพฺภสฺตา คคฺคฺรี นาริ สตถํ ตุ ปิพฺพลํ ภเว.

เครื่องมือของช่างเหล็ก, คัม ๑ ศัพท์ คือ สณฺหาส
ทั้ง, แขนเหล็ก ๒ ศัพท์ คือ มุฏฺฐิ, อธิกรณฺ, มุฏฺฐิ และ
อธิกรณฺ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

ถุหนึ่งสุบลม ๑ ศัพท์ คือ คคฺคฺรี
มิตตัดเหล็ก, กรรไกร ๑ ศัพท์ คือ ปิพฺพล

๕๒๘. สาโณ ตุ นิกฺโส วุตฺโต อารา ตุ สฺฐิจิฆณฺนํ
ขโร จ กกฺโข นิตฺถิ สิปฺปิ กมฺมํ กลาติกํ.

หินฝนทอง, หินลับมิต ๒ ศัพท์ คือ สาณ, นิกส
ตะปู, เหล็กเจาะ ๒ ศัพท์ คือ อารา, สฺฐิจิฆณ
เลื่อย ๒ ศัพท์ คือ ขร, กกจ, กกจ ศัพท์เป็นปุงลึงค์และ
นปุงสกลิงค์

คิลปะ ๑ ศัพท์ คือ สิปฺปิ

๕๒๙. ปฏฺฐิมา ปฏฺฐิพฺพิมฺพญจ	พิมฺโพ ปฏฺฐินิธีโร
ติสฺสุ สโม ปฏฺฐิภาโค	สนฺนิภาโส สริกฺขโก.
๕๓๐. สมนโน สทิสฺโส ตฺลุโย	สงฺกาโส สนฺนิโก นิโม
โอปมฺมมฺพฺมานํ จ-	ปมา ภติ ตุ นาริยํ.
๕๓๑. นิพฺเพโส เวตนํ มุลฺลยํ	ชุตํ ตวานิตฺถิ เกตวํ
ชุตฺโตกฺขชุตฺโต กิตฺวา	ชุตการกฺขเทวโน.

รูปเหมือน ๔ ศัพท์ คือ ปฏีมา, ปฏีพิมพ, พิมพ, ปฏินิธิ
เสมอ, เหมือนกัน, เท่ากัน ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) สม
(๒) ปฏีภาค (๓) สนนิภาส (๔) สริกขก (๕) สมาน (๖) สทิส (๗) ตุลย
(๘) สงกาส (๙) สนนิภ (๑๐) นิภ, ศัพท์ทั้งหมดเป็น ๓ ลิงค์

อุปมา, เปรียบเทียบ ๓ ศัพท์ คือ โอปมม, อุปมาน, อุปมา
คำจ้าง, คำตอบแทน ๔ ศัพท์ คือ ภติ, นิพเพส, เวตน, มุลย
การพนัน ๒ ศัพท์ คือ ชุต, เกตว, ชุต ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

นักเลง, นักพนัน, นักเลงสกา ๕ ศัพท์ คือ (๑) รุตต
(๒) อกขรุตต (๓) กิตว (๔) ชุตการ (๕) อกขเทวี

๕๓๒. ปาฏิโกโค ตุ ปฏีญ อกโข ตุ ปาสโก ภเว
ปุเม วาฏฐปท สารี- ผลเกล บัณพฤโต.

ผู้ค้าประกัน, พยาน ๒ ศัพท์ คือ ปาฏิโกค, ปฏีญ
ลูกเต๋า, ลูกสกา ๒ ศัพท์ คือ อกข, ปาสก
กระดานสกา, กระดานทอดลูกเต๋า ๒ ศัพท์ คือ อฏฐปท,
สาริผลก, อฏฐปท ศัพท์เป็นปุงลึงค์
เดิมพัน ๒ ศัพท์ คือ ปณ, อพฤต

๕๓๓. กิณณิ ตุ มทิตราพีเช มธ มธวาสเว มติ
มทิตรา วารุณี มชชี สุรัสโว ตุ เมรายิ.

หัวเชื้อสุรา, ส้าเหล้า ๑ ศัพท์ คือ กิณณ
น้ำเมาดองน้ำผึ้ง, ยาตองเหล้า ๑ ศัพท์ คือ มธ

สุรา ๔ ศัพท์ คือ มทิตรา, วารุณี, มชช, สุรา

เมรัย ๒ ศัพท์ คือ อาสว, เมรัย

๕๓๔. สรโก จสโก นิตถิ อาปานํ ปานมณฺฑลํ

จอกสุรา, ถ้วยดื่มเหล้า ๒ ศัพท์ คือ สรก, จสก, ทั้ง
๒ ศัพท์เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

สถานที่ดื่มเหล้า, ร้านสุรา ๒ ศัพท์ คือ อาปาน, ปานมณฺฑล

๕๓๕. เยตร ฐิริปปโยคตฺตา โยคิเกกสมิมีริตา
ลึงคนฺตเรปี เต เถยยา ตทฺธมมตฺตาณฺวตฺติยํ

ในสุททวรรคนี้ ศัพท์ที่ตรงกับความหมายข้าพเจ้ากล่าว
แล้ว ในรูปปุงลึงค์อย่างเดียวเท่านั้น เพราะเห็นมีอุทาหรณ์ในคัมภีร์
ต่าง ๆ อยู่เป็นอันมาก หากศัพท์เหล่านั้นมีรูปเป็นอิตถิลึงค์และ
นปุงสกลึงค์ นักศึกษาพึงทราบว่าเป็นไปได้เพราะเป็นวิเสสนะ
ของวิเสสะนั้น

สุทททคโค.

สุททวรรค จบแล้ว

จตุพพณฺวคโค จตฺตโก.

จตุพพัฒนวรรค ที่ ๔ จบแล้ว

อรรถกถาวิมุตติ สุตตันตปิฎก

๕. อรรถาธิบายวรรค

๕๓๖. อรรถนํ กานนํ ทาโย คหณํ วิปินํ วนํ
อภฺภูวิตฺถิ มหารตฺถนํ ตฺวารตฺถยานีตฺถยิํ ภเว.

ป่า, หมูไม้ ๗ ศัพท์ คือ (๑) อรณย (๒) กานน (๓) ทาย (๔) คชน (๕) วิปิน (๖) วน (๗) อฏวี เป็นอิตถิลิงค์

ป่าใหญ่, ป่าดงดิบ ๒ ศัพท์ คือ มหารณย, อรณยานี เป็นอิตถิลิงค์

๕๓๗. นครา นาติทุรสมิ สนฺเตหิ โยภีโรปิโต
ตรุสณฺโท ส อาราโม ตโถปนวมุจฺเจเต.

สวน, สวนสาธารณะ ๒ ศัพท์ คือ อาราม, อุทยาน

๕๓๘. สัพพสาธารณารณํ รณมูขยานมัจฉเต
 เถยยํ ตเทว ปมท- วณมนเตปุโรจิตํ.

อุทยานแห่งชาติ ๑ ศัพท์ คือ อุทยาน
พระราชอุทยาน, อุทยานส่วนพระองค์ ๑ ศัพท์ ปมทวน

๕๓๙. ปนติ วีถยวาลิ เสถนี ปาฬิ เลขา ตุ ราชิ จ
 ปาทโป วิฎ्ฐปี รุกโข อโค สาลโ มหีรุโห.
๕๔๐. ทุโม ตรุ กุโข สาซี คจโน ตุ ขุททปาทโป
 ผลนติ เย วินา ปุप्ผิ เต วุจจนติ วนปปติ.

แถว, แนว ๕ ศัพท์ คือ (๑) ปนติ (๒) วิถี (๓) อวาลิ (๔) เสถนี
(๕) ปาฬิ

รารป่า, เขตป่า ๒ ศัพท์ คือ เลขา, ราชิ
ต้นไม้ใหญ่ ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) ปาทป (๒) วิฎ्ฐปี (๓) รุกข
(๔) อค (๕) สาล (๖) มหีรุท (๗) ทุม (๘) ตรุ (๙) กุข (๑๐) สาซี
พุ่มไม้, ต้นไม้เล็ก ๑ ศัพท์ คือ คจณ
ต้นไม้เจ้าป่า ๑ ศัพท์ วนปปติ

๕๔๑. ผลปากาวसानะ โย มรโตยสสิ สา ภเว
 ตีสุ วณณาผลา จาถ ผลิโน ผลวา ผลี.

ต้นไม้ที่ตายเมื่อผลแก่ ๑ ศัพท์ คือ โอสสิ
ต้นไม้ไม่มีผล ๒ ศัพท์ คือ วณณา, อผลา
ต้นไม้มีผล ๓ ศัพท์ คือ ผลิน, ผลวนตุ, ผลี

๕๔๒. สมมุลลิตโต ตุ วิกโจ มุลโล วิกสิโต ติสุ
 สิโรคคํ สีขโรนิตถี สาชา ตุ กถิตา ลตา.

ต้นไม้มีดอกบาน, ดอกไม้บาน ๔ ศัพท์ คือ สมมุลลิต,
วิกจ, มุลล, วิกสิต, ศัพท์ทั้ง ๔ เป็น ๓ ลิงค์

๕๔๕. ปสโว กุสุมํ ปุปผं ปราโค ปุปผโซ รโซ
 มกรนโฑ มธู มตฺ ถวโก ตฺ จ โคจฉโก.

ดอกไม้ ๓ ศัพท์ คือ ปสว, กุสุม, ปุปผ

เกสรดอกไม้ ๑ ศัพท์ คือ ปราค

น้ำหวานดอกไม้ ๒ ศัพท์ คือ มกรนท, มธุ

ช่อดอกไม้, พวงดอกไม้ ๒ ศัพท์ คือ ถวัก, โคจณก

๕๔๖. ผล ตวาเม สลาภูตโต ผลํ ตุ ปกมฺจุจเต

จมฺปกมฺพาที กุสุม- ผลนามํ นปฺสเก.

๕๔๗. มลลิกาที ตุ กุสุเม สลึงคา วิหโย ผล

ชมฺพุตฺถิ ชมฺพวํ ชมฺพุ วิภฺวโป วิภฺวณิตฺถิ.

ผลไม้ดิบ ๑ ศัพท์ คือ สลาภู

ผลไม้สุก ๑ ศัพท์ คือ ผล

ดอกไม้และต้นไม้ คือ จมฺปก, อมฺพ ศัพท์เป็นต้น เป็น
นปฺงสกลิงค์

ดอกไม้ คือ มลลิกา ศัพท์เป็นต้น มีลิงค์เป็นของตนเอง

ต้นข้าวมีผล คือ วิหิ มีลิงค์เป็นของตนเอง

ต้นหญ้า ๓ ศัพท์ คือ ชมฺพุ, ชมฺพว, ชมฺพุ, ๓ ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์

ค่าคบ ๒ ศัพท์ คือ วิภฺว, วิภฺวณิ, วิภฺวณิ ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

๕๔๘. มุลมารพฺภ สาขณฺโต ขนฺโธ ภาโค ตรุสฺสธ

โกฏฺโรวโร นิตฺถิยํ รุกฺขจ- ฉิทฺเต ภูมิจํ ตุ ทารุ จ.

ลำต้น ๑ ศัพท์ คือ ขนฺธ

โพธิ์ ๒ ศัพท์ คือ อสสตถ, โพธิ, โพธิ ศัพท์เป็นปunglingค์และ
อิตถิธิงค์

ไทร ๒ ศัพท์ คือ นิโครธ, วรรณ

มะขวิด ๒ ศัพท์ คือ กพิณฐ, กปิตถ

มะเตือ ๒ ศัพท์ คือ ยณณงค, อุทุมพร

๕๕๒. โกวิฬารุ ยุคปตโต อุททาโล วาตฆาตโก
ราชรุโก โกตมาลิน- ทิวโร พยาธิฆาตโก.

ทองหลาง ๒ ศัพท์ คือ โกวิฬาร, ยุคปตต

ราชพฤษ ๖ ศัพท์ คือ (๑) อุททาโล (๒) วาตฆาตโก

(๓) ราชรุโก (๔) โกตมาล (๕) อินทิวร (๖) พยาธิฆาตโก

๕๕๓. ทนตสโร จ ชมภีโร วรณ ตู กรริ จ
กีสุโก ปาลิภทโท วณชโล ตู จ เวตโส.

มะนาว ๒ ศัพท์ คือ ทนตสจ, ชมภีร

กุ่ม ๒ ศัพท์ คือ วรณ, กรริ

กัลปิงหา, ทองกวาว ๒ ศัพท์ คือ กีสุก, ปาลิภท

โศก ๒ ศัพท์ คือ วณชล, เวตส

๕๕๔. อมพาฏโก ปิตนโก มธโก ตู มธทุหม
อโธ คุฬผล ปูลุ โสภณชน จ สีคจุ จ.

มะกอก ๒ ศัพท์ คือ อมพาฏก, ปิตน

มะขาง ๒ ศัพท์ คือ มธก, มธทุหม

ชะเอมเถา ๒ ศัพท์ คือ คุฬผล, ปูลุ

มะรุม ๒ ศัพท์ คือ โสภณชน, สีคจุ

๕๕๕. สตตปณณิ นตตปณโน ตินิสเ ตวติมุตตโก
 กีสูกโก ตู ปลาโสถ อริฏฺโฐ เณนิโล ภเว.

ตินเป็ด, รกฟ้า ๒ ศัพท์ คือ สตตปาณิ, นตตปณณ
เต็ง, อุโลก ๒ ศัพท์ คือ ตินิส, อติมุตตก
ทองกวาว ๒ ศัพท์ คือ กีสูก, ปลาส
ประคำดีควาย ๒ ศัพท์ คือ อริฏฺฐ, เณนิล

๕๕๖. มาลูรเพลฺลว พิลโล ปุณฺนาโค ตู จ เกสโร
 สาลโว ตู จ โลทุโทถ ปิยาโล สนนกทฺทุ จ.

มะตูม ๓ ศัพท์ คือ มาลูร, เพลฺลว, พิลล
บุณฺนาค ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺนาค, เกสร
โลท ๒ ศัพท์ คือ สาลว, โลทุท
มะหาด ๒ ศัพท์ คือ ปิยาโล, สนนกทฺทุ

๕๕๗. ลิกฺกจโก ตถาญฺโกโล อถ คฺคฺคฺคฺ ลิกฺสิโก
 อมฺโพ จูโต สโห เตวโส สหกาโร สฺคนฺธว.

ปรู ๒ ศัพท์ คือ ลิกฺกจก, อญฺโกล
คำคุณ ๒ ศัพท์ คือ คฺคฺคฺคฺ, ลิกฺสิก
มะม่วง ๒ ศัพท์ คือ อมฺพ, จูต
มะม่วงหอม ๒ ศัพท์ คือ สห, สหการ

๕๕๘. ปุณฺฑริโก จ เสตมฺโพ เสฺลฺ ตฺ พหฺวารโก
 เสปณฺณิ กาสุมิรี จาถ โกลิ จ พทริตฺถิยํ.

มะม่วงสวาย ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺฑริก, เสตมฺพ
มะคำไก่ ๒ ศัพท์ คือ เสฺลฺ, พหฺวารก
มะลิ้น ๒ ศัพท์ คือ เสปณฺณิ, กาสุมิรี
พุทรา ๒ ศัพท์ คือ โกลิ, พทริ, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นอดีตถึงค์

๕๕๙. โกลํ จานิตฺถิ พทโร ปิลกฺโข ปิปลสฺสิตฺถิยํ
 ปาณฺณลํ กณฺหวณฺญา จ สาทุกณฺโณ วิกฺกโต.

ผลพุทรา ๒ ศัพท์ โลก, พทร, ทั้ง ๒ ศัพท์เป็นปungลิงค์และ
นปungสกลิงค์

ตีปลี, ขาพลู ๒ ศัพท์ คือ ปิลกฺข, ปิปลสฺ, ปิปลสฺ ศัพท์
เป็นอดีตถึงค์

แคฝอย ๒ ศัพท์ คือ ปาณฺณลํ, กณฺหวณฺญา
ตะขบหนาม ๒ ศัพท์ คือ สาทุกณฺณ, วิกฺกต

๕๖๐. ดินทุโก กาฬกฺขนฺโธ จ ติมฺพฺรฺสกกฺติมฺพฺรฺ
 เอราวโต ตฺ นารงฺโค กุลโก กากตินทุโก.

มะพลับ ๔ ศัพท์ คือ ดินทุก, กาฬกฺขนฺธ, ติมฺพฺรฺสกก, ติมฺพฺร
ส้ม ๒ ศัพท์ คือ เอราวต, นารงค
ตะโก, มะเกลือ ๒ ศัพท์ คือ กุลก, กากตินทุก

๕๖๑. กทมโพ ปียโก นีโป ภลลึ ภลลาคโก ติสสุ
 ณาวุโก ปิจูโล จาถ ติลโก ชุรโก ภเว.

กระทุ่ม ๓ ศัพท์ คือ กทมพ, ปียก, นีป
รักดำ, รกฟ้า ๒ ศัพท์ คือ ภลลึ, ภลลาคก, ภลลาคก ศัพท์
เป็นได้ ๓ ลิงค์

ชิงชี ๒ ศัพท์ คือ ณาวุก, ปิจุล
หมากหอมควาย, หมากเม่าควาย ๒ ศัพท์ คือ ติลก, ชุรก

๕๖๒. จิญจา จ ตินตินึ จาถ คททภณโท กปัตโน
 สาโลสสภณโน สขุโซถ อชชุน กกุธ ภเว.

มะขาม ๒ ศัพท์ คือ จิญจา, ตินตินึ
มะสัง ๒ ศัพท์ คือ คททภณท, กปัตน
สาละ, รัง ๓ ศัพท์ คือ สา, อสสภณณ, สขุช
กุ่ม ๒ ศัพท์ คือ อชชุน, กกุธ

๕๖๓. นิจุโล มุจลินโท จ นีโปถ ปียโก ตถา
 อสโน ปิตสาโลถ โคลีโส ฌาฏโล ภเว.

จิก ๓ ศัพท์ คือ นิจุล, มุจลินท, นีป
ประดู่ ๓ ศัพท์ คือ ปียก, อสน, ปิตสา
สะคร้อ ๒ ศัพท์ คือ โคลีส, ฌาฏล

๕๖๔. ชีริกา ราชายตน กุมภี กุมภิกา ภเว
 ยุโป ตุ กมฺโก จาถ ปฏฺฐิ ลาชาปสาทโน.

เกตุ ๒ ศัพท์ คือ ชีริกา, ราชายตน
 แต่งหมู ๒ ศัพท์ คือ กุมภี, กุมภิกา
 หมาก ๒ ศัพท์ คือ ยุโป, กมฺก
 โลทแดง ๒ ศัพท์ คือ ปฏฺฐิ, ลาชาปสาทน

๕๖๕. อิงคุที ตาปสตร ฤษปตฺโต ตุ อารุชี
 ปิฉฉิลา สิมพลี ทวีสุ โรจโน โภฏฺฐิมพลี.

สำโรง ๒ ศัพท์ คือ อิงคุที, ตาปสตร
 เสม็ด, แสม, ราชตัด ๒ ศัพท์ คือ ฤษปตฺต, อารุชี
 จิวบ้าน ๒ ศัพท์ คือ ปิฉฉิลา, สิมพลี, สิมพลี ศัพท์เป็น
 ปุงลิงค์และอิตถीलึงค์
 จิวป่า ๒ ศัพท์ คือ โรจโน, โภฏฺฐิมพลี

๕๖๖. ปกิริโย ปุติโกถ โรหิ โรหิตโก ภเว
 เอरणฺโห ตุ จ อามณฺโห อถ สตตฺตผลา สมิ.

กระพังโหม, เถาตดหมา ๒ ศัพท์ คือ ปกิริยา, ปุติก
 ทองหลางน้ำ ๒ ศัพท์ คือ โรหิ, โรหิตก
 ละหุ่ง ๒ ศัพท์ คือ เอरणฺ, อามณฺ
 สมิ ๒ ศัพท์ คือ สตตฺตผลา, สมิ

๓ สิ่งค์

๕๗๐. ลพฺโซ ลิกฺโข จาถ กณิกาโร ทุมฺบุปฺโล
 นิมฺโพริฏฺโธ ปุจิมฺนโธ กรโก ตฺ จ ทาลิมฺ.

ขนฺนสำปะลอ ๒ ศัพท์ คือ ลพฺซ, ลิกฺจ
กณิกาเขา ๒ ศัพท์ คือ กณิการ, ทุมฺบุปฺล
สะเดา ๓ ศัพท์ คือ นิมพ, อริฏฺ, ปุจิมฺนท
ทบฺทิม ๒ ศัพท์ คือ กรก, ทาลิม

๕๗๑. สรโล ปุติกฏฺณจ กปิลา ตฺ จ สีสฺปา
 สามา ปิยงฺคุ กงฺคุปิ สีรีโส ตฺ จ ภาณฺทิลो.

สน ๒ ศัพท์ คือ สรล, ปุติกฏฺ
ประตุ่ลาย ๒ ศัพท์ คือ กปิลา, สีสฺปา
ประยงค์ ๓ ศัพท์ คือ สามา, ปิยงฺคุ, กงฺคุ
ซีก, ก้ามปู, จามจรี ๒ ศัพท์ คือ สีรีส, ภาณฺทิล

๕๗๒. โสณโก ทิฆวนฺโณ จ วกุโล ตฺ จ เกสโร
 กาโกทุมฺพริกา เผคฺคุ นาโค ตฺ จ นาคมาลิกา.

เพกา ๒ ศัพท์ คือ โสณก, ทิฆวนฺ
พิกุล ๒ ศัพท์ คือ วกุลพกุล, เกสร
มะเตือปล้อง ๒ ศัพท์ คือ กาโกทุมฺพริกา, เผคฺคุ
กากระทิง ๒ ศัพท์ คือ นาค, นาคมาลิกา

๕๗๓. อโสก วกุชโล จาถ ตกการี เวชยนตีกา
 ตาปิณโณ จ ตมาโลถ กุฏโซ คิริมลลิกา.

อโศก ๒ ศัพท์ คือ อโสก, วกุชล
คนทา ๒ ศัพท์ คือ ตกการี, เวชยนตีกา
คุณ ๒ ศัพท์ คือ ตาปิณณ, ตมาล
มวกเหล็ก, อัญชันเขียว ๒ ศัพท์ คือ กุฏซ, คิริมลลิกา

๕๗๔. อินทยโว ผละ ตสสา- คคิมนโถ กณิกา ภเว
 นิกคณตติถิ สินทวารโ ตินสุลฺ ตุ มลลิกา.

ผลมวกเหล็ก ๑ ศัพท์ คือ อินทยว
คนทิสอ, พังคิ ๒ ศัพท์ คือ อคคิมนถ, กณิกา
ยางทราย ๒ ศัพท์ คือ นิกคณตติ, สินทวาร, นิกคณตติ ศัพท์
เป็นอติถิลิงค์
มะลิซ้อน ๒ ศัพท์ คือ ตินสุล, มลลิกา

๕๗๕. เสพาลิกา นิลิกาถ อปโฆฏา วนมลลิกา
 พนธโก ชยสมน ภณตโก พนธชีวก.

สุพรรณิการ ๒ ศัพท์ คือ เสพาลิกา, นิลิกา
มะลิวัลย์, มะลิป่า ๒ ศัพท์ คือ อปโฆฏา, วนมลลิกา
ชบา, กุหลาบ ๔ ศัพท์ คือ พนธก, ชยสมน, ภณตก,
พนธชีวก

๕๔๒. กปิกจจุ พุผลส์โสถ มณชิภูจา วิกสา ภเว
อมพฏจา จ ตถา ปาจา กฏกา กฏโรหิณี.

ตำแย, หมาม่วย, อเนกคุณคัน ๒ ศัพท์ คือ กปิกจฺจุ, พุผสฺส
หางช้าง ๒ ศัพท์ คือ มณชิฏฺฐา, วิกสา
ตุ้มกาเถา ๒ ศัพท์ คือ อมพฏฺฐา, ปาธา
ข่า ๒ ศัพท์ คือ กฏฺฐกา, กกุโรหิณิ

๕๘๓. อปามคฺโค เสขริโก ปิปปลีสึ มาคธี มตา
 โคกณฺฏโก จ สิงฆาณฺโณ โกลวลลิสฺสปิปปลีสึ.

หญ้าเขี้ยววู ๒ ศัพท์ คือ อปามคฺค, เสขริก
ติปฺลีสึ ๒ ศัพท์ คือ ปิปปลีสึ, มาคธี
หญ้าโคกกระสุน ๒ ศัพท์ คือ โคกณฺฏก, สิงฆาณ
ติปฺลีสึใหญ่, ขะพฺพลู ๒ ศัพท์ คือ โกลวลลีสึ, อภิปิปปลีสึ

๕๘๔. โคโลมี ตฺ วจา จาถ คิริกณฺยปราชิตา
 สหปุจฺฉี ปณฺหิปนณฺณ สาลปนณฺณ ตฺ จตฺถิรา.

ว่านน้ำ ๒ ศัพท์ คือ โคโลมี, วจา
โทองเทง ๒ ศัพท์ คือ คิริกณฺ, อปราชิต
บังโกรยเมีย ๒ ศัพท์ คือ สหปุจฺฉี, ปณฺหิปนณฺณ
บังโกรยผู้ ๒ ศัพท์ คือ สาลปนณฺณ, ธิรา

๕๘๕. นิทฺธิกา ตฺ พุคฺฉี จ อถ นิลี จ นิลินิ
 ชินฺชุกโก เจว คฺคฺชชา ถ สตมฺมุลลีสึ สตาวาริ.

มะอิก ๒ ศัพท์ คือ นิทฺธิกา, พุคฺฉี
คราม ๒ ศัพท์ คือ นิลี, นิลินิ

มะกล่ำ ๒ ศัพท์ คือ ชินชุก, คุณชา

สามสิบ ๒ ศัพท์ คือ สตมฺลี, สตาวรี

๕๘๖. มโหสธฺ ตฺวติวิสา พากฺจี โสมวลลิกา
 ทาพฺพี ทารุหลิทฺทาถ พินฺงคฺ จิตฺรตณฺชฺลา.

ชะเอมตัน ๒ ศัพท์ คือ มโหสธ, อติวิสา

กำยาน ๒ ศัพท์ คือ พากฺจี, โสมวลลิกา

ขมื่น ๒ ศัพท์ คือ ทาพฺพี, ทารุหลิทฺทา

พิฬิงกาสา ๒ ศัพท์ คือ พินฺงค, จิตฺรตณฺชฺลา

๕๘๗. นฺหิ เจว มหานาโม มฺหุทฺทิกา ตฺ มธฺรสา
 อถาปี มธฺกํ ยญฺจิ- มธฺกา มธฺยญฺจิกา.

สลัดไธ ๒ ศัพท์ คือ นฺหิ, มหานาม

องุ่น ๒ ศัพท์ คือ มฺหุทฺทิกา, มธฺรส

ชะเอมเถา ๓ ศัพท์ คือ มธฺก, ยญฺจิมธฺกา, มธฺยญฺจิกา

๕๘๘. วาติงฺคโณ จ ภณฺชาเกี วาตฺตาก็ พฺรหฺตี ปฺยถ
 นาคพลา เจว ฌสา ลางฺคลี ตฺ จ สารที.

มะเขือ ๒ ศัพท์ คือ วาติงฺคณ, ภณฺชาเกี

มะเขือขาว, มะแว้ง ๒ ศัพท์ คือ วาตฺตาก็, พฺรหฺตี

แตงหนู ๒ ศัพท์ คือ นาคพลา, ฌสา

พลับพลึง ๒ ศัพท์ คือ ลางฺคลี, สารที

๕๘๙. รมภา จ กทลี โมโจ กปฺปาสี พทรา ภเว
 นาคลตา ตฺ ตมพฺฐี อคฺคิชาลา ตฺ ชาติกี.

กล้วย ๓ ศัพท์ คือ รมภา, กทลี, โมจ
ฝ้าย ๒ ศัพท์ คือ กปฺปาสี, พทรา
พลู ๒ ศัพท์ คือ นาคลตา, ตมพฺฐี
บัวสัตตบุขย์ ๒ ศัพท์ คือ อคฺคิชาลา, ชาติกี

๕๙๐. ติวฺตา ติปฺฐา จาณ สามา กาฬา จ กถฺยเต
 อโธ สิงฺคี จ อฺสโณ เรณฺฎกา กปฺปลา ภเว.

จิงจ้อขาว ๒ ศัพท์ คือ ติวฺตา, ติปฺฐา
จิงจ้อดำ ๒ ศัพท์ คือ สามา, กาฬา
ขิง ๒ ศัพท์ คือ สิงฺคี, อฺสโณ
หนาด ๒ ศัพท์ คือ เรณฺฎกา, กปฺปลา

๕๙๑. หิริเวरणฺจ วาลญจ รตตผลา ตฺ พิมฺพิกา
 เสลฺยยมสมฺบุปฺผญจ เอลา ตฺ พหฺลลา ภเว.

เถาย่านาง ๒ ศัพท์ คือ หิริเวร, วาล
ตำลึง ๒ ศัพท์ คือ รตตผล, พิมฺพิกา
กฤษณาดำ ๒ ศัพท์ คือ เสลฺยย, อสมฺบุปฺผ
กระวานใหญ่ ๒ ศัพท์ คือ เอลา, พหฺลลา

๕๙๒. กุฏฺฐญจ พฺยาธิ กถิโต วาเนยฺยํ ตฺ กุฏฺฐนฺณํ
 โอสฺสธิ ชาติมตฺตมฺหิ โอสฺสํ สพฺพมฺชาติยํ.

๕๙๖. ปุณฺณนฺว โสถชาติ วิตุณฺณํ สุนิสฺสนกํ
การเวโล เต สุตวี่ ตุมพฺพาลาพฺ จ ลาพฺ สา.

ผักไหม, หัวแหวน ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺณวา, โสธมาติ
เบญจมาศ ๒ ศัพท์ คือ วิตุณฺน, สุนิสฺสนก
ผักไห่, ผักไหม ๒ ศัพท์ คือ การเวลล, สุสฺวี
น้ำเต้า ๓ ศัพท์ คือ ตุมพี, อลาพุ, ลาพุ, ทั้ง ๓ ศัพท์เป็น
อิตถิลิงค์

๕๙๗. เอฟาลุกญจ กกุการี กุมนภนโฑ ตุ จ วลลิโภ
อินทวารุณี วิสาลา วตตุกัំ วตตุลลยโก.

ฟักทอง, แดงกว่า ๒ ศัฟท์ คือ เอฟาสุก, กุกกริ
 ฟักเขียว ๒ ศัฟท์ คือ กุมภณฺฑ, วลฺลิภ
 ขี้กา ๒ ศัฟท์ คือ อินทวารุณฺี, วิสาธา
 ผักไหม้หัด ๒ ศัฟท์ คือ วตฺถุก, วตฺถุเลยยก

๕๔๘. มูลก นิติธิย์ จุจุจุ ตมพโก จ กลมพโก
 สากเกทา กาสมทท- ฌฉณวี ผคควาทย.

เผือก, มัน ๒ ศัพท์ คือ มูลก, จูจุ, มูลก ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

ผักบุ้ง, ผักทอดยอด ๒ ศัพท์ คือ ตมพก, กลมพก
ผักเสี้ยน, กะเพรา ๑ ศัพท์ คือ กาสมทท
ผักไถ่, ผักปลัง ๑ ศัพท์ คือ ฌชณรี
ขี้เหล็ก ๑ ศัพท์ คือ ผคควา

๕๙๙. สททโล เจว ทุพพา จ โคโลมี สา สีตา ภเว
 คุณทา จ ภททมุตตยจ รสาโล ตุจจุ เวฬุ ตู.
๖๐๐. ตจสารโ เวณ วโส ปพพิ ตู ผฬุ คณจิโส
 กีกกา เต สียิ เวณู เย นทนตยานิลทฐตา.

หญ้าแพรก ๒ ศัพท์ คือ สททล, ทุพพา
หญ้าแพรกขาว ๑ ศัพท์ คือ โคโลมี
หญ้าปากกา ๒ ศัพท์ คือ คุณทา, ภททมุตต
อ้อย ๒ ศัพท์ คือ รสาล, อุจจุ
ไม้ไผ่ ๔ ศัพท์ คือ เวฬุ, ตจสาร, เวณู, วโส
ข้อไม้, ปล้องไม้ ๓ ศัพท์ คือ ปพพิ, ผฬุ, คณจิ, คณจิ ศัพท์

เป็นปงลิงค์

เสียงไม้ไผ่เสียดสีกัน ๑ ศัพท์ คือ กีกกา

๖๐๑. นโฬ จ ธมโน โปฏ- คโล ตู กาสมิตถิ น
 เตชน ตู สโรมุลิ ตูสิริ พีรณสส หิ.

ไม้้อ ๒ ศัพท์ คือ นฬ, ธมน
ไม้เลา ๒ ศัพท์ คือ โปฏค, กาส, ทั้ง ๒ ศัพท์ไม่ใช่อดีตถึงค์
ไม้แซม ๒ ศัพท์ คือ เตชน, กาส
รากหญ้าแฝก ๑ ศัพท์ คือ อุสิริ

๖๐๒. กุโส วรหิส ทพโก ภูติณกั ตู ภูติณิ
 ฆาโส ตู ยวโส จาถ บุกุ ตู กมุโก ภเว.

หญ้าคา ๓ ศัพท์ คือ กุส, วรหิส, ทพภ

ตะไคร้ ๒ ศัพท์ คือ ฤตริก, ฤติน

หญ้าสัตว์กิน ๒ ศัพท์ คือ ฆาส, ยวส

หมาก ๒ ศัพท์ คือ ปุค, กมุก

๖๐๓. ตาโล วิภทิกา จาถ ขชชुरี สินทิ วุจจติ

ต้นตาล ๒ ศัพท์ คือ ตาล, วิภทิกา

อินทผลัม, ต้นเป้ง ๒ ศัพท์ คือ ขชชुरี, สินทิ

๖๐๔. หินตาลตาลขชชुरี นาลิเกรา ตเถว จ
 ตาฬิ จ เกตกี นาริ ปุโค จ ตินปาทปา.

ต้นไม้ไม่มีแก่น, ต้นจำพวกหญ้า ได้แก่ (๑) หินตาล
ต้นเตาร้าง (๒) ตาล ต้นตาล (๓) ขชชुरี ต้นเป้ง (๔) นาลิเกรา
ต้นมะพร้าว (๕) ตาฬิ ต้นลาน (๖) เกตกี การะเกต, ลำเจียก
(๗) ปุค ต้นหมาก, เกตกี ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

อรณวคโค.

อรัณญวรรค จบแล้ว

ยอดของภูเขาหิมาลัย ได้แก่ (๑) คนธมาทน์ ภูเขา
คันธมาทน์ (๒) เกลาส ภูเขาไกรลาส (๓) จิตตภูฏ ภูเขาจิตตภูฏ
(๔) สทสฺสน ภูเขาสทสฺสนะ (๕) กาฬภูฏ ภูเขากาฬภูฏ

พื้นที่ราบบนภูเขา ๒ ศัพท์ คือ ปตถ, ซานุ, ซานุ ศัพท์
เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

๖๐๘. ภูโฏ วา สิขรํ สิงคํ	ปปาโต ตุ ตโฏ ภาเว
นิตมโโพ ภูโกนิตติ	นิชฌโร ปสโฆมุพโน.

ยอดเขา ๓ ศัพท์ คือ ภูฏ, สขร, สิงค, ภูฏ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลึงค์

เหว, หน้าผา ๒ ศัพท์ คือ ปปาต, ตภู

ลาดเขา, ไหล่เขา ๒ ศัพท์ คือ นิตมพ, ภูฏก, ภูฏก ศัพท์
เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

น้ำตก ๑ ศัพท์ คือ นิชฌร

๖๐๙. ทริตติ กนทโร ทวีสุ	เลณํ ตุ คพภรํ คุหา
สีลาโปกขรณิ โสณชิตี	ภุญชํ นิภุญชมิตติ น.

ชอกเขา ๒ ศัพท์ คือ ทรี, กนทร, กนทร ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และอิตถิลึงค์

ถ้ำ ๓ ศัพท์ คือ เลณ, คพภร, คุหา

ตะพังหิน ๒ ศัพท์ คือ สีลาโปกขรณิ, โสณชิตี

ถ้ำที่ถูกปกคลุมด้วยเถาวัลย์ ต้นไม้และหญ้า ๒ ศัพท์ คือ
ภุญช, นิภุญช, ทั้ง ๒ ศัพท์ เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์

๖๑๐. อุทรมิจจกา เสลสุ-	สาสนนา ภูมยุปจจกา
ปาโท ตูปนตเสโลธ	ธาดุตโต เครกาทีโก.

พื้นราบบนภูเขา ๑ ศัพท์ คือ อธิจจกา

พื้นที่ใกล้ภูเขา ๑ ศัพท์ คือ อุปจจกา

เทือกเขา, ภูเขาเล็กแหวดล้อม ๒ ศัพท์ คือ ปาท, อุปนตเสล

แร่ธาตุที่เกิดบนภูเขา ๑ ศัพท์ คือ ธาตุ

เสลวคโค.

เสลวรรค จบแล้ว

๖๑๑. มิคินโท เกสรี สีโห ตรจโน ตู มิคาทโน

พยคโหม ตู ปุณทรีโกถ สททุโล ทิปินิริโต.

ราชสีห์ ๓ ศัพท์ คือ มิคินทท, เกสรี, สีห

หมาป่า ๒ ศัพท์ คือ ตรจณ, มิคาทน

เสือโคร่ง ๒ ศัพท์ คือ พยคฆ, ปุณทริก

เสือเหลือง, เสือดาว ๑ ศัพท์ คือ สททุล

๖๑๒. อจโน อิกโก จ อิสโส ตู กาสสีโห อโส ปยถ

โรหิโส โรหิต จาถ โคกณโน คณิกณฏกา.

หมี ๒ ศัพท์ คือ อจณ, อิกก

หมีดำ, หมีควาย ๓ ศัพท์ คือ อิสส, กาสสีน, อิส

ละมั่ง ๒ ศัพท์ คือ โรหิส, โรหิต

วัวกระทิง ๓ ศัพท์ คือ โคกณณ, คณิ, กณฏก

๖๑๓. ขคฺคขคฺควิสาณํ ตู	ปลาสาโท จ คณฺทโก
พยุคฺษาทีเก วาฬมิโค	สาปโทถ ปลวํคโม.
๖๑๔. มกฺกโฏ วานโร สาชา	มิโค กปิ วลีมุโข
ปลวํโค กณฺหตุณฺโฑ	โคนงฺคุโลติ โส มโต.

เรต ๔ ศัพท์ คือ (๑) ขคฺค (๒) ขคฺควิสาณ (๓) ปลาสารท
(๔) คณฺทก

สัตว์ร้าย ๒ ศัพท์ คือ วาฬมิค, สาปท

ลิง ๗ ศัพท์ คือ (๑) ปลวํคม (๒) มกฺกฏ (๓) วานร
(๔) สาขามิค (๕) กปิ (๖) วลีมุข (๗) ปลวํค

ชนะ ๑ ศัพท์ คือ โคนงฺคุล

๖๑๕. สิงคาลो ชมฺพุโก โกตฺถุ	เภาโว จ สีวา ปยถ
พิฬารो พพุ มณฺชาโร	โกโก ตู จ วโก ภเว.

หมาจิ้งจอก ๕ ศัพท์ คือ สิงคาล, ชมพุก, โกตฺถุ, เภาว,
สีวา

แมว ๓ ศัพท์ คือ พิฬาร, พพุ, มณฺชาโร

หมาใน ๒ ศัพท์ คือ โกก, วก

๖๑๖. มหิโส จ ลุลาโยถ	ควโซ ควโย สมา
สลโล ตู สลลโก ถาสฺส	โลมมฺหิ สลลํ สล.

ควาย ๒ ศัพท์ คือ มหิโส, ลุลาโย

โคลาน ๒ ศัพท์ คือ ควซ, ควย

เม่น ๒ ศัพท์ คือ สลล, สลลก

ชนเม่น ๒ ศัพท์ คือ สลล, สล

๖๑๗. หริโณ มิคสารงค

สุกโร ตุ วโรโหถ

มโค อชินโยนิ จ

เปลโก จ สโส ภเว.

เนื้อ, สัตว์มีชีวิต ๕ ศัพท์ คือ หริณ, มิค, สารงค, มค, อชินโยนิ

หมู ๒ ศัพท์ คือ สุก, วราห

กระต่าย ๒ ศัพท์ คือ เปลก, สส

๖๑๘. เอณฺเวยโย เอณฺมิโค จ

วาทมิโค ตุ จลนี

ปมปฏโก ตุ ปมปโก

มุสิโก ตวาขุ อุนฺทุโร.

เนื้อทราย ๒ ศัพท์ คือ เอณฺเวย, เอณฺมิก

ลิงลม ๒ ศัพท์ คือ ปมปฏก, ปมปก

เนื้อสมัน ๒ ศัพท์ คือ วาทมิก, จลนี

หนู ๓ ศัพท์ คือ มุสิก, อาขุ, อุนฺทุร

๖๑๙. จมโร ปสฺโท เจว

รฺรุ รฺรฺก จ นิกโก จ

กฺรุจฺโค มิคมาตฺตกา

สรภาที มิคนฺตฺรา.

เนื้อพิเศษ คือ (๑) จมร จามรี (๒) ปสท แก้ง (๓) กฺรุจค กวาง
(๔) มิคมาตฺก เนื้อตัวเมีย (๕) รฺรุ กวางทอง (๖) รฺรฺก กวางรังกุ
(๗) นิก กวางนิกะ (๘) สรภาที กวางสรภาะ เป็นต้น

๒๒๐. ปิยโก จมฺรูก กฬี- มิคาทิ จมฺมนโยนโย
 มิกา ตุ ปสโว สีหา- ทโย สพฺพจตุปปทา.

เนื้อที่มนุษย์เอาหนึ่งไปทำประโยชน์ ได้แก่ (๑) ปิยก
กวางปิยกะ (๒) จมูรุ กวางจมูรุ (๓) กพลิมิต ชะมด
สัตว์ ๔ เท้าทั้งหมดมีราชนีเป็นต้น ๒ ศัพท์ คือ มิค, ปสุ

๖๒๑. ลูตา ตู ลูติกา อุณณา- นานิ มกฏโก สียา
วิจฉิโก ตวาฬิ กติโต สรพฺ พฺรโคฬิกา.

แมงมุม ๔ ศัพท์ คือ ลูตา, ลูติกา, อุณณนาภิ, มกฏก
แมลงป่อง ๒ ศัพท์ คือ วิจฉิก, อาฬิ.
จิ้งจก, ตุ๊กแก ๒ ศัพท์ คือ สรพฺ, มรโคฬิกา

๖๒๒. โคธรา กุณฺโฑปโยถิ กณฺณ- ชลฺลกา สตปทฺยถ
กลนฺทโก กาฬกาถ นกฺโข มงฺคฺโส ภเว.

ตะกวด, เขี้ย ๒ ศัพท์ คือ โคธา, อาภุณฑ
ตะขาบ ๒ ศัพท์ คือ กณณชลุกา, สดปที่
กระรอก, กระแต ๒ ศัพท์ คือ กลนทก, ภาพกา
พังพอน ๒ ศัพท์ คือ นกุล, มงคุส

๖๒๓. กกณฺณโก จ สรณฺ កីរោ តុ បុរិវោ កិរិ
 ปาณโก จาปฺยโต อูจจา- ឥន្ទ្រៃ ឆៃន្ទ្រៃសាណ្តក្រៃ.

บั้ง ๒ ศัพท์ คือ อูจจาติงค, โลมสปานก

ปีนก ๗ ศัพท์ คือ (๑) ปตตต (๒) เปญณ (๓) ปตต
(๔) ปกข (๕) ปิณณ (๖) นท (๗) ครุ

ไข่ ๑ ศัพท คือ อนุท

รังก ๒ ศัพท์ คือ นิพ, กุลาวก, นิพ ศัพท์เป็นปุงลึงค์และ
นปุงสกลึงค์

๖๒๘. สุปณณมาตา วินตา มิถุนํ ถีปุมทวยยํ
 ยุคํ ตํ ยุคลํ ทวนทํ ยมกํ ยมลํ ยมํ.

แม่ครูท ๑ ศัพท์ คือ วินตา

คู่หญิงชาย ๑ ศัพท์ คือ มิถุน

คู่ ๖ ศัพท์ คือ (๑) ยุค (๒) ยุค (๓) ทวณท (๔) ยมก (๕) ยมล

(៦) ឃុំ

๖๒๙. สมุโห คณ สงฆาตา สมุททาโย จ สณฺจโย
สนโหโห นวโห โหโห วิสโร นิกโร จโย.

๒๓๐. กาโย ขนฺโธ สมุทโย ฉมฺมา สมิตติ สํหติ
ราสี ปุณฺโณ สมวาโย บุโค ชาตํ กทมพกํ.

๖๓๑. พยุห์ วิตาน คุมพา จ กลาโป ชาลมนุทลั

หมู่, คณะ, กอง, ประชุม ๒๙ ศัพท์ คือ (๑) หมู่ (๒) คณะ

(๓) สงฆาต (๔) สมุทนาย (๕) สกยจย (๖) สนนโทห (๗) นีวห (๘) โอฆ
(๙) วิสร (๑๐) นิกร (๑๑) จย (๑๒) กาย (๑๓) ขนธ (๑๔) สมุทย
(๑๕) ฆฎา (๑๖) สมิติ (๑๗) สัทธิ (๑๘) ราสี (๑๙) ปุณช (๒๐) สมวาย
(๒๑) ปุค (๒๒) ชาต (๒๓) กทมพก (๒๔) พยุห (๒๕) วิตาน (๒๖) คุมพ
(๒๗) กลาป (๒๘) ชาล (๒๙) มณฑล

๖๓๒. สมานานัน คโณ วคโค	สงโฆ สตโธ ตุ ชนฺตุนัน.
สชาติกานัน ตุ กุล	นิกายโ ตุ สธมมิน
ยุโธ นิตฺติ สชาติย-	ติรจฉานานมฺจเจเต.

หมู่ของสัตว์และสิ่งของที่เสมอกันโดยชาติเป็นต้น ๑ ศัพท์
เรียกว่า วคค

หมู่ของคนหรือสัตว์มีชาติเสมอกัน ๒ ศัพท์ คือ สงฆ, สตถ
หมู่ของคนผู้มีชาติเสมอกัน ๑ ศัพท์ คือ กุล
หมู่ของคนผู้มีความประพฤติเสมอกัน ๑ ศัพท์ คือ นิกาย
หมู่ของสัตว์ดิรัจฉานมีชาติเหมือนกัน ๑ ศัพท์ คือ ยุถ
เป็นปวงลิงค์และนปวงสกลิงค์

๖๓๓. สุปณฺโณ เวณเตยโย จ	ครุโฬ วิหคาคิโป
ปรปฺภุจฺโ ปรภโต	กฺุณาลโ โกกิโล ปิโก.

ครุฑ ๔ ศัพท์ คือ สุปณณ, เวณเตยย, ครุฬ, วิหคาคิป
นกทูเหว่า ๕ ศัพท์ คือ ปรปฺภุจ, ปรภต, กฺุณาล, โกกิล, ปิก

๖๓๔. โมโร มยุโร วรหี	นีลคิวัสซิณฺตโน
กลาปี จ สีซี เกก	จูฬา ตุ จ สีชา ภาเว.

นกยูง ๘ ศัพท์ คือ (๑) โมโร (๒) มยุโร (๓) วรหี (๔) นีลคิวั
(๕) สีษณฺตี (๖) กลาปี (๗) สีซี (๘) เกก
หงอน ๒ ศัพท์ คือ จูฬา, สีชา

๖๓๕. สิชณโฑ วรรห จา
จนทโก เมจโก จา
๖๓๖. มธูสิโห มธูโร
ปาราวโต กโปโต จ
กลาโป ปิณณมบยถ
ฉบโปโท จ มธูปพโต.
มธูโป ฆมโร อติ
กุกโก จ ปาเรวณ.

ทาง ๔ ศัพท์ คือ สิชณท, วรรห, กลาป, ปิณณ
แหวทางนกกุง ๒ ศัพท์ คือ จนทก, เมจก
ฝั่ง, แผลง ๗ ศัพท์ คือ (๑) ฉบปท (๒) มธูปพท (๓) มธูสิห
(๔) มธูกร (๕) มธูป (๖) ฆมร (๗) อพิ
นกพิราบ, นกเขา ๔ ศัพท์ คือ (๑) ปาราวต (๒) กโปต
(๓) กุกโก (๔) ปาเรวณ

๖๓๗. คิชฌ คทธธ กุลโล
ตพเกทา สกุกณคมิตถิ
เสน พยคชินโสปปยถ
อาโก ทพพิมุขทวิโซ.

แรงแ้ง ๒ ศัพท์ คือ คิชฌ, คทธ
เหยี่ยว ๓ ศัพท์ คือ กุลล, เสน, พยคชินส
เหยี่ยวนกเขา ๑ ศัพท์ คือ สกุกณคมิ เป็นอิตถิลิงค์
นกเงือก ๑ ศัพท์ คือ อาโก
นกปากจวก ๑ ศัพท์ คือ ทพพิมุขทวิซ

๖๓๘. อุหุงการุ อุลูโก จ โกสิโย วายสาริ จ
กาโก ตวริฏฺฐโธ ชงโก จ พลิปฺภูโธ จ วายโส.

นกฮูก, นกเค้าแมว ๔ ศัพท์ คือ อุหุงการุ, อุลูก, โกสิย,
วายสาริ

กา ๕ ศัพท์ คือ กาก, อริฏฺฐ, ชงก, พลิปฺภูฐ, วายส

๖๓๙. กาโกโฬ วนกากโถ ลาโป ลฏฺฐิกากาปยถ
วารณฺ หตฺถิลิงโค จ หตฺถิสณฺทวิหงคโม.

กาป่า ๒ ศัพท์ คือ กาโกฬ, วนกาก
นกมูสไล ๒ ศัพท์ คือ ลาป, ลฏฺฐิกากา
นกหัสติลิงค์ ๓ ศัพท์ คือ วารณ, หตฺถิลิงค,
หตฺถิสณฺทวิหงคม

๖๔๐. อุกฺกุโส กุโร โกลฺล- จิปกฺขิมหิ จ กุกฺกุโ
สุโว ตฺถ กิโร จ สุโก ตมฺพจฺฐโฬ ตฺถ กุกฺกุโ.

นกออก ๒ ศัพท์ คือ อุกฺกุส, กุรร
นกเขา, ไก่นา ๑ ศัพท์ คือ โกลฺลจิปกฺขี, กุกฺกุห
นกแก้ว, นกแขกเต้า ๓ ศัพท์ คือ สุว, กิร, สุก
ไก่ ๒ ศัพท์ คือ ตมฺพจฺฐ, กุกฺกุฏ

๖๔๑. วณกุกุณโฏ จ นิชชีวโห อถ โภณจา จ กุณตนี
 จกุกวากโก ตุ จกุกวโห สารงโค ตุ จ จาตโก.

ไก่อปา ๒ ศัพท์ คือ วณกุกุณ, นิชชีว
นกระเรียน ๒ ศัพท์ คือ โภณจา, กุณตนี
นจากพราก ๒ ศัพท์ คือ จกุกวาก, จกุกว
นกระเด็น ๒ ศัพท์ คือ สารงค, จาตก

๖๔๒. ตุลियो ปกขิพิฟาโล สตปตโต ตุ สารโส
 พโก ตุ สุกุกกาโกถ พลากา วิสณจิกา.

นกเค้าแมว ๒ ศัพท์ คือ ตุลีย, ปกขิพิฟาล
นกหัวขวาน ๒ ศัพท์ คือ สตปตต, สารส
นกระยาง ๔ ศัพท์ คือ พก, สุกุกาก, พลากา, วิสณจิกา

๖๔๓. โลหปิฏโจ ตถา กงโก ขณชรีโฏ ตุ ขณชน
 กลวิงโก ตุ จาฏโก ทินทิโก ตุ กิถิ ภเว.

นกอีลุ้ม, เหยี่ยวแดง ๒ ศัพท์ คือ โลหปิฏจ, กงก
นกไส้ ๒ ศัพท์ คือ ขณชรีโฏ, ขณชน
นกระจอก ๒ ศัพท์ คือ กลวิงก, จาฏก
นกต้อยติวิด ๒ ศัพท์ คือ ทินทิภ, กิถิ

๖๔๔. ภาพมโหฬาร ภาพทึบสี สกุนโต ภาสปกชี
ธุมยาโน ตู กลิงโคถ ทาตยูโท ภาพกณชโก.

หงส์ดำ, เป็ด ๒ ศัพท์ คือ ภาพมพ, ภาพหส์
นกแขวงแขว ๒ ศัพท์ คือ สกุนต, ภาสปกชี
นกกระแวน ๒ ศัพท์ คือ ธุมยาโน, กลิงค
นกกาน้ำ ๒ ศัพท์ คือ ทาตยูโท, ภาพกณชก

๖๔๕. ขุฑทาทิ มกชิกาเกทา หส์ ปิงคลมกชิกา
อาสาฎิกา มกชิกานช หส์ ปตงโค สลโก ภเว.

ผึ้งเล็กเป็นจำพวกแมลงวัน ๑ ศัพท์ คือ มกชิกา
เหลือบ ๒ ศัพท์ คือ หส์, ปิงคลมกชิกา
ไข่แมลงวัน ๒ ศัพท์ คือ อาสาฎิกา, มกชิกานช
ตักแตน ๒ ศัพท์ คือ ปฏังค, สลโก

๖๔๖. สุจิมิโซ จ มกโส จีรี ตู ฌลลิกาถ จ
ชตุกา ชินปตดาถ หส์ เสดจจโท ภเว.

ยุง, รัน ๒ ศัพท์ คือ สุจิมิช, มกส
จิงหริด, จักจัน ๒ ศัพท์ คือ จีรี, ฌลลิกา
ค่างขาว ๒ ศัพท์ คือ ชตุกา, อชินปตดา
หงส์ ๒ ศัพท์ คือ หส์, เสดจจท

ปาตาลวคฺโค จฏฺโฬ

๖. ปาतालวรรค

๖๔๙. อโรฆวนํ ปาตาลํ	นาคโลโก รสาดลํ
รณธํ ตู วิวรํ นิททํ	กุหรํ สฺสสิรํ พิลํ.
๖๕๐. สฺสสิตถิํ ฉิคฺคลํ โสพภํ	สจฺฉิทฺเท สฺสสิรํ ติสฺสุ
ถิยํ ตู กาสฺส อวาวโณ	สปปราชา ตู วาสฺสูกิ.

โลกบาดาล, นาคพิภพ ๔ ศัพท์ คือ (๑) อโรฆวน (๒) ปาตาล
(๓) นาคโลก (๔) รสาดล

รู, ช่อง, โพรง ๙ ศัพท์ คือ (๑) รณธ (๒) วิวร (๓) นิทท
(๔) กุหร (๕) สฺสสิร (๖) พิล (๗) สฺสสิ (๘) ฉิคฺคล (๙) โสพภ, สฺสสิร ศัพท์
เป็นไปในวัตถุอันมีรู เป็นได้ ๓ ลิงค์

บ่อ, หลุม ๒ ศัพท์ คือ กาสฺส, อวาวโณ, กาสฺส ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์
นาคราช ๒ ศัพท์ คือ สปปราชา, วาสฺสูกิ

๖๕๑. อนนฺโต นาคราชาถ	วาทโสชฺชโร ภเว
โคนโส ตู ติลิจฺฉโนถ	เททฺทพฺภุ ราชุโล ภเว.

อนันตนาคราช ๒ ศัพท์ คือ อนนต, นาคราช

งูเหลือม ๒ ศัพท์ คือ วาหส, อชฺคร

งูขี้แรด ๒ ศัพท์ คือ โคนส, ติลิจฺฉ

งูน้ำ ๒ ศัพท์ คือ เททฺทพฺภุ, ราชุล

๖๕๒. กมพลอสสุตโร เมรุ-
สิลุตโต ขรสบโปถ

ปาเท นาคาถ ฌมมณี
นีสสบโป สีลาภ จ.

**พญานาคที่อาศัยอยู่เชิงเขาเมรุ ๒ ศัพท์ คือ กมพล,
อสสุต**

งูเรือน ๓ ศัพท์ คือ ฌมมณี, สิลุตต, ขรสบป

งูเขียว ๒ ศัพท์ คือ นีสสบป, สีลาภ

๖๕๓. อาสีวิโส ฤษงโคหิ
สรีสโป ผณี สปปา-

ฤษโค จ ฤษงคโม
ลคททา โภคิพนนคา.

๖๕๔. ทวิชิวโห อรุโค วาโฬ
ปาทุทโร วิสธโร

ทีฆะ จ ทีฆปิฏจิก
โภโค ตุ ผณิน ทนุ.

**งู ๑๘ ศัพท์ คือ (๑) อาสีวิส (๒) ฤษงค (๓) อหิ (๔) ฤษค
(๕) ฤษงคม (๖) สรีสป (๗) ผณี (๘) สปป (๙) อลคทท (๑๐) โภคิ
(๑๑) ปนนค (๑๒) ทวิชิวห (๑๓) อรุค (๑๔) วาฬ (๑๕) ทีฆ
(๑๖) ทีฆปิฏจิก (๑๗) ปาทุท (๑๘) วิสธ**

ลำตัวงู, ขนดงู ๑ ศัพท์ คือ โภค

๖๕๕. อาสีตถี สปปทาธาถ
วิสั ตวนิตถี ครหิ

นิมโมโก กณจุโก สมา
ตพเภทา วา หลาฬโล.

๖๕๖. กาฬภูฏาทย ไจถ

วาทคาหยาหิตุณติโก

**เขี้ยวงู ๒ ศัพท์ คือ อาสี, สปปทาธา, อาสี ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์
คราบบงู ๒ ศัพท์ คือ นิมโมก, กณจุ**

พิษงู ๒ ศัพท์ คือ วิส, ครพ, วิส ศัพท์เป็นปunglingค์และ
นปungsglingค์

ประเภทพิษงู ๒ ศัพท์ คือ หลาหล, ภาพภูฎาติ, หลาหล
ศัพท์ เป็นปunglingค์และนปungsglingค์

หมองู ๒ ศัพท์ คือ วาพคาหิ, อหิตุณชิก

๖๕๗. นิรโย ทุกคตติถิ จ	นรโกโส มหาภูจธา
สณชีโว ภาพสุตโต จ	มหาโรรุโรรุวา
ปตาปโน อวีจิตถิ	สงฆาโต ตาปโน อิติ.

นรก ๓ ศัพท์ คือ นิรย, ทุกคติ, นรก, ทุกคติ ศัพท์ เป็น
อิตถิลิงค์

นรกใหญ่ มี ๘ ขุม คือ (๑) สณชีว (๒) ภาพสุตต
(๓) มหาโรรุว (๔) โรรุว (๕) ปตาปน (๖) อวีจิ (๗) สงฆาต
(๘) ตาปน, อวีจิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์

๖๕๘. ถิย เวตรณิ โลห-	กุมภี ตตถ ซลาस्या
การณิกโก นิรยโป	เนรยิกโก ตู นารโก.

นรกสายน้ำ ๒ ศัพท์ คือ เวตรณิ, โลหกุมภี, เวตรณิ เป็น
อิตถิลิงค์

นายนิรยบาล ๒ ศัพท์ คือ การณิก, นิรยป

สัตว์นรก ๒ ศัพท์ คือ เนรยิก, นารก

๖๕๙. อณณโว สาคโร สินธุ สมุทโท รตนากโร
ชลนินธุยฺหติ ตสฺส เมทา ชีรณณวาทโย.

ทะเล, มหาสมุทร ๗ ศัพท์ คือ (๑) อณณว (๒) สาคร
(๓) สินธุ (๔) สมุทท (๕) รตนากร (๖) ชลนินิ (๗) อุทฺธิ

ประเภทมหาสมุทร ๑ ศัพท์ คือ ชีรณณว เป็นต้น

๖๖๐. เวลาสฺส กุลเทโสถ อาวฏฺโฏ สลิลพภโม
เถโว ตฺถ พินทุ ผุสฺสิตํ ภโม ตฺถ ชลนินคฺคโม.

ชายฝั่งมหาสมุทร ๑ ศัพท์ คือ เวลา

น้ำหมน, น้ำวน ๒ ศัพท์ คือ อาวฏฺโฏ, สลิลพภม

หยาดน้ำ ๓ ศัพท์ คือ เถว, พินทุ, ผุสฺสิต

ทำน้ำ, ประตุน้ำ ๒ ศัพท์ คือ ภม, ชลนินคฺคม

๖๖๑. อาโป ปโย ชลํ วาริ ปานียํ สลิลํ ทกํ
อณฺโณ นีรํ วณํ วาลํ โตยํ อมฺพุทฺทกํ จ กํ.

น้ำ ๑๕ ศัพท์ คือ (๑) อาป (๒) ปย (๓) ชล (๔) วาริ
(๕) ปานีย (๖) สลิล (๗) ทก (๘) อณฺณ (๙) นีร (๑๐) วณ (๑๑) วาล
(๑๒) โตย (๑๓) อมฺพุ (๑๔) อุทก (๑๕) ก

๖๖๒. ตรงฺโก จ ตถา ภงฺโก อุมิ วิจิ บุมิตฺถิยํ
อุลโลโล ตฺถ จ กลโลโล มหาวิจิสุ กถฺยเต.

ព្រឹត្តិបត្រ ព្រះបាទ ព្រះនរោត្តម ២០១៧

แพ ๕ ศัพท์ คือ (๑) อุทุมมป (๒) ปลว (๓) กุลล (๔) ตร (๕) ปจจรี, ปจจรี ศัพท์เป็นอนัตถิลิงค์

๖๖๖. ตรณี ตริ นาวา จ กูปโก ตุ จ กุมภกัม
 ปจฉापณฺโธ โคฏวิโส กณฺณธาโร ตู นาวิโก.

เรือ ๓ ศัพท์ คือ ตรณี, ตริ, นาวา
 เสากระโดงเรือ ๒ ศัพท์ คือ กูปก, กุมภก
 สมอเรือ ๒ ศัพท์ คือ ปจฺฉาพนธ, โคฏฺวิส
 คนท้ายเรือ ๒ ศัพท์ คือ กณฺณธาร, นาวิก

๖๖๗. อริตต์ เกณีปาโตถ โปตวาโห นิยามโก
สยัตติกา ตู นาวาย วาณิชฺชมาจรนฺติ เย.

ไม้ถ่อ, พาย ๒ ศัพท์ คือ อริตต, เกนิปาด
 ต้นหน, นายท้าย ๒ ศัพท์ คือ โปตวาท, นิยามก
 คนค้าขายด้วย ๑ ศัพท์ คือ สยตติกา

๖๖๘. นาวายงคาลงกาโร จ วฏฺหาคารโ ผียาพโย
 โปโต ปวหนํ วุตตํ โทณิ ตวิตถิ ตตามพนฺ.

ส่วนประกอบของเรือ ได้แก่ (๑) ลงการ ใบเรือ (๒) ฎาการ
เชือกเกลียว (๓) ผีย พาย, กรรเชียง เป็นต้น

เรือเล็ก ๒ ศัพท คือ โปต, ปวหน

เรือโกลน ๒ ศัพท คือ โทณิ, อมพณ, โทณิ ศัพท เป็นอิตถิลิงค

ชนิดของปลา คือ (๑) โรहित ปลาตะเพียน (๒) มัคคุร ปลานู๋ (๓) สิ่งี ปลาดุก (๔) พลข ปลาสร้อย (๕) มณุษ ปลาคว่ำ (๖) ปาวส

ปลากระบอก (๗) สดุดวงก กุ้ง (๘) นพมื่น ปลาไหล (๙) คณทก ปลา
สลาด (๑๐) สุกกา ปลาฉลาม (๑๑) สหรี ปลากระเบน (๑๒) มกร
ปลามังกร เป็นต้น

๖๗๓. มหามัจฉา ติมิ ติมิง- คโล ติมิริงคโล
อานนโท ติมินนโท จ อชฌาโรโห มหาตมิ.

ปลาขนาดใหญ่ ๗ ชนิด คือ (๑) ติมิ ปลาตมิ มีลำตัวยาว
๒๐๐ โยชน์ (๒) ติมิงคละ ปลาติมิงคละ มีลำตัวยาว ๓๐๐ โยชน์
(๓) ติมิริงคละ ปลาติมิริงคละ มีลำตัวยาว ๕๐๐ โยชน์ (๔) อานนท
ปลาอานนทะ มีลำตัวยาว ๑,๐๐๐ โยชน์ (๕) ติมินนท ปลาตมินนทะ
มีลำตัวยาว ๑,๐๐๐ โยชน์ (๖) อชฌาโรโห ปลาอชฌาโรหะ มีลำตัว
ยาว ๑,๐๐๐ โยชน์ (๗) มหาตมิ ปลามหาตมิ มีลำตัวยาว ๑,๐๐๐ โยชน์

๖๗๔. ปาสาณมจฺโณ ปาจีโน วงโก ตุ พฬิโส ภเว
สุสุมาโร ตุ กุมภีโล นกโก กุมโม ตุ กจฺฉโป.

ปลากา, ปลาสลาด, แมวน้ำ ๒ ศัพท์ คือ ปาสาณมจฺฉ,
ปาจีโน

เบ็ด ๒ ศัพท์ คือ วงก, พฬิส
จระเข้ ๓ ศัพท์ คือ สุสุमार, กุมภีล, นกก
เต่า ๒ ศัพท์ คือ กุมม, กจฺฉป

๖๗๕. กกกกฺโก กุฬีโร จ ชลฺลกา ตุ จ รตตปา
มณฺฑุโก ททฺทุโร เกโก คณฺฑุปปาโท มฬิลตา.

ปู ๒ ศัพท์ คือ กกกกฏก, กุฬีร

ปลิง ๒ ศัพท์ คือ ชลฺก, รตฺตปา

กบ, คางคก, เขียด ๓ ศัพท์ คือ มณฺชุก, ททฺฑุร, เมก

ไส้เดือน ๒ ศัพท์ คือ คณฺชุปฺปาท, มหิละตา

๖๗๖. อถ สิบปี จ สุตตติถิ สงฺโข ตฺ กมฺพุนิตฺถิยํ
ชฺทฺทสงฺโข สงฺชนโข ชลฺสฺสฺตติ จ สมฺพุโก.

หอยโข่ง, หอยกาบ ๒ ศัพท์ คือ สิบปี, สุตติ เป็นอิตถิลิงค์
ทั้ง ๒ ศัพท์

หอยสังข์ใหญ่ ๒ ศัพท์ คือ สงฺข, กมฺพ, กมฺพุ ศัพท์เป็นปุงลึงค์
และนปุงสกลิงค์

หอยสังข์เล็ก ๒ ศัพท์ คือ ชฺทฺทสงฺข, สงฺชนข

หอยทั่วไป ๒ ศัพท์ คือ ชลฺสฺสฺตติ, สมฺพุก

๖๗๗. ชลาสโย ชลาธาโร คมฺภีโร รหฺโทถ จ
อุทฺปาโน ปานกุโป ชาตํ โปกฺขรณฺนิตฺถิยํ.

ทะเลสาบ ๒ ศัพท์ คือ ชลาสย, ชลาธาร

ห้วงน้ำลึก ๑ ศัพท์ คือ รหท

บ่อน้ำ ๒ ศัพท์ คือ อุทฺปาน, ปานกุป

สระโบกขรณี, สระสี่เหลี่ยม ๒ ศัพท์ คือ ชาต, โปกฺขรณฺ, โปกฺขรณฺ
ศัพท์เป็นอิตถิลิงค์

๒๗๘. ตฬากโก จ สโรนิตถิ วาปี จ สรสีตถิย
 ทโหมพุชากรโร จาถ ปลุลล ชุททโก สโร.

สระน้ำ, บึง, หนอง ๖ ศัพท์ คือ (๑) ตฬาก (๒) สร (๓) วาปี
(๔) สรสี (๕) ทท (๖) อมพุชากร, สร ศัพท์ เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์
วาปี และ สรสี ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์

สระน้ำเล็ก ๑ ศัพท์ คือ ปลุลล

๒๗๙. อโนตตโต ตถา กณณ- มุณโฑ จ รกการโก
 ฉททนโต จ กุณโโล จ วุตตา มนทากินีตถิย.
๒๘๐. ตถา สีหปปปาโตติ เอเต สตต มหาสรา
 อาหาโว ตู นิปานญจา- ขาตฺ ตู เทวชาตกิ.

สระใหญ่ ๗ แห่ง คือ (๑) อโนตตต สระอนดาต (๒) กณณมุณฑ
สระกณณมุณฑะ (๓) รกการก สระรการกะ (๔) ฉททนต สระฉัททันตะ
(๕) กุณาล สระกุณาละ (๖) มนทากินี สระมันทากินี (๗) สีหปปปาต
สระสีหปปปาตะ, มนทากินี ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์

รางน้ำ, ที่สำหรับตึมน้ำของสัตว์ ๒ ศัพท์ คือ อาหา, นิปาน
บ่อน้ำเทวดา ๒ ศัพท์ คือ อชาต, เทวชาตก

๒๘๑. สวณตี นินนคา สินธุ สริตา อาปคา นที
 ภาคีรีถิ ตู คงคาถ สมภะโท สินธุสงคโม.

แม่น้ำ ๖ ศัพท์ คือ (๑) สวณตี (๒) นินนคา (๓) สินธุ
(๔) สริตา (๕) อาปคา (๖) นที

แม่น้ำคงคา ๒ ศัพท์ คือ ภาคีรีถี, คงคา
ปากน้ำ ๒ ศัพท์ คือ สมเภาท, สิ้นธูสงคม

๖๘๒. คงคาจิรวดี เจว	ยมนา สรภู มหี
อิม่า มหานที ปญจ	จนทภาคา สรสุสตี.
๖๘๓. เนรณชรา จ กาเวรี	นมมทาที่ จ นินนคา
วาริมคโค ปนาพิตถี	ปุเม จนทนิกา ตุ จ.
๖๘๔. ชมพาลี โอลิคลโล จ	คามทวารมหิ กาสุย์
สโรรุห สตปตต์	อรวิณฑจ วาริช.
๖๘๕. อนิตถี ปทุม ปงเก-	รุห นลิน โปกุขร
มุพาลปุพผ กมล	ภิสปุพผ กุเสสย.

แม่น้ำสายใหญ่ ๕ สาย ได้แก่ (๑) คงคา แม่น้ำคงคา
(๒) อจิรวดี แม่น้ำอจิรวดี (๓) ยมนา แม่น้ำยมนา (๔) สรภู แม่น้ำสรภู
(๕) มหี แม่น้ำมหี

แม่น้ำพิเศษ ได้แก่ (๑) จนทภาคา แม่น้ำจันทภาคา
(๒) สรสุสตี แม่น้ำสรสุสตี (๓) เนรณชรา แม่น้ำเนรณชรา (๔) กาเวรี
แม่น้ำกาเวรี (๕) นมมทา แม่น้ำนมมทา เป็นต้น

ทางน้ำไหล ๒ ศัพท์ คือ วาริมคค, ปนาพิ, ปนาพิ ศัพท์
เป็นอิตถิลิงค์และปงลิ่งค์

บ่อน้ำเสีย ๓ ศัพท์ คือ จนทนิกา, ชมพาลี, โอลิคลล

ดอกบัว ๑๒ ศัพท์ คือ (๑) สโรรุห (๒) สตปตต (๓) อรวิณฑ
(๔) วาริช (๕) ปทุม (๖) ปงเกรุท (๗) นลิน (๘) โปกุขร (๙) มุพาลปุพผ
(๑๐) กมล (๑๑) ภิสปุพผ (๑๒) กุเสสย, ปทุม ศัพท์ เป็นปงลิ่งค์และ
นปงลิ่งค์

๒๘๖. ปุณฺหรีกํ สิตํ รตตํ โภกนทํ โภกาสโก
 กิญชกุโฆ เกสโรนิตถิ ทณฺเฑ ตู นาลมฺจุจเต.

บ๊วขาว ๑ ศัพท์ คือ ปุณฺทริก

บัวแดง ๒ ศัพท์ คือ โภกนท, โภกาสก

เกสร ๒ ศัพท์ คือ กิณชกุข, เกสร, เกสร ศัพท์เป็นปunglingk และนปungsklingk

ก้าน ๒ ศัพท์ คือ ทนุช, นาล

๒๘๗. ภิสมุ มุฬาลิไนตติ จ พิชโกโส ตุ กณณิกา
ปทุมมาทิสมุเห ตุ ภเว สณทมนิตติยิ.

**เง่าบัว, รากบัว ๒ ศัพท์ คือ ภิส, มุฬาล, มุฬาล ศัพท์เป็น
ปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์**

ผักบัว ๒ ศัพท์ คือ พืชโกส, กณณิกา

ก่ำ, หมู่ของดอกบัวเป็นต้น ๑ ศัพท์ คือ สมุข เป็น
ปูงลิ่งค์และนปูงสกลิ่งค์

๒๘๘. อุปปัล กุลยณจ นิลั ตวินทิวรึ สียา
เสเต ตุ กุมทณจสฺส กนโท สาธุกมฺจเต.

ดอกอุบล, บัวสาย ๒ ศัพท์ คือ อุบล, กุลย

ข้อ ๑ คำศัพท์ คือ อินุทิวร

บัวขาว คือ กุมุท

headings ๑ ศัพท์ คือ กนท

๒๘๙. ไส้คนชื่อกี่ กลลหารี่ ทกสีตลิกี่ ปยุถ
เสวาโล นีติกา จาถ ภิสินยมบุพชินี ภเว.

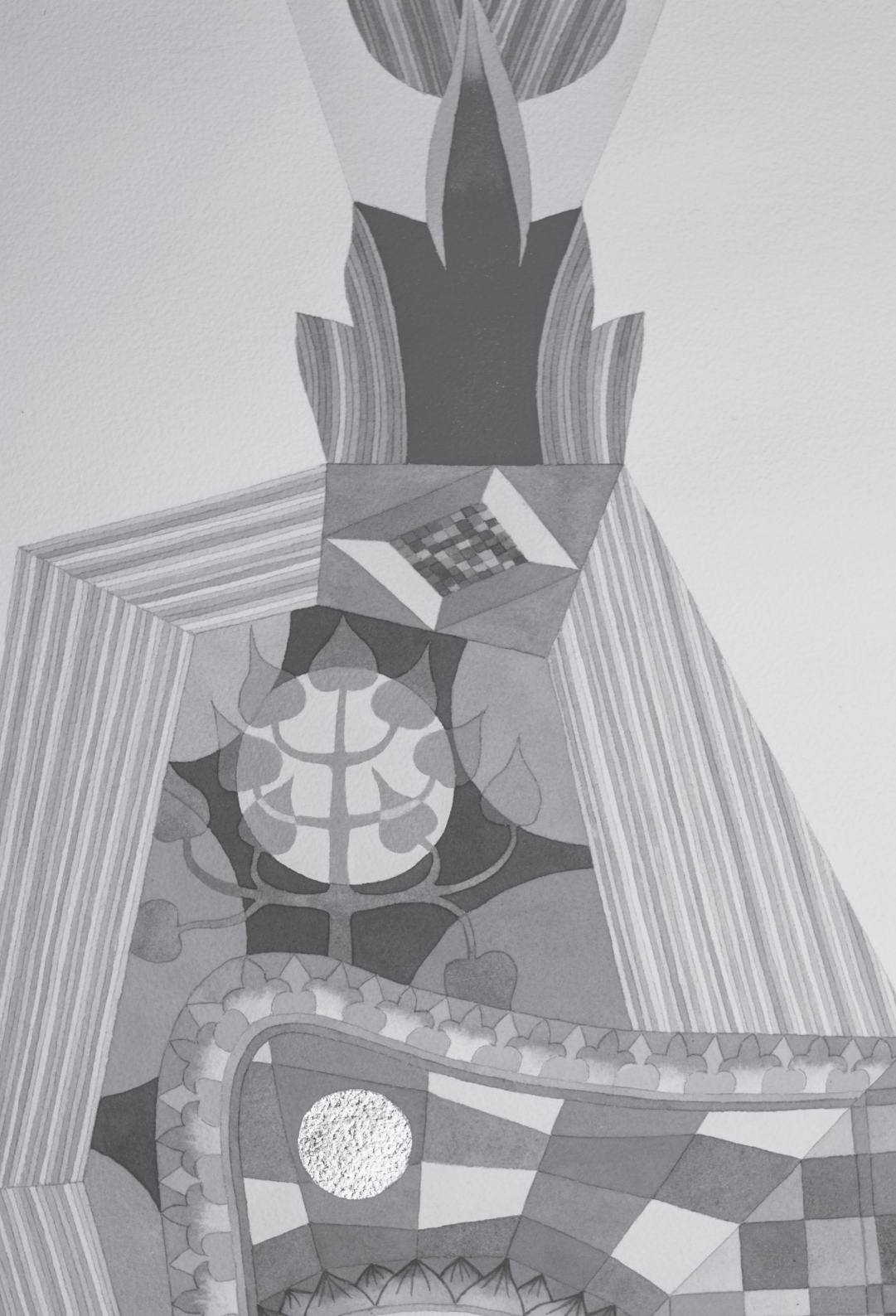
บัวจกกลนิ ๓ ศัพท์ คือ โสคนจก, กลลหาร, ทกสืตลล
 สahrาย ๒ ศัพท์ คือ เสวาล, นลลกา
 สรสบัว ๒ ศัพท์ คือ ภลลน, อมพุชน

๖๙๐. เสวลาตา ติลพีชฌจ สงฺโฆ จ ปณฺกาทโย.

ชนิดของสาหร่าย คือ (๑) ตีลพีช สาหร่ายตีลพีช
(๒) สงข สาหร่ายสังขะ (๓) ปณก สาหร่ายปณกะ เป็นต้น

ปาตาลวคโค ฉนฺโฐ.
ปาตาลวรรค ที่ ๖ จบแล้ว
ภูกณฺโฑ ทฺตฺติโย.
ภูกัณท์ ที่ ๒ จบแล้ว

៣. សាមីញូល្យកំណត់

วิเสสยาธินวคโค ปจิม

๑. วิเสสยาธินวรรค

๒๙๑. วิเสสยาจีนส์ภิกษณา- เนกตเถพยพยเยหิ จ
 สางโคปางเคหิ ภยณเต ภณเต วคคา อีหกกมา.

ต่อไป จะกล่าววรรคทั้งหลาย วิเสสาธินวรรค สังฆินฉ
วรรค เอนกัตถวรรค และอัปยวรรค ด้วยวิเสสนศัพท์อันสัมพันธ์
กับวิเสสศัพท์ปะปนกัน ศัพท์อันมีอรรถมาก และอัปยศัพท์
อันเป็นไปกับด้วยองค์ประกอบน้อยใหญ่ตามลำดับ ในภณฺฑนี้

๒๙๒. คุณทพพรกริยาสททา สียุ่ สพเพ วิเสสนา
 วิเสสยาจีนภาเวน วิเสสยสมลึงคิโน.

คุณศัพท์ ทัพพะและกิริยาศัพท์ อันเป็นวิเสสณะทั้งสิ้น
มีลึงค์เหมือนกันกับลึงค์ของวิเสสยะ เพราะเป็นศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิเสสยะ

๖๙๓. โสภนํ รุจิรํ สารุ	มนุญญํ จารุ สุนทรํ
วคฺคํ มโนรมํ กนฺตํ	หารี มณฺชํ จ เปสฺสํ.
๖๙๔. ภาทํ วามํ จ กลยาณํ	มนาปํ ลทฺธกํ สุภํ
อฺุตตโม ปวโร เชฏฺโฆ	ปมฺขานุตฺตรो วโร.
๖๙๕. มุขฺโย ปธานํ ปาโมกฺโข	ปรมคฺคณฺณมุตฺตรํ
ปณฺธิํ ปรมํ เสยฺโย	คามณฺี เสฏฺฐสฺตตมา.
๖๙๖. วิสิฏฺฐจริย นาเคโก-	สภคฺคา โมกฺขปฺงฺควา
สีหกุณฺชรสทฺทลา-	ที ตู สมาสคา ปเม.

ติ, งาม, สวย, น่าชอบใจ ๑๘ ศัพท์ คือ (๑) โสภน (๒) รุจิร (๓) สารุ (๔) มนุญญ (๕) จารุ (๖) สุนทร (๗) วคฺค (๘) มโนรม (๙) กนฺต (๑๐) หารี (๑๑) มณฺช (๑๒) เปสฺส (๑๓) ภาท (๑๔) วาม (๑๕) กลยาณ (๑๖) มนาป (๑๗) ลทฺธก (๑๘) สุภ

ประเสริฐ, สูงสุด, ประธาน ๒๖ ศัพท์ คือ (๑) อุตฺตม (๒) ปวโร (๓) เชฏฺโฆ (๔) ปมฺข (๕) อนุตฺตร (๖) วโร (๗) มุขฺย (๘) ปธาน (๙) ปาโมกฺข (๑๐) ปร (๑๑) อคฺคณฺณ (๑๒) อุตฺตร (๑๓) ปณฺธิ (๑๔) ปรม (๑๕) เสยฺย (๑๖) คามณฺี (๑๗) เสฏฺฐ (๑๘) สตตมา (๑๙) วิสิฏฺฐ (๒๐) อริย (๒๑) นาเค (๒๒) เอก (๒๓) อาสภ (๒๔) อคฺค (๒๕) โมกฺข (๒๖) ปฺงฺคว, สีห กุณฺชร และ สทฺทล ศัพท์ เป็นต้น อันเป็นไปในสมาส เป็นศัพท์กล่าวอรรถาว่าประเสริฐ เป็นปฺงฺลิ่งค์

๖๙๗. จิตฺตกุขิปิตฺชนน-	มพฺยาเสกมเสจนํ
อิกฺขํ ตู สุภคํ หขํ	ทยิตํ วลฺลภํ ปยํ.

ยี่ง, สูงสุด ๒ ศัพท์ คือ อุกกฏ, ปกฏ
ต่ำช้า, เลวทราม ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) นิหีน (๒) หีน
(๓) ลามก (๔) ปตติกฏ (๕) นิกฏ (๖) อิตฺตร (๗) อวชฺช (๘) กุจฉิต
(๙) อธม (๑๐) โอมก (๑๑) คารยห
เศร้าหมอง, มีมลทิน ๒ ศัพท์ คือ มลีน, มลีนส

ใหญ่, กว้างขวาง ๙ ศัพท์ คือ (๑) พรห (๒) มหนต
(๓) วิปุล (๔) วิสาล (๕) ปุณฺณ (๖) ปุณฺ (๗) ครุ (๘) อรุ (๙) วิตติณณ
อ้วน ๕ ศัพท์ คือ (๑) ปิน (๒) ถูล (๓) ปัวร์ (๔) ถูลล (๕) วชร
สะสม, เพิ่มขึ้น ๒ ศัพท์ คือ อาจิต, นิจิต

๗๐๒. สัพพํ สมตฺตมขิลํ นิขิลํ สกลํ ตถา
 นิสฺเสสํ กสิณาสฺส สมคฺคํ จ อญฺญกํ

ทั้งหมด, ทั้งปวง, ไม่มีเหลือ ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) สัพพ
(๒) สมตฺต (๓) อชิล (๔) นิชิล (๕) สกฺล (๖) นิสฺเสส (๗) กสิณ
(๘) อเสส (๙) สมคฺค (๑๐) อนุนก

๗๐๓. ภุริ ปหุตํ ปจฺรํ ภียโย สมพหุลํ พหุ
 เยภุยยํ พหุลํ จาถ พาหิรํ ปริพาหิรํ.

มาก, เพียงพอ ๘ ศัพท์ คือ (๑) ฐิริ (๒) ปฐุต (๓) ปจฺร
(๔) ภียย (๕) สมพฺหุล (๖) พนุ (๗) เยภฺยย (๘) พพฺหุล
ภายนอก ๒ ศัพท์ คือ พาหิร, ปริพาหิร

๗๐๔. ปโรสตาที เต เยสั	ปรํ มตตํ สตาทีโต
ปริตตํ สุขุมํ ขุพฺพํ	โถกมปปี กิสฺสฺสํ
๗๐๕. จุจฺฉํ มตเตตฺถิยํ เลส-	ลวานฺณํ หิ กโณ ปุเม
สมิปี นิกฺกาสนฺโน	ปกฺกฺขจายาส สนฺติกํ
๗๐๖. อวิหุรํ จ สามนตํ	สนฺนิกฺกฺขมฺพนฺติกํ
สกาสํ อนฺติกํ ถตฺตํ	หุรํ ตํ วิปฺปกฺกฺขกํ

๗๐๙. อพาริ เวลลิตัง วงกั กุฏิลัง ชิมหกุญจิตัง
ธวั จ สสสโต นิจฺจ สทาตณสนนฺตนา.

คต, งอ ๖ ศัพท์ คือ (๑) อพาร (๒) เวลลิต (๓) วงก
(๔) กุฏิล (๕) ชิมห (๖) กุญจิต

แน่นแท้, แน่นอน, มั่นคง, เทียง ๕ ศัพท์ คือ (๑) ธวั
(๒) สสสต (๓) นิจจ (๔) สทาตณ (๕) สนนตณ

๗๑๐. ภูฏญฺโห เตวกรูเปน กาลพฺยาปี ปกาสิโต
ลหุ สลลหุํ จาถ สงฺขยาตํ คณิตํ มิตํ.

ถาวร, ไม่เปลี่ยนแปลง ๑ ศัพท์ คือ ภูฏญฺ
เบา, ไม่หนัก ๒ ศัพท์ คือ ลหุ, สลลหุ
ถุณับ, สิ่งที่ถูกนับ ๓ ศัพท์ คือ สงฺขยาต, คณิต, มิต

๗๑๑. ตินฺหํ ตุ ติจิณฺ ติพฺพํ จณฺทํ อุกฺคํ ขรํ ภเว
ชงฺคมํ จ จรณฺจเว ตสํ เณยฺยํ จราจเร.

คม, กล้า, แข็ง ๓ ศัพท์ คือ ตินฺห, ติจิณ, ติพพ
ดู, ร้าย, หยาบ, กระต่าง ๓ ศัพท์ คือ จณฺท, อุกค, ขร
วัตถุเคลื่อนที่ได้ ๔ ศัพท์ คือ ชงฺคม, จร, ตส, จราจเร.

๗๑๒. กมฺปนํ จลนํ จาถ อติริตฺโต ตถาธิโก
ถาวโร ชงฺกมา อญฺโณ โลลํ ตุ จญฺจลํ จลํ.

๗๑๓. ตรลํ จ ปุราโณ ตุ ปุราตณสนนฺตนา
จิรฺนตโนถ ปจฺจคุโฆ นฺุตโนภินโว นโว.

ไหว, สันสะเทือน ๒ ศัพท์ คือ กมปน, จลน
 เกิน, เหลือเพื่อ ๒ ศัพท์ คือ อติริตต, อธิก
 วัตถุไม่เคลื่อนที่ ๑ ศัพท์ คือ ถาวร
 กลิ้ง, โคลง, ไหว ๔ ศัพท์ คือ โลล, จยจล, จล, ตรล
 เก่า, โบราณ ๔ ศัพท์ คือ ปุราณ, ปุราตน, สนนตน, จิรนนตน
 ใหม่ ๔ ศัพท์ คือ ปจจุคฆ, นูตन, อภินว, นว

๗๑๔. กุรุรี กจิณ ทฬห	นิฏฐุรี กกขฬ ภาเว
อนิตถยนโต ปริยนโต	ปนโต จ ปจฉินนติมา.
๗๑๕. ชินณณ จริมิ ปุพพิ	ตวคค ปชมมาทิ โส
ปติรูปนุจฉวิก	อถ โมฆ นิรตถก.

หยาบ, กระด้าง, แข็ง ๕ ศัพท์ คือ (๑) กุรุรี (๒) กจิณ
 (๓) ทฬห (๔) นิฏฐุรี (๕) กกขฬ

ที่สุด, สิ้นท้าย, ข้างหลัง ๗ ศัพท์ คือ (๑) อนต เป็น
 ปุลงลิงค์และนปุลงสกลิงค์ (๒) ปริยนต (๓) ปนต (๔) ปจฉิม
 (๕) อนติม (๖) ชินณณ (๗) จริม.

เบื้องแรก, เบื้องต้น, ก่อน, ข้างหน้า ๔ ศัพท์ คือ ปุพพิ,
 อคค, ปชม, อาทิ, อาทิ ศัพท์ เป็นปุลงลิงค์

สมควร, ถูกต้อง, เหมาะสม ๒ ศัพท์ คือ ปติรูป, อนุจฉวิก
 ไม่มีประโยชน์, เปล่า ๒ ศัพท์ คือ โมฆ, นิรตถก

๗๑๖. พยตต ปุณ จ มทุ ตุ	สุกุมาร จ โกลม
ปจจกข อินทริยคคยห	อปจจกข อตินทริย.

ฉลาด, ปรากฏชัด, แจ่มแจ้ง ๒ ศัพท์ คือ พยัตต, ปุณฺณ
 อ่อน, ละเอียด ๓ ศัพท์ คือ มุทุ, สุกุมาร, โกมล
 ประจักษ์, ปรากฏ ๑ ศัพท์ คือ ปจฺจกฺข
 ไม่ประจักษ์, ไม่ปรากฏ ๑ ศัพท์ คือ อปจฺจกฺข

๗๑๗. อิตราณญตโร เอโก อณฺเฏ พหุวิธํ ตํ จ
 นานารูปํ จ วิวิธํ อพารํ ตํ นิรคคํ.

อื่น, นอกนี้ ๔ ศัพท์ คือ อิตฺร, อณฺณตฺร, เอก, อณฺณ
 มากมาย, ประการต่าง ๆ ๓ ศัพท์ คือ พหุวิธ, นานารูป, วิวิธ
 ไม่ขัดข้อง ๒ ศัพท์ คือ อพาธ, นิรคฺคล

๗๑๘. อเอกากี้ จ เอกจฺโจ เอโก จ เอกโก สมา
 สาธารณํ จ สามณฺญํ สมฺพาโธ ตุ จ สักกฺมฺ

ผู้เดียว, บางคน ๔ ศัพท์ คือ เอกากิ, เอกจจ, เอก, เอกก
ทั่วไป, สามัญ ๒ ศัพท์ คือ สาธารณ, สามณณ
คัมแบบ, แอ๊ด ๒ ศัพท์ คือ สมพาธ, ลักกุ

๗๑๙. วามํ กเพวริ สพฺยํ อปสพฺยํ ตุ ทกฺขิณํ
 ปฏิกุลํ ตวปสพฺยํ คหนํ กลิลํ สมา.

ร่างกายข้างซ้าย ชื่อว่า สพย
ร่างกายข้างขวา ชื่อว่า อปสพย
กลับกัน, ตรงข้าม ๒ ศัพท์ คือ ปฏิกุล, อปสพย
รก, ทิป ๒ ศัพท์ คือ คชน, กลิล

สุกัร် ทุมทอว ๒๓๕

ผู้มีความเสียใจ ๒ ศัพท์ คือ ทูมนน, วิมน

ผู้มีใจโอบอ้อมอารี, ผู้มีน้ำใจ ๔ ศัพท์ คือ วทานีย, วทณญ,
ทานโสณท, พหุปปท

๗๒๔. ขยาโต ปตีโต ปณณาโต- ภินณาโต ปถีโต สุโต
วิสสุโต วิทิตโต เจว ปสัทธโร ปากัญญ ภาเว.

ผู้มีชื่อเสียง ๑๐ ศัพท์ คือ (๑) ขยาต (๒) ปตีต (๓) ปณณาต
(๔) อภินณาต (๕) ปถิต (๖) สุต (๗) วิสสุต (๘) วิทิต (๙) ปสัทธ
(๑๐) ปากัญญ

๗๒๕. อีสสร นายโก สามี ปตีสสาธิปตี ปญ
อัยยาธิปาธิญ เนตา อิทโธ ตวทโธ ตถา ธนี.

ผู้เป็นใหญ่, ผู้นำ ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) อีสสร (๒) นายก
(๓) สามี (๔) ปติ (๕) อีส (๖) อธิปติ (๗) ปญ (๘) อัยย (๙) อธิป
(๑๐) อธิญ (๑๑) เนต

ผู้บังคับ, ผู้ร่ำรวย ๓ ศัพท์ คือ อิทก, อทก, ธนี

๗๒๖. ทานารโห ทกขิณญโย สนิทโร ต จ วจจล
ปริกขโก การณโก อาสตโต ต จ ตปโป.

ผู้ควรรับทาน ๒ ศัพท์ คือ ทานารท, ทกขิณญย

ผู้น่ารักใคร่ ๒ ศัพท์ คือ สนิท, วจจล

ผู้มีเขี้ยว, ผู้พิจารณาเหตุผลได้รวดเร็ว ๒ ศัพท์ คือ
ปริกขก, การณิก

ผู้เอาใจใส่ ๒ ศัพท์ คือ อาสตต, ตปปร

๗๒๗. การุณิก เทยาลูปี สุนทร อุตสูกะ ตุ จ
อภิจตเถ อุยุโยโต จาก ที่สมสุตโต จิรกรียะ.

ผู้มีความเอ็นดู, ผู้มีกรุณา ๓ ศัพท์ คือ การุณิก, พยาลู,
สูตร

ผู้ขวนขวาย, ผู้ขะมักเขม้น ๑ ศัพท์ คือ อุตสुक
ผู้เฉื่อยชา, ผู้ชักช้า, ผู้ผัดวันประกันพรุ่ง ๒ ศัพท์ คือ
ทึฆสฺสทต, จิรกริย

๗๒๘. ปราณีโน ปรายตโต อายตโต ตุ จ สนฺตโก
 ปริคคโห อธิโน จ สจฺจนฺโท ตุ จ เสริณิ.

ผู้อาศัยคนอื่น, คนพึ่งผู้อื่น ๒ ศัพท์ คือ ปราจีน, ปรายตต
ทรัพย์, สมบัติ ๔ ศัพท์ คือ อายตต, สนตก, ปริคคห, อชิน
ผู้เป็นใหญ่แก่ตัว, ผู้ขอบิสะระ ๑ ศัพท์ คือ สจจนท

๗๒๙. อนิสम्मการี ชมโม อดีตตณโห ตุ โลลูโป
คิฬโห ตุ ลฬโห โลโลถ กุณโห มนโโห กริยาสุ หิ.

ผู้ไม่มีใครครวญแล้วทำ ๒ ศัพท์ คือ อนิสम्मการี, ชมม
ผู้มักใหญ่, ผู้ทะเยอทะยาน ๒ ศัพท์ คือ อตตณฺห, โลลูปป
ผู้มีความโลภ, ผู้ละโมภ ๓ ศัพท์ คือ คิฺทฺธ, ลุทฺธ, โล
ผู้เซื่องช้า, ผู้ืดอาด ๑ ศัพท์ คือ ฃณฺฐ

๗๓๐. กามยิตา ตุ กมิตา กามโน กามิกามูกา
โสนฺโท มตฺโต วิเรทย ตุ อสฺสโว สุปฺพโจ สมา.

ผู้มีความใคร่จัด, ผู้ตั้งหาจัด ๕ ศัพท์ คือ กามยิตุ, กมิตุ,
กามน, กามิ, กามุก

ผู้มัวเมา ๒ ศัพท์ คือ โสณท, มตต

ผู้ว่าง่าย, ผู้เชื่อฟัง ๓ ศัพท์ คือ วิเธยย, อสสว, สุพพจ

๗๓๑. ปคพฺโภ ปฏิภายุตฺโต ภิสีโล ภีรุ ภีรุโก
อวิโร กาทโร จาถ ฬีสาสีโล จ ฆาตุโก.

ผู้กล้า, ผู้องอาจ ๒ ศัพท์ คือ ปคพภ, ปฏิภายุตต

ผู้กลัว, ขี้ขลาด ๓ ศัพท์ คือ ภีสีล, ภีรุ, ภีรูก

ผู้ไม่แน่ใจ, ผู้ลังเล ๒ ศัพท์ คือ อธีร, กাত্র

ผู้เบียดเบียน, ผู้ฆ่า ๒ ศัพท์ คือ ฬีสาสีล, ฆาตุก

๗๓๒. โกธโน โรธโน โกปี จณฺโท ตวฺจจฺนตโกธโน
สหโน ขมโน ขนฺตา ตติฏฺขวา จ ขนฺติมา.

ผู้มักโกรธ ๓ ศัพท์ คือ โกธน, โทสน, โกปี

ผู้โหดเหี้ยม, ผู้ดุร้าย ๒ ศัพท์ คือ จณท, อจฺจจฺนตโกธน

ผู้มีความอดทน ๕ ศัพท์ คือ สหน, ขมน, ขนตุ, ตติฏขวนตุ,
ขนฺติมนตุ

๗๓๓. สทฺธายุตฺโต ตฺ สทฺธาลู ธชฺวา ตฺ ธชาลู จ
นิทฺทาลู นิทฺทาสีโลถ ภสฺสโร ภาสฺสโร ภเว.

คนมีศรัทธา ๒ ศัพท์ คือ สทฺธายุตต, สทฺธาลู

คนมีธง ๒ ศัพท์ คือ ธชฺวนตุ, ธชาลู

คนมีความละอาย ๒ ศัพท์ คือ ลขชวานตุ, ลขชาล
คนชอบนอน ๒ ศัพท์ คือ นิททาตุ, นิททาสิล
คนพูดมาก, คนสติ ๒ ศัพท์ คือ ภสสร, ภาสฺร

๗๓๔. นคฺโค ทิคมฺพโรวตฺถโธ ฆสมฺโร ตฺ จ ภกฺขโก
 เอฬฺมุโค ตฺ วตฺตญฺจ โสตุญฺจากุสฺโส ภเว.

คนเปลือย, ขีเปลือย ๓ ศัพท์ คือ นคฺค, ทิคมฺพร, อวตฺถ
คนตะกละในอาหาร ๒ ศัพท์ คือ ฆสมฺร, ภกฺขก
คนทั้งหนวกและใบ้ ๑ ศัพท์ คือ เอฬฺมุค

๗๓๕. มฺขโร ทุมฺมุขาทุส- มฺขา จาปฺปิยวาทีนิ
 วาทฺจาโล พหุคารยห- วโจ วตฺตา ตฺ โส วโท.

คนปากกล้า, คนปากจืด ๓ ศัพท์ คือ มฺขร, ทุมฺมุข, อพฺพุทฺมุข
คนพูดพล่อย, คนพูดเหลวไหล ๑ ศัพท์ คือ วาจาโล
คนกล่าว ๒ ศัพท์ คือ วตฺตฺ, วท

๗๓๖. นิโซ สโก อตฺตนิโย วิมฺหโยจฺฉริยพฺภโต
 วิทฺถโธ พฺยากุโล จาถ อาตฺตายี วรฺุทยโต.

ของตน, เนื่องด้วยตน ๓ ศัพท์ คือ นิช, สก, อตฺตนิย
นำอัสจรรย ๓ ศัพท์ คือ วิมฺหย, อจฺฉริย, อพฺภุต
คนมัวเศร้าโศก ๒ ศัพท์ คือ วิทฺถล, พฺยากุล
คนพยายามฆ่า, คนร้าย ๒ ศัพท์ คือ อาตฺตายี, วรฺุทยต

๗๓๗. สีสจฺฉะชฺหมิ วสฺสเณ
 สฺจโก ปิสฺสเณ กณฺเณ-
 นิกโต จ สฺสโณชฺช
 ชโป ฐฺตโต ตฺวณฺจโก.

นักโทษประหาร, คนสมควรตาย ๑ ศัพท์ คือ ฆาตกร
คนโกง, คนหลอกลวง ๓ ศัพท์ คือ นิกต, สจ, อนุช
คนส่อเสียด ๓ ศัพท์ คือ สูจก, ปิสุณ, กณณเชชป
คนล่อลวง ๒ ศัพท์ คือ ฐตต, วญจก

๗๓๘. อนิสम्म ทิ โย กิจจํ บุริโส วรพณฺณาทิมัจจติ
อวินิจฺฉิตการิตตา โส ชลฺ จปฺปเลติ วิญญฺเอย.

คนไม่ใคร่ครวญก่อนแล้วกระทำ เรียกว่า จปล

๗๓๙. ชุบทโ ททริโย ททช- มจจรี กปโณ ปยถ
อภยจโน ทลทโท จ ทิโน นททททททท.

คนตระหนี่ ๔ ศัพท์ คือ ขุทท, กทริย, ถุทมจจรี, กปณ
คนตกยาก, คนจน ๕ ศัพท์ คือ อภิณจน, ทลิทท, ทิน,
 นิทธาน, ทคคต

๗๔๐. อสมภาวิตสมปตต์ กากตาลียมุจฺจเต
 อถ ยาจนโก อตถิ ยาจโก จ วณิพฺพโก.

สิ่งที่มาถึงโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน, สิ่งบังเอิญ ๑ ศัพท์
คือ กากตาสี

คนขอทาน ๔ ศัพท์ คือ ยาจก, อดถิ, ยาจก, วณิพพก

ให้สำเร็จแล้ว ๒ ศัพท์ คือ ราธิต, สาธิต
ร้อนแล้ว, แก่กล้าแล้ว, สุกแล้ว ๒ ศัพท์ คือ นิปปก, กุณิต
ผู้ถึงภัย, ผู้ถึงความวิบัติ ๒ ศัพท์ คือ อาปนฺน, อาปทปฺพต
ผู้มิจิตไม่อยู่กับตัว, ผู้กลัวตาย ๒ ศัพท์ คือ วิวส, อวส

๗๔๔. นุโน นุตตาดตชิตตา เจ- รัตวิธาณ กมปิโต
ฐโต อาฐตจลิตา นิสิตฺ ตุ จ เตชิตฺ.

ยิง, ฟุง, ชัด ๖ ศัพท์ คือ (๑) นุนน (๒) นุตต (๓) อตต
(๔) ชิตต (๕) อีริต (๖) อาวิทุธ

ห้วนไหว, สะเทือน ๔ ศัพท์ คือ กมปิต, ฐต, อาฐต, จลิต
ลับ, ทำให้คม ๒ ศัพท์ คือ นิสิต, เตชิต

๗๔๕. ปตตพพ คมมมาสซหํ ปกํ ปริณตฺ สมา
เวจิตฺ ตุ วลยิตฺ รุหํ สํวตมาวตํ

๗๔๖. ปริกขิตตณจ นิวตํ วิสภูํ วิตถตฺ ตตํ
ลิตโต ตุ ทิทฺโธ คุฬฺโห ตุ คุตโต ปุณฺณโธ ตุ โปสีโต.

ควรถึง, ควรบรรลู่ ๓ ศัพท์ คือ ปตตพพ, คมม, อาสซช
แก่, สุก ๒ ศัพท์ คือ ปก, ปริณต

โปก, พัน ๒ ศัพท์ คือ เวจิต วลยิต

กั้น, ล้อม ๕ ศัพท์ คือ รุห, สํวต, อาวต, ปริกขิตต, นิวต

แผ่ไป, กว้างขวาง ๓ ศัพท์ คือ วิสภู, วิตถต, ตต

ทา, ลูบไล้ ๒ ศัพท์ คือ ลิตต, ทิทฺ

ปกปิด, ซ่อนเร้น ๒ ศัพท์ คือ คุฬ, คุตต

เลี้ยงดู ๒ ศัพท์ คือ ปุณฺ, โปสีต

นำมา ๓ ศัพท์ คือ อาหฺน, อาภต, อานีต
ฝึกหัด, อบรม, ข่ม ๒ ศัพท์ คือ ทนต, ทมิต
สงบ, ระงับ ๒ ศัพท์ คือ สนต, สมิต
เต็ม, บริบูรณ์ ๒ ศัพท์ คือ ปญฺณ, ปุริต

๗๕๐. อปจายีโต มหิโต ปุชิตารหิโต จจิโต
มานิโต จาปจีโต จ ตจฉินฺตํ ตู ตนกเต.

บุชา, นับถือ ๗ ศัพท์ คือ (๑) อปจายิต (๒) มหิต (๓) ปุชิต (๔) อรหิต (๕) อจจิต (๖) มานิต (๗) อปจิต
ธาก, ทำให้บาง ๑ ศัพท์ คือ ตจฉิต

๗๕๑. สมนตโต ฐปิโต โจป- จริโต ตุ อูปาสีโต
ภฏฐิ ตุ คลิถิ ปนุณิ จุตถย ธิสิถิ ภเว.

รม, อบ, ทำให้ร้อน ๒ ศัพท์ คือ สนตตต, ฐปิต
เข้าไปใกล้, บำเรอ, รับใช้ ๒ ศัพท์ คือ อุปัจจิต, อุปาสิต
ตก, หล่น, เคลื่อน ๕ ศัพท์ คือ ภฏฐ, คลิต, ปนฺน, จุต, ฐีสิต

๗๕๒. ปีโต ปมูทิโต ภูมิโร มตฺโต ตมฺมโรจน กนฺติโต
สยฉินฺโน ลุนหาตาถ ปสฺสเถ วณณิโต ถูโต.

ยีนดี, ร่าเริง, อิ่มใจ ๕ ศัพท์ คือ ปิต, ปมูทิต, หฏฐ, มตต,

๓.๖๖๖

ตัด, เฉือน, เกี้ยว ๔ ศัพท์ คือ กนฺตติ, สยฉินฺน, ลูณ, ทาต
สรเรสิริญ, ยกย่อง ๓ ศัพท์ คือ ปสฺสญ, วณฺณติ, ถต

๗๕๓. ดินโตนลลททกิลินโนนนา มคคิตํ ปริเยสิตํ
อเนวสิตํ เควสิตํ ลทฐิํ ตุ ปตตมจจเต.

เปี้ยก, ชุ่ม, ขึ้นแฉะ ๕ ศัพท์ คือ ดินต, อลล, อทท,
กิลินน, อุณน

แสวงหา ๔ ศัพท์ คือ มคฺคิด, ปริเยสิต, อนฺเวสิต, คเวสิต
ได้, ถึง ๒ ศัพท์ คือ ลหุธ, ปตต

๗๕๔. รุกขิตัม โคปิตัม คุตตัม ตาตัม โคปายิตาวิตา
 ปาลิตัม อถ โอสสฏฺจัม จตตัม หีนัม สมุชฺฌิตัม.

รักษา, คุ้มครอง, ป้องกัน ๗ ศัพท์ คือ (๑) รกขิต (๒) โคปิต
(๓) कुत्त (๔) तात (๕) โคपायิต (๖) आवิต (๗) पालित
สละ, ทิ้ง, เพิกถอน ๔ ศัพท์ คือ (๑) ओस्सग्ग (๒) जत्त
(๓) หีน (๔) สมุชฌิต

๗๕๕. ภาสิตํ ลปิตํ วุตตะ- ภาจิตาขยาตชบปีตา
อูที่ริตถญ กถิตํ คทิตํ ภณโถทิตา.

กล่าว, พุตจา, สันทนา ๑๑ ศัพท์ คือ (๑) ภาสิต (๒) ลปิต (๓) วุตต (๔) อภิहित (๕) อาขยาด (๖) ชปปีต (๗) อุทีริต (๘) กถิต (๙) คทิต (๑๐) ภณิต (๑๑) อุทิต

๗๕๖. อวณฺณิตาวคณฺนิตา ปริภุฏตาวมานินตา
 ชีฆจฺฉนฺโต ตํ ขุทฺธิโต ฉาโต เจว พุกฺกขิปิโต.

ดูหมิ่น, เหยียดหยาม ๔ ศัพท์ คือ (๑) อวณัต
(๒) อวณิต (๓) ปริกृत (๔) อวมานิต

หิว, อยากกิน ๔ ศัพท์ คือ (๑) ชิมจุนิต (๒) ชูทิต
(๓) ฉาต (๔) พุกุชิต

๗๕๗. พุทฺธํ ฌาตํ ปฏิปนฺนํ วิทิตาวคตํ มตํ
คิลีโต ขาทิโต ภูตฺโต ภกฺขิตฺตฺวโณหฺมาสีตา.

ฐ. ตรัสรู้ ๖ ศัพท์ คือ (๑) พุทธ (๒) ฌาต (๓) ปฏิปนณ
(๔) วิทิต (๕) อวคต (๖) มต

กิน, กลืนกิน ๖ ศัพท์ คือ (๑) คลิต (๒) ขาทิต (๓) ภูตต (๔) ภากุชิต (๕) อหฺนิเมหฺ ๖) อสิต

วิเสสยาธินวคโค ปจโม.
วิเสสยาธินวรรค ที่ ๑ จบแล้ว

สัทินณวคโค กุติโย

๒. สังกินณวรรค

๗๕๘. เณยฺยํ ลิงคมิท กวาปิ	ปจจยตถวเสน จ
กิริยา ตฺ กิริยํ กมมํ	สนติ ตฺ สมโถ สโม.
ทโม จ ทมโถ ทนติ	วตตํ ตฺ สุสฺสทกมมนิ
อโถ อาสงฺควจฺนํ	ตีสฺส วุตฺตํ ปรายณํ.

พิงทราบลิงค์ โดยอำนาจแห่งลิงค์โชตกปัจจัยในบางบท
ในสังกัณณวรรคนี้

การกระทำ ๓ ศัพท์ คือ กิริยา, กิริยา, กมม
ความสงบจิต ๓ ศัพท์ คือ สนติ, สมถ, สม
ความสงบกาย ๓ ศัพท์ คือ ทม, ทมถ, ทนติ
วัตร, ความประพฤติอันบริสุทธิ์ ๑ ศัพท์ คือ วตต
การพูดติดขัด ๑ ศัพท์ คือ ปรายณ

๗๕๙. เกโท วิทาโร ฌุณฺณํ	ตปฺปนํ ตฺ จ ปิณฺณ
อกฺโกสนมภิสงฺโค	ภิกฺขา ตฺ ยาจนาทถนา.

การทำลาย, การแตก ๓ ศัพท์ คือ เกท, วิทาโร, ฌุณฺณ
ความอ้อม ๒ ศัพท์ คือ ตปฺปน, ปิณฺณ
การต่ำ, การแข่ง ๒ ศัพท์ คือ อกฺโกสน, อภิสงค
การขอ ๓ ศัพท์ คือ ภิกฺขา, ยาจน, อตถนา

๗๖๐. นิพนธ์นิมิตต์ ยทิทิจจนาถา- ปุจจนานนททนานิ จ
สภานมโณ ถาโย นโย ผาติ ตุ วุทธิยํ.

การทำตามข้อใจ ๑ ศัพท์ คือ ยธิฉนา
การทักทาย, การบอกลา ๓ ศัพท์ คือ อาปุฉน, อานนุทน,
สภาน

น้อย, วิธีให้รู้ ๒ ศัพท์ คือ ฌาย, นย
ความเจริญ ๒ ศัพท์ คือ ฆาติ, วุทธิ

๗๖๑. กิลมโถ กิลมนํ ปสโว ตุ ปสุตฺติยํ
อุกฺกัโส ตวตฺติสโยถ ชโย จ ชยนํ ขิตฺติ.

ความลำบาก, ความเหน็ดเหนื่อย ๒ ศัพท์ คือ กิลมถ, กิลมน
การคลอต ๑ ศัพท์ คือ ปสว
ความยิ่ง, เกิน ๒ ศัพท์ คือ อุกุกัส, อติสย
การชนะ, ชัยชนะ ๓ ศัพท์ คือ ชย, ชยณ, จิตติ

๗๖๒. วโส กนฺติ พฺย໌໌໌ เว໌໌໌ ค໌໌໌ ค໌໌໌໌ ว໌໌໌ วุติ
 ปจา ปาโก ห໌໌໌ หุติ เว໌໌໌ เว໌໌໌໌໌໌໌ วา.

ความใคร่, ความชอบ ๒ ศัพท์ คือ วส, กนติ
การแทง, การเจาะ ๒ ศัพท์ คือ พยธ, เวธ
การยัด, การถือ ๒ ศัพท์ คือ คห, คาห
การกั้น, การระวัง ๒ ศัพท์ คือ วร, วุติ
การหุง, การต้ม ๒ ศัพท์ คือ ปจ, ปาก

การเรียก ๒ ศัพท์ คือ หว, หูติ

การส่ายอารมณ์ ๒ ศัพท์ คือ เวท, เวทน, เวทนา ศัพท์
เป็นอิติลึงค์บ้าง

๗๖๓. ชีรณํ ขานิ ตาณํ ตุ รกฺขณํ ปมิตฺติปฺปมา
 สึเลโส สฺสนฺธิ จ ขโย ตฺวปจโย รโห รโณ.

ความเลื่อม ๒ ศัพท์ คือ ชีรณ, ชานิ

การรักษา, การดูแล ๒ ศัพท์ คือ ตาณ, รกฺขณ

การตวง, การนับ ๒ ศัพท์ คือ ปมิตติ, ปมา

การต่อ, การเชื่อม ๒ ศัพท์ คือ สีส, สนธิ

ความสิ้นไป, หมดไป ๒ ศัพท์ คือ ขย, อปจย

การร้อง ๒ ศัพท์ คือ รว, รณ

๗๖๔. นิกาทิ นิคโท มาโท มโท ปสฺสติ พนฺธนี
 อากาโร ตวิงคิตํ อิงโค อถตฺตาปคโม พยโย.

คำพูด ๒ ศัพท์ คือ นิกาท, นิกท

ความเมา ๒ ศัพท์ คือ มาท, มท

เครื่องผูก, เครื่องรัด ๒ ศัพท์ คือ ปสิติ, พนฺธน

อาคาร, กิริยา, ท่าทาง ^๓ ศัพท์ คือ อาคาร, อิงคิต, อิงค

ความเลื่อม, ความเสียหาย ๒ ศัพท์ คือ อดธาปคม, พยย

๗๖๕. อนตรราย จ ปจจุโท วิกาโร ตุ วิกตยปิ
 ปวิสิเลโส วิรุร อูเปสนมาสณ.

อันตราย ๒ ศัพท์ คือ อันตราย, ปจจุห
ความเปลี่ยนแปลง ๒ ศัพท์ คือ วิการ, วิกติ
การแยกกัน ๒ ศัพท์ คือ ปวิสิเลส, วิรุร
การนั่ง ๒ ศัพท์ คือ อุปเวสน, อาสน

๗๖๖. อชฌาสโย อธิปปาโย อาสโย จาภิสนธิ จ
 ภาโวธิมุตติ ฉนโทถ โทโส อาทินโว ภเว.

ความมุ่งหมาย, วัตถุประสงค์ ๗ ศัพท์ คือ (๑) อชฌาสย
(๒) อธิปปาย (๓) อาสย (๔) อภิสนธิ (๕) ภาว (๖) อธิมุตติ (๗) ฉนท
โทษ ๒ ศัพท์ คือ โทส, อาทินว

๗๖๗. อานิสโส कुโณ จาถ มชฌม เวมชฌมจเจเต
 มชฌนนิโก ตู มชฌนโน เวมตตํ ตู จ นานตา.

อาณิสส, คุณ ๒ ศัพท์ คือ อาณิสส, คุณ
ท่ามกลาง ๒ ศัพท์ คือ มชฌ, เวมชฌ
เที่ยงวัน ๒ ศัพท์ คือ มชฌนนิก, มชฌนน
ความเป็นของต่างกัน ๒ ศัพท์ คือ เวมตต, นานตา

๗๖๘. วา ชาคโร ชาคริย ปวาโห ตู ปวตติ จ
 พยาโส ปปญโจ วิตถาโร ยาโม ตู สยโม ยโม.

ความตื่นตัวอยู่เสมอ ๒ ศัพท์ คือ ชาคร, ชาคริย, ชาค
ศัพท์ เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์

กระแสน้ำ, ความเป็นไปได้โดยไม่ขาดสาย ๒ ศัพท์ คือ
ปวาท, ปวตติ

กว้างขวาง ๓ ศัพท์ คือ พุยาส, ปปณจ, วิตุถาร
การงดเว้น, การระวัง ๓ ศัพท์ คือ ยาม, สัมม, ยม

๗๖๙. สมพาหน์ มหัทธนญจ ปสโร ตู วิสปปนํ
 สนธิโว ตู ปริจโย เมลโก สงคสงคมา.

การนวด ๒ ศัพท์ คือ สมุพาทน, มทุทน
การแผ่ไป, การชานไป ๒ ศัพท์ คือ ปสร, วิสปปน
การเชยชิด, ความคั่นเคย ๒ ศัพท์ คือ สนถว, ปริจย
ความเกี่ยวข้อง, การพบปะ ๓ ศัพท์ คือ เมลก, สงค, สงคม

๗๗๐. สนธิสนธิภุมมวิจิตร วิภาติ ตุ อทสสนัน
ลโวภิลาว ลวนัน ปตถาโวสโร สสมา.

ความใกล้ชิดกัน ๑ ศัพท์ คือ สนุนิธิ
ความพินาศ, การหายไป ๒ ศัพท์ คือ วินาส, อทสสน
การเก็บเกี่ยว ๓ ศัพท์ คือ ลว, อมิลาว, ลวน
โอกาส ๒ ศัพท์ คือ ปตถาว, อวสร

๗๗๑. โอสานํ ปรีโยสานํ อุกกุสฺสิติสโย ภเว
สนนิเวโส จ สณฺจานํ อถาพณตฺรมนตฺรํ.

ความสิ้นสุด, จบ ๒ ศัพท์ คือ โอสาน, ปรีโยสาน

ยิ่ง ๒ ศัพท์ คือ อุกกัสม, อติสย

การตั้งมั่นคง, สัณฐาน ๒ ศัพท์ คือ สนนิเวส, สณฺฐาน

ภายใน, ระหว่าง ๒ ศัปท์ คือ อพภนตร, อนตร

ปาฏิหาริย์มัจจุเต

สงขลาโร วาสนา ภเว.

ปาฏิหาริย์ ๓ ศัพท์ คือ ปาฏิหาริ, ปาฏิเหร, ปาฏิหาริย

กิจกรรมกระทำ ๒ ศัพท์ คือ กิจจ, กรณีย

การปรุงแต่ง, การอบรม ๒ ศัพท์ คือ สงฺขาร, วาสนา

ตสโร สตตเวจัน

ປກຸກໂມ ທຸ ອຸປກຸກໂມ.

การฟัด ๓ ศัพท์ คือ ปวน, ปว, นิปปาว

การพัดหลอด, การทอผ้า ๒ ศัพท์ คือ ตสร, สุตตเวจน

ทางลำบาก, การสัญจรลำบาก ๒ ศัพท์ คือ สงกม,

บุคคลสัจจาร

ความมุ่งมั่น, ความมุ่งมั่น ๒ ศัพท์ คือ ปกฺกม, อุปกฺกม

วิจโย มคคณาปุเม

สืเลโส อุปคฺคหนฺ.

การอ่าน, การสวด ๓ ศัพท์ คือ ปาฐ, นิปาฐ, นิปฐ

การเลือก ๒ ศัพท์ คือ วิจัย, มคฺคณา, มคฺคณา ศัพท์ เป็น
อิตถิลิงค์และนปุงสกลิงค์

การสวมกอด, การคลอเคลีย ๔ ศัพท์ คือ อาถิณคน,
ปรีตสงค, สีเลต, อุปุหน

๗๗๕. อาโลกนณฺจ นิชฺฌานํ อิกฺขณํ ทสฺสนํ ปยถ
 ปจฺจาเทโส นิสฺสนํ ปจฺจกฺขานํ นิรากตฺติ.

การดู, การมอง, การเพ่ง ๔ ศัพท์ คือ อาโลกน, นิชฌมาน, อิกฺขณ, ทสสน

การบอกคืน, การปฏิเสธ ๔ ศัพท์ คือ ปจฺจาเทส, นิรสน, ปจฺจกฺขาน, นิรากติ

๗๗๖. วิปลลาโสณณถาภาโว พยตตโย วิปริโย
 วิปริยาโสติกกโม ตวติปาโต อุปลจโย.

วิปัสสนา, ความผิดเพี้ยน ๕ ศัพท์ คือ (๑) วิปลาส (๒) อณฺณภาว (๓) พยตตย (๔) วิปริย (๕) วิปริยาส

การล่องละเมิด, การล่องไป ๓ ศัพท์ คือ อดิฏกม,
อติปาต, อุปจย

ส่งกฤษฎีกาฯ ทูลเกล้าฯ
ส่งกฤษฎีกาฯ ที่ ๒ จบแล้ว

อนกตถวคโค ๓ติโย

๓. อนกัตถวรรค

๗๗๗. อนกตเถ ปวกุขามิ คาลาทุรพาโท กมา
เอตถ ลิงควิเสสตุถ- เมกสส ปุนรุตตทา.

ข้าพเจ้าจักกล่าวศัพท์ทั้งหลายอันมีธรรมมาก บทละคาถา
ครึ่งคาถาและบาทคาถาตามลำดับ ในวรรคนี้ การกล่าวซ้ำศัพท์เดิม
เพื่อความพิเศษแห่งลึงค์

๗๗๘. สมโย สมวาเย จ สมุहे การณ ขณ
ปฏิวะเธ ลียา กาลे ปหานे लग्गतिญสิสุ.

สมย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) สมวาย
ความถึงพร้อมแห่งเหตุ (๒) สมุห หมู่ (๓) การณ เหตุ (๔) ขณ ขณะ
(๕) ปฏิวะเธ การแห่งตลอด (๖) กาล กาลเวลา (๗) ปหาน การละ
(๘) लग्ग การได้ (๙) ติญสิ ความเห็น

๗๗๙. วณโณ สณจानรูปेสุ ขาติจฉวีสุ การणे
ปมาणे ज पसंसाय ओखरे ज येसे कुणे.

วณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๐ อย่าง คือ (๑) สณจान
ทรวดทรง (๒) รูป สี (๓) ขาติ ขาติ (๔) ฉวี ฌิวนพรรณ (๕) การณ เหตุ

(๖) ปมาณ การประมาณ (๗) ปัสสา การสรรเสริญ (๘) อุกฺขร อักษร
(๙) ยส ชื่อเสียง (๑๐) คุณ คุณ

๗๘๐. อุทฺเทส ปาติโมกฺขสส ปณฺณตฺติยมุโปสโส
อุปฺวาเส จ อฏฺฐงฺเค อุโปสทฺทินเ สียา.

อุโปสท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ปาติโมกฺข
อุทฺเทส การสวดปาติโมกข์ (๒) ปณฺณตฺติ นามบัญญัติ (๓) อุปฺวาส
การเข้าจำอุโปสท (๔) อฏฺฐงฺค ศีลมีองค์ ๘ (๕) อุโปสทฺทิน วันอุโปสท

๗๘๑. รงฺเค ลกฺขณ ฌมฺโม รจกฺเกสุวิริยาปเถ
จกฺกํ สมฺปตฺติยํ จกฺก- รตเน มณฺฑเล พลเ.
๗๘๒. กุลาถณฺเฏ อาณาย- มายูธเ ทานราสิสุ

จกฺก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๔ อย่าง คือ (๑) รงฺค
ลัทธิ (๒) ลกฺขณ ลักษณะ (๓) ฌมฺม ธรรมจักร (๔) อฺรจกฺก กงจักร
(๕) อิริยาปถ อิริยาบถ (๖) สมฺปตฺติ สัมปัตติจักร (๗) จกฺกรตน
จักรรัตนะ (๘) มณฺฑล วงกลม (๙) พล กองทัพ (๑๐) กุลาถณฺท
ช่างหม้อ (๑๑) อาณา อาณาจักร (๑๒) आयुธ อาวุธคือจักร
(๑๓) ทาน วัตถุทาน (๑๔) ราสิ กอง

๗๘๓. ทานสมฺมึ พฺรหมจิริยํ อปฺปมณฺณาสู สาสเน
เมถุนารตฺติยํ เวยยา- วจเจ สทฺวารตฺถุจิริยํ
ปณฺจสีลาริยมคฺโค- โปสทงฺคธิตฺติสุ จ.

พรหมจริย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๐ อย่าง คือ (๑) ทาน
การให้ (๒) อปปมณณา อปัมัญญา (๓) สาสน คำสอน (๔) เมถุนารติ
การงดเว้นจากเมถุน (๕) เวยยาวจจ การช่วยขวนขวาย (๖) สหการตุมุจิ
การยินดีในภรรยาตน (๗) ปณจสีล สีล ๕ (๘) อริยมคค อริยมรรค
(๙) อุโปสถงค องค์อุโบสถ (๑๐) ธิติ ความเพียร

๗๘๔. ธมโม สภาเว ปริยตติปณณา-
ณาเยสุ สจจปกตีสุ ปุณเณ
เณยเย คุณาจารย์สมาธิสุปี
นิสสุตตตปตติสุ การณาโท.

ธมม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๔ อย่าง คือ (๑) สภาว สภาวะ
(๒) ปริยตติ พระปริยัติ (๓) ปณณา ปัญญา (๔) ณาเย ความสมควร
(๕) สจจ สัจจะ (๖) ปกติ ปกติ (๗) ปุณณ บุญ (๘) เณยเย เณยยธรรม
(๙) คุณ คุณความดี (๑๐) อาจารย์ ความประพฤติ (๑๑) สมาธิ สมาธิ
(๑๒) นิสสุตต ความไม่ใช่สัตว์ (๑๓) อาปตติ อาบัติ (๑๔) การณ เหตุ
เป็นต้น

๗๘๕. อตโถ ปโยชเน สหทา- ภิกเณยเย วุฑฺธิยํ ธเน
วตถุมหิ การณ นาสเ หิต ปจฺฉิมปพฺพเต.

อตถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) ปโยชน
ประโยชน์ (๒) สหทาภิกเณย อรรถที่ศัพท์กล่าวถึง (๓) วุฑฺธิ ความเจริญ
(๔) ธน ทรัพย์ (๕) วตถุ วัตถุ (๖) การณ เหตุ (๗) นาส ความพินาศ
(๘) หิต ประโยชน์แก่อีก (๙) ปจฺฉิมปพฺพต ภูเขาทิศตะวันตก

๗๘๖. เภยยุยดาพยามิสเสสุ วิสโยค จ เกวล
ทพหตเถนติเรเก จา- นวเสสมหิ ตํ ติสฺ.

เกวล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) เภยยุยดา
ควมมีมาก (๒) อพยามิสส การไม่ปะปนกัน (๓) วิสโยค การไม่
ประกอบกัน (๔) ทพหต อรรถคือมั่นคง (๕) อนติเรก ความไม่เกินไป
(๖) นวเสส สิ่งทั้งหมด เป็นไปในลึงค์ทั้ง ๓

๗๘๗. คุณ ปฏลราสีสุ อานิสเส จ พนธเน
อปปธาน จ สีลาโท สุกกาทิมหิ ชิยาย จ.

คุณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๘ อย่าง คือ (๑) ปฏล ชั้น
(๒) ราสี กอง (๓) อานิสส อานิสงส์ (๔) พนธน เครื่องผูก (๕) อปปธาน
วิเสสนะ (๖) สีลาทิ คุณมีศีลเป็นต้น (๗) สุกกาทิ สีมี่สีขาวเป็นต้น
(๘) ชิยา สายธนู

๗๘๘. รุกขาโท วิชขมานะ จา- รหนเต ขนธปญจเก
ภูโต สตตมมหาภูตา มนุสเสสุ น นาริย.
๗๘๙. วาจจลึงโค อตีสุมิ ขาเต ปตเต สเม มโต

ภูต ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ
๑๑ อย่าง คือ (๑) รุกขาทิ ต้นไม้เป็นต้น (๒) วิชขมาน ความมีอยู่
(๓) อรหนต พระอรหันต์ (๔) ขนธปญจก ขันธ ๕ (๕) สตต สัตว์
(๖) มหาภูต มหาภูตรูป (๗) อมนุสส เทวดา

ภูต ศัพท์ ที่เป็นวาจาลิงค์ พึงทราบความหมายว่า
(๘) อดีต กาลล่วงไปแล้ว (๙) ชาท การเกิด (๑๐) ปตฺต การถึงแล้ว
(๑๑) สม ความเสมอกัน

๗๙๐. สุนทร ทฬหิกมเม จา- ยาจเน สมปฏิจฺจน
สขฺชน สมปหฺสายํ สาธวาทิเชยฺยลึงคิกํ.

สาธ ศัพท์ เป็นวาจาลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ
(๑) สุนทร ดี (๒) ทฬหิกมม กระทำให้มั่นคง (๓) อายาจน อ้อนวอน
(๔) สมปฏิจฺจน รับคำ (๕) สขฺชน คนดี (๖) สมปหฺส ร่าเริง

๗๙๑. อนฺโต นิตถิ สมเป จา- วสาเน ปทปุรณ
เทหาวยเว โกฎฺจาเส นาสสีมาสุ ลามเก.

อนต ศัพท์ ที่เป็นและนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๘ อย่าง
คือ (๑) สมเป ที่ใกล้ (๒) อวसान ที่สุด (๓) ปทปุรณ ปทปุรณะ
(๔) เทหาวยว ลำไส้ใหญ่ (๕) โกฎฺจาส ส่วน (๖) นาส ความพินาศ
(๗) สี่มา เขตแดน (๘) ลามก ความต่ำทราม

๗๙๒. นิกายे สนธิสามณฺยป- ปสฺสูติสุ กุเล ภเว
วิเสสฺยเอ สุมณายณฺจ ชาติ สงฺขตลภฺชณเณ.

ชาติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) นิกาย
หมู่ของบุคคลผู้มีความประพฤติเหมือนกัน (๒) สนธิ ปฏิสนธิ
(๓) สามณฺย ชาตีสามัญญ (๔) ปสฺสูติ การคลอด (๕) กุล ตระกูล

(๖) ภาว ความเป็น (๗) วิเศษย การเกิดเป็นสัตว์ต่าง ๆ (๘) สุมณา
ดอคมะลิ (๙) สงขตลกฤษณ ลักษณะของสังขตธรรม

๗๔๓. ภวภวเท ปตัญญายัม นิฏฐาซณาสยพททิสฺ
 วาสฏญานเน จ คมนเน วิสรตเถ คตธีรตา.

คติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๘ อย่าง คือ (๑) ภาวะภาพพิเศษมีเหตุเป็นต้น (๒) ปตัญญา ที่ตั้ง (๓) นิภูจ การตัดสินใจ (๔) อชฺฌาสย อธิยาศัย (๕) พุทธิ ญาณ (๖) วาสฏฺฐาน ที่อยู่ (๗) คมน การไป (๘) วิสร การแผ่ออกไป

๗๙๔. พลเรือ ตรี วิปัสสนา เทพพิพ- จกขุสพพิณญิตาสุ จ
ปจจเวกขณญาณมหิ มคเค จ ญาณทสสนิ.

ภานทสสน ศัพท เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) ผล
 อริยผล (๒) วิปัสสนา วิปัสสนาญาณ (๓) ทิพพจักขุ ทิพพจักขุญาณ
 (๔) สัพพัญญุตาสัพพัญญุตญาณ (๕) ปัจจเวกขณญาณ ปัจจเวกขณ
 ญาณ (๖) มคค อริยมรรค

๗๙๕. กรมการทูตของคาร- กปิลทีปิกาสุ จ
สวณณการมสายิ อุกกา เวเค จ วายโน.

อุกกา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) กัมมารุทณ
เตาถ่านสำหรับหลอมทอง (๒) อังคารกบิล เตาช่างเหล็ก (๓) ที่ปิก
คบเพลิง (๔) สุวณฺณการมูสา เป้าของช่างทอง (๕) วายูเวค ความเร็ว
แห่งลม

๗๙๖. เกโสหารณชีวิต- วุตติสุวเน จ วาปสมกรณ
กถเน ปวุตตภาวช- เณนาโท วุตตมปี ติสฺ.

วุตต ศัพท์ เป็นไปในลิงค์ทั้ง ๓ เป็นไปในอรรถ ๗ อย่าง
คือ (๑) เกโสหารณ การปลงผม (๒) ชีวิตวุตติ การเลี้ยงชีพ (๓) วปน
ในการหว่าน (๔) วาปสมกรณ การเกลี่ยพีชที่หว่านแล้วให้เสมอกัน
(๕) กถน การกล่าว (๖) ปวุตตภาว การร่วกล่น (๗) อชฺเณน
การเชื้อเชิญ เป็นต้น

๗๙๗. คมน วิสสุเต จาว- ชาริตฺปิเตสุ จ
อนฺโยเค กิลินเน จ สุโตภิเชยฺยลึงฺคิโก.

สุต ศัพท์ เป็นวาจจลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ
(๑) คมน การไป (๒) วิสสุต ปราบกฎ (๓) อวชาริต ทรงจำ (๔) อุปจิต
สั่งสม (๕) อนฺโยเค การหมั่นประกอบเสมอ (๖) กิลินเน เปียกชุ่ม

๗๙๘. โสตวิญญेยฺยสฺตเถสุ สุตํ ปุตเต สุโต สียา

สุต ศัพท์ นปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โสตวิญญेยฺย สิ่งทีฟังรู้ได้ทางโสตวิญญาน (๒) สฺตถ คัมภีร์
สุต ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ ใช้ในความหมายว่า ปุตต บุตร

๗๙๙. กปโป กาเล ยฺยูเค เสเส ปณฺณตติปรมายฺสุ
สทิสเส ติสฺ สมณ- โวหารกปฺปพินฺทุสุ
สมนตฺตเถนฺตรกปฺปา- ทิเก ตกฺเก วิธิมหิ จ.

กบป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๒ อย่าง คือ (๑) กาล
กาลเวลา (๒) ยุค ยุคสมัย (๓) เลส อุบายข้ออ้าง (๔) ปณฺณตฺติ
นามบัญญัติ (๕) ปริมาญ์ การกำหนดช่วงชีวิต (๖) สทิส ความเหมือนกัน
เป็นไปในสิ่งทั้ง ๓ (๗) สมณโฆหารกบป การทำให้สมควรด้วย
สมณโฆหาร (๘) สมณโฆหารพินทุ การทำเครื่องหมายด้วยสมณโฆหาร
(๙) สมณตถถ รอบด้าน (๑๐) อนตรกบปาติก กับมีอันตรกับเป็นต้น
(๑๑) ตกุก ความคิด (๑๒) วิธิ การจัดแจง

๘๐๐. นิพพานมคฺควิรติ-	สเปถ สจฺจภาสิตะ
ตจฺเณ อริยสจฺจมฺหิ	ทิกฺขุณิยํ สจฺจมิริตํ.

สจฺจ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๘ อย่าง คือ (๑) นิพพาน
พระนิพพาน (๒) มคฺค อริยมรรค (๓) วิรติ วิรตีสัจจะ (๔) สเปถ
การสเปถ (๕) สจฺจภาสิต การกล่าวความจริง (๖) ตจฺจ ความจริง
(๗) อริยสจฺจ อริยสัจ ๔ มีทุกข์เป็นต้น (๘) ทิกฺขุณิ มิจฺฉาทิกฺขุณิ

๘๐๑. สลฺยชาติเทสเ เหตุมฺหิ	วาสฏฺฐานากเรสุ จ
สโมสฺสรณฺฏฺฐาเน จา-	ยตนํ ปทปฺปฺรณเ.

อายตน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) สลฺยชาติเทส
สถานที่เกิด (๒) เหตุ เหตุ (๓) วาสฏฺฐาน ที่อยู่อาศัย (๔) อากฺร บ่อเกิด
(๕) สโมสฺสรณฺฏฺฐาน สถานที่ประชุม (๖) ปทปฺปฺรณ ทำบทำให้เต็มไม่มี
ความหมายอะไร

๘๐๒. อนตร มชฌมตถณญ- ชโนกาโสติ เหตุสุ
พยวธานะ วินญญะ จ เกเท นิทเท มนสยปี.

อนตร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๒ อย่าง คือ (๑) มชฌ
ท่ามกลาง (๒) วตถ ผ้า (๓) อณฺณ สิ่งอื่น (๔) ชน ชั่วขณะ (๕) โอกาส
โอกาส (๖) โอติ เขตแดน (๗) เหตุ เหตุ (๘) พยวธาน ระหว่าง
(๙) วินญญ การเว้น (๑๐) เกท ความแตกต่าง (๑๑) นิทเท ช่อง
(๑๒) มน ใจ

๘๐๓. อาโรคเย กุสลํ อิกฺข- วิปาเก กุสลํ ตถา
อนวชฺชมติ เณเก จ กถิตวาจจลึงคิโก.

กุสล ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อาโรคเย ความไม่มีโรค (๒) อิกฺขวิปาก วิปากอันน่าปรารถนา
กุสล ศัพท์ ที่เป็นวาจจลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อนวชฺช ความไม่มีโทษ (๒) เณก ผู้ฉลาด

๘๐๔. ทรวาจาเรสุ วีริเย มธฺราทีสุ ปารเท
สิงคาราโท ธาตุเกเท กิจฺเจ สมปตฺติยํ รโส.

รส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) ทรว ของเหลว
(๒) อาจา ความประพฤติ (๓) วีริย ความเพียร (๔) มธฺราที
รส ๖ อย่างมีรสหวานเป็นต้น (๕) ปารท พรอท (๖) สิงคารา
นาฏรส ๙ อย่างมีสังการะเป็นต้น (๗) ธาตุเกท รสธาตุพิเศษ
(๘) กิจจ กิจ (๙) สมปตฺติ ความบริบูรณ์

๘๐๕. โพธิสพฺพญฺตญฺญาณ- รียมคฺเค จ นารียํ
ปญฺจตฺตียํ ปุเมสฺสตถ- รุกฺขมฺหิ ปุริสฺตฺถียํ.

โพธิ ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สพฺพญฺตญฺญาณ พระสัพพัญญุตญาณ (๒) อริยมคฺค อริยมรรค

โพธิ ศัพท์ ที่เป็นที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า ปญฺจตฺตินามบัญญัติ เช่น โพธิราชกุมาร

โพธิ ศัพท์ ที่เป็นที่เป็นปุงลิงค์และอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า อสฺสตถฺรูกฺข ต้นโพธิ์

๘๐๖. เสวิตฺ เยน โย นิจฺจํ ตตฺถาปิ วิสโย สฺยิยา
รูปาทิเก ชนปเท ตถา เทเส จ โคจเร.

วิสย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) นิจฺจเสวิต วัตถุมิํน้ำเป็นต้นอันสัตว์มีปลาเป็นต้นอาศัยเป็นนิจ (๒) รูปาทิก อารมณฺมีรูปารมณฺเป็นต้น (๓) ชนปท ชนบท (๔) เทส ประเทศ (๕) โคจร ที่หาอาหาร

๘๐๗. ภาโว ปทตฺเถ สตฺตายํ อธิปฺปายกิริยาสุ จ
สภาวสฺสมิณฺจ ลีลาญํ ปุริสฺตฺถินฺทฺริเยสุ จ.

ภาว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๗ อย่าง คือ (๑) ปทตฺถ เนื้อความ ของบท (๒) สตฺตทา ความเป็น (๓) อธิปฺปาย ความประสงค์ (๔) กิริยา กิริยาอาการ (๕) สภาว สภาวะ (๖) ลีลา การเยื้องกราย (๗) ปุริสฺตฺถินฺทฺริย ภาวะรูป ๒ คือปุริสสินทรีย์และอิตถินทรีย์

๘๐๘. โส พนธเวตตนิ จ สํ โส ธนสมินินิตถิ
สา ปุเม สุนเข วุตโตต- ตนิเย โส ติลิงคิโก.

ส ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า พนธ เฝ้าพันธ
ส ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า อตต ตน
ส ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า
ธน ทรัพย์

สา ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า สุนข สุนข
ส ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า อตตนิย ทรัพย์
ของตน

๘๐๙. สุวณณ กนเก วุตตํ สุวณณ ครุเพ ตถา
ปญจธรรมตเต จ ฉวิสมปตติยมปิ จ.

สุวณณ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า กนก
ทองคำ

สุวณณ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ครุเพ ครุท (๒) ปญจธรรมตต ประมาณ ๕ ฐานะ (๓) ฉวิสมปตติ
ความสมบูรณ์แห่งผิวพรรณ

๘๑๐. วโร เทวาทิกา อัญญะ ชามาตริ ปติมิหิ จ
อุตตเม วาจจลึงโค โส วโร มนทปปีเยพยโย.

ສຸກິດ ກຸມກອງ ໒໒໕

๘๑๓. หตถีนํ มชฌมพนฺธเ จ ปโกฏฺฐเ กจฺฉนฺธเน
เมขลา ยมฺตา กจฺฉา กจฺฉเ วุตฺโต ลตาย จ.
๘๑๔. ตเถว พาหุสุมหิ อญฺปิมาหิ ติณฺปิ จ

กจฉา ศัพท์ ที่เป็นอิทธิพล เป็นไปในอัตรา ๔ อย่าง คือ
(๑) หตถิมขมพณฺฐ์ เชือกสำหรับรัดตัวช้าง (๒) ปิฏกฏฺฐ์ ปลายแขน
(๓) กจฉพณฺฐณฺ การผูกใจกระเบน (๔) เมฆลา สายรัดเอว

กจฉ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) ลตา เถววัลย์ (๒) พาหุล รักแร้ (๓) อนุป ที่มีน้ำมาก (๔) ติน หน้ำ

๘๑๕. ปมาณ เหตุ สตุเถสุ มาเน จ สจฺจวาทีนึ
 ปมาตริ จ นิจุจฺมहि มรียาทายมฺจุจเต.

ปมาณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๗ อย่าง คือ (๑) เหตุ เหตุ (๒) สัตถ คัมภีร์ (๓) มาน การชั่ง การตวงและการวัด (๔) สัจจวาที ผู้มีปกติกล่าวคำจริง (๕) ปมาตุ บุคคลผู้ชั่ง (๖) นิจจ ความแน่นอน (๗) มริยาทา ขอบเขต

๘๑๖. สดตัม ทพพตตภาเวสุ ปาณฺณสุ จ พลฺลํ สียา
 สดตายนจ ขนฺนํ สดตโต อาสตเต โส ติลิงคิกโก.

สรุป ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง
 คือ (๑) ทพพ ทรพย์ (๒) อุตตมารว อัตตภาพ (๓) ปาณ ชีวิตินทรีย์
 (๔) พล กำลัง (๕) สดตา ความมียอยู่

สตต ศัพท์ ที่เป็นปวงลิงค์ เป็นไปในความหมายว่า ชน สัตว์

สตูดิโอ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในความหมายว่า อาสตูดิโอ

๘๑๗. เสมหาโท รสรัตนาโท มหาภูเต ปภาติเก
 ธาตุ ทวีสุวณฺธิ จกขาทิ- ภวาทีสุ เครกาทีสุ.

ธาตุศัพท์ที่เป็นปุงลึงค์และอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๘ อย่าง คือ (๑) เสมหาติ เสมหะเป็นต้น (๒) รสรัตตาติ ธาตุ ๗ อย่าง มี รส รตต รุทिर มัส และเมทเป็นต้น (๓) มหาภูต มหาภูตรูป (๔) ปภาติก อารมณฺมีรูปเป็นต้น (๕) อฏฺฐิ กระดูก (๖) จกฺขาติ ธาตุ ๑๘ มีจักขุธาตุเป็นต้น (๗) ภาวาทิ ภูธาตุเป็นต้น (๘) เกริกาทิ แรธาตุมีดินสอพอง เป็นต้น

๘๑๘. อมจุจาโท สภาเว จ โยนียํ ปกตীরิตา
 สตวาทิสามยาวตถายํ ปจฺจยา ปจฺเมปิ จ.

ปกติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) อมจจาติ
องค์ประกอบความเป็นพระราช ๗ อย่าง มีอำมาตย์เป็นต้น
(๒) สภาว สภาวะ (๓) โยนิ เหตุแห่งการเกิด (๔) สตวาทิสามยาว
ตลาในสภาพตั้งอยู่เสมอกันชั่วคราวแห่งคุณ ๓ อย่าง คือ สตว รขตม
และภุต (๕) ปจฺจยปจฺม ลิงค์และธาตุที่ตั้งไว้ก่อนเว้นจากวิภัตติ
และปัจจัย

๘๑๙. ปทุม จานะ ปริตตาทน นิพพานมहि จ การณ
สพเท วตถุมहि โภฏจาเส ปาเท ตลลณเน มตฺ.

ปท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) ฐาน ที่ตั้ง
(๒) ปริตตณ การค้ำครอง (๓) นิพพาน พระนิพพาน (๔) การณ เหตุ
(๕) สหุท ศัพท์ (๖) วตถุ พัสตุ (๗) โกฏฐาส ส่วน (๘) ปาท เท้า
(๙) ตลลณณ รอยเท้า

๘๒๐. โลหมุครเมเชสุ ขโนตลาติเก ขน
นินนตเร จ กจิน วาจจลิกคิมุจเต.

ขน ศัพท์ ที่เป็นปงฺลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โลหมุคร ค้อนเหล็ก (๒) เมฆ ก้อนเมฆ

ขน ศัพท์ ที่ป็นนปงฺสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ตาลาติก
ทองที่หลอมเป็นรูปฉิ่งเป็นต้น

ขน ศัพท์ ที่ป็นได้ ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) นินนตเร ความไม่ขาดตอน (๒) กจิน ความหายากระด้าง

๘๒๑. ขุทฺทา จ มกฺขิกาเกเท มธุมฺหิ ขุทฺทมปเป
อธเม กปณเ จาปี พหุมฺหิ จตุสฺสฺตติสฺ.

ขุทฺทา ศัพท์ ที่ป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ มกฺขิกาเกเท
ฝั่งตัวอ่อน

ขุทฺท ศัพท์ ที่ป็นนปงฺสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ มธฺ น้ำผึ้ง

ขุทฺท ศัพท์ ที่ป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) อปฺปก น้อย (๒) อธม ตำทราวม (๓) กปณ ผู้ยากไร้ (๔) พหุ มาก

สงคร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) มิตตากการ
การกระทำเหมือนมิตร (๒) ลยชทาน การให้สินบน (๓) พลราสี
หมู่พล (๔) วิปตติ ความวิบัติ (๕) ยุทธ การรบ (๖) ปฏิญญา
การรับรอง

๘๒๕. ขนธะ ภเว นิमितตมहि รูปิ วณฺเณ จ ปจฺจเย
สภาวสทฺทสณฺฐาน- รูปชฺฌมานวปฺปสุ จ.

รูป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๑๐ อย่าง คือ (๑) ขนธ รูปชั้นธ
(๒) ภว รูปภพ (๓) นิमित เครื่องหมาย (๔) วณฺณ สี (๕) ปจฺจย
เหตุปัจจัย (๖) สภาว สภาวะ (๗) สทฺท รูปศัพท์ (๘) สณฺฐาน รูปร่าง
สัณฐาน (๙) รูปชฺฌมาน รูปमान (๑๐) วปฺป ร่างกาย

๘๒๖. วตฺถุกิเลสกาเมสุ อิจฺฉายํ มทเน รเต
กาโม กามํ นิกามे จา- นฺถุญฺญายํ กามมพฺพยํ.

กาม ศัพท์ ที่เป็นปงฺกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ
(๑) วตฺถุกาม วัตถุกาม (๒) กิเลสกาเม กิเลสกาเม (๓) อิจฺฉา
ความปรารถนา (๔) มทเน เทพบุตรมาร (๕) รเต เมถุน

กาม ศัพท์ ที่เป็นนปงฺสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ นิกาม
ความใคร่

กาม ศัพท์ นิบาต เป็นไปในอรรถ อนุญถ การอนุญาต

๘๒๗. โปกฺขรํ ปทฺธเม เทเห วชฺชกณฺทมฺเขปิ จ
สุนฺทรตเต จ สลิลเ มาตงฺคกรโกฏฺฐิ.

โปกฺขร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) ปทฺธ ดอกบัว
(๒) เทเห ร่างกาย (๓) วชฺชกณฺทมฺช ช้องพิน (๔) สุนฺทรตต ความงาม
(๕) สลิล น้ำ (๖) มาตงฺคกรโกฏฺฐิ ปลายงวงช้าง

๘๒๘. ราสินิจจลมายาสุ
คิริสังคมหิ สිරังเค

ทมภาสจเจสวโยชเน
ยนเต ภูมฺมนิตฺถิยํ.

ภู ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๙ อย่าง คือ (๑) ราสี กอง (๒) นิจุล ความมั่นคง (๓) มายา เล่ห์เหลี่ยม (๔) ทมภ การโกง (๕) อสจจ ความเท็จ (๖) อโยชน ค้อนเหล็ก (๗) คิริสังค ยอดภูเขา (๘) สිරังค ส่วนหนึ่งของผาล (๙) ยนต เครื่องดักนก

๘๒๙. วุฑฺฒิยํ ชนเน กาม-
สฺตตายถญฺเจว สํสาเร

ธาทฺวาทิมหิ จ ปตฺตติยํ
ภโว สสฺสตฺทิกฺกุจฺจิยํ.

ภ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๗ อย่าง คือ (๑) วุฑฺฒิ ความเจริญ (๒) ชนน การเกิด (๓) กามธาทฺวาทิ กามธาทุเป็นต้น (๔) ปตฺตติ การถึง (๕) สตฺตา ความมีอยู่ (๖) สํสาร์ สังสารวัฏฏ์ (๗) สสฺสตฺทิกฺกุจฺจิ ความเห็นผิดว่าเที่ยง

๘๓๐. ปฏฺวิวกฺโขตฺตฺราสงฺเค-
สฺเมฏฺเจ ทิสาทิเกเท จ

สุตฺตรํ อุตฺตโร ติสฺสุ
ปรสฺมิมุปริริโต.

อุตฺตร ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปฏฺวิวกฺย คำตอบ (๒) อุตฺตฺราสงฺค ผ้าห่ม,จีวร

อุตฺตร ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) สฺเมฏฺจ ประเสริฐ (๒) ทิสาทิเกท ทิศเหนือเป็นต้น (๓) ปร เบื้องหลัง (๔) อุปริ เบื้องบน

๘๓๑. เนกขัมม ปฐมชฎาเน ปพพชชาย์ วิมุตติย์
วิปัสสนาย นิสเสส- กุศลมहि จ ทิสสตี.

เนกขัมม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ปฐมชฎาเน
ปฐมชฎาเน (๒) ปพพชชา การบรรพชา (๓) วิมุตติ อรหัตตผล
และนิพพาน (๔) วิปัสสนา วิปัสสนา (๕) นิสเสสกุศล กุศลทุกอย่าง

๘๓๒. สงขารो สงขเต ปุณฺณ- ภิสงขาราทิเกปิ จ
ปโยเค กายสงขาร- ทยภิสงขรณสุ จ.

สงขาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) สงขต
สังขตธรรม (๒) ปุณฺณภิสงขาราทิก ปุณฺณภิสงขารเป็นต้น
(๓) ปโยค ความพยายาม (๔) กายสงขาราทิ กายสังขาร วจิสงขาร
จิตตสังขาร (๕) อภิสงขรณ การปรุงแต่ง

๘๓๓. อารมมณเ จ สัมภูเจ โวภินฺณ นิสฺสเย ตถา
ตพฺภาเว จาปยภิชฺเวย- ลิงฺโก สหคโต ภเว.

สหคต ศัพท์ เป็นอภิชเยยลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ
(๑) อารมมณ อารมณ (๒) สัมภูจ การผสม (๓) โวภินฺณ การแทรกแซง
(๔) นิสฺสเย ที่อาศัย (๕) ตพฺภาว มีความหมายตามศัพท์เดิม

๘๓๔. ตีสุ ฉนฺนํ ปติรุเป ฉาติเต จ นิคุหิตะ
นิวาสนปารูปเน รโห ปญฺญตติยํ ปุเม.

ฉนวน คัพพ์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ
(๑) ปติรูป ความสมควร (๒) ฉาতিต การมุ่งบัง (๓) นิคูหิต การปกปิด
(๔) นิवास การนุ่ง (๕) ปารปน การห่ม (๖) รโห ที่ลับ

ฉนวน คัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถคือ ปณฺณตติ
นามบัญญัติ เช่น ฉนวนเถระ

๘๓๕. พุทธสมนตจกขุสุ จกขุ ปณณายามีริตํ
ธมมจกขุมหิ จ มंस- ทิพพจกขทวเยสุ จ.

จกขุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) พุทธจกขุ พุทธจักขุ (๒) สมมตจกขุ สมันตจักขุคือพระสัพพัญญุตญาณ (๓) ปญญา ปญญาจักขุ (๔) รมมจกขุ มัคคญาณเบื้องต่ำ ๓ ที่เห็นแจ้ง ในอริยสัจ (๕) มัสจกขุ มังสจักขุ (๖) ทิพพจกขุ ทิพพจักขุ

๘๓๖. วาจจลึงโค อภิกกนโต สุนฺทรมหิ อภิกกเม
อภिरเป ขเย วุตโต ตเถวพฺภณฺโหมทนเ.

อภิภูกนต ศัพท์ ที่เป็นวาจาลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ
(๑) สุนทร ความดีงาม (๒) อภิภูกม การก้าวไปข้างหน้า (๓) อภิรูป
ผิวพรรณงาม (๔) ขย ความเสื่อมสิ้นไป (๕) อพภานุโมทน ความยินดี
ยิ่ง

๘๓๗. การณ เทสนายถุจ วาเร เวจเนปี จ
ปการสมี อวสเร ปริยาโย กถียติ.

ปริยาย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ (๒) เทสนา ธรรมเทศนา (๓) วาร วาระครั้งคราว (๔) เววจน คำไวพจน์ (๕) ปการ ประเภท (๖) อวसर โอกาส

๘๓๘. วิญญาณ จิตตกมเม จ วิจิตเต จิตตมัจเจเต
ปญตติ จิตตมาเสสุ จิตโต ตารนตเร ธิย.

จิตต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) วิญญาณ จิต (๒) จิตตกมม จิตรกรรม, ภาพเขียน (๓) วิจิตต ความพิจิตร (๔) ปญตติ นามบัญญัติ เช่น นายจิตตะ (๕) จิตตมาส เดือนห้า

จิตตา ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า ตารนตร ประเภทของดาว คือ ดาวจิตตะ

๘๓๙. สามิ เวทนตเร สนตเวว ตํ ปิเต สามเล ติสู
สยมตถะพยัม สามิ สามา จ สาริวายปิ.

สาม ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เวทนตร ประเภทของพระเวท คือ สามเวท (๒) สนตว การปลอบโยน

สาม ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปิต สีเหลือง (๒) สามล สีคราม

สามิ ที่เป็นนิบาต เป็นไปในอรรถว่า สยំ เอง

สามา ศัพท์ อิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถว่า สาริwa เถาจึงจ้อดำ

๘๔๐. ปุเม อัจริยาทิมหิ
ครุ ติสฺ มหนเต จ

ครุมาตาปิตุสวปี
ทุชชราลหุเกสุ จ.

ครุ ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อัจริยาที ผู้ที่ควรเคารพมีอาจารย์เป็นต้น (๒) มาตาปิตุ มารดา
และบิดา

ครุ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) มหนต ความมาก (๒) ทุชชรา วัตถุที่ให้คร่ำคร่ายาก (๓) อลหุก
ความหนัก

๘๔๑. อจฺจิต วิชฺชมานเ จ
ชินเน จ สมิเต เจว

ปสฺตเถ สจฺจสาธุสฺ
สนฺโตภิเษยลึงคิโก.

สนต ศัพท์ ที่เป็นอภิเษยลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๗ อย่าง
คือ (๑) อจฺจิต การบูชา (๒) วิชฺชมาน ความมีอยู่ (๓) ปสฺตถ
การสรรเสริญ (๔) สจฺจ ความจริง (๕) สาธุ คนดี (๖) ชินน
ความลำบาก (๗) สมิติ ความสงบ

๘๔๒. เทว วิสุทฺธิเทวาทิ
โอโถปี ตฺรณเ สตเต

เมฆมจฺจนเกสุ จ
โจเรปี มาณโว ภเว.

เทว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) วิสุทฺธิเทวาที
วิสุทฺธิเทพเป็นต้น (๒) เมฆ เมฆ (๓) มจฺจุ พญามัจจุราช (๓) นภ ท้องฟ้า

माणว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ตฺรณ ชายหนุ่ม
(๒) สตต สัตว์ (๓) โจร ขโมย

๘๔๖. จาน อิสฺสริโยกาส- เหตุสุ จิตฺติยมปิ จ
โถ มาเน ปกาเร จ โภจฺจาเส จ วิธํ ทฺวิสุ.

จาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อิสฺสริย
ตำแหน่ง (๒) โอกาส สถานที่ (๓) เหตุ เหตุ (๔) จิตติ การตั้งอยู่

วิธ ศัพท์ ที่เป็นบุงลิ่งค์และอิตถิลิ่งค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง
คือ (๑) มาณ ความเยอหยิ่ง (๒) ปการ ประการ (๓) โภจฺจาส ส่วน

๘๔๗. ปญฺโณปวาสชนตีสฺสุ ทโม อินฺทริยสํวเร
ถาเนจ โสมนสฺเสจ เวโท ฉนฺทสิ โจจฺเจเต.

ทม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ปญฺญา ปัญญา
(๒) อุปวาส การจำศีล (๓) ชนติ ความอดทน (๔) อินฺทริยสํวร
การสำรวมอินทริย์

เวท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ถาณ ญาณ
(๒) โสมนสฺส ความยินดี (๓) ฉนฺท ฉันทในคัมภีร์พระเวท

๘๔๘. ชนธฺโภจฺจาสปสฺสาว- มคฺคเหตุสุ โยนิ สา
กาเล ตฺถ กฺกุล สีมายํ เวลา ราสีมฺหิ ภาสีตา.

โยนิ ศัพท์ อิตถิลิ่งค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ชนธ
โภจฺจาส กำเนิด ๔ มีอณฺทชกำเนิดเป็นต้น (๒) ปสฺสาวมคฺค
ช่องปัสสาวะของผู้หญิง (๓) เหตุ เหตุ

เวลา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) กาล กาลเวลา
(๒) กุล ฝั่ง (๓) สีมาย ขอบเขต (๔) ราสี กอง

๘๔๙. โวหารโร สหทพณณตติ วณิชา เจตนาสุ จ
นาโค ตุรคหตถิสฺส นาครุกเข ตถุตตเม.

โวหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สหทพณณตติ
สัททบัญญัติ (๒) วณิชา การค้าขาย (๓) เจตนา ความตั้งใจ

นาค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อูรค พญานาค
(๒) หตถิสฺส ช้าง (๓) นาครุกเข ตัณกาทะทิง (๔) อุตตม ความประเสริฐ

๘๕๐. เสฏฐาสหายสงขยาณณ- ตุลเยสวโก ติลิงคิโก
ราเค ตุ มานโส จิตตา- รหตเตสุ จ มานสํ.

เอก ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) เสฏฐ
ความประเสริฐ (๒) อสหาย ความไม่มีเพื่อน (๓) สงขยา จำนวนนับ
(๔) อณณ สิ่งอื่น (๕) ตุลย เหมือนกัน

มานส ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ราก ตัณหา

มานส ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง
คือ (๑) จิตต จิต (๒) อรหตต อรหัตผล

๘๕๑. มุลี เก สนติเก มุล- มุเล เหตุมहि ปากเต
รูปาทยัสสปกณเขตฺสุ ขนโร ราสิคฺเชสุ จ.

มูล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ภา ดาวมุละ
(๒) สนติก ที่ใกล้ (๓) มุลมุล ไต่ต้นไม้ (๔) เหตุ เหตุ (๕) ปากต ต้นทุน

ขนร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) รูปาทิ
รูปชั้นเป็นต้น (๒) อัส บ่า (๓) ปกณท ลำต้นไม้ (๔) ราสิ กอง
(๕) คุณ คุณความดี

๘๕๒. อารมโณ วีริเย กมเม อาทิกเมมเม วิโกปเน
 อโถ หทยวตถุมหิ จิตเต จ หทยํ อูเร.

อารมณ์ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) วิริย
 ความเพียร (๒) กัมม การกระทำ (๓) อาทิกัมม กรรมเบื้องแรก
 (๔) วิโกปน การทำลาย

หทย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) หทยวัตถุ
หทยวัตถุ (๒) จิตต จิต (๓) อูร ออก

๘๕๓. ปจฺฉาตาปานุพฺนธสฺส ราคาโทนุสโย ภเว
 มาตงฺคฺมฺหุทฺธิปณฺเฑ ตุ ขณฺเฏ กุมฺภโก ทสมฺพณฺเณ.

onusย ศัพท เป็นไปในนรธ ๓ อย่าง คือ (๑) ปจฉาตาป
ความเตือตรอนในภายหลั (๒) อนุพนศ การตืดตาม (๓) ราคาห
onusย ๗ อย่างมีราคะเป็นต้น

กุ่มภ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) มาตงคฺมฺทฺธิปณฺฑิ
กระพองข้าง (๒) ฆฺก ฆฺมฺ (๓) ทสฺมฺพณ มาตราเท่ากับ ๑๐ อัมพะ

๘๕๔. ปรีวาโร ปริชเน ขคฺคโกเส ปริจฉเท
 อาลมพโร ตู สารมणे เภริเกเท จ ทิสฺสติ.

ปริวรร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปริชน
 ปริวรร (๒) ขคโกส ผักดาบ (๓) ปริจฺจน เครื่องกำบัง

อาลัมพร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สารมก
 ความโกลาหล (๒) เกริกเพา กลองพิเศษ

๘๕๕. ขโณ กาลวิเสส จ นิพยาปารมฺหจิติมหิ จ
 กุเล ตวภิชโน วุตโต อุบฺปนตติภูมิยมปิ จ.

ชน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กาลวิเสส เวลาพิเศษคือคืนวัน ๑๐ ครั้ง (๒) นิพยาปารุณจิตติ การตั้งอยู่ไม่นาน

อภิชน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุล ตระกูล
(๒) อุปปตฺตภูมิ แผ่นดินเป็นที่เกิด

๘๕๖. อาหารโ ภพพีการา- ทหาราทีสุ จ การณ
 วิสสาเส ยาจนายณจ เปเม จ ปณโย มโต.

อาหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กพฬการา
 หาราติ อาหารมีกพฬการาหารเป็นต้น (๒) การณ เหตุ

ปณย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วิสสาส
ความคุ้นเคย (๒) ยาจนา การขอ (๓) เปม ความรัก

๘๕๗. ฦาโท สทฐาจิรวราทิ เหตุวาทาเรสุ ปจฺจโย
กัฬา ทิพฺพวิหาราโท วิหารโ สคตาลเย.

ปัจจัย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ฌาติ ปัจจัยมี
ณ เป็นต้น (๒) สพธา ความเชื่อ (๓) จีวรภาติ ปัจจัยสี่มีจีวรเป็นต้น
(๔) เหตุ เหตุ (๕) อาธาร ที่ตั้ง

วิหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) กีฬา การเล่น (๒) ทิพพวิหาราทิ ทิพพวิหารเป็นต้น (๓) สุตตาลัย วัด

๘๕๘. สมตฺถเน มโต จิตฺเต- กคฺคตํยํ สฺมาธิ จ
โยโค สงฺเค กามาโท ฌาโนปาเยสุ ยุตฺติยํ.

สมาธิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สมตฺถน
การตกลง (๒) จิตฺเตกคฺคตา ความมีอารมณ์เดียวของจิต

โยค ศัพท์ อรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) สงฺค ความติดข้อง
(๒) กามาภิ กามโยคะเป็นต้น (๓) ฌาน ฌาน (๔) อุปาย อุปาย
(๕) ยุตฺติ การประกอบ

๘๕๙. โภโค สปปณฺณฺเศสุ โภกฺขิลฺเล ภุญฺชน ฌเน
ภูมิกาค กิเลสํ จ มเล จางคณฺมุจฺจเต.

โภค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) สปปณณ
พึงพานงู (๒) สปปงค ขนดงู (๓) โภกฺขิลล ความคดงอ (๔) ภุญชน
การบริโภค (๕) ฌน ทรัพย์สิน

องคณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภูมิกาค
ส่วนของแผ่นดิน (๒) กิเลส กิเลส (๓) มล มลทิน

๘๖๐. ธนาทิทฺทปเป ปญฺญาย อภิมาโน มโตถ จ
อปเทโส นิमितฺเต จ ฉเล จ กถเน มโต.

อภิมาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ธนาทิทฺทป
ความเยอหยิ่งเพราะมีทรัพย์เป็นต้น (๒) ปญฺญา ปัญญา

อปเทส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) นิमितฺต เหตุ
(๒) ฉล ความโกง (๓) กถน การกล่าว

๘๖๑. จิตเต กาเย สภาเว จ โส อตตะตา ปรมุตตนิ
 อถ คุมโป จ ฌมพสมี สมุเห พลสชชน.

อตตะ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) จิตต จิต (๒) กาย กาย (๓) สภาว สภาว (๔) ปรมุตต
ปรมัตตตามทัศนะของเดียรธีย์

กุมพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ฌมก กอไม้
(๒) สมุห หมู (๓) พลสชชน การตระเตรียมกองทัพ

๘๖๒. อนโธมเร กุสุเล จ โกฎโนโตกัจฉิย ปยถ
 โสปานงคมหิ อญหิโส มกฺกฺเข สีสเวชน.

กฎ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อนโธมร
ภายในบ้าน (๒) กุสุล ฉางข้าว (๓) อนโตกัจฉิ ลำไ้

อญหิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โสปานงค
หัวบันได (๒) มกฺก มงกฺก (๓) สีสเวชน กรอบหน้า

๘๖๓. นิยยาเส เสชเร ทวาเร นิยฺยูโห นาคทนต์เก
 อโถ สิชณเต ตูณิเร กลาโป นิกเร มโต.

นิยฺยู ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) นิยยาส
ยางไม้ (๒) เสชเร เทร็ดดอกไม้ (๓) ทวาร ประตู (๔) นาคทนต์ก
ของสำหรับบัวแขวน

กลาป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สิชณท
หางนกยูง (๒) ตูณิเร แล่งธนู (๓) นิกร หมู

๘๖๔. จูฬ สยตเกเสสุ มกุฏ โมฬิ จ ทุวิสุ
สฺวโซ ตวนิตถิยํ กมพุ- นลาภุญฐิสฺส โคปุมเก.

โมฬิ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ
๓ อย่าง คือ (๑) จูฬ ฌมจุก (๒) สยตเกส ขมวดมม (๓) มกุฏ มงกุฏ

สฺวโซ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และนปุงสกलึงค์ เป็นไปในอรรถ
๓ อย่าง คือ (๑) กมพุ หอยสังข์ (๒) นลาภุญธิ กระดุกหน้าผาก
(๓) โคปุมก ข้อเท้า

๘๖๕. ปกุโซ กาลเ พเล สาธเย สชี วาเชสุ ปงฺคุเล
เทเสณณเว ปุเม สินธฺ สิริตายํ ส นาริยํ.

ปกุข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) กาล กาล
(๒) พล กองทัพ (๓) สาธย สิ่งอันพึงให้สำเร็จ (๔) สชี ฝักฝาย
(๕) วาซ หาง (๖) ปงฺคุล คนเปลี้ย

สินธฺ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) เทส ประเทศสินธฺ (๒) อณณว มหาสมุทร

สินธฺ ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ สิริตา แม่น้ำ

๘๖๖. คเช กรณฺ ปุริเส โส หตถินิยमितถิยํ
รตเน วชิโรนิตถิ มณิเวชินฺทเหตุสิสุ.

กรณฺ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ คช ช้างพลาย
กรณฺ ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ หตถินิ ช้างพัง

วชิร ศัพท์ ที่เป็นปunglingค์และนปungsglingค์ เป็นไปในอรรถ
๓ อย่าง คือ (๑) รตน เพชร (๒) มณีเวธ เครื่องเจียรไน (๓) อินทเทติ
อาวุธของพระอินทร์

๘๖๗. วิชาณํ ตีสุ มาตงค- ทนฺเต จ ปสฺสิงคเก
โกภียํ ตุมโตะ โกลเณ ตถา วาหิตตวาหเน.

วิสาณ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) มาตงคทนต์ งาข้าง (๒) ปลุสสิคก เขาสัตว์

โกณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โกณ มุม
หรือปลาย (๒) วาทีตฺตวาทน อุปกรณ์ตีตีพิน

๘๖๘. วณิปฺปเถ จ นคร
เวเท จ นิคฺโขเถ จ
วิวาทาโทธิกรณํ
สียาธาระ จ การณ.

นิคม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วนิปปถ
ย่านร้านค้า (๒) นคร เมือง (๓) เวท คัมภีร์นิคมเวท

อภิกรณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วิวาทาภิ
อภิกรณมีวิวาทาภิกรณเป็นต้น (๒) อาธาร สถานที่ (๓) การณ เหตุ

๘๖๙. ปสุมหิ วสุธายณจ วาจาโท โค ปุุมิตถิยั
หริต ตุ สุวณณ จ วาสุเทเว หรีริโต.

โค ศัพท์ ที่เป็นปวงลิงค์และอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง
คือ (๑) ปส วัว (๒) วสธา แผ่นดิน (๓) วาจาติ คำพูดเป็นต้น

อาสี คัพท์ เป็นอิตลิ่งค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สบปาทา เขี้ยว (๒) อัญญาสิสนา ความปรารถนาสิ่งอันน่าพอใจ

๘๗๓. วสา วิสันทลสมิ วสคา วณณาการิสุ
อภิลาสเ ตู กิรณ อภิสงเค รุจิตถิยํ.

วสา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วิสันเตล น้ำมัน
เหลว (๒) วสกา หลึงผ้อยู่ในอำนาจ (๓) วญณาควี แม่วัวหมัน

รู้จักศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) อภิลาส ความพอใจ (๒) กิรณ รัศมี (๓) อภิสงค ความตั้งใจ

๘๗๔. สยงา สยขานเน นามะ เจตนายญจ ทิสฺสติ
อํเส สิปเป กลา กาเล ภาเค จนทสฺส โสฬเส.

สัญญา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สณฺหาณน
การหมายรู้ (๒) นาม ชื่อ (๓) เจตนา ความตั้งใจ

กลา ศัพท์ เป็นไปในอัตรา ๔ อย่าง คือ (๑) อัส ส่วน (๒) สิปป ศิลปะ (๓) กาล เวลา (๔) จณฑโสฬสภาค ส่วนที่ ๑๖ ของ ดวงจันทร์

๘๗๕. พีชโกเส ชรภูณ กณณภูสาย กณณิกา
 อาคามิกาเล ที่ขมเต ปภาเว จ มตายติ.

กณณิกา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) พืชโกส
ฝักบัว (๒) ฆรรุข ช่อฟ้า (๓) กณณกฐา ตั้มพู

อายุติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อาคามิกาล
อนาคตกาล (๒) ที่หมด ความยาวนาน (๓) ปภาว อำนาจ

๘๗๖. อนุณา เมสาทีโลเม จ ภูมชฌเ โรมธาตุยั
วารุณี ตวิตถิยั วุตตา นฏฏกั มทิตาธิสุ.

อนุณา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เมสาทีโลเม
ชนของแกะเป็นต้น (๒) ภูมชฌเ โรมธาตุ อนุโลมท่ามกลางคือ

วารุณี ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) นฏฏกั หญิงนักฟ้อน (๒) มทิตา สุรา

๘๗๗. กรียจิตเต จ กรณ กรียั กมมนิ กรียา
สุนิสายั ตุ กณยาย ชายาย จ วฐู มตา.

กรีย ศัพท์ ที่เป็นบุปฺสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) กรียจิตต กรียาจิต (๒) กรณ การกระทำ

กรียา ศัพท์ อิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ กมม การกระทำ

วฐู ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สุนิสา หญิงสะไ้
(๒) กณยา หญิงสาว (๓) ชายา ภรรยา

๘๗๘. ปมาณิสฺสรียะ มตฺตา อกฺขราวเวปฺเป
สุตฺตํ ปาวจเนริฏฺเฐ ตนฺเต ตํ สฺปิเต ติสฺสุ.

มตฺตา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ปมาณ
ประมาณ (๒) อิสฺสรีย ความเป็นใหญ่ (๓) อกฺขราวเว มาตราเสียง
ของอักษร (๔) อุปฺปก น้อย

สุตต ศัพท์ ที่เป็นนปงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปาวจน พระพุทธพจน์ (๒) อริฎฐ ยาดองอริฎฐะ (๓) ตนต์ เส้นด้าย

สุตต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สุปิต ผู้หลับ

๘๗๙. ราชลึงโคสภงเคสุรูกเข จ กุกุโท ปยุถ
นิมิตตกขรสุเปสุ พยณชน จิหน ปเท.

กุกุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ราชลึงค เครื่องประดับของพระราชา (๒) อุตภงค หนอก้าว (๓) รุกข ต้นกุ่ม

พยณชน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) นิมิตต องคชาต (๒) อกขร พยัญชนะ (๓) สุป กับข้าว (๔) จิหน ร่องรอย (๕) ปท บทที่มีวิภัติเป็นที่สุด

๘๘๐. โวหาเร เขตุมิจฉายิ กิฬาทอ จาปี เทวนิ
ภริยายิ ตุ เกทาเร สริเร เขตตมิริติ.

เทวน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โวหาร การค้าขาย (๒) เขตุมิจฉา ความปรารถนาชัยชนะ (๓) กิฬาทิ การเล่นเป็นต้น

เขตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภริยา ภรรยา (๒) เกทาเร นา (๓) สริเร ร่างกาย

๘๘๑. สุตตสสายณจ วิณเณยยิ อิสสาภยาเสปยุปาสน
สุลลิตุ นิตถิยิ เหติ- เกเท สักรุชาสุ จ.

อุปาสน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สุตสุสา
การปรนนิบัติ (๒) อีสสาภยาส การฝึกหัดยิงธนู

สุล ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ
๓ อย่าง คือ (๑) เหตุเภท อาวุธพิเศษ คือ หลาว (๒) สงกุ ขวากหนาม
(๓) รุชา โรคจุกเสียด

๘๘๒. ตนติ วิณาคูณ ตนต์ มุขยสิทธิทนต์ตนต์สุ
รธาทยงเค ตุ จ ยุโค กปปมฺหิ ยุคฺ เล ยุคฺ.

ตนติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ วิณาคูณ สายพิน
ตนต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) มุขย ประธาน
(๒) สิทธิทนต์ ความเห็น (๓) ตนต์ เส้นด้าย

ยุค ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ รธาทยงเค แอวก
ของรถเป็นต้น

ยุค ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) กปป ยุค (๒) ยุคฺ คู่

๘๘๓. อิตฺติปฺปเม จ เรณุมฺหิ โรโซ ปกฺติเช คฺกุณ
นฺยาสปฺปนฺเน ตฺ ทานมฺหิ นฺยียาตฺนมฺหิโรติ.

รช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อิตฺติปฺปเม ระตู
ของผู้หญิง (๒) เรณู ในฝุ่น (๓) ปกฺติช รชคุณที่เกิดขึ้นตามปกติ

นฺยียาตฺน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นฺยาสปฺปน
การคืนสิ่งของที่ฝากไว้ให้แก่เจ้าของ (๒) ทาน การให้

๘๘๔. ครุปายาวตาเรสุ ติตถํ ปุตมพุทฺธิจฺจุ
 ปนฺนาเก โขติ นกฺขตต- วิธีสวคคิมฺหิ โขติ โส.

ติดถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ครุ อาจารย์
 (๒) อุปาย เหตุ (๓) อวตาร ทำน้ำ (๔) ปุตมพु น้ำสะอาด (๕) ฏิกุจิ
 ฏิกุจิ

โชติ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) นกขัตต ดาว (๒) รสี รัศมี

โชติ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ อคฺคิ ไฟ

๘๘๕. กณโฑ นิตถิ สเร ทณฺเฑ วคฺเค จาวสเร ปยถ
อูทฺธัพพาหุทวยมานเณ สุรตฺเตปิ จ โปริสํ.

กฤษฎา ศัพท์ ที่เป็นปungling และ nung suling เป็นไปในอัตรา ๔ อย่าง คือ (๑) สร ลูกศร (๒) ทฤษฎา ท่อนไม้ (๓) วุด กัณฑ์ (๔) อวสร โอกาส

โปรส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุรุพาหุหยาณ
วาทังของบุรุษปานกลาง (๒) สรรต ความเป็นผู้กล้าหาญ

๘๘๖. อุกุจัน โปริเสหาสุ นิสินนาทญุคคเม ปยถ
อนิสสมยหิภาเค ตวิริณ อูสเร สียา.

อรรถาณ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โปริส
ความกล้าหาญของบุรุษ (๒) อีหา ความเพียร (๓) นิสินนาทฤษฎคม
การลกขึ้นจากที่นั่งเป็นต้น

[illegible]

ปาดาล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาคโลก
โลกปาดาล (๒) พลวามุข ช้องพลวามุขะ

๘๙๐. กามเซ โกปเซ โทเส พยสนนญ วิปตติยํ
อโถปกรณเ สิทฺธิ การเกสุ จ สาธน์.

พยุสน ศัพพ์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่างคือ (๑) กามชโทส
โทษอันเกิดเพราะกาม (๒) โกปชโทส โทษอันเกิดเพราะความโกรธ
(๓) วิปตติ ความวิบัติ

สารน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อุปกรณ์
 เครื่องอุปกรณ์ (๒) สิทธิ ความสำเร็จ (๓) การก ขื่อของสารณะ ๗
 มีกัตตสารณะเป็นต้น

๘๙๑. ตีสุวิโต ทานสีเล จ วทณญญ วคฺควาทีน
 ปุรกกชโตะภิสิตเต จ ปุชิตะ ปุโรตกเต.

วทญญ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทานสีล บุคคลผู้ให้ทานเป็นปกติ (๒) วคฺควาที บุคคลผู้กล่าวคำพูดไพเราะ, จาก วทญญ ศัพท์นี้ ถึง อุตฺตลิต ศัพท์ เป็น ๓ ถึงค์

ปรุขขต ศัพท เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อภิสิตต
กษัตริย์ผู้ทรงอภิเษกแล้ว (๒) ปุชิต บุคคลที่เขายกย่อง (๓) ปุโรโตกต
ผู้นำ

๘๙๒. มนโฑ ภาควิชีเน จาป- ปเก มุฬหาภฏฐวปี
วฤยิตเต สมนนทุธะ อุปนเน อุลลิต์ ภเว.

มนท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ภาควิหิติน บุคคลผู้เสื่อมจากโชค (๒) อปปก ความมีน้อย (๓) มุพห ผู้หลง (๔) อปฏ ผู้ไม่ฉลาด

อุสสิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วุฑฺธิยุตต การประกอบด้วยความเจริญ (๒) สมุन्नท การยกขึ้น (๓) อุปฺปน การเกิดขึ้น

๘๘๓. รงฺเคโข สุวณฺณสมิ ปาสเก อกฺขมินฺทริเย
สสฺสเต จ ฐโว ตีสุ ฐวํ ตกฺเก จ นิจฺฉิเต.

อกฺข ศัพท์ ที่เป็นบุลงฺค เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) รงฺค เพลารด (๒) สุวณฺณ น้ำหนัก ๑ สุวรรณะ (๓) ปาสก ลูกบาסק

อกฺข ศัพท์ ที่เป็นนบุลงฺค เป็นไปในอรรถ อินฺทริย อินฺทริย

ฐว ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สสฺสต ความแน่นอน

ฐว ศัพท์ ที่เป็นนบุลงฺค เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตกฺก ความคิด (๒) นิจฺฉิต การตัดสินใจ

๘๘๔. ทเร สิวํ สิวํ ภทฺท- โมกฺเขสุ ชมฺพเก สีวา
เสนายํ สตฺติยญฺเจว ญฺจตเต จ พลํ ภเว.

สิว ศัพท์ ที่เป็นบุลงฺค เป็นไปในอรรถ ทร พระคิระ

สิว ศัพท์ ที่เป็นนบุลงฺค เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภทฺท ความเจริญ (๒) โมกฺข นิพพาน

ลิวา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ชมพูก สนฺขจิงจอก
พล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เสนา กองทัพ
(๒) สัตติ ความสามารถ (๓) ถูลตต ความล้ำสัน

๘๙๕. สงขยา นรกเกเทศุ ปทุมํ วาริเช ปยถ
 เทวเกเท วสุ ปูเม ปณตกํ รตนเน ธเน.

ปทุม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สงขยา
 ปทุมสังขยา (๒) นรเกท ปทุมนรก (๓) วาริช ดอกบัว
วสุ ศัพท์ ที่เป็นปงฺลึงค์ เป็นไปในอรรถ เทวเกท ประเภท
 ของเทวดา

วัสดุ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) รตน รัตนะ (๒) ธน ททรัพย์

๘๙๖. นิพพานํ อตถกมเน อปวคฺเค สียาถ จ
 เสตมพุเช ปุณฺทริกํ พยคฺখে รุกฺขนฺตเร ปุเม.

นิพพาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุตถกมน
การถึงซึ่งการดับ (๒) อปวคเค พระนิพพาน
บุญตริก ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ เสตมพุช
ดอกบัวขาว

บุญทริก ศัพท์ ที่เป็นปunglingc เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) พยัคฆ เสือโคร่ง (๒) รุกขนทร ต้นไม้ประเภทหนึ่ง

అనంత

๙๐๐. ปกโว ชาตืเหตุมทื
อโถ ตุ นารืปปสุมื

ปภว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สาติเหตุ เหตุ
แห่งการเกิดขึ้น (๒) อาหุยปทิจาน ที่อันกำหนดรู้เบื้องต้น

อุตุ ศัพท์ ที่เป็นปungling และ otting เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) นาริบุผ ระดูของหญิง (๒) เหมนดาภิ ฤตุหมันต์
เป็นต้น

๙๐๑. กรณิ์ สาธกตเม กุริยาตเตสุ อินฺทริเย
 ตาโล ตู กุลญจิกายญจ ตรียงเค พุมนฺตรเ.

กรณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) สาธกตม
 กรณการก (๒) กริยา การกระทำ (๓) คตต ร่างกาย (๔) อินทริย
 อินทริย์

ताल ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภูฏิจิ
लुक्कुण्ण (२) त्रियङ्क क्रैरुण्ण (३) णुण्ण तन्ताल

๙๐๒. ปุ่ปุเฒ ฒเล จ ปสัโว อุปปาเท คพภโมจนเ
คายนเ คายเก อสเส คนธพโพ เทวดานตเร.

ปฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ปุพฺพ ดอกไม้ (๒) ผล ผลไม้ (๓) อุปปาท การเกิดขึ้น (๔) คพฺพโมจน การคลอเคลิบเคลิ้ม

คนุรพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ ๑) คายน
การขับร้อง (๒) คายก นักร้อง (๓) อสุ ม้า (๔) เทวดา

๙๐๓. วินา ปุปผ์ ผลคคาหิ
อาหเต เหมรชเต

รูกุเข รูกุเข วณปติ
รูกุยิ รชเตปิ จ.

วณปติ ศัพท์เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุปผวินา
ผลคคาหิรูกุข ต้นไม้ไม่มีดอกแต่ออกผล เช่น มะเดื่อ (๒) รูกุข ต้นไม้
ทั่วไป

รูกุยิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อาหเตเหมรชต
ทองคำและเงินที่ประทับตราแล้ว (๒) รชต เครื่องเงิน

๙๐๔. ขคาทิพนธเน ปาโส เกสบุพุโพ จเย ปยุถ
ตารากุชิมชฌเม นกขตเต ตาโร อจจตรสฺสเร.

ปาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ขคาทิพนธเน บ่วงผูกนกเป็นต้น
ปาส ศัพท์ที่มี เกส ศัพท์อยู่ข้างหน้า เป็นไปในอรรถ จย หมู่
ตารา ศัพท์ ที่เป็นอิติลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อกุชิมชฌเม ตาดำ (๒) นกขตต ดาว

ตาร ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ อจจตรสฺสเร เสียง
สูงสุด

๙๐๕. ปตเต จ โลหเกทสฺมี กิโส จตุกหาปณ
มชฌมิโม เทหมชฌสฺมี มชฌมเว จ โส ติสฺ.

กิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปตต จาน
(๒) โลหเกท โลหะอย่างหนึ่ง (๓) จตุกหาปณ จำนวน ๔ กหาปณะ
เป็น ๑ กังสะ

มขุฉิม คัพพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรด
เทหมขณ สะเอา

มขณิม คัพท ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปนอรรถ มขณว
 ลิงที่อยู่ในท่ามกลาง

๙๐๖. อาเวสนํ ภุตาวเส สิปปสาลา ชมเรสุ จ
โสภา สมปตฺติสุ สิริ ลกขิตฺถิ เทวตาย จ.

อาเวสน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภูตเวส
การเข้าถึงของผี (๒) สิบสาลา โรงงาน (๓) ชุม บ้าน

สิริ และ ลกฺษี ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรธ ๓ อย่าง
คือ (๑) โสภา ความงาม (๒) สมปตฺติ ความบริบูรณ์ (๓) เทวตา
เทพธิดา

๕๐๗. กุมาโร ยรวราเช จ ขนเท วุตโต สุธสมหิ จ
อณินตถิ ปวาโพ จ มณีเมเท ตถางกูเร.

กุมาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ยุวราช
ราชกุมาร (๒) ขนุน ขันทกุมาร (๓) สสุ เด็ก

ปวพ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) มณีเกท แก้วปพพ (๒) องกร หน่อ

๙๐๘. ปิณ เวตนมูลสุ โวหาระ จ ธเน มโต
 ปฏิกคโห ต คหณ กถิต ภาชนนตเร.

ปน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) เวทน คำจ้าง (๒) มูล เดิมพัน (๓) โวหาร การค้าขาย (๔) ธน ทรัพย์

ปฏิบัติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คหณ
การรับ (๒) ภาชนนตร กระโถน

๙๐๙. อสุเม จ สฺเม กมฺเม ภากฺยํ วุตฺตํ ทวเยปฺยถ
 ปิปฺพลํ ตฺรฺเณเท จ วตฺถจฺเณทนสฺตถเก.

ภาคย ศัพท์ เป็นไปในอัตรา ๓ อย่าง คือ (๑) อสุภกมม
อกุศลกรรม (๒) สุภกมม กุศลกรรม (๓) ทวย อกุศลกรรมและ
กุศลกรรมทั้งสอ

ปิปผล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตรุณาทันโพธิ์ (๒) วตถจนนตถก กรรไกรตัดผ้า

๕๑๐. อปวคโค ปริจจาคา- วसानุส วิมุตติย
ลิ่งคํ ตุ องคชาตสมี ปุมตตาทิมหิ ลกขณ.

อปวคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปริจฉาการปริจฉา (๒) อวสาน ที่สุด (๓) วิมุตติ พระนิพนพาน

ลิงค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อังคชาต
 อังคชาต (๒) ปมตตาทิ ความเป็นชายเป็นต้น (๓) ลักษณะ เครื่องหมาย

๕๑๑. จาเค สภาเว นิมมานะ สกฺโขชฌายะ ทิวะปฺยถ
โรหิตโต โลหิตเต มจฺจ- เกเท เจว มิคฺคนฺตเร.

สคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) จาก การสละ
(๒) สภาว สภาวะ (๓) นิมมาน การสร้างสรรค์ (๔) อชฺฌาย ปริจเฉท
ของคัมภีร์ (๕) ทิว สวรรค์

โรหิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โลหิต สีแดง
(๒) มจฺจนภท ปลาตะเพียน (๓) มิคนฺตร ละมั่ง

๔๑๒. นิฏฺฐา นิปฺพตฺติยํ เจวา- วสานมฺหิ อทฺสสเน
กณฺฏโก ตฺ สปตฺตสฺมี รุกฺขงฺเค โลมฺหฺสน.

นิฏฺฐา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) นิปฺพตฺติ
ความสำเร็จ (๒) อวสาน ที่สุด (๓) อทฺสสน การหายไป

กณฺฏก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สปตฺต ศัตรู
(๒) รุกฺขงฺค หนาม (๓) โลมฺหฺสน ขนลุกชูชัน

๔๑๓. มุโขยปาเยสุ วทเน อาทิสฺมี มุขมฺริตํ
ทพฺพิ ภพฺเพ คุณาธารเ วิตเต จ พุทธารุสุ.

มุข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) มุขย ความเป็น
ประธาน (๒) อุปาย เหตุ (๓) วทน ไบหน้า (๔) อาทิ ตอนแรก

ทพฺพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภพพ
ความสมควร (๒) คุณาธาร ทัพพวัตถุ (๓) วิตต ท่อนไม้

๔๑๔. มานํ ปมาเณ ปตฺถาโท มาโน วุตฺโต วิชาย จ
อโธ ปริสฺสเม วุตฺโต วายาโม วิริเยปิ จ.

มาน ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปมาณ การตวง (๒) ปตถาภิ เครื่องตวงมีแง่เป็นต้น

มาน ศัพท์ ที่เป็นปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ วิชา ความถือตัว

วายาม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปริสม
ความเหน้อยมาก (๒) วิริย ความเพียร

๙๑๕. สโรรุเห สตปตต์ สตปตโต ขคนตเร
ฉิทเท ตู ฉิททวนเต จ สุลสิรฺ ตูริยนฺตเร.

สตปตต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ สโรรุห
ดอกบัว

สตปตต ศัพท์ ที่เป็นปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ขคนตร
นกหัวขวาน

สุลสิร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ฉิทท รู
(๒) ฉิททวนต วัตถุอันมีรู (๓) ตูริยนฺต เครื่องดนตรีมีปี่และขลุ่ย
เป็นต้น

๙๑๖. เอกสฺมี สทิสเส สนฺเต สมานํ วาจจลฺลิกํ
อโถ คารวภีตีสฺสุ สํเวเค สมภโม มโต.

สมาน ศัพท์ ที่เป็นวาจจลฺลิกํ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) เอก สิ่งเดียวกัน (๒) สทิส สิ่งเหมือนกัน (๓) สนฺต ความมีอยู่

สมภม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) คารว
ความเคารพ (๒) ภีติ ความกลัว (๓) สํเวค ความสังเวช

๔๑๗. ชุณฺหา จนฺทปฺปายณฺจ ตฺทฺเพตนิสาย จ
วิมานํ เทวตาวาเส สตตฺถมฺมิขรมฺหิ จ.

ชุณฺหา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จนฺทปภา
แสงจันท์ (๒) ตฺทฺเพตนิสา คีนที่มีแสงจันท์

วิมาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เทวตาวาส
เทววิมาน (๒) สตตฺถมฺมิขร เรือนที่มี ๗ ชั้น

๔๑๘. มาเส เขมฺมฺโจติวุทฺธาติป- ปสฺตฺถสฺส จ ตีสุ โส
ธมฺเม จ มงฺคเล เสยโย โส ปสฺตฺถตฺตเร ตีสุ.

เขมฺมฺ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ มาส เดือน ๗

เขมฺมฺ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อติวุทฺธ ผู้อาวุโสกว่า (๒) อติปสฺตฺถ ประเสริฐยิ่ง

เสยโย ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ธมฺม โลกุตตรธรรม ๙ (๒) มงฺคล มงคล

เสยโย ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปสฺตฺถตฺตเร บุคคล
ผู้นำสรรเสริญกว่า

๔๑๙. อาทิจฺจาทิมฺหิ คหณ นินฺนธฺ จ ฆเร คโห
กาโจ ตฺ มตฺติกาเกเท สิฏฺกายํ นยฺนํมเย.

คห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อาทิจฺจาติ
ดาวนพเคราะห์มีดวงอาทิตย์เป็นต้น (๒) คหณ การถือเอา
(๓) นินฺนธฺ การข่มขี่ (๔) ฆร เรือน

กาจ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) มตติกาเภท
เครื่องปั้นดินเผาหรือเครื่องแก้ว (๒) สิกกา สาแทรก (๓) นยนาบย
โรคตาต้อ

๙๒๐. ตีสุ คามณิ เสฏฐสมิ อธิเป คามเชฏฐเก
พิมพ์ ตุ ปฏิพิมเพ จ มณฑลเ พิมพิกาผล.

คามณิ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) เสฏฐ ความประเสริฐ (๒) อธิป ผู้เป็นใหญ่ (๓) คามเชฏฐก
ผู้ใหญ่บ้าน

พิมพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปฏิพิมพ
รูปเหมือน (๒) มณฑล วงจันทร์ (๓) พิมพิกาผล ผลตำลึง

๙๒๑. ภาชนาธิปริกขารเ ภณห์ มุลธเนปี จ
มคโค ตวริยมคเค จ สมมาทิฏฐาติเก ปเถ.

ภณท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภาชนาธิ
ปริกขาร เครื่องใช้มีภาชนะเป็นต้น (๒) มุลธน ต้นทุ่น

มคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สมมาทิฏฐาติก
อริยมคค อริยมรรคมีสัมมาทิฐิเป็นต้น (๒) ปถ ทาง

๙๒๒. สมา วสเส สโม เขต- สนตีสุ โส นิเภา ติสุ
จาเปตวิสสาสมุสนโน อิสสาโส เขปภมทิ จ.

สมา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ วสส ปี

สม ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) เขต ความลำบาก (๒) สนธิ ความสงบ

สม ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ นิก ความเหมือนกัน

อิสสาส ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ จาป ธนุ

อิสสาส ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ อสุเขป

นายขมังธนู

๔๒๓. พาโล ตีสวาทิวสา สมงคินิ อปณจิตเต

รตตํ ตุ โสณิตเต ตมพา- นรตตรณชิตเต ติสฺสุ.

พาล ศัพท์ เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) อาทิวสาสมงคิ เตกปฐมวัย (๒) อปณจิตต คนพาล

รตต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ โสณิต เลือด

รตต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) ตมพ สีแดง (๒) อนรตต ผู้มีความกำหนัด (๓) รณชิต สิ่งที่ถูกข่ม

๔๒๔. ตเจ กาเย จ ตนวิตถิ ติสวปะเป วิรเพ กิเส

อตุเกเท ตุ สิสโร หิเม โส สิตเล ติสฺสุ.

ตनु ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) ตจ หนึ่ง (๒) กาย ร่างกาย

ตनु ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) อปป ความน้อย (๒) วิรพ ความห่าง (๓) กิส ความพอม

สิสิโร ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) อตุเกท ฤดูหนาว (๒) หิม หิมะ (๓) สิตล ความเย็น

๙๒๕. สกฺขรา คฺพฺเกว เจ กถเลปิ จ ทิสฺสตี
อนุคฺคเห ตฺ สงฺเขเป คหณเ สงฺคโห มโต.

สกฺขรา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คฺพฺเกว
น้ำตาลกรวด (๒) กถล ก้อนกรวด

สงฺคห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อนุคฺคห
การช่วยเหลือ (๒) สงฺเขเป การย่อ (๓) คหณ การถือเอา

๙๒๖. ทกฺเข จ ติชิณเ พยตฺเต โรคมุตฺเต ปฏฺตติสฺสุ
ราชา ตฺ ขตฺติเย วุตฺโต นรนาเถ ปฏฺมहि จ.

ปฏฺ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) ทกฺข ผู้หลักแหลม (๒) ติชิณ ความคม (๓) พยตฺต ผู้ฉลาด
(๔) โรคมุตฺต ผู้ปราศจากโรค

ราช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ขตฺติย กษัตริย์
(๒) นรนาถ พระเจ้าแผ่นดิน (๓) ปฏฺ ผู้เป็นใหญ่

๙๒๗. ขลณฺจ ธณฺณกรณเ กกฺเก นีเจ ชโล ภเว
อถฺปปาเท สมฺทโย สมฺเห ปจฺจเยปิ จ.

ขล ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ธณฺณกรณ ลานนวดข้าว (๒) กกฺก ผงสำหรับอาบน้ำ

ขล ศัพท์ ที่เป็นปฺงลึงค์ เป็นไปในอรรถ นิจ คนต่ำทราม

สมฺทโย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อฺปปาถ
การเกิดขึ้น (๒) สมฺท หมู่ (๓) ปจฺจย เหตุ

๔๒๘. พรหมจารี คหฐาโท อสฺสโม จ ตโปเน
ภยงฺกเร ตฺ กจิเน กุโรโร ตีสุ นิตฺตเย.

อสนม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พรหมจารี
คหฐาโท อาศรม ๔ ประเภทมีผู้ประพฤติพรหมจรรย์และคฤหัสถ์
เป็นต้น (๒) ตโปชน นักบวช

กุโร ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ภยงฺกร สิ่งที่ทำให้ความน่ากลัว (๒) กจิเน วัตถุอันหายาบ
(๓) นิตฺตเย ผู้ไม่มีความกรุณา

๔๒๙. กนิญฺโจ กนิโย ตีสุ อตฺยปฺเปตฺติเว ปฺยถ
สีมมฺหิ ลหุ ตํ อิกฺกุจ- นิสฺสาราครุสฺสฺตติสุ.

กนิญจ ศัพท์ **กนิย** ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) อตฺยปฺป ความน้อยเกินไป (๒) อตฺติว ความหนุ่มกว่า

ลหุ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ สีม ความเร็ว

ลหุ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) อิกฺกุจ สิ่งน่าปรารถนา (๒) นิสฺสารา ความไม่มีแก่นสาร (๓) อครุ
ความเบา (๔) สฺสฺตติ การล้นไหล

๔๓๐. อธโร ตีสุวโห ทิเน ปุเม ทนตจฺจนฺเต ปฺยถ
สุสฺสฺสา โสตุมิจฺฉาย ปาริจฺจิยาบฺปิ จ.

อธ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อโห ข้างล่าง (๒) ทิเน ต่ำ

อธ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ทนฺตจฉท
ริมฝีปาก

สสุสสา ศัพท์ เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โสตุมิจฉา การตั้งใจฟัง (๒) ปาริจริยา การปรนนิบัติ

๙๓๑. หตฺโถ ปาณิมหิ รตเน คณเ โสณฺหยา ย ฆนตเร
อวาภา อูทปาเน จ กุโป กุมภะ จ ทิสฺสติ.

หตฺถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ปาณิ มือ
(๒) รตน ศอก (๓) คณ หมู่ (๔) โสณฺหา งวงช้าง (๕) ฆนตร ดาวหัตถะ
กุป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อวาภา หลุม
(๒) อูทปาเน บ่อน้ำ (๓) กุมภ เสากระโถงเรือ

๙๓๒. อาโท ปธานะ ปรมํ ปมุขยจ ติลิงคิกํ
วชฺชเภเต จ วิตตํ ตํ วิตถาเร ติลิงคิกํ.

ปรม ศัพท์ **ปมุข** ศัพท์ เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) อาทิ ตอนแรก (๒) ปธาน ความเป็นประธาน

วิตต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ วชฺชเภท
กลองอันมีหนังหุ้มสองหน้า

วิตต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ วิตถาร การแผ่ไป

๙๓๓. สาโร พลล ธิรฺเส จ อุตตเม โส ติลิงคิกโ
ภาโร ตุ ขนฺธการาโท ทวิสทสฺสเป จ.

สาร ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) พล กำลัง (๒) ถิริส แก่นสาร

สาร ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ อุดม ความ
ประเสริฐ

การ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขนธการาภิ
การะที่ต้องแบกไปด้วยบ่าเป็นต้น (๒) ทวิสหสสปล สองพันตำลึง

๔๓๔. มนุทิเร โรคเภาเท จ ขโย อปจยมहि จ
วาโพ ตุ สปปเท สปปเป กุรุเร โส ติลิงคิโก.

ขย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) มนุทริ บ้าน
(๒) โรคเภา โรคพอมแห้ง (๓) อปจย ความหมดสิ้นไป

วาท ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) สปปท สัตว์ร้าย (๒) สปป ฐ (๓) กุรุร ผู้หยาบช้า

๔๓๕. สาโล สขชททุเม รุกฺเข สาลา เคเห จ ทิสสติ
โสเต ตุ สวาน วุตติ ยชเน สุตติยมิ จ.

สาธ ศัพท์ เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สขชทุม ต้นรัง (๒) รุกฺข ต้นไม้ทั่วไป

สาลา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ เคเห อาคาร

สวาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โสธ หู
(๒) ยชน การบูชา (๓) สุตติ การฟัง

๙๓๖. ตีสุ เปโต พรโต จ มเต จ เปตโยนิเซ
ขยาเต ตุ ภูมิเจ วิญญาเต ปตติ วาจจลึงคิกิ.

เปต ศัพท์ และ **ปรต** ศัพท์ เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) มต คนตาย (๒) เปตโยนิช เปรต

ปตติ ศัพท์ เป็นวาจจลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ขยาต ความปรากฏ (๒) ภูมิเจ ความเบิกบานใจ (๓) วิญญาต
สิ่งที่ถูกรู้

๙๓๗. อธิปฺปาเย จ อาธारे อาสโย กลิตฺโต จ
ปตฺติ ปกุเข ทเล ปตฺโต ภาชนะ โส คเต ติสฺ.

อาสย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อธิปฺปาย
อัยาศัย (๒) อาธาร ที่อาศัย

ปตต ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปกุข ปิกนก (๒) ทล ใต้ม้า

ปตฺต ศัพท์ ที่เป็นปฺงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ภาชนะ ภาชนะ
ปตฺต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ คต สถานที่ที่
ถูกถึงหรือผู้ถึง

๙๓๘. กุสเล สุกตํ สุมฺมชฺ- กเต จ สุกโต ติสฺ
ตปสฺสี ตวนฺนํปายา- รเห วุตฺโต ตโปธเน.

สุกต ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสลึงค์ เป็นไปในอรรถ กุศล กุศล

สุกต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สุกตฺ สุกตฺ สิ่งที
กระทำแล้วเป็นอย่างดี

ตปสฺส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนุกมฺปารห
ทุกขิตสฺสํ (๒) ตโปธน นกบวช

๔๓๙. ติสฺ สุราทิลอสฺมี โสณฺโฑ หตฺถิกเร ทฺวิส
อสฺสาทเน ตฺ รสน ชิวหาณฺจ ธนฺมฺหิ จ.

โสณฺท ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สุราทิล
นกลฺงสุราเป็นต้น

โสณฺท ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์และอิตฺถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ
หตฺถิกร งวซ้าง

รสน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อสฺสาทน
ความเบาใจ (๒) ชิวหา ลิน (๓) ธนฺ เสียง

๔๔๐. ปณฺโฑ ติสฺ มธฺเร อุตฺตเม วิหิตे ปยถ
อณฺชเส วิชฺชายณฺจ ปนฺติยํ วิถิ นาริยํ.

ปณฺติ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) มธฺร ความหวาน (๒) อุตฺตม ความประเสริฐ (๓) วิหิต สิ่งทีจัดแจง
แล้ว

วิถิ ศัพท์ เป็นอิตฺถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) อณฺชส ทาง (๒) วิชฺชา ถนน (๓) ปนฺติ แถว

๙๔๑. ปาปสมิ คคเน ทุกเข พยสเน อฆมุจเจเต
สมุเห ปฏลั เนตต- โรเค วุตตัม ฉทิมหิ จ.

อฆ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) คคน ท้องฟ้า (๓) ทุกข ความทุกข์ (๔) พยสน ความเสื่อม
ปฏล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สมุห หมู
(๒) เนตตโรค โรคตาต้อ (๓) ฉทิ หลังกา

๙๔๒. สนธิ สงฆฏฏเน วุตโต สนธิตถิ ปฏิสนธิยัม
สตุตถนัม ปูรณเ เสฏฺฐเจ- ติสนเต สตุตโหม ติสฺ.

สนธิ ศัพท์ ที่เป็นบุคลิกลิงค์ เป็นไปในอรรถ สงฆฏฏน การเพื่อม
สนธิ ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปฏิสนธิ ปฏิสนธิ
สตุตถ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) สตุตปุรณ ที่ ๗ (๒) เสฏฺฐ ความประเสริฐ (๓) อติสนต ความสงบ
อย่างยิ่ง

๙๔๓. โอชา ตุ ยาปนายณจ โอโช ทิตติ พลเสสุ จ
อโถ นิสามนัม วุตตัม ทสฺสเน สวเนปิ จ.

โอชา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ยาปนา อาหาร
ที่ซึมซาบเข้าไปเลี้ยงร่างกาย

โอช ศัพท์ ที่เป็นบุคลิกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ทิตติ ความรุ่งเรือง (๒) พล กำลังกาย

นิสามน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทสฺสน
การเห็น (๒) สวณ การฟัง

๙๔๔. ศพโพ กุจฉินฺนุสสตะเต จ กุจฉิ โอวารเกสุ จ
ขณฺฑเน ตวปทานญจ อิตฺตฺวตฺเต จ กมฺมนิ.

คพภ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) กุฉินิฏฐตต
สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์ (๒) กุฉิ ท้อง (๓) โอวรก ห้อง

อพทาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขณทนการตัด (๒) อิติวุตตกมม กรรมทั้งดีและไม่ดีที่กล่าวว่าเราทำมาแล้วอย่างนี้

๙๔๕. จิตตเก รุกขเมเท จ ติลโก ติลกาพเก
 สีลาโท ปฏิปัตติธึ โพเธ ปตฺติ ปวตฺติสุ.

ติลก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) จิตตก รอยเงาที่หน้าผาก (๒) รุกขเภท ต้นหมากหอมควาย (๓) ติลกาพิก ไผ่ ปาน หรือรอยต่างดำ

ปฏิบัติการ ศัพท์ เป็นอิตีลิ่งค์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ
(๑) สีสานี ศิลเป็นต้น (๒) โพธิ ความรู้ (๓) ปตติ การถึง (๔) ปวตติ
ความเป็นไป

๙๔๖. อสุเมหิ จ พลเ ปาโณ สตุเต หทยคานิล
 ฉนโท วเส อธิปฺปาเย เวเทจฉานุภูฏฐาทิส.

ปาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อายุ ชีวิต (๒) พล กำลัง (๓) สัตต สัตว์ (๔) หทยคานิล ลมหายใจเข้าออก

ฉนท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) วส อำนาจ
(๒) อธิปาย ความพอใจ (๓) เวท พระเวท (๔) อิจฉา ความต้องการ
(๕) อนุญญาทิ อนุญญาฉันท์เป็นต้น

๙๔๗. กาโมฆาโท สมุหสมิ โโอโฆ เวเค ชลสฺส จ
กपालํ สิริสฏฺฐิมหิ ฆฎฺฐาทิ สกเลปิ จ.

โอฆ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) กาโมฆาทิ
กาโมฆะเป็นต้น (๒) สมุห หมู่ (๓) ชลเวค กระแสน้ำ

กपाल ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สิริสฏฺฐิ
กะโหลกศีรษะ (๒) ฆฎฺฐาติสกล เศษวัสดุมีหม้อเป็นต้น

๙๔๘. เวณฺวาทิสายาชาลสมิ ลคฺคเกเส ฆฎฺฐาลเย
สรณํ ตุ วธเ เคเห รกฺขิตสมฺมิจ รกฺขณเ.

ฆฎฺฐา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เวณฺวาทิสายาชาล
เชิงที่ทำด้วยไม้ไผ่เป็นต้น (๒) ลคฺคเกส ขมวดผมของฤๅษี (๓) อาลย
ตัณหา

สรณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) วธ การฆ่า
(๒) เคเห ที่อาศัย (๓) รกฺขิต สิ่งปกป้องคุ้มครอง (๔) รกฺขณ การรักษา
คุ้มครอง

๙๔๙. ถิยํ กนฺตา ปิเย กนฺโต มนฺญญเ โส ติลิงฺโก
ควกฺเข ตุ สมฺมเห จ ชาลํ มจฺฉาทิพฺพนฺเ.

กนตา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ ผู้หญิง

กนต ศัพท์ ที่เป็นบุณกนโท เป็นไปในอรรถ ปิย สามิ

กนต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ มนุญญ
ความน่าชอบใจ

ขาล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อกข ข่ายญาณ
(๒) สมุห หมู (๓) มจฉาทิพนธ ตาข่ายดักปลาเป็นต้น

๔๕๐. ปุจฉาย ครอบหยาจ- นียเม ก็ ติลลิกิ
สสทเธ ตีส นีวาเป สทธี สทธา จ ปจเจ.

ก็ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ปุจฉา คำถาม (๒) ครหา การตำหนิ (๓) อนิยม ความไม่แน่นอน
สทธี ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สสทธี ผู้มีศรัทธา
สทธี ศัพท์ ที่เป็นบุณกนโท เป็นไปในอรรถ นีวาป ทานที่
อุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

สทธา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปจเจ ศรัทธา

๔๕๑. พีช เหตุุมหิ อฏฐิสุมิ องคชาเต จ ทิสสตี
ปุพโพ ปุเยคโคโต อาโท โส ทิสาทิ ติลลิกิโก.

พีช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เหตุ เหตุ
(๒) อฏฐิ เมล็ดพีช (๓) องคชาต องคชาต

ปุพพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปุย น้ำหนอง
(๒) อคโคโต เบื้องหน้า (๓) อาทิ ตอนแรก

ปุพพ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ทิสาทิ ทิศเป็นต้น

ฉายา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อาตปาภาว
 รมเง (๒) ปฏิพิพ รูปเหมือน (๓) ปภา รัศมี

๔๕๕. คิมเห ฆมโม นิทาโฆ จ อุนฺเห เสทฺทเล ปโยถ
 กปฺปนํ กนฺตเน วุตฺตํ วิกปฺเป สฺซชฺเชตฺถิยํ.

ฆมม ศัพท์ **นิทาฆ** ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) คิมห ฤดูร้อน (๒) อุนฺห ความร้อน (๓) เสทฺทล เหนือ
กปฺปน ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ กนฺตน
การตัด

กปฺปนา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) วิกปฺป ความคิดต่าง ๆ (๒) สฺซชฺชน การตระเตรียม

๔๕๖. อังโค เทเส วปฺมหํคํ ตถาวยวเหตุสสุ
 เทวาลเย จ ญฺปสฺมี เจตฺติยํ เจตฺติยทฺทเม.

อังค ศัพท์ ที่เป็นปฺงลึงค์ เป็นไปในอรรถ เทส แคว้นอังคะ
อังค ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) วปฺ ร้างกาย (๒) อวยว อวัยวะ (๓) เหตุ เหตุ
เจตฺติย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เทวาลย
เทวาลัย (๒) ญฺป สญฺป (๓) เจตฺติยทฺทม ต้นไม้ที่คนสักการบูชา

๔๕๗. สฺซชฺชนํ สารุปฺริเส สฺซชฺชนํ กปฺปเนถ จ
 สฺสปินํ สฺสปเน สุตฺต- วิญญาเณ ตมนิตฺติยํ.

สฺซชฺชน ศัพท์ ที่เป็นปฺงลึงค์ เป็นไปในอรรถ สารุปฺริส คนดี
สฺซชฺชน ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ กปฺปน
การตระเตรียม

สุบิน ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ สุบิน การนอนหลับ

สุบิน ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ
สุดตวิญญาน ความฝัน

๙๕๘. ปจฺจกฺเข สนฺนิธานเ จ สนฺนิธิ ปริกิตฺติโต
 ภฺยโย พหุตรตเถ โส ปุนรตเถพฺยํ ภเว.

สนฺนิธิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปจฺจกฺข
เห็นต่อหน้า (๒) สนฺนิธาน ความใกล้เคียง

ภฺยโย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ พหุตรตถ มากยิ่ง

ภฺยโย ศัพท์ ที่เป็นนิบาต เป็นไปในอรรถ ปุนรตถ อรรถ
คืออีก

๙๕๙. วิสฺลิตฺตสเร ทิทฺโธทิทฺโธ ลิตฺเต ตฺลึงฺคิโก
 วาเส ธูมาทิสงฺขารเ- อิวาโส สมปฺปฺยจฺจนเ.

ทิทฺธ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ วิสฺลิตฺตส
ลูกศรอาบยาพิษ

ทิทฺธ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ลิตฺต สิ่งที่ถูกทำ

อิวาโส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วาส การอยู่
(๒) ธูปาทิสงฺขาร การอบด้วยของหอมเป็นต้น (๓) สมปฺปฺยจฺจน
การรับ

๙๖๐. วุตโต วิสารโท ตีสุ สุปปคพภะ จ ปณฺหิตเต
อถ สิตถํ มรฺจฺจนฺนิฏฺเฐ วุตตํ โอทนสมภเว.

วิสารท ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สุปปคพภะ ผู้องอาจ (๒) ปณฺหิตต บัณฑิต

สิตถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มรฺจฺจนฺนิฏฺฐ
ข้าฝั่ม (๒) โอทนสมภว เมล็ดข้าวที่ถูกทิ้ง

๙๖๑. ทฺรเว วณฺเณ รสภเท กสาลโย สุรภิมฺหิ จ
อโถ อุกฺคมนํ วุตตํ อูปตตฺตฺทฺธคตฺตีสุ จ.

กสาลโย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ทฺรเว ยางไม้
(๒) วณฺณ สี (๓) รสภเท รสผาด (๔) สุรภิ กลิ่นหอม

อูกฺคมน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อูปตตติ
การเกิดขึ้น (๒) อฺทฺธคตติ การขึ้นสู่ข้างบน

๙๖๒. ลฺล
ปวาลโห ตวมฺพุ เวเค จ สนฺทิสฺสตี ปวตฺตติยํ.

ผรฺส ศัพท์ เป็นวาจาลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ลฺลฺล ความหยาบ (๒) นิลฺลฺลฺลฺลฺลฺล คำพูดหยาบคาย

ปวาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อมฺพุเวค
กระแสน้ำ (๒) ปวตฺตติ ความเป็นไป

๙๖๓. นิสฺสเย ตปฺปเร อิกฺกฺเก ปฺรายนปํ ทิสฺสุ
กฺวเจ วารวณฺเณ จ นิมฺโมเกปิ จ กณฺจโก.

ปรายณ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) นิสสย ที่อาศัย (๒) ตปปร ประธาน (๓) อัญจ สำนักรรณ
กณจุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) กว
เสื่อเกราะ (๒) วารวณ โล่ (๓) นิมโมก คราบง

๙๖๔. โลหเภท มตฺ ตมพํ ตมโพ รตเต ติลิงคิโก
 ตีสุ ตววสีตํ ภาเต อวสานคเต มตฺ.

ตมพ ศัพท์ ที่เพ็ญนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ โลหเภท
ทองแดง

ตมพ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ รตต สีแดง
อวลิต ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ภาต สิ่งที่ถูกรู้ (๒) อวสานคต การถึงที่สุด

๙๖๕. โพธเน จ ปทานे ज วิญญेय्यं ปฏิपाथनं
 सेले निखलतेसे ज तेवतासु मरुति.

ปฏิปาถน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โพธน
การรู้ (๒) ปทาน การให้

มรุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เสล ภูเขาหิน
(๒) นิขลเทศ ทะเลทราย (๓) เทวตา เทวดา

๙๖๖. สตถํ आयुचकनेसु โลहे स्तถे ज सद्यजे
 ชีविकायं विवरणे वत्तने वृत्ति नारियं.

สตถุ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) อายุธ อวฐ (๒) คนธ คัมภีร์ (๓) โลห เหล็ก

สตถุ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ สณจย หมู

วตุติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) ชีวิกา การเลี้ยงชีพ (๒) วิวรรณ การขยายความ (๓) วตฺตน
ความเป็นไป

๙๖๗. วีริเย สุรภาเว จ

กถียติ ปรกุกโม

อถ กมฺพุ มโต สงฺเข

สุวณฺเณ วลเยปี จ.

ปรกุกม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วีริย

ความเพียร (๒) สุรภาว ความเป็นผู้กล้าหาญ

กมฺพุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สงฺข หอยสังข์

(๒) สุวณฺณ ทองคำ (๓) วลย กำไลข้อมือ

๙๖๘. สโร กณฺเฑ อการาโท

สทฺเท วาปีมฺหิณฺติถิย

ทฺพฺสเส ตฺธิณฺเ ติสฺ

คทฺรเณ กกเจ ชโร.

สโร ศัพท์ เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ

๔ อย่าง คือ (๑) กณฺฑ ลูกศร (๒) อการาติ สระ อ เป็นต้น
(๓) สทฺท เสียง (๔) วาปี สระน้ำ

ทฺพฺส ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) ทฺพฺสส สัมผัสหยาบกระด้าง (๒) ตฺธิณฺ ความคม

คทฺรเ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) คทฺรเ ลา (๒) กกเจ เลื่อย

๙๖๙. สุรายุพทเว กามา- สวาทิมหิ จ อาสโว
 เทเห วุตโต รงเค จ จตุโรปธิสูปธิ.

อาสว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สุรา เหล้า
(๒) อุปททว ความจัญไร (๓) กามาสวาทิก กามาสวะเป็นต้น

อุปธิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) เทพ กาย
(๒) รงค ลัทธิ (๓) จตุโรปธิ อุปธิ ๔ อย่าง

๙๗๐. วตถุตตํ การณ ทพเพ ภูเกท รตนตตये
 ยกุโข เทเว มหาราเซ กุเวรานุจเร นเร.

วตถุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ
(๒) ทพพ วัตถุ (๓) ภูเกท สนวน (๔) รตนตตย พระรัตนตรัย

ยกุข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) เทว เทวดา
(๒) มหาราช ท้าวสักกะและท้าวมหาราชทั้ง ๔ (๓) กุเวร ท้าวเวสสุวรรณ
(๔) อนุจร ยักษ์ผู้เป็นบริวารของท้าวเวสสุวรรณ (๕) นร สัตว์

๙๗๑. ทารุกุขนธ ปิจิกายํ อาปณ ปิจมาสเน
 ปริวารे परिखाโร สมภาเร จ วิภูสเน.

ปิจ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) ทารุกุขนธ
ท่อนไม้ (๒) ปิจิกา แก้ว (๓) อาปณ ตลาด (๔) อาสน ที่นั่ง

ปริกขาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) บริวาร
บริวาร (๒) สมภาร เครื่องใช้สอย (๓) วิภูสณ เครื่องประดับ

๙๗๒. โวหารสุมิถจ ฐปนเ ปญตตติฏฐิ ปกาสนเ
 ปฏิกานํ ตุ ปญญายํ อပ္ภจติคิราย จ.

ปณฺณตฺติ ศัพท์ เป็นอิติถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โวหาร ข้อบัญญัติ (๒) รตน การปลูต (๓) ปกาสน การแสดง

ปฏิกฺขณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปณฺณตฺติ ปญญา (๒) อุปฏฺจิตฺติรา คำพูดอันเกิดขึ้น

๔๗๓. วจนาวยเว มุเล กิติโต เหตุ การณ
อูทเร ตฺตภา ปาจา- นลสฺมี คหณีตุถิยํ.

เหตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วจนาวาย เหตุ
 ทำให้มีคำพูดมีปฏิกฤษาเป็นต้น (๒) มูล เหตุ (๓) การณ เหตุทั่วไป
คหณิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
 (๑) อหฺร ท้อง (๒) ปาจนล ไฟเผาอาหารให้ย่อย

๙๗๔. ปิโย ภตฺตริ ชายายํ ปิยา อิกฺกฺเก ปิโย ติสฺสุ
 ยมฺราเช ตํ ยุกฺเพ สํเยมํ จ ยโม ภเว.

ปิย ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ฆตตุ สามี
 ปิยา ศัพท์ เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ชายา ภรรยา
 ปิย ศัพท์ ในลึงค์ทั้ง ๓ เป็นไปในอรรถ อัญญ สิ่งน่าปรารถนา
 ยม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ยมราช ยมราช
 (๒) ยุคห คุ (๓) สยัม การสำรวจ

(๑) มนุษย์ ความน่ายินดี (๒) ปวง ความสะอาด

๔๗๘. รุกโข ทุมมहि ผรุสา- สนิทเธสุ จ โส ติสฺ
 อุปตติยฺ ตฺ เหตุมहि สงเค สุกเก จ สมภโว.

รุกข ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ทุม ต้นไม้

รุกข ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) ผรุส วัตถุอันหยาบ (๒) สนิท วัตถุอันแข็งกระด้าง

สมภว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อุปตติ
การเกิดขึ้น (๒) เหตุ เหตุ (๓) สงค ความติดขัด (๔) สุกก น้ำอสุจิ

๔๗๙. นิमितฺตํ การณ วุตตํ องคชาเต จ ลยฉเน
 อาทิ สีมปากาเรสุ สมเปวยเว มโต.

นิमित ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ

(๒) องคชาต องคชาต (๓) ลยฉน รอยตรา

อาทิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) สีม ขอบเขต

(๒) ปการ ประการ (๓) สมเป ที่ใกล้ (๔) อวยว ส่วนต่าง ๆ

๔๘๐. เวเท จ มนฺตเน มนฺโต มนฺตา ปถณายมุจฺเจเต
 อนโย พยสเน เจว สนนฺทิสฺสตี วิปตฺติยํ.

มนต ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) เวท พระเวท (๒) มนฺตน การปริกษา

มนตา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปถณา ปัญญา

อนย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่างคือ (๑) พยสน

ความเสียหาย (๒) วิปตติ ความเสื่อม

๙๘๑. อรุโณ รสีเกเท จา- พยตตราเค จ โลหิตะ
อนุพนโธ ตุ ปกตา- นิวตเต นสสนกฺขเร.

อรุณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) รสีเกท แสงอรุณ
ยามเช้า (๒) อพยตตราเค สีแดงระเรื่อ (๓) โลหิต สีแดง

อนุพนธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปกตานิวตต
การไม่กลับจากสภาพปกติ (๒) นสสนกฺขร อนุพันธปัจจัยที่ถูกกลับไป

๙๘๒. อวตาโรตรณเณ ติตถสมิ วิวเร ปยถ
อากาโร การณ วุตโต สณฺชาเน อิงฺคิตฺปิ จ.

อวตาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อวตรณ
การข้าม (๒) ติตถ ทำน้ำ (๓) วิวร ช่อง

อาการ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ
(๒) สณฺชาเน ทรวตฺทง (๓) อิงฺคิต กิริยาอาการ

๙๘๓. สฺพุทฺติตฺถิตนเย ขตฺตา อุกฺโค ติพฺพมฺหิ โส ติสฺสุ
ปธานํ ตุ มหามตฺเต ปกตฺยคฺคธิตฺติสฺสุ จ.

อุคฺค ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ขตตสฺพุทฺติตฺถิตนย
ลูกที่เกิดจากชายวรรณะกษัตริย์กับหญิงวรรณะศูทร

อุคฺค ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ติพฺพ ความดูร้าย

ปธาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) มหามตต
มหาอำมาตย์ (๒) ปกติ ความเป็นปกติ (๓) อุกฺค ความประเสริฐ
(๔) ธิติ ความเพียร

๔๘๔. กลลฺ ปภาเตนิโรค- สชชทกฺเขสุ ตีสุ ตํ
กุหนา กุญฺจริยา ยํ กุหนโน กุหนเก ตีสุ.

กลล ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปภาต เวลา
ไกลรุ่ง

กลล ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) นิโรค ผู้สบาย (๒) สชช การตระเตรียม (๓) ทกฺษ ผู้ฉลาด

กุหนา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ กุญฺจริยา
ความคดโกง

กุหน ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ กุหนก คนโกหก

๔๘๕. กโปโต ปกฺขิเมเท จ ทิฏฺฐโจ ปาราวเตจ จ
สารโท สรทพฺภูเต อปคพฺเภ มโต ตีสุ.

กโปต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปกฺขิเมท
นกเขา (๒) ปาราวต นกพิราบ

สารท ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สรทพฺภูต สิ่งที่เกิดในฤดูใบไม้ผลิ (๒) อปคพฺภ ผู้ไม่กล้าตัดสินใจ

๔๘๖. ตีสุ ขเร จ กจิเน กกฺกโส สาหสปีเย
อการิเย ตุ คฺยุหฺงเค จิเร โกปินมฺจุเจเต.

กกฺกส ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ขร ความหยาบคาย (๒) กจิณ วัตถุอันแข็ง (๓) สาหสปีเย
ผู้ชอบทำกรรมอันผลุนผลัน

โกป็น ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อการิย กรรม
อันไม่ควรทำ (๒) คุษงค อกซาท (๓) จีร ฝ้าปิตอวัยวะลัษ

๙๘๗. มิคเกเท ปฎากาย โมเจ จ กทลิตถิย
ทกขินา ทานเกทสมิ วามโตถณมทิ ทกขิโน.

กทลิต ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) มิคเกท ซะมด (๒) ปฎากา ธงฝ้า (๓) โมเจ ต้นกล้วย

ทกขินา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ทานเกท
ทานพิเศษ

ทกขิน ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ วามอถณ
ข้างขวา

๙๘๘. ทุตียา ภริยายถจ ทวินัน ปูรณิยัม มตา
อถุปาเท สียา ธุม- เกตุ เวสสานเรปี จ.

ทุตียา ศัพท์ มีความหมาย ๒ อย่าง คือ (๑) ภริยา ภรรยา
(๒) ทวิปูรณิ ที่ ๒

ธุมเกตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ออุปาท
ดาวหาง (๒) เวสสานร ไฟ

๙๘๙. ฆวนิคคฺมนเน ยานะ ทวาเร นิสฺสรณํ สียา
นียามโก โปตวาเท ติลิงโค โส นินฺนตริ.

นิสฺสรณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ฆวนิคคฺมน
การออกไปจากภพ (๒) ยาน การไป (๓) ทวาร ประตู

นิยามก ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โปตวาห คนถือท้ายเรือ (๒) นิยนต์ คนขับรถ

๙๙๐. อปวคฺเค วินาเส จ นิโรธโรธเน ปยุถ
 ภาเย ปฏิกมฺย วุตตํ ติลิงคํ ตํ ภยํกร.

นិโรธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อปวคค
พระนิพพาน (๒) วินาส ความพินาศ (๓) โรธชน ความดับ

ปฏิกาย ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ภา
ความน่ากลัว

ปฏิกาย ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ภายหลัง สิ่งที่ทำให้กลัว

๙๕๑. ปิฎกั ภาษาเน วุตตํ ตเถว ปริยตติยํ
 ขราสีถิลจम्मสมึ อุทรวงเค มตา วลี.

ปิฎก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภาชน ตะกร้า
(๒) ปริยตติ พระไตรปิฎก

วลี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชราสถิตถมม
หนึ่งหย่อนเพราะความชรา (๒) อหรงค รอยย่นที่หนังท้อง

๙๙๒. ภินันท์ วิหาริตตญาณสุมีย์ นิสสิเต วาจจุลึงคิกัม
 อุปชาเป มโต เกโท วิเสเส จ วิถารณ.

ภินน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วิหาริต
สิ่งถูกทำลาย (๒) อณู สิ่งอื่น (๓) นิสสิต สิ่งอาศัย

๙๙๕. ภูชนดิสุ ขมาโยเคย หิตะ สกเก ขโม ติสสุ
อทโธ ภาเค ปเถ กาเล เอกัสสทโธพพายํ ภเว
อโธ กรีสํ วจจสมี วจจเต จตรมพณ.

ขมา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ภู แผ่นดิน (๒) ขนติ ความอดทน (๓) โยคย ความสมควร

ขม ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) หิต ความเกื้อกูล (๒) สกก ความสามารถ

อทฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ภาค ครึ่งส่วน
(๒) ปล หนทาง (๓) กาล กาลเวลา

อทฐา ศัพท์ ที่เป็นนิบาต เป็นไปในอรรถ เอกัส ความ
แน่นแท้

กฤษ ศัพท์ อรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วจจ อัจฉริยะ (๒) จตุรมพณ
ขนาด ๔ อัมพะณะ

๙๙๖. อุตโธสธโคเสฏฐะ-
เสตุสมี ตนติปนตีสู

สูสภ วิสยภูจีย
นาริย ปาฬิ กถเตเต.

อุสภ ศัพท์ ที่เป้นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) โธสธ สมุนไพโร ชื่อว่าอุสภะ (๒) โค โคถิก (๓) เสฏฐ ความประเสริฐ

อุสภ ศัพท์ ที่เป้นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ วิสยภูจิ
ระยะทาง ๒๐ ยัมภู เป็น ๑ อุสภะ

ปาฬิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) เสตุ สะพาน (๒) ตนติ พระไตรปิฎก (๓) ปนติ ลำดับ

๙๙๗. กโฏ ขเยตถินิมิตเต
มหิย ชคตี วุตตา

กิลณเช โส กเต ติสู
มนทราลินทวตถุมหิ.

กฎ ศัพท์ ที่เป็นปungling เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ขย ความชนะ (๒) อิตถินิมิตต นิमितของผู้นิยง (๓) กิลย
เสื่ออำพัน

กฎ ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ กต กระทำแล้ว
 ขคติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มหิ แผ่นดิน
 (๒) มนทิลาลินทวตถ พื้นที่ระเบียงเรือน

๙๔๘. วิตกฺเก มถิตะ ตกโก ตถา สุจิฆเฬ มโต
 สุทสสนํ สกุกปุเร तीसु तं तुत्तहसेदरे.

ตกทุก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วิตกุก ความคิด (๒) มลิต น้ำมันเปรี้ยว (๓) สุกิจผล ผลอินทผลัม

สุทฺธสฺสณ คัพพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็ไนไปในอรรถ สกุกปุร
เมืองสุทฺธสสนะของพระอินทร์

สุทสุสน ศัพท ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรธ ทุกทเสตร
วัตถุอันเห็นได้ง่าย

๙๙๙. ที่ไปบุตรปโปชิต- ปติฏฐา นิพพุตีสุ จ
พทนิสสิตเสเตส ตีสุ ตัมมิเท สิต.

ทีป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อนฺตริป เกาะ
(๒) ปญฺโจต ตะเกียง (๓) ปตฺติญา ที่พึง (๔) นิพฺพตฺติ พระนิพพาน

ลิต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) พุทธนิสสิต การอาศัยวัตถุที่ผูกไว้ (๒) เสต วัตถุสีขาว

ลิต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ มหิต การแย้ม

๑๐๐๐. ถิยํ ปชาปติ ทาเร พรหมเม มาเร สุเร ปุเม
วาสุเทเวนต์เก กณโห โส ปาเป อสิเต ติสฺสุ.

ปชาปติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ทาร ภรรยา
ปชาปติ ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) พรหม พรหม (๒) มาร พญามาร (๓) สूर เทวราชาชื่อว่าปชาปติ
กณ ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) วาสุเทว พระวิษณุ (๒) อนตก พญามาร
กณ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปาป อกุศล (๒) อสิต สีดำ

๑๐๐๑. อุปจาโร อุปภูจाने आसने ओल्लोपने
सगो ओनेते चनपते सागिये सो चमे तिसु.

อุปจาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อุปภูจान
การปรนนิบัติ (๒) อาสนน ที่ไถ่ (๓) อลุลโลปน การยกขึ้นสู่สภาพ
อย่างอื่น คืออุปจารโวหาร
สกก ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อินท พระอินทร์ (๒) ชนปท แคว้นสักกะ (๓) สากิย เจ้าศากยะ
สกก ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

๑๐๐๒. วชฺชเน परिहारो ज सगुकारे जेव रक्खणे
सोतापननातिगे ओके ओरियो तीसु त्विเช पुमे.

บริหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วุชชน
การเว้น (๒) สกการ การทำสักการะ (๓) รกษณ การรักษา

อริย ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โสตาปนนาทิก พระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น (๒) อคค
ความประเสริฐ

อริย ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ทวิช พราหมณ์

๑๐๐๓. สสุโก สสุมาเร จ พาลเก จ อลุปีนิ
 อินทิวร มตฺ นิลุป- ปเล อุทฺทาลปาทเป.

สสุก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สสุमार จระเข้
(๒) พาลก เด็ก (๓) อลุปี ปลาโลมา

อินทิวร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิลุปปล
อุบลเขียว (๒) อุทฺทาลปาทป ราชพฤกษ์

๑๐๐๔. อสโน ปิยเก กณฺเฑ ภกฺขณเ ชปิเนสนํ
 ยุเคธิกาเร วีริเย ปชานเ จานฺติเก จูโร.

อสน ศัพท์ ที่เป็นบุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปิยก ประตู (๒) กณฺฑ ลุกศร

อสน ศัพท์ ที่เป็นบุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ภกฺชน การกิน (๒) ชิปน การทิ้ง

ฐร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๕ อย่าง คือ (๑) ยุค แยก
(๒) อธิการ หน้าที่ (๓) วีริย ความเพียร (๔) ปชาน ประชาน (๕) อนตฺก
ไกล้

๑๐๐๕. กาเพ จ ภกขิต เตสุ ลวิตเต อสีโต ปุเม
ปวารณา ปฏิกุเขเป กถิตาขณေနนาย จ.

อลิต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) กาฬ สีดำ (๒) ภกขิต การกิน

อลิต ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ลวิตเต เคียว
ปวารณา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปฏิกุเขป
การห้าม (๒) อขณสนา การเชื้อเชิญ

๑๐๐๖. อุมมาเร เอสิกตมเก อินทขีโล มโตจ
โปตถกัม มกจิวตเถ คนเถ เลปยาทิกมมนิ.

อินทขีล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุมมาร
ธรณีประตู่ (๒) เอสิกตมก เสากระเนียด

โปตถก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) มกจิวตถ
ผ้าเปลือกไม้ (๒) คนถ คัมภีร์ (๓) เลปยาทิกมม รูปปั้น

๑๐๐๗. ธณลัม สาลยาทิกเก วุตตัม ธณโณ ปุณณวตติตติสุ
ปาณิ หตเถ จ สตเต ภู- สณนหกรณียัม โต.

ธณล ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ สาลยาทิก
ธัญญาตมิข้าวสาลีเป็นต้น

ธณล ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปุณณวตตุ ผู้มีบุญ
ปาณิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) หตถ มือ
(๒) สตต สัตว์ (๓) ภูสณนหกรณิ เกรียง หรือพลั่ว

๑๐๐๘. ตีสู่ ปิตํ หลัทยาเก หมูเจ จ ปายิตะ สียา
พยุโห นิพพิทธรจฉายิ พลนยาเส คณ มโต.

ปิต ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) หลัทยาภ สี่เหลื่อง (๒) หมูจ ยินดี (๓) ปายิต การดื่ม

พยุห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อนิพพิทธร
รจฉายิ ถนอันไม่ทะลุตลอด (๒) พลนยาส การตระเตรียมกองทัพ
(๓) คณ หมู่

๑๐๐๙. โลหิตาติมहि โลเก จ ราโค จ รยชนเน มโต
ปทโร ผลเก ภงเค ปวุททริยมปิจ.

ราก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โลหิตาติ
สี่แดงเป็นต้น (๒) โลภ ตัณหา (๓) รยชน การข้อม

ปทร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ผลก
แผ่นกระดาน (๒) ภงค การแตก (๓) ปวุททริ ซอกหินใหญ่

๑๐๑๐. สิงฆากัม กเสรุสสุ ผละ มคคสมาคเม
พหลายญจ เขพมहि เอพา โทเสพมิริติ.

สิงฆาก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กเสรุผล
ผลกระจับ (๒) มคคสมาคม ชุมทาง

เอพา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ อรรถ ๒ อย่างคือ (๑) พหลาย
ต้นกระวาน (๒) เขพ น้ำลาย

เอพ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ โทส โทษ

๑๐๑๑. อาชาโร จาธิกรณเณ ปตฺตาชาเรลวาลเก
กาโรคเณเท สกกาเร การา ตฺ พนฺณาลเย.

อาชา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อธิกรณ ที่ตั้ง,
สัตตมวิภัตติ (๒) ปตฺตาธาร ที่สำหรับรองรับภาชนะ (๓) อาลวาลก
ร่องน้ำรอบโคนต้นไม้

การ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อคเณท ต้นหมากเม่า (๒) สกกาการ การบูชา

การา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ พนฺณาลย
เรือนจำ

๑๐๑๒. กรกา เมฆปาสาณเณ กรโก กุณฺฑิกาย จ
ปาปเน จ ปทาตีสมี คมนเ ปตฺติ นาริย.

กรกา ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ เมฆปาสาณ
ลูกเห็บ

กรก ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ กุณฺฑิกา คนโท,
หม้อน้ำ

ปตฺติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) ปาปน การถึง (๒) ปทาติ ทหารบก (๓) คมน การไป

๑๐๑๓. ฉิทฺทํ รณฺธยจ วิวร สฺสุเร พุสเนปิ จ
มุตฺตา ตฺ มุตฺติเก มุตฺตํ ปสฺสาเว มุจฺจิเต ติสฺสุ.

ฉิทท ศัพท รนธ ศัพท และ วิวร ศัพท เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) สุสิริ รุ (๒) พุสน โทษ

มุตตา ศัพท เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ มุตติก แก้วมุกดา
มุตต ศัพท ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปัสสาว
ปัสสาวะ

มุตต ศัพท ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ มุจจิต การพัน

๑๐๑๔. นิเสธ วารณ หตถิ- ลิงคหตถิสู วารโณ
ทานิ จาเค มเท สุทเธ ขณฺฑเน ลวเน ขย.

วารณ ศัพท ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ นิเสธ
การห้าม

วารณ ศัพท ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) หตถิลิงค นกหัสติลิงค์ (๒) หตถิ ช้าง

ทาน ศัพท เป็นไปในอรรถ ๖ อย่าง คือ (๑) จาค การให้
(๒) มท น้ำมันช้าง (๓) สุทฺธ ความสะอาด (๔) ขณฺฑน การตัด
(๕) ลวณ การเกี่ยว (๖) ขย ความสิ้นไป

๑๐๑๕. มโนโตเส จ นิพฺพาเน- ตถฺงคเม นิพฺพุตฺติยิ
เนคโม นิคมฺพญเต ตถาปโณปชีวินิ.

นิพพุติ ศัพท เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) มโนโตส ความยินดีแห่งใจ (๒) นิพฺพาน พระนิพฺพาน (๓) อตถฺงคม
ความดับ

เนคม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิคมพฤต
สิ่งที่เกิดในนิคม (๒) อาปนโณปชีวี พอค้ำ

๑๐๑๖. หริตสมิณจ ปณณ เจ ปลาโส กีสุกททุเม
ปกาโส ปากณฺห ติสฺ อโลกลสมิ ปุเม มโต.

ปลาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) หริต สีเขียว
ใบไม้ (๒) ปณณ ใบไม้ (๓) กีสุกททุม ต้นทองกวาว

ปกาส ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปากณ
ความปรากฏ

ปกาส ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ อาโลก แสงสว่าง

๑๐๑๗. ปกุกํ ผลมहि ตํ นาสุม- มุเข ปริณเต ติสฺ
ปิณฺโท อาชีวน เทเห ปิณฺทเน โคพเก มโต.

ปกก ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ผล ผลไม้

ปกก ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) นาสุมฺมุข มีความพินาศเป็นเบื้องหน้า (๒) ปริณต สุกอม

ปิณท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) อาชีวน
การเลี้ยงชีพ (๒) เทเห ร่างกาย (๓) ปิณฺทน การประมวล (๔) โคพก
ก้อนกลม

๑๐๑๘. วฏฺโฏ ปริพฺพเย กมฺมา- ทิเก โส วฏฺฏเล ติสฺ
ปจฺจาหาเร ปฏฺฐาโร ทฺวาเร จ ทฺวารปาลเก.

วณฺณ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) บริพพย ค่าใช้จ่าย (๒) กมมาทิก วัณฺณะทั้ง ๓ มีกัมมวัณฺณะเป็นต้น
วณฺณ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ วณฺณล ความกลม
ปฏฺิหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปจฺจาหาร
การนำกลับ (๒) ทวาร ประตุ (๓) ทวารปาลก คนเฝ้าประตู

๑๐๑๙. นาริยฺ ภีรฺ กถิตา ภีรเก สา ติลิงคิโก
วิกฺกํ คุณฺมตฺตาโท วิกฺกโณ วิกเต ติสฺ.

ภีรฺ ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ นาริ ผู้หญิง
ภีรฺ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ภีรฺก ผู้ขลาด
วิกฺก ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ คุณฺมตฺตาทิสฺ
สิ่งสกปรกมีมูลและคูเป็นต้น
วิกฺก ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ วิกต การ
เปลี่ยนแปลง

๑๐๒๐. วามํ สพฺพมฺหิ ตํ จารุ- วิปริเตสุ ติสฺวถ
สงฺขยาภเท สรพฺเย จ จิหณฺ ลกฺขมฺจุจเต.

วาม ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ สพฺพ ข้างซ้าย
วาม ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) จารุ ความงาม (๒) วิปริต ความวิปริต
ลกฺข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สงฺขยาภท
จำนวนสังขยาชื่อหนึ่งแสน (๒) สรพฺย เป้า (๓) จิหน ร่องรอย

๑๐๒๑. เสนิตถิ สมสิปปินิ คณ จาวลิมปิ
สุธายิ ธูธิยิ จุณโณ จุณณณจ วาสจุณณเก.

เสนิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สมสิปปิคน หมู่ชนผู้มีศิลปะเสมอกัน (๒) อาวลิ แฉว

จุณณ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สุธา ปุนขาว (๒) ธูธิ ฝุ่นหรือผง

จุณณ ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ วาสจุณณก
เครื่องอบ

๑๐๒๒. เขตพเพติปปสเถติ- วุฑเธ เขยยิ ติสูริต
ตกเก ตุ มถิต โหทยา- โลลิต มถิต ติสู.

เขยย ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ
(๑) เขตพพ สิ่งที่ควรชนะ (๒) อติปสตุล ความน่าสรรเสริญยิ่ง
(๓) อติวุฑฐ ความเจริญยิ่ง

มถิต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ตกก เปรียง
มถิต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ อาโลลิต วัตถุ
อันถูกกวาน

๑๐๒๓. อพภูโตจจริเย ติสู ปณ เจวาพภูโต ปุเม
เมจโก ปุจจมูลมทิ กณเหปิ เมจโก ติสู.

อพภูต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ อจจริย
น่าอัศจรรย์

๑๐๒๖. กุณปมฺหิ ฉว เณยโย ลามเก โส ติลิงคิโก
สพฺพสฺมึ สกโล ตีสุ อทฺธมฺหิ ปุริเส สียา.

ฉว ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ กุณฺป ซากศพ
ฉว ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ลามก ความเลวทราม
สกล ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ สพพ ทั้งปวง
สกล ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ อทฺธ ครึ่งส่วน

๑๐๒๗. จนฺทคคาหาทิกเก เจวฺป- ปาโท อุปฺปตฺติยมฺปิจ
ปทุสฺสเน ปโทโส จ กถิตो สํวริมุเข.

อุปฺปาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จนฺทค
คาหาทิก ปรากฏการณฺรํราหุอมจันฺทรํเป็นต้น (๒) อุปฺปตฺติ การเกิดขึ้น
ปโทส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปทุสฺสน
การประทุษร้าย (๒) สํวริมุข เวลาพลบค่ำ

๑๐๒๘. รุธิเร โลหิตํ วุตฺตํ รตฺตมฺหิ โลหิตो ติสฺ
อุตฺตมฺงเค ปุเม มฺหุธา มฺหุโธ มฺหุเห ติลิงฺคิโก.

โลหิต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ รุธิร เลือด
โลหิต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ รตฺต สีแดง
มฺหุธ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ อุตฺตมฺงค ศีรษะ
มฺหุธ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ มฺหุห หลง

๑๐๒๙. รฏฺฐมฺหิ วิชิตํ วุตฺตํ จิตฺเต จ วิชิตो ติสฺ
ปริตฺตํ ตฺว ปริตฺตาณฺเณ ปริตฺโต ติสฺ อุปฺปกเ.

วิชิต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ รฏฺฐ
แวนแคว้น

วิชิต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ชิต ขณะแล้ว
ปริตต ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปริตตาม
เครื่องป้องกัน

ปริตต ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ อปปก นิตนน้อย

๑๐๓๐. กุมภณโท เทวภเท จ ทิสสติ วลลิชาติย
จตุตถิส ปเท ปาโท ปจจนตเสลรัสสุ.

กุมภณท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เทวภท
กุมภณทเทวตา (๒) วลลิชาติ พิกเขียว

ปาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) จตุตถิส
ส่วนที่ ๔ (๒) ปท เท้า (๓) ปจจนตเสล เขิงเขา (๔) รสิ รัศมี

๑๐๓๑. วงโค โลหนตเร วงคา เทเส ปุเม พหุมหิ จ
กมมารภณทภเท จ ขฏเก มฏฺฐิ จ ทวิสสุ.

วงค ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ โลหนตร โลหะ
ประเภทหนึ่ง คือ ทองคำขาว

วงค ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์พหุวจนะ เป็นไปในอรรถ เทส
แคว้นวังคะ

มฏฺฐิ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์และอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ
๒ อย่าง คือ (๑) กมมารภณทภท พังตีเหล็ก (๒) ขฏก กำมือ

๑๐๓๒. อมพนฺ โทณฺยฺ เจกา- ทสโทณุปมาณเก
อธิฏฺฐิตียมาธาเร จาเนธิฏฺฐานมฺจุจเต.

อมพณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โทณิ ทยานาน
(๒) เอกาทสโทณูปมาณก สิ่งของอันมีประมาณ ๑๑ ทยานาน

อธิฏฐาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) อธิฏฐิติ
การตั้งใจมั่น (๒) อาหาร ที่รองรับ (๓) จาน ที่ตั้ง

๑๐๓๓. ปุเม มเหสี สุกเต เทวีย์ นาริย์ มตา
อุปทเว อุปสคโค ทิสสติ ปาทีเกปิ จ.

มเหสี ศัพท์ ที่เป็นปงฺลึงค์ เป็นไปในอรรถ สุกต พระพุทธเจ้า
มเหสี ศัพท์ ที่เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ เทวี พระราชเทวี
อุปสคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุปทว
สิ่งขัดข้อง (๒) ปาติก อุปสัคค์ ๒๐ ตัว มี ป เป็นต้น

๑๐๓๔. วุกโก โกฎาสเภทสมิ วุกโก วงเก ติสฺจเจเต
วิชชา เวเท จ สิปเป จ ติวิชชาโท จ พุทธิยิ.

วุกก ศัพท์ ที่เป็นนปฺงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ โกฎาสเภท
ม้าม

วุกก ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลึงค์ เป็นไปในอรรถ วงก ความคด
วิชชา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๔ อย่าง คือ (๑) เวท คัมภีร์เวท
(๒) สิปป ศิลปะ (๓) ติวิชชาทิ วิชชา ๓ เป็นต้น (๔) พุทธิ ปัญญา

๑๐๓๕. สมาธิมहि ปุเมกคโค นากุเล วาจฺจลึงคิโก
ปชฺชํ สิลเก ปชฺชิตฺเต ปชฺชิตฺเต ปชฺชิตฺเต ติสฺ.

การรักษาประโยชน์ที่ได้แล้ว

ปโยชน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิโยชน
ในการชักชวน (๒) การิย ผลประโยชน์

๑๐๓๘. อสสตุโธ ตีสุ อสสาสป- ปตเต โพธิทุเม ปุเม
ตีสุ ลุทุโท กุรุเร จ เนสาทมहि ปุเม สียา.

อสสตุล ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ อสสาสปตต
ถึงความสบายใจ

อสสตุล ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ โพธิทุม
ตันโพธิ์

ลุทุท ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ กุรุร ดูร่าย,
หยาบช้า

ลุทุท ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ เนสาท นายพราณ

๑๐๓๙. วิลคุโค ตีสุ ลคคสมัย ปุเม มชฌมहि ทิสสติ
อทุโธ ตวนิตถิย ภาเค ธนินมहि วาจจลึงคิโก.

วิลคค ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ลคค ติดข้อง

วิลคค ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ มชฌ สะเอาจ

อทุโธ ศัพท์ ที่เป็นปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ
ภาค ครึ่งส่วน

อทุโธ ศัพท์ ที่เป็นวาจจลิงค์ เป็นไปในอรรถ ธน ผู้มั่งคั่ง

๑๐๔๐. กฏจิ ทารุมहि ตํ กิจเณ คทเน กสิเต ตีสุ
สสนดาเน จ วิสเย โคจเรชฌตตมัจจเต.

ภฏฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ทารุ ฟิน

ภฏฐ ศัพท์ ที่เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ

(๑) กิจจ ลำบาก (๒) คชน ความรทึบ (๓) กสิต พื้นที่ไถแล้ว

อชมตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สสนตาน

สันดานของตน (๒) วิสย สมบัติ (๓) โคจร อารมณ์

๑๐๔๑. ภวเน จ ชเน โลโก โมเร ตวคฺคิมหิ โส สิชฺชิ

สิโลโก ตฺยเส ปชฺเช รุกฺเข ตฺย สามิกะ ธโว.

โลก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภวาน โลกตั้งแต่

กามภูมิถึงอรุภูมิ (๒) ชน สัตว์โลก

สิชิ ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ

(๑) โมร นกยูง (๒) อคฺคิ ไฟ

สิโลก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยส ชื่อเสียง

(๒) ปชช ฉันท์มีอนุภูฏฉันท์เป็นต้น

ธว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) รุกฺข ต้นตะแบก

(๒) สามิก สามี

๑๐๔๒. วฏฺพยาเมสุ นิโครโธ ธงโก ตฺย วายเส พเก

วาโร ตวฺวสฺราหฺเส กุเจตวพฺเพ ปโยธโร.

นิโครธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วฏฺ ต้นไทร

(๒) พฺยาม วา

ธงก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วายส กา

(๒) พก นกยาง

วาร ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อวส ครั้งคราว
(๒) อห วัน

ปโยธ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุจ ถันของ
ผู้หญิง (๒) อพภ เมฆ

๑๐๔๓. อจจนเค ลกขณ จางโก รสมิตถิ ชุตติ รชชสุ
ทัญญูโรภาเสสุ อาโลโก พุทฺโธ ตุ ปณฺธิเต ชินเ.

องก ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อจจนค ชายพก
(๒) ลกขณ เครื่องหมาย

รสมิ ศัพท เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ชุตติ รัศมี (๒) รชช เชือก

อาโลก ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทัญญู สิ่งให้เห็น
(๒) โอภาส แสงสว่าง

พุทฺธ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปณฺธิต บัณฑิต
(๒) ชิน พระพุทธเจ้า

๑๐๔๔. สุรัสสุ ปุเม ภาณุ ทณฺโท ตุ มุคฺคร ทเม
เทวมจฺเจสวณิมิโส ปตฺโต ตุ มานสาณฺสุ.

ภาณุ ศัพท ที่เป็นปุงลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สุร พระอาทิตย์ (๒) อัส รัศมี

ทณฺท ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มุคฺคร
ไม้ค้อน (๒) ทม สิ้นไหมค่าปรับ

อนิมิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เทว เทวดา
(๒) มจฺณ ปลา

ปตฺถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มาน แล่ง
สำหรับตวง (๒) สานุ ไหล่เขา

๑๐๔๕. อาตงฺโก โรคตาเปสฺ มาตงฺโค สปะเจ คเช
มิโค ปสฺ กุรุงฺเคสฺ อุกฺกิงฺเทสฺ โกสิโย.

อาตงฺก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โรค โรค
(๒) ตาป ความมัวร้อน

มาตงฺค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สปะจ
คนจั่นตาล (๒) คช ช้าง

มิก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปสฺ สัตว์เลี้ยง
(๒) กุรุงฺค กวาง

โกสิย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุกฺก นกฮูก
(๒) อินฺท พระอินทร์

๑๐๔๖. วิคฺโคทฺ กลเห กาเย ปุริโส มาณวตฺตสฺ
ทายาโท พนฺธเว ปุตฺเต สีเร สีสิ ติปฺมุหิ จ.

วิคฺคท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กลท
การทะเลาะ (๒) กาย ร่างกาย

ปุริส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มานว บุรุษ
(๒) อตฺต อาตมัน

ทายาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พนธ
เผ่าพันธุ์ (๒) ปุตุต บุตร

สีส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สีเร ศีระชะ
(๒) ตีปุ ตีบุก

๑๐๔๗. พลิตถิสฺสูกโร ทนเต วิบุเปณฺทเช ทวิโซ
วตฺตํ ปชฺชานนาจาเร ธณฺณงเค สุขฺเม กโณ.

กร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) พลี เครื่องบูชา
(๒) หตถ มือ (๓) อัส รศมี

ทวิซ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ทนต พัน
(๒) วิปป พราหมณ์ (๓) อนทซ สัตว์ที่เกิดจากไขมันกเป็นต้น

วตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปชช ฉันทมี
อนฺฏฐุฉนฺท์เป็นต้น (๒) อานน ใบหน้า (๓) อาจารย์ ข้อปฏิบัติ

กณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ธณณงค
รำข้าว (๒) สุขุม ละเอียด

๑๐๔๘. ฌมฺโห ฌณฺชพตเตสฺสุ สฺสโป กุมฺมาสพฺยณฺชเน
คณฺโฑ โฝฏฺเฏ กโปลฺมฺหิ อคฺโข มฺหฺลเย จ ปฺพูเน.

ฌมก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฌณา เสาเรือน
(๒) ชพตต ความเป็นคนถือด้า

สฺสโป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุมมาส ขนมสด
(๒) พฺยณฺชน กับข้าว

คณท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โผน ฝ
(๒) กโปล กระพุงแก้ม

อคข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มูล ราคา
(๒) ปุชน ของต้อนรับแขก

๑๐๔๙. ปกาโร ตุลยเกเทสุ สกุนโต ภาสปกุขิสู
ภาเคย วิธิ วิธานะ จ สเร ขคเค จ สายโก.

ปการ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตุลย เหมือนกัน
(๒) เกท ประเกท

สกุนต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภาส
นกแขงแขว (๒) ปกุขิ นกทั่วไป

วิธิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภาคย โขคคิ
หรือโขคร้าย (๒) วิธาน วิธิการ

สายก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สร ลูกศร
(๒) ขคค ดาบ

๑๐๕๐. สารงโค จาตเก เอณะ ปตติ ตุ สรปกุขิสู
เสเท ปาโก วิปาเกถ ภิกขุเกเท จเย คณ.

สารงค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จาตก
นกระเต็น (๒) เอณ เนื้อทราย

ปตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สร ลูกศร
(๒) ปกุขิ นก

ปาก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เสท เห่ง
(๒) วิปาก วิบาก

คณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภิกขุเภท
หมุมภิกษุ (๒) จย หมุ่คณะ

๑๐๕๑. ราสี ปุณฺเษ จ เมสาโท อสฺเส โลณฺเ จ สินธโว
สํวณฺเญ ปลโย นาเส ปุโค กมฺกราสิสุ.

ราสี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุณฺข กอง
(๒) เมสาทิ ราสี ๑๒ มีเมษเป็นต้น

สินธว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อสฺส
ม้าสินธพ (๒) โลณฺ เกลือสินเธาว์

ปลย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สํวณฺ
กาลสินกัลป์ (๒) นาส ความพินาศ

ปุค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กมฺก ต้นหมาก
(๒) ราสี กอง

๑๐๕๒. อมเต ตฺ สุธา เลเป อภิชฺยา นาม รํสิสุ
สตติ สามตฺถิเย สตเถ มหิ นชฺชนฺตเร ภฺวิ
ลีลา ภฺริยา วิลาเสสุ สตเต ตฺ อตฺรเช ปชา.

สุธา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อมต สุธาโภชน
(๒) เลป ปูนขาว

อภิชฺยา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาม ชื่อ
(๒) รํสิ รํศมี

สตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สามตถิย
ความสามารถ (๒) สตถ ทวนหรือหอก

มท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นชชนตร แม่น้ำ
สายหนึ่งในปัญจมหานที (๒) ภู แผ่นดิน

ลีลา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กริยา กิริยา
ของผู้หญิง (๒) วิลาส การเยื้องกราย

ปชา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สตต สัตว์
(๒) อตรช บุตรธิดา

๑๐๕๓. ฉาณ ฉาณ อุปลทธิ ปเวณิ กุณเวณิสู
ปวตติ วุตติวตตาสู เวตเน ภรณ ภาติ.

อุปลทธิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฉาณ
การรู้ (๒) ฉาก การได้

ปเวณิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุณ
เครื่องลาดหลังช้าง (๒) เวณิ ช้องผม

ปวตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วุตติ
ความเป็นไป (๒) วตตา ขาวเล้าลือ

ภาติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เวตเน ค่าจ้าง
(๒) ภรณ การเลี้ยงดู

๑๐๕๔. อาจาเรปิ มรียาธา ภูติ สตตาสมิทิสู
โสปปเป ปมาเท ตนที จ ยาตตรา คมนวุตติส.

มริยาทา ศัพท นอกจากอรรถว่า สี่มา เขตแดน แล้วยังเป็นไปในอรรถ อาจารย์ ข้อปฏิบัติ

ภูติ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สัตตา ความมีอยู่ (๒) สมिति ความบริบูรณ์

ตณฺหิ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โสอุป การหลับ (๒) ปมาท ความประมาท

ยาตรา ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คมน การไป (๒) วุตติ การเลี้ยงชีพ

๑๐๕๕. นิินทา กุจฉาปวาเทสุ กงฺคุ ธณฺณปิยงฺคุสุ
โมกฺเข สีเว สเม สนฺติ วิภาเค ภตฺติ เสวเน.

นิินทา ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุจฉา การตีเตียน (๒) อปวาท การกล่าวโทษ

กงฺคุ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ธณฺณ ข้าวฟ่าง (๒) ปิยงฺคุ ต้นประยงค์

สนฺติ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) โมกฺข นิพพาน (๒) สีว ความดี (๓) สม ความสงบ

ภตฺติ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วิภาค การจำแนก (๒) เสวณ การเสพ

๑๐๕๖. อิจฺฉายํ ชุตฺติยํ กนฺติ รณฺขเน สุรเต รติ
เคเห วสฺติ วาเสถ นทีเสนาสุ วาหิณี.

กนฺติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อิจฺฉา ความใคร่
(๒) ชุติ รัศมี

รติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) รณชน
ความกำหนด (๒) สุรต การเสพเมถุน

วสติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เคห เรือน
(๒) วาเส การอยู่อาศัย

วาทินี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นที แม่น้ำ
(๒) เสนา กองทัพ

๑๐๕๗. ปตฺเถ นาเพ จ นาฬิตฺถิ คณฺเฐ สมิติ สงฺคเม
ตณฺหา โลเก ปิปาสาयํ มคฺควตฺตีสฺส วตฺตนี.

นาฬิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปตฺถ ทะนาน (๒) นาฬ ก้านบัว

สมิติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คณ หมู่
(๒) สงฺคม การพบปะ

ตณฺหา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โลก
ความอยาก (๒) ปิปาสา ความกระหาย

วตฺตนี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มคฺค หนทาง
(๒) วุตฺติ ความเป็นไป

๑๐๕๘. ปาณฺยงฺเค นาภิ จกฺกนฺเต ยาเจวฺยณฺตติยาปเน
วิตฺติ โตเส เวทนายํ ชาเน ตฺถ ชีวิตฺเต จิตฺติ.

นาถิ ศัพพ์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาณยงค์
สะตือ (๒) จกนุต ตมลัอรรถ

วิญญูติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยาจการขอ (๒) ฎาปน การอธิบายให้รู้

๖. วิตุติ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โตส
 ความยินดี (๒) เวทนา ความรู้สึก

จิตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จาน การตั้งอยู่
(๒) ชีวิต การดำรงชีวิต

๑๐๕๙. ตรังค จานตเร วิจิ
ภู ภูมียลวจ ภมมเก
ธีรตเต ชารณ ธิติ
สพเพ เวเพ สเว สุตติ.

วิจัย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตรงค คลื่น
(๒) อนุตร ระหว่าง

จิตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จีรตต
ความหนักแน่น (๒) ธารณ ความทรงจำ

ญาติพันธุ์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ญาติ แผ่นดิน
(๒) ญาติ คิว

สถิติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สหุ ศัพท์หรือ
เสียง (๒) เวท คัมภีร์เวท (๓) สว การฟัง

๑๐๖๐. โคตตัม นามะ จ วุสเสถ นนฺตเร จ ชฺนเร ปุริ
โองักํ ตู นิสฺสเย เคเห กุลํ ตู โคตตฺตฺราสีสฺ.

โคตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาม ชื่อ
(๒) วิส วงศ์ตระกูล

ปุร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นคร เมือง
(๒) ชุม บ้าน

โอก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิสสัย ที่อาศัย
(๒) เคห เรือน

กุล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โคตต ตระกูล
(๒) ราสี กอง

๑๐๖๑. เหม วิตเต หิรัณณจ ปณณานิ ตวงกพุทธิสุ
อถามพรณจ เข วตเถ คุยหิ ลิงเค รหสยปี.

หิรัณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เหม ทอง
(๒) วิตต ทรัพย์สมบัติ

ปณณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) องก
เครื่องหมาย (๒) พุทธิ ปัญญา

อมพร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ข อากาศ
(๒) วตถ ผ้า

คุยห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ลิงค องคชาต
(๒) รห ที่ลับ

๑๐๖๒. ตโป ฐมเม วเต เจว ปาเป ตวาคุมหิ กิพพิส
รตนํ มณีสญเจสุ วสสํ หายนวฏฺฐิจสุ.

ตป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฌมม ธรรม
(๒) วต ข้อวัตรปฏิบัติ

กิพพิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) อาคุ โทษหรือความผิด

รตน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มณี แก้วมณี
(๒) เสฏฐ ประเสริฐ

วสส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) หายน ปี
(๒) วุญจิ ฝน

๑๐๖๓. วณ อรรถวาริสฺส ชีรมหิ ตฺ ชเล ปโย
อภขรฺ ลีปิโมกฺเชสฺส เมณฺหํ สงฺคเม รเต.

วณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อรรถณ ปา
(๒) วาริ น้ำ

ปย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชีร น้ำนม
(๒) ชล น้ำ

อภขร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ลีปิ อักษร
(๒) โมกข นิพพาน

เมณฺหํ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สงฺคม
การพบกัน (๒) รต การเสพเมณฺ

๑๐๖๔. โสถํ กณฺเณ ปโยเวเค ริฏฺฐํ ปาปาสุเกสฺส จ
อาคุ ปาปาปราเธสฺส เกตุมฺหิ จิหเน ธโ.

โสธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กณฺณ หู
(๒) ปโยเวค กระแสน้ำ

ริฏฺฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) อสุภ อวมงคล

อาคฺ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) อปราช ความผิด

ธช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เกตุ ธง
(๒) จิหน เครื่องหมาย

๑๐๖๕. โคปุรี ทวารมตฺเตปิ มนฺธิรํ นครเ ชเว
วาจจลึงคา ปรมิโต พยตฺโต ตฺถ ปณฺทิตเ สุณฺเณ.

โคปุร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ทวารมตฺต ประตู่ทั่วไป
(อปี ศัพท์ รวบรวมเอาอรรถ ทวารโกฏฺจก ชุมฺประตฺต)

มนฺธิร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นคร เมือง
(๒) ชวร บ้าน

เบื้องหน้าแต่นี้ ตั้งแต่ พยตฺต ศัพท์ถึง พาลิส ศัพท์
จะกล่าววเณกตฺตศัพท์ที่เป็น ๓ ลึงค์

พยตฺต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปณฺทิต
บัณฑิต (๒) สุณฺ การปรากฏ

๑๐๖๖. วลฺลโก ทยิตฺเตชฺฌมฺกเช ชเว ญฺโหล มหตฺตยปี
กฺกุเร เภรเว ภิโม โลโล ตฺถ โลลฺลเป จเล.

วาลล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พยิต นารัก
(๒) อชฌกข ผู้ดูแลกิจการ

ถูล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชพ โงะเขลา
(๒) มหติ ใหญ่, อ้วน

กิม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุรุร ดูร้าย
(๒) เกรว ความน่ากลัว

โกล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โลลุป ละโมบ
(๒) จเล ห้วนไหว

๑๐๖๗. พิกจโน วิกเต ภิเม โคมลาติชเณ มุทุ
อิฏฺเฐ จ มธฺเร สาทุ สาทุมฺหิ มธฺโร ปิเย.

พิกจ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วิกต
น่าเกลียด (๒) ภิเม น่ากลัว

มุทุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โคมล อ่อนโยน
(๒) อติชณ ทื่อ, ไม่คม

สาทุ ศัพท์ มีในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อิฏฺฐ นำปรารณา
(๒) มธฺร อร่อย

มธฺร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สาทุ อร่อย
(๒) ปิย น่ารัก

๑๐๖๘. สิตเต ตฺ สุทุธเ โอทาโต ทฺวิชิวโห สุจกาหิสฺสุ
สกกเก สมตฺถเ สมพฺพนเ สมตตํ นิฏฺฐิตาหิเล.

โธทาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สิต สีขาว
(๒) สุทฐ บริสุทธี

ทวิชีวห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สูจก
ผู้ส่อเสียด (๒) อหิ ภูเขา

สมตถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สกุก
ผู้สามารถ (๒) สมพณฺธ ความเกี่ยวเนื่อง

สมตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิฏฺฐิต จบ
(๒) อชิล ทั้งหมด

๑๐๖๙. สุทฺโธ เกวลปฺพุเตสุ ชินฺณโณนฺตารเมสุ จ
โปณฺณ ปณฺตนินฺเนสุ อณฺณนิจฺเจสุ เจตโร.

สุทฺธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เกวล ล้วน ๆ
(๒) ปุต ความบริสุทธิ์

ชินฺณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนฺต ที่สุด
(๒) อธม เลวทราม

โปณ ศัพท์ มีในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปณฺต เอียง
(๒) นิมน ลุ่ม

อิตร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อณฺณ อื่น
(๒) นิจ ต่ำ

๑๐๗๐. สุจิ สุทฺเธ สิตฺเต ปุเต เปสฺโส ทกฺขจารุสุ
อธโม กุจฺฉิตฺเต อูเน อปฺปิเย ปฺยลิกเก ภเว.

สุจิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) สุทุธ บริสุทธิ์
(๒) สิต สีขาว (๓) ปุต ไม่มีโทษ

เปสล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทกข ฉลาด,
ชำนาญ (๒) จารุ งาม

อธม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุจฉิต
นารังเกียจ (๒) อุณ บกพร่อง

อลิก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อปฺปิย ไม่น่ารัก (อปิ ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ มุสา คำเท็จ)

๑๐๗๑. พยาเป อสุทุธะ สักกิณโณ ภพฺพ โยเคย จ ภาวินิ
สุชฺชโม อปฺปกาณฺณสุ รุทฺโธ เถเร จ ปณฺธิเต.

สักกิณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พยาป
แผ่ไป (๒) อสุทุธ ไม่บริสุทธิ์

ภพฺพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โยคฺย สมควร
(๒) ภาวี ความเป็น

สุชฺชม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อปฺป น้อย
(๒) กาณฺ ละเอียด

รุทฺธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เถร คนแก่
(๒) ปณฺธิต ผู้รู้

๑๐๗๒. สุเก สาธุมฺหิ ภทฺโทถ ตยาโท จ วิปฺปเล พทฺ
ธิโร พุเช ธิติมนฺเต เวลฺลิตํ กุมฺมิเล ธฺเต.

ภพ ศัพท์ มีในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สุก งาม (๒) สาธุ ดี
พหุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตยาธิ การนับ
สังขยามี ๓ เป็นต้น (๒) วิปุล ใหญ่โต

ธีร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พุร ผู้มีปัญญา
(๒) อติมนต์ ผู้มีความตั้งมั่น

เวลลิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภูฏิล คด
(๒) รุต สั่นสะเทือน

๑๐๗๓. วิสโท พยตตเสเตสุ ตรุณ ตู ยุเว นเว
โยคคฺ ยานเ ขเม โยคโค ปิณจิตํ คณิเต ขเน.

วิสท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พยตต ฉลาด
(๒) เสต สีขาว

ตรุณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยุว หนุ่ม
(๒) นว ใหม่

โยคค ศัพท์ ที่เป็นปungลิงค์ เป็นไปในอรรถ ยาน ยานพาหนะ

โยคค ศัพท์ ที่เป็นปungลิงค์ เป็นไปในอรรถ ขม อุดทน

ปิณจิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คณิต
การประมวล (๒) ขน ก้อนวัตถุ

๑๐๗๔. พุทธริชาโต กุลเช วุทธโรสุ มหุลโก
กลยาณํ สุนทเร จาปี หิโม ตู สิตเลปิ จ.

อภิชาติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พุร ผู้รู้
(๒) กุลช ผู้เกิดตระกูลสูง

มหลก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วุทธ
คนแก่ (๒) อรุ จำนวนมาก

กฤษณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ สุนทร ดี (อปี ศัพท์รวบรวม
เอาอรรถ สุณณ ทอง)

หิม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ สีสล หนาวเย็น (อปี ศัพท์รวบรวม
เอาอรรถ มหิกา น้ำค้าง)

๑๐๗๕. โลเล ตู สีเข จปโล วุตเต อุทิตมคเต
อาทิตเต คพพิเต ทิตโต ปิฏฐิ ตู จุณณิเตปี จ.

จป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โลเล ห้วนไหว
(๒) สีเข รวดเร็ว

อุทิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วุตต สิ่ง
ที่ถูกกล่าวถึง (๒) อุคคต สิ่งที่ย่อยขึ้นไป

ทิตต ศัพท์ มีในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อาทิตต ลูกโพล่ง
(๒) คพพิต ความเกิดมานะหรือความเย่อหยิ่ง

ปิฏฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ จุณณิต การบดขยี้ (อปี ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ สดตุ ข้าวตู่, ตีปู แร่ดีบุก)

๑๐๗๖. วิคเต วายิตเต วิตัง ภาวิตัง วฑฒิตเตปี จ
ภชชิตเต ปติเต ภฏฐโ ปุฏฐโ ปุจจิตโปสิเต.

วิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วิคต ปราศจาก
(๒) วายิต การทอ

ภาวิต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ วฑฒิต ความเจริญ (อปี ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ ทมิต อบรม, ลาก การไถ)

พาลิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มุฬห คนโง่ (๒) โปต เด็ก

เขป ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิินหา การตีเตียน
(๒) เขปน การทิ้ง

นิยม ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิจนย
การตัดสิน (๒) วต ข้อวัตรปฏิบัติ

๑๐๗๙. สลากาย กุโส ทพเก พาลยาโท ตู ขเย วโย
เลบคพเพสวเลโป อณฑโซ มินปภิสิสุ.

กุส ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สลากา สลาก
(๒) ทพภ หล้าคา

วย ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พาลยาที
วัยเด็กเป็นต้น (๒) ขย สิ้นไป

อวเลป ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เลป การทา
(๒) คพพ หยิ่ง, จองหอง

อณฑซ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มิน ปลา
(๒) ปภิ นก

๑๐๘๐. พิฬาล นกุลเล พพพุ มนโณ มนณสตตฺตสุ
วาลो เกสสสาทีโลเม สงฆาโต ฆาตราสิสุ.

พพพุ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พิฬาล แมว
(๒) นกุล พังพอน

มนถ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มนถน
ไม้สำหรับคนนมให้เป็นเนย (๒) สตต ข้าวสัตว์ผง

วาล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เกส ผม
(๒) อสุสชาติโถม ขนของม้า เป็นต้น

สงฆาต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฆาต
การฆ่า (๒) ราสี กอง

๑๐๘๑. โคปคาเม รเว โฆโส สูโต สารถิวนทิสู
มัลยัต ปุเป เต ททาเม วาโห ตุ สกณฺเฏ หย.

โฆส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โคปคาม
หมู่บ้านคนเลี้ยงโค (๒) รว เสียง

สูต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สารถิ นายสารถิ
(๒) วณฺที ผู้กล่าวสดุติ

มัลย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุเป ดอกไม้
(๒) ตทฺทาม พวงมัลล

วาท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สกณฺ เกวียน
(๒) หย ม้า

๑๐๘๒. ขยจฺจเน จาปจโย กาโล สมยมจฺจุสุ
เก ตารกา เนตฺตมชฺเฌ สีมาวธิฏฺฐิตีสุ จ.

อพย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขย การสิ้นไป
(๒) อจฺจน การบูชา

กาล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สมย เวลา
(๒) มจฺจุ ความตาย

ตารกา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภา ดาว
(๒) เนตตมชฌ ตาดำ

สีมา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อวชิ เขตแดน
(๒) จิตติ การตั้งอยู่

๑๐๘๓. อาโกโค ปุณณดาวชเช- สุวาพิตถิ สขิเสตฺสุ
สตเต ญฺเฐ ตีสุ ทฬโห ลตา สาขาย วลลียํ.

อาโกค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุณณดา
ความบริบูรณ์ (๒) อวชช การรำพึง

อาหิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สขิ เพื่อนหญิง (๒) เสตฺ สุสาน

ทฬโห ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) สตต สามารถ (๒) ญฺเฐ อ้วน

ลตา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สาขา กิ่งไม้
(๒) วลล เถาวัลย์

๑๐๘๔. มุตฺตติถิ โมจเน โมกฺเข กาโย ตฺ เทหฺราสิสุ
นีเจ ปุณฺณชฺชโน มุฬฺเห ภตฺตา สามินิ ธารเก.

มุตฺติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) โมจเน การพั่น (๒) โมกฺข พระนิพพาน

กาย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เทห ร่างกาย
(๒) ราสิ หมู่

ปฤชชน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิจ คนเลว
(๒) มุฬห คนโง่

ภตตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สามิ สามิ
(๒) ธารก ผู้อุ้มชู

๑๐๘๕. สีขาปิณฺณสุ สีขณฺโฑ สตเต ตวตตนิ ปุคฺคโล
สมพาโร สักญฺห คฺยุเห นาเส เขเป ปราภโว.

สีขณท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สีขา
หงอนสัตว์ (๒) ปิณฺณ หางนกยูง

ปุคฺคล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สตต สัตว์
(๒) อตต ตัวตน

สมพาโร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สักญ
คับแคบ (๒) คฺยุเห ที่ลับ

ปราภว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาส
ความเสื่อม (๒) เขเป การนินทา

๑๐๘๖. วจฺโจ รูปเป กรีเสถ ชุตติถึ กนฺติริสฺสุ

วจจ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) รูป ผิพรรณ
(๒) กรีเส อูจจาระ

ชุตติ ศัพท์ เป็นอิทธิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) กนฺติ ความรุ่งเรือง (๒) ริสฺสิ รัศมี

๑๐๘๗. ลพภี ยุตเต จ ลทพเพ ขณเต ปณเณ ทลัมมํ
สลลํ กณเต สลากายํ สุจิตเต ชาวนํ คเต
ภนตเต วิพภโม หาเว โมโหวิชชาย มุจจนเ.

ลพภี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยุตต สมควร
(๒) ลทพพ วัตถุที่ควรได้

ทล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขณท ส่วน
(๒) ปณณ ใบไม้

สลล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กณท ลูกศร
(๒) สลากา หลาว

ชาวน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สุจิตต
ความสะอาด (๒) คต การวิ่งไป

วิพภม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภนตตต
ความปั่นป่วนใจ (๒) หาเว เสน่ห์ของผู้หญิง

โมห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อวิชชา ความไม่รู้
(๒) มุจจน ความสลบหรือหมดสติ

๑๐๘๘. เสโท มมุขเล ปาเก โคเพ อจฺจุเม โคโ
มิตเต สหาเย จ สขา วิญฺญิจฺจปฺปญฺสุโส.

เสท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มมุขล เหยื่อ
(๒) ปาก หู, ต้ม

คฺพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คฺพ ก้อน
(๒) อจฺจุเม น้ำอ้อยงาบ

วิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนวย ตระกูล
(๒) เวณ ไม้ไผ่

ยาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) รถาภิ พาหนะ
มีรถเป็นต้น (๒) คมน การไป

ตล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สรุปรูป
ความเหมือนกัน (๒) อโธ พื้น, ชั้น

๑๐๙๑. มชฺโณ วิลคฺเค เวมฺขณฺเ ปุปฺผํ ตุ กุสุโมตฺตสุ
สีลํ สภาเว สุพฺพเต ปุญฺคโว อุตฺเท วเร.

มชฺณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วิลคฺค สะเหา
(๒) เวมฺขณ ท้ามกลาง

ปุปฺผ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุสม ดอกไม้
(๒) อุตฺต ระบุของผู้นิยง

สีล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สภาว สภาพ
ธรรมดา (๒) สุพฺพต สีลวัตร

ปุญฺคว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุตฺต โคถิก
(๒) วร ประเสริฐสุด

๑๐๙๒. โกเส ขคาทิพฺปิเชณฺฑํ กุหรํ คพฺภเร พิลเ
เนตฺตีสเ คณฺฆเก ขคฺโค กทมฺโพ ตฺถ ทุเม จये.

อณฺฑ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โกส
ลูกอ้นทะ (๒) ขคาทิพฺพิช ฟองไข่ของนกเป็นต้น

กุหร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คพฺภร ถ้ำ
(๒) พิล รู, ช่อง

ขคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เนตติส ตาบ
(๒) คณทก แรต

กทมพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทุม ต้นกระทุ่ม
(๒) จย หมู่

๑๐๙๓. เก เณย์ โรหิณีตถิ วรจค โยนีย สีเร
อกุโกเส สปะเถ สาโป ปจกั ปาเป จ กทพเม.

โรหิณี ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ภ ดาวโรหิณี (๒) เณ แมโคแดง

วรจค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โยนี นิमित
ของผู้หญิง (๒) สีร ศีรษะ

สปป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อกุโกส
การดำ (๒) สปะถ การสาบแช่ง

ปจก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) กทพม เปลือกตม

๑๐๙๔. โภควตยรเค โภคิ- สสุโร ตุ สิวสามิสสุ
พล ปภาเว วีริย เตโซ เตสุ จ ทิตติย.

โภคิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โภควนตุ
ผู้มีโภคทรัพย์ (๒) อูรค งู

อิสสร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สิว พระอิศวร
(๒) สามิ ผู้เป็นใหญ่

วิริย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พล เรี่ยวแรง
(๒) ปภาว ความมุ่งมั่น

เตช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) พล เรี่ยวแรง
(๒) ปภาว ความมุ่งมั่น (๓) ทิตติ รัศมี, แสง

๑๐๙๕. ธารา สนตติ ขคฺคังเค วานํ ตณฺหาเย สิปฺพเน
ขตฺตา สุเต ปฏฺฐาเร วิตฺติ ปิฬาสฺส เวทนา.

ธารา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สนตติ สายน้ำ
(๒) ขคฺคังค คมตาบ

วาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตณฺหา
ความอยาก (๒) สิปฺพน การเย็บ, การร้อยรัด

ขตฺตา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สุต คนขับรถ
(๒) ปฏฺฐาเร คนเฝ้าประตู

เวทนา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วิตฺติ การเสวย
(๒) ปิฬาส ความเจ็บปวด

๑๐๙๖. ถิยํ มติจฺฉาปณฺณาสฺส ปาเป ยฺยฺพุเธ รเว รโณ
ลโว ตฺถ พินฺทุจฺเจเตสฺส ปลาเลตฺติสเย ภุสฺส.

มติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) อิจฺฉา ความต้องการ (๒) ปณฺณาส ปัญญา

รณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) ยฺยฺพุธ การรบ (๓) รว เสียงร้อง

ลว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พินทุ หมายความว่า
(๒) เนท การเก็บเกี่ยว

ภุส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปลาล ข้าวลิบ,
เกลบ (๒) อติสย ยิ่ง, เกิน

๑๐๙๗. พาธา ทุกเข นิเสธะ จ มุลปเทปิ มาติกา
เสนโห เตเลธิกูปเปเม ชรราเปกษาสุ อาลโย.

พาธา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทุกข
ความลำบาก (๒) นิเสธ การห้าม, ปฏิเสธ

มาติกา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ มุลปท แม่บท (อปี ศัพท์
รวบรวมนอรรถ เนตติ เหมือน)

เสนห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เศล น้ำมัน
เหลว (๒) อธิกูปเปม ความรักยิ่ง

อาลย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชร บ้าน
(๒) อเปกษา ความห่วงใย

๑๐๙๘. เกตุสุมี เกตนํ เคเห จาเน ภูมิตุถิยํ ภุวิ
เลขเย เลโห ราชิ เลขา ปุชิตะ ภควา ชิเน.

เกตน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เกตุ ชง
(๒) เคห บ้านเรือน

ภูมิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) จาน สถานที่ (๒) ภู แผ่นดิน

เลข ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ เลขย สิ่งเขียน
เลขา ศัพท์ เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ ราชิ แถว
ภควนตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุชิต
ผู้ควรวุชา (๒) ชิน พระพุทธเจ้า

๑๐๙๙. คทา สดเถ คโท โรเค นิสชชา ปีเชสวาสน
ตถาคโต ชินะ สดเต จเย เทเห สมุสสโย.

คทา ศัพท์ เป็นอิตถิลึงค์ เป็นไปในอรรถ สดถ ไม้พลอง
คท ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ โรค ความเจ็บป่วย
อาสน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิสชชา
การนั่ง (๒) ปีช ที่นั่ง

ตถาคต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชิน
พระพุทธเจ้า (๒) สดต สัตว์

สมุสสย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จย หมู
(๒) เทเห ร่างกาย

๑๑๐๐. พิลิ โกฎฐาสณิหเทศุ วชช โทเส จ เกรยิ
กาเล ทิฆณฺชเสทธานํ อาลียิ เสตุ การณ.

พิล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โกฎฐาส ส่วน
(๒) ฉิทฺท รฐ, ช้อง

วชช ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โทส โทษ,
ความผิด (๒) เกริ กลอง

อหฺรณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กาล เวลา
ที่นาน (๒) ที่มณฑล ทางไกล

เสตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กาล เวลา
ที่นาน (๒) ที่มณฑล ทางไกล

เสตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อาลี สะพาน,
เขื่อน (๒) การณ เหตุ

๑๑๐๑. โอภาโส การณ เทเส สภา เคเห จ สัมเท
ยุโป ฌมฺเภ จ ปาสาเท อยนํ คมนน ปณ.

โอภาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ
(๒) เทส สถานที่

สภา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เคห บ้าน
(๒) สัมม หอประชุม

ยุป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฌมฺ เสา
(๒) ปาสาท ปราสาท

อยน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คมน การไป
(๒) ปณ หนทาง

๑๑๐๒. อุกโก รุกฺขนตเร สุเร อสฺโส โกณเ หยปฺยณ
อัสส ชนฺธะ จ โกฏฺฐาเส ชาลํสูสฺวจฺจิ โน ปฺเม.

อุกก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) รุกฺขนตร
ต้นรัก (๒) สุร ดวงอาทิตย์

อสุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โภณ มุม, เหลี่ยม (๒) หย ม้า

อัส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขนธ บ่า (๒) โภณฐาน ส่วน

อจจิ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์และนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชาล เปลวไฟ (๒) อัส รัศมี

๑๑๐๓. นาสาสตเตสวภาโว อนนโมทนภุตติสุ
ชีโว ปาเน ชเน ชีโว ฆาโส ตวนเน จ ภกขณ.

อภาว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาส ความพินาศ (๒) อสตต ความไม่มี

อนน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โอทน ข้าวสุก (๒) ภุตติ การกิน

ชีว ศัพท์ ที่เป็นนปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ปาณ ชีวิต

ชีว ศัพท์ ที่เป็นปุงสกลิงค์ เป็นไปในอรรถ ขน สัตว์โลก

ฆาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนน อาหาร (๒) ภกขณ การกิน

๑๑๐๔. ฉทเนจฉาทนํ วตเถ นิกาโย เคหราชิสสุ
อนนาโท อามิสํ มเส ทิกขา ตู ยชเนจเน.

อจฉาทน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฉทน หลังกา (๒) วตถ เสื้อผ้า

นิกาย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เคห บ้าน
(๒) ราสี หมู่

อาามิส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนุนาทิ
อาหารมีข้าวเป็นต้น (๒) มัส เนื้อ

ทิกษา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยชน
การบูชาเทวดา (๒) อจจน การบูชา

๑๑๐๕. กริยายั การิกา ปชเช เกตุ ตุ จิเเน ธเช
กุสุมึ ถีรเช ปุปะเ เวเนเร ตุ พุเธ กวิ.

การิกา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กริยา
การกระทำ (๒) ปชช คาถา

เกตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จิเเน ร่องรอย
(๒) ธช ธง

กุสุม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ถีรช ระดูของ
ผู้หญิง (๒) ปุปะผ ดอกไม้

กวิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เวเนเร ลิง
(๒) พุช นักปราชญ์

๑๑๐๖. อธเร ชรเภา โฏฐโธ ลุทโท ตุ ลุททเกปิ จ
กลุสึ ตวาวิเล ปาเป ปาเป กลิ ปราชเย.

โฏฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อธเร ริมฝีปาก
(๒) ชรภ อุฐ

ลูทฐ ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ลูททก นายพราณ (อปี ศัพทํ
รวบรวมเอาอรรถ โลก ผู้ละโมบ)

กอุส ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อาวิล ชุ่นมัว
(๒) ปาป บาป

กสิ ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) ปราชย ความพ่ายแพ้

๑๑๐๗. กนตาโร วนทุกุเศสุ จโร จารมทิ จณจเล
ชนาวาเส คณ คาโม จมมํ ตู ผลเก ตเจ.

กนตาร ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วน ป่าลึก
(๒) ทุกุค ทางกันดาร

จร ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จร นักสืบผู้คอย
สอดแนม (๑) จณจล ผู้ท่องเที่ยวไป

คาม ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชนวาส หมู่บ้าน
(๒) คณ หมู่คณะ

จम्म ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ผลก โล
(๒) ตจ หนึ่ง

๑๑๐๘. อาโมโท หาสคนเชสุ จารุ ตู กนเกปี จ
สตตายิ ภาวนิ เคเห เลเส ตู ขลิเต ฉลิ.

อาโมท ศัพทํ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) หาส
ความยินดี (๒) คนธ กลิ่นหอม

จารุ ศัพท เป็นไปในอรรถ กนก ทองคำ (อปี ศัพทรวบรวมน
เอาอรรถ สุภา งาม)

ภวน ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สดตา ความมี,
ความเป็น (๒) เคห บ้านเรือน

ฉล ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ คือ (๑) เลส เล่ห์กล (๒) ขลิต
ความผิดพลาด

๑๑๐๙. เวร ปาเป จ ปฏิเฆ ตโจ จมมนิ วุกเล
อุจเจโรเห อาโรโห เนตตํ วตถนตรกขิสฺส.

เวร ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปาป บาป
(๒) ปฏิฆ ความแค้นใจ

ตจ ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) จมม หน่ง
(๒) วุกเล เปลือกไม้

อาโรห ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุจจ
ความสูง (๒) อโรห การลอยขึ้นไป

เนตต ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วตถนตร
ผ้าชนิดหนึ่งมีลายวิจิตร (๒) อกขิ ดวงตา

๑๑๑๐. ปฏิหาระ มุเข ทวาริ เปเต ภาเต มโต ติสฺ
มาโสปรณณกาเลสฺ นคโค ตวเจลเกปิ จ.

ทวาร ศัพท เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปฏิหาร
ประตู (๒) มุข ช่อง

มต ศัพท์ เป็น ๓ ลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) เปต ตายแล้ว (๒) ฆาต รู้แล้ว

มาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อปรณณ
ถั้วราชมาส (๒) กาล เดือน

นคค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อเจลก ซิเปลื่อย (อปิ ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ ทิฆมพร ผู้ไม่นั่งผ้า)

๑๑๑๑. โทเส ฆาเต จ ปฏฺโฆ มิกาโท ฉคเล ปสุ
อรุเป จาวุหเย นามิ ทโร ทรณิทธิสุ.

ปฏฺฆ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โทส ความโกรธ
(๒) ฆาต การทำร้าย

ปสุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มิกาทิ สัตว์
๔ เท้ามีกวางเป็นต้น (๒) ฉคเล แพะ

นาม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อรูป นามธรรม
(๒) อุวหย ชื่อ

ทร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทรณ
ความกระวนกระวาย (๒) ธิติ ความกลัว

๑๑๑๒. ยาจเน โภชนเ ภิกขา ภारे ตวติสเย ภโร
ทพพิณฑชยาสุ สุชา เมฆเ ตวพภี วิหายเส.

ภิกขา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยาจน การขอ
(๒) โภชน อาหาร

หวิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สบปี เนยใส
(๒) โหดพพ เครื่องเช่นสังววย

สิร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เสฏฐ ประเสริฐสุด
(๒) มุทุธ ศีระชะ

วิเวก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ วิจารณ์ การพิจารณา (อปี ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ ปุณฺณคตฺตา ความสงัด)

ลิขิรี ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปพพต ภูเขา
(๒) ทุม ต้นไม้

๑๑๑๕. เวโค ชเว ปวาเห จ สงฺกฺ ตฺว ชิลเหติสุ
นิคฺคหิตเเต กณฺเฬ พินฺทุ วราโห สุกรเ คเช.

เวค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชว ความเร็ว
(๒) ปวาห กระแสน้ำ

สงฺกฺ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ชิล ต่อ
(๒) เติ หลาว

พินฺทุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิคฺคหิต
นิคฺคหิต, จุตโปรงฺในภาษาบาลี (๒) กณฺ หยาดน้ำ

วราห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สุกร หมู
(๒) คช ช้าง

๑๑๑๖. เนตฺตนเต จิตฺตเกปํงคํ สิหฺรฺตฺโร สาสเป ชิเน
หาโร มุตฺตาคฺเณ คาเห ขารโก มกฺุเพ รเส.

อปางค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เนตฺตนต
หางตา (๒) จิตฺตก รอยเงาที่หน้าผาก

ลิตฺตฺถ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สาสพ
เมถิตพันธุฝึกกาด (๒) ชิน พระพุทธเจ้า

หาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มุตตาคุณ
สร้อยคอ (๒) คาห การนำไป

ขารก ศัพท์ มีในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มกฺพ ดอกไม้ตูม
(๒) รส น้ำค้าง

๑๑๑๗. อจฺจโยติกกเม โทเส เสตรุกฺเขสวโค นโค
สวปฺเปวธารณ มตฺตํ อปจิตฺยจฺจเน ขย.

อจฺจย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อติกกม
การล่องละเมิด, ล่องเลยไป (๒) โทส โทษ

อค ศัพท์ และ **นค** ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) เสล ภูเขาหิน (๒) รุกฺข ต้นไม้

มตฺต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สวปฺป
ประมาณน้อย, พอประมาณ (๒) อวธารณ เพียงเท่านั้น, ห้ามสิ่งอื่น

อปจิติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อจฺจน บูชา,
เคารพ (๒) ขย สิ้นไป

๑๑๑๘. นิทฺโทตรณโสวตาโร พรหฺเม จ ชนเก ปิตา
ปิตามโหยฺเยเก พรหฺเม โปโต นาวาย พาลเก.

โอดาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิทฺท โทษ
(๒) โอดรณ การข้ามลง

ปีตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พรหม พรหม
(๒) ชนก บิดา

ปีตามห ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อพยก ปู่
(๒) พรหม พรหม

โปต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นาวา เรือ
(๒) พาลก เต็ก

๑๑๑๙. รุกเข วณเณ สุเน โสโณ สคเค ตุ คคเน ทิว
วตเถ คนเธ ฆเร วาโส จุลโล ขุฑเท จ อุฑเน.

โสณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) รุกข ต้นเพกา
(๒) วณณ สีแดง (๓) สุน สุนัข

ทิว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สคค สวรรค์
(๒) คคน ท้องฟ้า

วาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) วตถ ผ้า
(๒) คนธ กลิ่นหอม (๓) ฆร บ้านเรือน

จุลล ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขุฑท
ความเล็กน้อย (๒) อุฑน เต่าไฟ

๑๑๒๐. กณโณ โกณ จ สวเน มาลา ปุเป จ ปนติย
ภาโค ภาเคยกเทเสสุ กุฏจึ โรเคชปาลเก.

กณณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โกณ มุม,
เหลี่ยม (๒) สวน หู

มาลา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปุพฺพ
พวงมาลัย (๒) ปณฺติ แฉว, ระเปียบ

ภาค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ภาคย โชค,
บุญเก่า (๒) เอกเทศ บางส่วน

ภฏฐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โรค โรคเรื้อน
(๒) อชปาลก ต้นโกฏฐ์

๑๑๒๑. เสยฺยา เสนาสเน เสนะ จุนฺทภณฺทมฺหิ จพฺภโม
วตฺถาทิโลมยํสุ กเร นิปาโต ปตฺเนพฺพะเย.

เสยฺยา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เสนาสน
ที่นอน, ที่อยู่อาศัย (๒) เสน การนอน

ภม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ จุนฺทภณฺท เครื่องกลึง (จ ศัพท์
รวบรวมเอาอรรถ ภณฺติ การหมุนไปสู่ความเลว)

อํสุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วตฺถาทิโลม
ขนของผ้าเป็นต้น (๒) กร รัศมี

นิปาต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปตฺน การตก
(๒) อพฺพะย อพฺพยศัพท์

๑๑๒๒. สาขายํ วิภูโป ฌมฺเภา สตฺตุ ขชฺชนฺตเร ทิสฺเส
สามิโก ปติยิเรสุ ปฏฺฐจํ คติ เหตุสุ.

วิภู ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) สาขา ค่าคบ
(๒) ฌมฺภา พงหญ้า

สตตุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ขชชนตร
ข้าวตุ, ข้าวสัตตุ (๒) ทิส ศัตรู

สามิก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ปติ สามิ
(๒) อยิร เจ้านาย

ปฏฐาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คติ การไป
(๒) เหตุ เหตุ (จ ศัพท์ รวบรวมเอาอรรถ วิภาค การจำแนก)

๑๑๒๓. ราเค รงโค นจจฏฐาเน ปานํ เปยเย จ ปิตียํ
อัญญุเขเปสุ อุทธารโ อุมมาเร เอฬโก อเช.

รงค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ราก ความกำหนด
(๒) นจจฏฐาน สถานที่พื่อนรำ

ปาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เปยย เครื่องดื่ม
(๒) ปิติ การดื่ม

อุทธาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อธิณ หน้
(๒) อุกฺเขป การยกขึ้น

เอฬก ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุมมาร
ธรรณีประตุ (๒) อช แพะ

๑๑๒๔. ปหาโร โปถเน ยามะ สรโถ หายโนตุสุ
กฺกนฺทิกายาฬหเก ตุมโป ปลาลโ ตุ ภูสมหิ จ.

ปหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โปถน โบาย, ดี
(๒) ยาม โมงยาม

สรท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่างคือ (๑) หายน ปี
(๒) อุตุ ฤตสุรท

ตุมพ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กุณฐิกา
คนโทน้ำ (๒) อาพหก มาตราดวงประมาณ ๔ แล่ง

ปลาป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ภูส แกลบ (จ ศัพท์รวบรวม
เอาอรรถ สมณูปปลาป คำพูดเพื่อเจ้า)

๑๑๒๕. มตาวาณู จเย กาสุ- ปนิสา การณ รโห
กาโส โปฏุคเล โรเค โทโส โกเช คุณตเร.

กาสุ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อาวาณู หลุม
(๒) จย หมู

อุปนิสา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) การณ เหตุ
(๒) รห ที่ลับ

กาส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โปฏุคเล หล้าเลา
(๒) โรค โรคไอ

โทส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โกรธ ความโกรธ
(๒) คุณตเร โทษ, ความผิด

๑๑๒๖. ยุตยณูภาตณูภูติเตสวณู กิฬาย กานเน ทโว
อุปปตติยโจบปตนิ อูยยานิ คมเน วเน.

อณู ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๓ อย่าง คือ (๑) ยุติ คติ
(๒) อณูภาต หอระบ (๓) อณูภูติ ร้องครวญคราง

ทว ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) กีฬา การเล่น
(๒) กานน ป่า

อุบัตตุน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อุปัตติ การเกิดขึ้น
(จ ศัพท์รวบรวมเอาอรรถ วิหยาสาคมน การเหาะ, การลอย)

อุยฺยาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) คมน การไป
(๒) วน สวน

๑๑๒๗. โวกาโร ลามเก ขนฺธะ มฺโหปทาสุ ปากตํ
ทสาวตถา ปฏฺนเตสุ การณํ ฆาตเหตุสุ.

โวการ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ลามก ต่ำช้า
(๒) ขนฺธ ชันธมีรูปชันธเป็นต้น

ปากต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) มูล ต้นทุน
(๒) อุปทา ภาษี, บรรณาการ

ทสา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อวตถา
ระยะเวลา (๒) ปฏฺนต ชายผ้า

การณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฆาต การฆ่า
(๒) เหตุ เหตุ

๑๑๒๘. หตฺถิทาเน มโห คพฺเพ ฆฎา ฆฎฺณราสีสุ
อุปหาโรภิหาระปิ จโย พนฺธนราสีสุ.

มท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) หตฺถิทาน น้ำมัน
ของช้างตกมัน (๒) คพพ ความเย่อหยิ่ง

ฆฎา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ฆฎน การสืบทอด
(๒) ราสี กอง, หมู่

อุพหาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อภิหาร การนำไปข้างหน้า
(อปี ศัพท์รวมเอาอรรถ ปูชา การบูชาเป็นต้น)

จย ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) พนธน การผูกมัด
(๒) ราสี กอง, หมู่

๑๑๒๙. คนฺโธ โถเก ฆายนีเย จาโค ตู ทานหานิสฺ
ปาเน ปโมเท ปิตติถิ อึเณ คิวา คเลปิ จ.

คนธ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โถก เล็กน้อย
(๒) ฆายนีเย กลิ่น

จาโค ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ทาน การให้
(๒) หานิ ความเสื่อม

ปิตติ ศัพท์ เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ปาน การดื่ม (๒) ปโมท ความยินดี

คิวน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อึณ หนี้
(๒) คล คอ

๑๑๓๐. ปติฏฺฐา นิสฺสเย จาเน พลกฺกาเรปิ สาหสฺ
ภงฺโก เกเท ปฏฺฐ ภงฺคํ ฉตฺตํ ตุ ฉวเกปิ จ.

ปติฏฐา ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิสฺสย
ที่อาศัย (๒) จาน ที่ตั้ง

สาเหตุ เป็นไปในอรรถ ผลกฏการ การข่มเหง, ใช้กำลังบังคับ
เอาตามใจ (อปี ศัพท รวบรวมเอาอรรถ สาหสปิย การกระทำที่
แรงรีบ, ทนุท ค่าปรับ)

ภค ศัพท์ ที่เป็นปุงลึงค์ เป็นไปในอรรถ เกท การทำลาย
ภค ศัพท์ที่เป็นนปุงสกลึงค์ เป็นไปในอรรถ ปฏ ผ่าگذะ
ฉตต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ฉวก เห็ด (อปี ศัพท์รวบรวม
เอาอรรถ อาตปตต ร่ม, ฉัตร)

๑๑๓๑. ฉาณะ ภุวิ จ ภุริตตี อนนฺเค มทโน ทุเม
ปมาตริปี มาตาถ เวจฺญหีเสสุ เวจฺนํ.

ภุริ ศัพท เป็นอิตถิลิงค์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ
(๑) ภาณ ปัญญา (๒) ภู แผ่นดิน

มทน ศัพท์ เป็นไปในกรณี ๒ อย่าง คือ (๑) อนึ่ง กามเทพ
(๒) ทม ต้นไม้มีหนาม

๓. วัตถุประสงค์ เป็นไปเพื่ออะไร งบประมาณ ผู้ทรง, เครื่องมือ
 (อธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ ชี้แจงที่มาของงบประมาณ ผู้ทรง, เครื่องมือ)

เวจน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เวจ การพัน
(๒) อุณ्हิส กรอบหน้า

๑๑๓๒. มาริโส ตณฺหุเลเยเยเย โมกฺโข นิพฺพานมุตติสฺส
อินฺทโรปิติสกฺกเสว- รรมณฺ์ เหตุ โคจเร.

มาริส ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ตณฺหุเลยย
ต้นกะเพรา (๒) ออยย เจ้านาย

โมกข ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) นิพพาน
พระนิพพาน (๒) มุตติ ความหลุดพ้น

อินท ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อธิปัตติ
ผู้เป็นใหญ่ (๒) สกก พระอินทร์

อารมณ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) เหตุ เหตุ
(๒) โคจร อารมณ

๑๑๓๓. องเก สณฺฐานมาการเ เขตเต วโป ตณฺเฏปิ จ
สมมุตฺตยณฺณญา โวหารเ- สวล ลาชาสุ จากขตฺ.

สณฺฐาน ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) องก
เครื่องหมาย (๒) อาการ รูปร่าง, ทรวดทรง

วโป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วโป
การหว่านพืช (๒) ตณฺ ตลิ่ง (อปี ศัพท์รวบรวมนเอาอรรถ ปากการมูล
ดินกำแพง, เนตตชล น้ำตา, อุสม ความร้อน)

สมมุตติ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อนุญาต
การอนุญาต (๒) โวหาร การสมมติเรียก

อกขต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ลาชา ข้าวตอก (จ ศัพท์
รวบรวมนเอาอรรถ ยว ข้าวบาเลย์, ภาคย ผู้มีโชค)

๑๑๓๔. สตฺริ ยาเค สทาทาเน โสโม ตฺ ออสฺนินฺทุสุ
สงฺฆาโต ยุคเคหฺงเค ชาโร อฺเส จ ภาสมฺนิ.

สตร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยาค
การบูชาญ (๒) สทาทาน การบริจาคเป็นนิตย

โสม ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) โอสถิ ต้นยา
โสม (๒) อินทุ พระจันทร์

สงฆาต ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) ยุค คู่
(๒) เคหังค ชื่อเรือน (จ ศัพท์รวบรวมเอาอรรถ สงคหิต สิ่งที่ถูก
รวมกันไว้)

ขาร ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) อุส ดินเค็ม
(๒) ภสุม ชี้เท้า

๑๑๓๕. อาตาโป วีริเย ตาเป ภาเค สีมาย โอิธิ จ.

อาตาป ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่าง คือ (๑) วีริย
ความเพียร (๒) ตาป ทำให้เราร้อน

โออิ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ๒ อย่างคือ (๑) ภาค ส่วน
(๒) สีม่า เขตแดน

อเนกตถวคโค ตติโย.
อเนกัตถวรรค ที่ ๓ จบแล้ว

อพยยวคฺโค จตฺตโก

๔. อัพพยวรรค

๑๑๓๖. อพยยํ วุจฺจเตทานิ จิรสฺสํ ตุ จิรํ ตถา
จิเรน จิรตฺตาย สห สหฺธิ สมํ อมา.

บัดนี้ ข้าพเจ้าจะกล่าวอรรถของอัพพยศัพท์
จิรสฺสํ, จิรํ, จิเรน, จิรตฺตาย นิบาต ๔ ศัพท์ เป็นไป
ในอรรถ จิร นาน
สห, สหฺธิ, สมํ, อมา นิบาต ๔ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ สห
ร่วมกัน

๑๑๓๗. ปุณฺนปฺปุณฺ อภินฺนญฺจา- สกฺกํ จาภิกฺขณฺ มุหุ
วชฺชเน ตุ วินา นานา อนฺตเรน ริเต ปุณฺ.

ปุณฺนปฺปุณฺ, อภินฺนํ, อสฺกํ, อภิกฺขณฺ, มุหุ นิบาต ๕ ศัพท์
เป็นไปในอรรถ ปุณฺนปฺปุณฺ บ่อย ๆ เนื่องนิตยฺ แปรดังนี้ ปุณฺนปฺปุณฺ
บ่อย ๆ เป็นประจำ, อภินฺนํ เนื่อง ๆ, อสฺกํ หลายครั้งหลายคราว,
อภิกฺขณฺ เสมอ ๆ, มุหุ มาก ๆ

วินา, นานา, อนฺตเรน, ริเต, ปุณฺ นิบาต ๕ ศัพท์ เป็นไป
ในอรรถ วชฺชน เว้น แปรดังนี้ วินา เว้น, นานา เว้นเสีย, อนฺตเรน
ยกเว้น, ริเต เว้นแล้ว, ปุณฺ เว้นเสียแล้ว

๑๑๓๘. พลวํ สฺมฺมจฺจาตีวา- ติสเย กิมุตสวติ
อโห ตฺ กิ กิมุทาหุ วิกปเป กิมุโตท จ.

พลวํ, สฺมฺมจ, อตีว, กิมุต, สฺ, อติ นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นไป
ในอรรถ อติสย ยิ่ง แปลดังนี้ พลวํ เกินกำลัง สฺมฺมจฺ ดียิ่ง, ด้วยดี, อตีว
มากยิ่งขึ้น, กิมุต มากอย่างนี้, สฺ ดี, ดีมาก, อติ ยิ่ง, เกิน

อโห, กิ, กิมุ, กิมุต, อุทาหุ, อท นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นไป
ในอรรถ วิกปเป ความครุ่นคิด ตรึก ปรีวิตก แปลดังนี้ อโห โอ, อืม,
กิ อย่างไรนะ, กิมุ กิมุต หรือไม่, หรือว่า, อย่างไรรน, อุทาหุ หรือ
หรือว่า, อท อย่างนั้นหรือ

๑๑๓๙. อวฺหาเน โภ อเร อมฺโภ หมฺโภ เร เซงค อาวุโส
เห หเรถ ถถ กิ สฺ นนุ กจฺจิ นุ กิ สฺมา.

โภ, อเร, อมฺโภ, หมฺโภ, เร, เซ, องค, อาวุโส, เห, หเร
นิบาต ๑๐ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อวฺหาน การร้องเรียก แปลดังนี้
โภ ผู้เจริญ ท่าน, อเร นี่แน่ะ เฮ้ย, อมฺโภ พ่อ ท่าน, หมฺโภ ผู้เจริญ,
เร เฮ้ย, เซ นี่เธอ, องค เชิญ, อาวุโส ผู้มีอายุ, ท่าน, เห หเร เฮ้, เฮ้ย

ถถ, กิ สฺ, นนุ, กจฺจิ, นุ, กิ นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ
ปุจฺจน คำถาม แปลดังนี้ ถถ อย่างไร, กิ สฺ อะไร, นนุ มิใช่หรือ,
กจฺจิ แลหรือ, นุ หรือ, กิ หรือ อะไร

๑๑๔๐. อรุเนตรหิตานิ สมฺปติ อณฺเฏทตฺถ ตฺ
ตคฺเขกํเส สสฺกณฺจาท- ทฺฐา กามิ ชาตฺ เว หเว.

อรุณา, เอตริหิ, อิทานิ, สมปติ นิบาต ๔ ศัพท์ เป็นไปใน
อรรถ ปจฺจุปปนฺน ปจฺจุบัน แปลดังนี้ อรุณา เดียวนี้, เอตริหิ ขณะนี้,
อิทานิ เวลานี้, ในกาลนี้, สมปติ บัดนี้, เดียวนี้

อณฺณทตฺถ, ตคฺช, สสฺสกํ, อทฺธา, กามํ, ชาติ, เว, หเว
นิบาต ๘ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ เอกัส ความแน่นอน แปลดังนี้
อณฺณทตฺถ แน่นแท้, ตคฺช จริง ๆ, สสฺสกํ ถูกต้อง, อทฺธา แน่นแท้,
กามํ เที่ยงแท้, ชาติ แน่นอน, เว โดยแท้, หเว แท้

๑๑๔๑. ยาวตา ตาวตา ยาว ตาว กิตฺตาวตา ตถา
เอตฺตาวตา จ กิเวติ ปริจฺเษตฺตาวาจกา.

ยาวตา, ตาวตา, ยาว, ตาว, กิตฺตาวตา, เอตฺตาวตา,
กิว นิบาต ๗ ศัพท์ กล่าวอรรถ ปริจฺเษ การกำหนด แปลดังนี้
ยาวตา มีประมาณเท่าใด, ตาวตา มีประมาณเท่านั้น, ยาว เพียงใด,
ตาว เพียงนั้น, กิตฺตาวตา มีประมาณเพียงไร, เอตฺตาวตา
มีประมาณเพียงนั้น, กิว สักเท่าไร

๑๑๔๒. ยถา ตถา ยถเวรํ ยถานาม ยถาหิ จ
เสยฺยถาเปยฺวเมวรํ ตถเวร จ ยถาปิ จ.
๑๑๔๓. เอมฺปิ จ เสยฺยถาปิ นาม ยถริวปิ จ
ปฏฺฐิภาคตฺถเ ยถาจ วีย ตถริวปิ จ.

ยถา, ตถา, ยถเวร, เวรํ, ยถา นาม, ยถาหิ, เสยฺยถาปิ,
เอมฺเมวร, วา, ตถเวร, ยถาปิ, เอมฺปิ, เสยฺยถาปิ นาม, ยถริว,
ยถา จ, วีย, ตถริว นิบาต ๑๗ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ปฏฺฐิภาค

การอุปมา แปลดังนี้ ยถา ฉันได, ตถา ฉันนั, ยถา ฉันไดนั้นเทียว,
เอว ฉันนั, ยถา นาม ชื่อฉันได, ยถาหิ ฉันไดแล, เสยยถาปิ
แม่ฉน, เอวเมว อย่างนั้นนั้นเทียว, วา อย่างนั้นหรือ, ตถา ฉันนั
นั้นเทียว, ยถาปิ แม่ฉันได, เอวมปิ แม่อย่างนั้น, เสยยถาปิ นาม
ชื่อแม่ฉน, ยถาริ วเพียงได, ยถา จ ฉันได, วิย รวากะ, ตถาริ
เพียงนั้น

๑๑๔๔. สัม สามัญจ สยัม จาถ อาม สาหุ ลหุปิ จ
โอปายิกัม ปติรูปัม สาธะวัม สมปฏิจจนเน.

สั, สามั, สยัม นิบาต ๓ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ สยัม เอง
อาม, สาหุ, ลหุ, โอปายิกัม, ปติรูปัม, สาธ, เอว นิบาต
๗ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ สมปฏิจจน การรับหรือยอมรับ แปลดังนี้
อาม ถูกต้อง, เออ, ใช่, สาหุ ดี, ลหุ ดีแล้ว, โอปายิกัม สมควร,
ปติรูปัม ถูกต้อง สมควร, เหมาะสม, สาธ ดี, เอว ใช่, อย่างนั้น

๑๑๔๕. ยัม ตัม ยโต ตโต เยน เตเนติ การณ สียุ
อสาเกลย ตุ จน จิ นิปพล เต มุธา ภเว.
๑๑๔๖. กทาจิ ชาตุ ตุลยาถ สพพโต จ สมนตโต
ปริโต จ สมนตปิ อถ มิจฉา มุสา ภเว.

ยัม, ยโต, เยน, ตัม, ตโต, เตน นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ
กาณ เหตุ แปลดังนี้ ยัม ยโต เยน เพราะเหตุใด, ตัม, ตโต, เตน
เพราะเหตุนี้

จน, จิ, กทาจิ, ชาตุ นิบาต ๔ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ
อสาเกลย ไม่เจาะจง แปลดังนี้ จน บางครั้ง บางคราว, จิ บางอย่าง,

บางคน, บางพวก, **กทาจิ** บางคราว, บางครั้ง, บางที, **ชาตุ** ไม่นั่นนอน, บางที

มูธา นิบาต เป็นไปในอรรถ นิปผล ไม่มีประโยชน์, ไม่มีผล
สพพโต, สมมุตโต, ปริโต, สมมุตตา นิบาต ๔ ศัพท์ เป็น
ไปในอรรถ สมมุต โดยรอบ

มิจจา, มุสา นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ มุสา ผิด, เท็จ

๑๑๔๗. นิเสธะ น อ โน มาลิ นหิ เจตุ สเจ ยหิ
อนุกุเลย ตุ สหุณจ นตตํ โทโส ทิวา ตวเห.

น, อ, โน, มา, อล, นหิ นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ
นิเสธ การปฏิเสธ แปลดังนี้ **น อ โน** ไม่ใช่, **มา** อย่า, **อล** พอ,
นหิ ไม่ใช่

เจ, สเจ, ยหิ นิบาต ๓ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ทิตุถ
การคาดคะเน แปลดังนี้ หากว่า, ถ้าว่า, ผิดว่า

สทธ นิบาต เป็นไปในอรรถ อนุกุลย สมควร, เหมาะสม
นตตํ, โทโส นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ รชนีย กลางคืน
ทิวา นิบาต เป็นไปในอรรถ อห เวลากลางวัน

๑๑๔๘. อีสํ กิณจิ มนํ อปเป สหสา ตุ อตทุกิเต
ปุเรคคโต ตุ ปุโรโต เปจจามุตฺร ฆวนตฺเร.

อิส, กิณจิ, มน นิบาต ๓ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อปบ น้อย,
นิดหน่อย

สหสา นิบาต เป็นไปในอรรถ อตฤกิต การกระทำโดย
ไม่ทันไตรตรอง, เร่งรีบ

อคคโต, ปุโรโต นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ปุร ข้างหน้า
เปจจ, อมุตฺร นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ภาวนตร ภาพอื่น

๑๑๔๙. อโห หิ วิมฺหเย ตฺณฺหิ ตฺ โมนฺ ถาวิ ปาตุ จ
ตงฺขณฺ สขฺชฺ สปฺธิ พลฺกกาเร ปสฺยฺห จ.

อโห, หิ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ วิมฺหเย ความ
อัศจรรย์ แปลดังนี้ **อโห** โอโฮ, **หิ** นำอัศจรรย์

ตฺณฺหิ นิบาต เป็นไปในอรรถ โมน ความนิ่ง
อาวิ, ปาตุ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ปากฏ ปรากฏ,
แจ้งชัด

สขฺชฺ, สปฺธิ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ตงฺขณ
ขณะนั้น, เดียวนั้น, ทันทีทันใด

ปสฺยฺห นิบาต เป็นไปในอรรถ พลฺกการ การชม, กด,
ชมเหิง, ทำโดยพลการ

๑๑๕๐. สฺทํ โข อสฺสฺ ยคฺเช เว หาทโย ปทปฺปฺรณฺ
อนฺตเรนนฺตรา อนฺโต- วสฺสํ นฺน จ นิจฺฉเย.

สฺทํ, โข, อสฺสฺ, ยคฺเช, เว, หิ นิบาต ๖ ศัพท์ เป็นต้น
เป็นไปในอรรถ ปทปฺปฺรณฺ ทำบทให้เต็ม, ไม่ต้องแปล

อนฺตเรณ, อนฺตรา, อนฺโต นิบาต ๓ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ
อพกนฺตร ระหว่าง, กลาง, ภายใน

อวสสั, นูน นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ นิฉนย
การตัดสิน, แน่นอน

๑๑๕๑. อานนเท สณจ ทิฏฐาณ วิโรธกณ นนุ
กามปปเวทเน กจจิ อสุโยปคเมตถ จ.

สั, ทิฏฐา นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อานนท ความยินดี
แปลว่า ดีจริง, ไซโย

นนุ นิบาต เป็นไปในอรรถ วิโรธกณ การกล่าวโจทก์ แปลว่า
มิใช่หรือ, ใช่หรือไม่

กจจิ นิบาต เป็นไปในอรรถ กามปปเวทณ การถามถึง
ความประสงค์ แปลว่า หรือเปล่า, แลหรือ, บ้างหรือ

อตุถุ นิบาต เป็นไปในอรรถ อสุโยปคม การเข้าถึง
ความริษยา แปลว่า จงยกไว้, ก็ตามแต่, ก็ตามที

๑๑๕๒. เอวาวธารณเณ เณยยั ยถาตตึ ตุ ยถาตถึ
นิจั อปเปมเหตุยจจิ อถ ปาโต ปเค สมา.

เอว นิบาต เป็นไปในอรรถ อวธารณเณ การกำหนดหรือ
ห้าม แปลว่า แน่, เท่านั้น, นั้นเทียว

ยถาตตึ, ยถาตถึ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ยถาถุ
ความเป็นจริง

นิจั นิบาต เป็นไปในอรรถ อปป ความต่ำ, น้อย

อจุจจิ นิบาต เป็นไปในอรรถ มหนต ความสูง, ใหญ่

ปาโต, ปเค นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ปุพพณณ
เวลาเข้า แปลว่า แต่เข้า, เข้าตรู่, เวลาเข้า

๑๑๕๓. นิจเจ สทา สนํ ปาโย พาหุลเย พาหิรํ พหิ
พหิทธา พาหิรา พาหเย- สีเขตฺต สณิกํ ภเว.

สทา, สนํ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ นิจจ กาลทั้งปวง
ปาโย นิบาต เป็นไปในอรรถ พาหุลย มีมาก
พาหิรํ, พหิ, พหิทธา, พาหิรา นิบาต ๔ ศัพท์ เป็นไป
ในอรรถ พาหย ภายนอก

สณิกํ นิบาต เป็นไปในอรรถ อสีม เบา, ค่อย, ช้า

๑๑๕๔. อตถํ อทสฺสเน ทุฏฺฐุ นิินทายํ วณฺทเน นโม
สมมา สุฏฺฐุ ปลํสายํ อโถ สตตายนมตฺถิ จ.

อตถํ นิบาต เป็นไปในอรรถ อทสฺสเน การไม่เห็น, หายไป
ตุฏฺฐุ นิบาต เป็นไปในอรรถ นิินทา การนินทา
นโม นิบาต เป็นไปในอรรถ วณฺทเน การนอบน้อม
สมมา, สุฏฺฐุ นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ ปลํสาย ยกย่อง,
สรรเสริญ

อตฺถิ นิบาต เป็นไปในอรรถ สตตยา ความมีอยู่

๑๑๕๕. สายํ สาเยชฺช อตฺตราเห สุเว ตฺ สุเว อนาคเต
ตโต ปเร ปฺรสุเว หิโยโย ตฺ ทิวเส คเต.

สายํ นิบาต เป็นไปในอรรถ สาย เวลาเย็น
อชฺช นิบาต เป็นไปในอรรถ อตฺราห วันนี้
สุเว, เสว นิบาต ๒ ศัพท์ เป็นไปในอรรถ อนาคต วันพรุ่งนี้

ประสูติ นินาต เป็นไปในอรรถ ตโตปร วันมะรืน
หิโย นินาต เป็นไปในอรรถ คตทิวส วันอันล่วงไปแล้ว,
เมื่อวาน

๑๑๕๖. ยตถ ยตฺร ยหิ จาถ ตตถ ตตฺร ตหิ ตหิ
อโถ อุทฺธจ อุปริ เหมจฺจา ตฺ จ อโธ สมา.

ยตถ, ยตฺร, ยหิ นินาต แปลว่า ใน...ใด
ตตถ, ตตฺร, ตหิ, ตหิ นินาต แปลว่า ใน...นั้น
อุทฺธ, อุปริ นินาต แปลว่า เบื้องบน
เหมจฺจา, อโธ นินาต แปลว่า ข้างล่าง

๑๑๕๗. โจทเน อิงฆ หนทาถ อารา พุรา จ อารกา
ปรมฺมุขา ตฺ จ รโห สมฺมุขา ตฺวาวิ ปาตุ จ.

อิงฆ, หนท นินาต เป็นไปในอรรถ โจทน การเชื้อเชิญ
แปลว่า เชิญเกิด, เอาเกิด

อารา, พุรา, อารกา นินาต เป็นไปในอรรถ พุร ไกล
ปรมฺมุขา, รโห นินาต แปลว่า กลับหลัง
สมฺมุขา, อาวิ, ปาตุ นินาต แปลว่า ต่อหน้า

๑๑๕๘. สํสยตฺถมฺหิ อปฺเปว อปฺเปวนาม นฺตฺติ จ
นิตฺตฺสเน อิตฺติตฺถจฺจ เหวํ กิจฺจเน กถณฺนิจ จ.

อปฺเปว, อปฺเปว นาม, นฺ นินาต เป็นไปในอรรถ สํสย
ความสงสัย แปลว่า ถ้ากระไร, ไฉนหนอ

อิติ, อิตถํ, เอวํ นิบาต เป็นไปในอรรถ นิทสน การชี้แจง
แปลว่า อย่างนี้, ดังนี้, เช่นนี้

กถณจิ นิบาต เป็นไปในอรรถ กิจฉ ความลำบาก แปลว่า
อย่างไรดี, จะเป็นอย่างไร

๑๑๕๙. **หา** เขเท **สจฺฉิ** ปจฺจกฺเข **ธฺวํ** ถิเรวธารณ
ติโร ตุ **ติริยํ** จาถ **กฺจฺฉายํ** ทฺวฺจฺจ กฺจฺจเต.

หา นิบาต เป็นไปในอรรถ เขท ความเหนื่อย แปลว่า อ้อ,
อ้า, เฮ้อ

สจฺฉิ นิบาต เป็นไปในอรรถ ปจฺจกฺข การกระทำให้แจ้ง
แปลว่า แจ้ง, ชัด

ธฺวํ นิบาต เป็นไปในอรรถ ถิร มั่นคง และ อวธารณ
การกำหนดแน่, ยั้งยืน, แน่นนอน

ติโร, ติริยํ นิบาต แปลว่า ขวาง

ทฺวฺจฺจ, กุ นิบาต เป็นไปในอรรถ กฺจฺฉ นำรังเกียจ

๑๑๖๐. **สฺวตฺถิ** อาสิฏฺฐตถมฺหิ **นินฺทายํ** ตุ **อิ** กถฺยเต
กฺุทฺธิณฺจณํ **กฺุทฺธิ** **กฺุตร** **กฺุตฺถ** **กตฺถ** **กทฺ** **กฺว**.

สฺวตฺถิ นิบาต เป็นไปในอรรถ อาสิฏฺฐตถ อวยพร แปลว่า
สวัสดี, มีชัย

อิ นิบาต เป็นไปในอรรถ นินฺทา การติเตียน แปลว่า
ดังเราจะติเตียน, แย่จริง

กฺุทฺธิณฺจณํ, กฺุทฺธิ, กฺุตร, กฺุตฺถ, กตฺถ, กทฺ, กฺว นิบาต แปลว่า
ใน...ไหน

๑๑๖๑. อิเหธาตฺร ตฺว เอตฺถาตฺถ อถ สพฺพตฺร สพฺพธิ
กทา กุทาจนํ จาถ ตทานิ จ ตทา สมา.

อิห, อิธ นิบาต แปลว่า ใน...นี้
อตฺร, เอตฺถ, อตฺถ นิบาตแปลว่า ใน...นั้น
สพฺพตฺร, สพฺพธิ นิบาต แปลว่า ใน...ทั้งปวง
กทา, กุทาจนํ นิบาต แปลว่า ในกาลไหน
ตทานิ, ตทา นิบาต แปลว่า ในกาลนั้น

๑๑๖๒. อาทิกมฺเม ภูสฺตเถ จ สมฺภวโติณฺณติตฺติสฺสุ
นิโยคิสฺสรียปฺปิตฺติ- ทานปฺปชาคฺคสนฺติสฺสุ.
๑๑๖๓. ทสฺสเน ตปฺปเร สงฺเค- ปสฺสํสาคฺคตฺติสฺสุทฺธิสฺสุ
ทิสฺสาปการณโตนฺนาว วิโยคาวเวสฺสุ จ
โปปสคฺโค ทิสฺสโยเค ปตฺตนาธิตฺติอาทิสฺสุ.

ป อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อาทิกมม กรรม
เบื้องต้น (๒) ภูสตถ อรรถยิ่ง (๓) สมภว การเกิดเบื้องต้น (๔) โอตินฺณ
การข้ามไป (๕) ติตฺติ ความอิม (๖) นิโยค ความไม่เหลือ (๗) อีสสรีย
ความเป็นใหญ่ (๘) ปิตฺติ ความยินดี (๙) ทาน การให้ (๑๐) ปุชา การบูชา
(๑๑) อคฺค ความประเสริฐ (๑๒) สนฺติ ความระงับ (๑๓) ทสฺสเน
การแสดง (๑๔) ตปฺปร ความเป็นประธาน (๑๕) สงฺก การติดขัด
(๑๖) ปสฺสํสา ความสรรเสริญ (๑๗) คติ การไป (๑๘) สฺสุทฺธิ ความบริสุทธิ์
(๑๙) ทิสฺสา การเบียดเบียน (๒๐) ปการ ประการ (๒๑) อนโตนฺนาว
ความมีในภายใน (๒๒) วิโยค การพลัดพราก (๒๓) อวยว ส่วน
(๒๔) ทิสฺสโยค ในที่ประกอบแห่งทิสาคัพท เป็นต้น (๒๕) ปตฺตนา
ความปรารภ (๒๖) ธิติ ความเพียร

๑๑๖๔. ปราสาทโท ปริหานิ ปราชยคตีสุ จ
 ภุสตะเถ ปฏฺฐิโลมตะเถ วิภิกขามาสนาทิสฺ.

ปราอุปลัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) ปริหานิ ความเสื่อม (๒) ปราชย ความพ่ายแพ้ (๓) คติ การไป (๔) กุสฺตเถ อรรถยิ่ง (๕) ปฏฺวิโลม ทวนกลับ (๖) วิกุภม ความบากบั่น (๗) อามสน ความจับต้อง

๑๑๖๕. นิสเสสสมาวสนนยาส-	ภุสตุถโหมกขราสิสุ
เคหาเทโสปมาพีน-	ปสาทนิคคตาจฺเจ.
๑๑๖๖. ทสฺสโนสานนิกขนตา-	โธภาเคสฺววธารณ
สามิเปยฺย พนฺธเน ฉณา-	นฺโตภาโคปรตฺติสุ จ.
๑๑๖๗. ปาตุภาเว วิโยเค จ	นิเสธาโท นิ ทิสฺสติ
อโธ นีหฺรณฺ เจวา-	วรณาโท จ นี สียา.

นิ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) นิสุเสส ความไม่มี
เหลือ (๒) อภาว ไม่มี (๓) สनยาส การไม่รับฟัง (๔) ภุสตถ อรรถยัง
(๕) โมกข ความพ้น (๖) ราสี กอง (๗) เคห บ้านเรือน (๘) อาเทศ
การอ้าง (๙) อุปมา การเปรียบเทียบ (๑๐) หีน ความต่ำช้า (๑๑) ปสาท
ความสดใส (๑๒) นิคคต การออกไป (๑๓) อจจย การล่วงละเมิด
(๑๔) ทสฺสน การแสดง (๑๕) โอสาน ที่สุด (๑๖) นิภฺขนฺต การออก
(๑๗) อโรภาค ส่วนข้างล่าง (๑๘) อวธารณ การตัดตีสัน (๑๙) สามิปปย
ความใกล้ (๒๐) พนฺธน การผูก (๒๑) เณก ความฉลาด (๒๒) อนโธภาค
ส่วนภายใน (๒๓) อุปฺปติ ความสงบ (๒๔) ปาตุภาว ความปรากฏ
(๒๕) วิโยค การพลัดพราก (๒๖) นิเสธ การห้าม

นี อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) นีหรรณ การ
นำออก (๒) อวารณ การห้าม

๑๑๖๘. อุทุธกมมวิโยคตต- ลามตติตติสมิทธิสุ
ปาตุฎาวัจจาภาว- ปพลตเต ปกาสน
ทกขคคตาสู กถเน สตติโมกขาทีเก อุ จ.

อุ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อุทุธกมม การทำ
ไว้ข้างบน (๒) วิโยค การแยก (๓) อตตลลภ การเกิดขึ้น (๔) ติตติ
ความอ้อม (๕) สมิทธิ ความบริสุทธิ์ (๖) ปาตุฎาวัจจาภาว ความปรากฏ
(๗) อจจาภาว ความไม่มีโทษ (๘) ปพลตเต ความมีกำลังมาก
(๙) ปกาสน การแสดง (๑๐) ทกข ความฉลาด (๑๑) อคคตา
ความเป็นผู้ประเสริฐ (๑๒) กถเน การกล่าว (๑๓) สตติ ความสามารถ
(๑๔) โมกข พระนิพพาน

๑๑๖๙. ทุ กุจฉิตเตสทตเถสุ วิรูปตเต ปยโสมเน
สิยาภาวสมิทธิสุ กิจเณ จานนุทนาทีเก.

ตุ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) กุจฉิต ความ
น่าเกลียด (๒) อีสท ความมีน้อย (๓) วิรูปตเต ความน่ารังเกียจ
(๔) อโสมเน ความไม่งาม (๕) อภาว ความไม่มี (๖) อสมิทธิ ความ
ไม่บริบูรณ์ (๗) กิจเณ ความทุกข์ยาก (๘) จานนุทนา ความไม่น่ายินดี

๑๑๗๐. สัมโมธานสงฺเขป- สมณตตตตสมิทธิสุ
สมมาภุสสทปตถา- ภิมุขตเถสุ สงฺคเต
วิธานะ ปภเว ปุชา- ปุนปฺปุนกริยาทีสุ.

ส อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) สโมธาน ความ
พร้อมรวมกัน (๒) สงเขป การย่อ (๓) สมณฑตต ความมีอยู่โดยรอบ
(๔) สมิทธิ ความบริบูรณ์ (๕) สมมา ความดี (๖) ภูส ความยิ่ง
(๗) สห ความพร้อมกัน (๘) อปป ความมีน้อย (๙) อภิมุข เฉพาะหน้า
(๑๐) สงคต การประกอบกัน (๑๑) วิชาน การจัดแจง (๑๒) ปภว
แดนเกิด (๑๓) ปุชา การบูชา (๑๔) ปุณปุณุกิริยา การกระทำบ่อย ๆ

๑๑๗๑. วิวิชาติสยาภาว- ภูสตติสสุริยาจเจเย
วิโยเค กลहे पातु- भावे भासे ज गुञ्जेन.
๑๑๗๒. พุรานภิมุขตเตสุ โมहनวภูจิตีสุ จ
ปชานทกขตาเขต- सहतातो वि तिसुति.

วิ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) วิวิธ ประการต่าง ๆ
(๒) อติสย ความยิ่งเกิน (๓) อภาว ความไม่มี (๔) ภูสตต ความยิ่งยวด
(๕) อิศุสริย ความเป็นใหญ่ (๖) อจจย การล่องละเมิด (๗) วิโยค
การไม่ประกอบ (๘) กลห การทะเลาะกัน (๙) ปาตุภาว ความปรากฏ
(๑๐) ภาส การกล่าว (๑๑) गुञ्जेन ความน่าเกลียด (๑๒) พुर ความไกล
(๑๓) อนภิมุข ไม่ใช่ต่อหน้า (๑๔) मोह ความหลง (๑๕) อนวภูจิติ
การไม่ตั้งอยู่ (๑๖) पचान ความเป็นประธาน (๑๗) तगखता ความฉลาด
(๑๘) खेत ความเหนียวหนำย (๑๙) सहता พร้อมเพรียงกัน

๑๑๗๓. วิโยเค खानने जाते- भाकनिज्जयसुत्थिसु
ईसतते परिभावे तेषपुयापनहानिसु
वोज्जरियाय ऐये ज धाणपत्तदातिगे ओव.

อว อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) วิโยค การไม่ประกอบ
(๒) ชานน การรู้ (๓) อโธภาค ส่วนภายใต้ (๔) นิจจน การตัดสินใจ
(๕) สุทธิ ความบริสุทธิ์ (๖) อีสทถ อรรถน้อย (๗) ปริภว ความดูหมิ่น
(๘) เทส สถานที่ (๙) พยาปน การแผ่ไป (๑๐) หานิ ความเสื่อม
(๑๑) วโจกริยา กิริยาการกล่าว (๑๒) เถยย การขโมย (๑๓) ถาณ
การรู้ (๑๔) ปตต การถึง

๑๑๗๔. ปจฉาภุสตตสาทิสยา- นุปจฉินนानุวัตติสุ
หิเน จ ตติยตถาโธ- ภาเคสวณฺคเต หิเต
เทเส ลกขณวิจเณตถ- มญฺฐภาคาทิกเ อนฺ.

อน อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) ปจฉา ภายหลัง
(๒) ภุสตต ความแรง (๓) สาทิส ความเหมือนกัน (๔) อนุปจฉินน
ความไม่ขาด (๕) อนฺวัตติ การคล้อยตาม (๖) หิเน ความต่ำทราม
(๗) ตติยตถ อรรถตติยาวิภัติ (๘) อโธภาค ส่วนล่าง (๙) อนฺคต
การไปตาม (๑๐) หิต ความเกื้อกูล (๑๑) เทส สถานที่ (๑๒) ลกขณ
ลักษณะ (๑๓) วิจฉา อรรถวิจฉา (๑๔) อิตถมญฺฐ อรรถอิตถมญฺฐะ
(๑๕) ภาค อรรถภาค

๑๑๗๕. สมณตตเถ ปริจเณเท ปุชาลึงคนวชฺชเน
โทสกุขาเน นีवासนา- วัฒนฺหาเรสุ โภชน
โสภพฺยาปนตเตวสุ ลกขณาโท ลียา ปริ.

ปริ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) สมณต โดยรอบ
(๒) ปริจเณท การกำหนด (๓) ปุชา การบูชา (๔) ลึงคน การกอด

(๕) วชชน การเว้น (๖) โทสกุขาน การกล่าวโทษ (๗) นิवास
การนุ่ง (๘) อวณยา การดูหมิ่น (๙) อาธาร ที่ตั้ง (๑๐) โภชน
การให้บริโภค (๑๑) โสภ ความเศร้าโศก (๑๒) พยาปน ความซาบซ่าน
(๑๓) ตต ตามสภาพ (๑๔) ลกษณ ลักษณะ

๑๑๓๖. อาริสมุขยวีสัญญฐุท- กมมสารูปปฏฐิติสุ
ปฐาธิกกลาสจ- ลกขณาทิมหิ จาปยภิ.

อภิ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อภิมุข ความ
มีอยู่เฉพาะหน้า (๒) วิสิฐ ความพิเศษ (๓) อุทกมม การกระทำ
ในเบื้องบน (๔) สารูป ความสมควร (๕) วุทธิ ความเจริญ (๖) ปุชา
การบูชา (๗) อธิก ความยิ่ง (๘) กุล ตระกูลดี (๙) อสจฺจ ความ
ไม่จริง (๑๐) ลกขณ ลักษณะ

๑๑๗๗. อธิกสูตรปาจาธิ- ภูจानปาปุณเนสวธิ
นิจฺจนเย โจปริตฺตาธิ- ภาวนे ज विसेसने.

อธิ อุปลัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อธิก ความยิ่ง (๒) อัสสร ความเป็นใหญ่ (๓) ปาช การสวด (๔) อธิฏฐาน ความตั้งใจ (๕) ปาปุนน การถึง (๖) นิจฺจนฺย การตัดสิน (๗) อุปริตต ความเป็นข้างบน (๘) อธิกวณ การทับหรือครอบครอง (๙) วิเสสน การกระทำพิเศษ

๑๑๗๘. ปติทานนินเสเธสุ วามาทานนินวตฺติสสุ
 สาทิสเ ปฏินิธิมิหิ อามิมขยคตฺติส จ.

๑๑๗๙. ปติโพธ ปติคเต ตถา ปุนกริยาย จ
สมภาวเน ปฏิจจตเถ ปตติ ลกขณาทีเก
สุโสภเน สุขะ สมมา- ภูสสุภูสสมิทธิสุ.

ปติ อุปัสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) ปติทาน การให้คืน (๒) นิเสธ การห้าม (๓) วาม การทวนกลับ (๔) อาทาน การถือเอา (๕) นิวตติ การกลับ (๖) สาทิส ความเหมือนกัน (๗) ปฏินิธิ การทดแทน (๘) อาภิมุขย ความมีอยู่เฉพาะหน้า (๙) คติ การไป (๑๐) ปฏิโพธ การแทงตลอด (๑๑) ปติคต การถึงเฉพาะ (๑๒) ปุนกริยา การกระทำเนื่อง ๆ (๑๓) สมภาวน การสรรเสริญ (๑๔) ปฏิจจ อาศัย (๑๕) ลกขณ ลักษณะ

สุ อุปัสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) โสภน ความงาม (๒) สุข ความง่าย (๓) สมมา ความถูกต้อง (๔) ภูส ความยิ่ง (๕) สุภูส ความดี (๖) สมิทธิ ความบริบูรณ์

๑๑๘๐. อาภิมุขยสมิปาติ- กมมาลึงคนปตติสุ
มรียาทุทถกมมิจฉา- พนธนาภิวิธิสู อา.
๑๑๘๑. นิवासาวหาคณ- กิจเจสสตถ นีวตติสุ
อปปสาทาสิ สรณ- ปติภูจาวิมหยาทิสู.

อา อุปัสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อาภิมุขย ความมีอยู่ต่อหน้า (๒) สมิป ที่ใกล้ (๓) อาทิกมม การงานเบื้องต้น (๔) อาลึงคน การกอด (๕) ปตติ การถึง (๖) มรียาท ขอบเขต (๗) อุทถกมม การกระทำข้างบน (๘) อิจฉา ความปรารถนา (๙) พนธน การผูก (๑๐) อภิวิธ การฟังไป (๑๑) นิवास การอยู่

(๑๒) อวทาน การเรียก (๑๓) คหณ การถือเอา (๑๔) กิจฉ ความยากลำบาก (๑๕) อีสตถ อรรณน้อย (๑๖) นิวตติ การกลับ (๑๗) อปุปสาท ความไม่เลื่อมใส (๑๘) อาสี การอวยพร (๑๙) สรณ การต่อสู้อยู่ (๒๐) ปติฏฐ ที่ตั้ง (๒๑) วิมหาย ความอัศจรรย์

๑๑๘๒. อนโตภาวภูสตุตตาทิ- สยปูชาสวตักกเม
ภูตภาเว ปัสสายํ ทพหตธาโท สียา อติ.

อติ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) อนโตภาค
ความเป็นภายใน (๒) ภูสตุถ ความแรง (๓) อติสย ความยิ่ง (๔) ปูชา
การบูชา (๕) อติกม การเลยไป (๖) ภูตภาว อดีต (๗) ปัสสา
การสรรเสริญ (๘) ทพหตถ ความมั่นคง

๑๑๘๓. สมภาวเน จ ครหา- เปกฺขาสู จ สมฺมจฺเจ
ปญฺเห สํวณฺเ จว อาสีสตุเถ อปิริติ.

อปิ อุปสัค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) สมภาวน การ
สรรเสริญ (๒) ครหา การติเตียน (๓) อเปกฺขา การมองหา (๔) สมฺมจฺย
การรวบรวม (๕) ปญฺห คำถาม (๖) สํวณฺ การปิด (๗) อาสีสตุถ
การอวยพรหรือความปรารถนาดี

๑๑๘๔. นิทฺเทเส วชฺเชน ปูชา- ปคเต วารณฺปิ จ
ปทุสฺสเน จ ครหา- โจริกาโท สียา อป.

อุป อุปสรรค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) นิเทศ การแสดง (๒) วชชน การเว้น (๓) ปุชา การบูชา (๔) อปคต ความปราศจาก (๕) วารณ การห้าม (๖) ปทุสน การประทุษร้าย (๗) ครหา การตีเตียน (๘) โจจริก การขโมย

๑๑๘๕. สมิปุชาสาทิส- โทสกุขาโนปตติสุ
 ฤสโตปคมาธิก- ปุพพกมมนิวตติสุ
 คยหากาโรปริตเตสุ อุปเตยยนสนาทิเก.

อุป อุปสรรค เป็นไปในอรรถเป็นต้นว่า (๑) สมิป ที่ใกล้ (๒) ปุชา การบูชา (๓) สาทิส ความเหมือนกัน (๔) โทสกุขาน การกล่าวโทษ (๕) อุปปตติ ความสมควร (๖) ฤสตุต ความแรง (๗) อุปคม การเข้าใกล้ (๘) อธิก ความยิ่ง (๙) ปุพพกมม การกระทำ เบื้องแรก (๑๐) นิวตติ การกลับ (๑๑) คยหากาโร อากาโรถือเอา (๑๒) อุปริตต ความมีอยู่เบื้องบน (๑๓) อนสน การอดอาหาร

๑๑๘๖. เอว นิทสนากาโร- ปมาสุ สมบหฺสเน
 อุปเทเส จ วจน- ปฏิกุคาเหวธารณ
 ครหาเยทมตเถ จ ปริมาณ จ ปุจฺจน.

เอว นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) นิทสน การแสดง (๒) อากาโร อากาโร (๓) อุปมา การเปรียบเทียบ (๔) สมบหฺสเน ความร่าเริง (๕) อุปเทส การแนะนำ (๖) วจนปฏิกุคาห การรับคำ (๗) อวธารณ การกำหนดแน่นอน (๘) ครหา การตำหนิ (๙) อิทมตถ อรรถของ อิม ศัพท์ (๑๐) ปริมาณ การวัด (๑๑) ปุจฺจน การถาม

๑๑๘๗. สมุจฺจเย สมาหาเร- นฺวาจเย เจตริตฺเร
ปทปุณณมตฺเต จ จสทฺโท อวธารณ.

จ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) สมุจฺจย การรวบรวม
(๒) สมาหาร การประมวล (๓) อนฺวาจย การรวบรวมภายหลัง
(๔) อิตฺริตร การประกอบซึ่งบทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (๕) ปทปุณณมตฺต
บทสักว่าเป็นปทปุณณะ (๖) อวธารณ การห้าม

๑๑๘๘. อิติ เหตฺุปกาเรสุ อาทิมฺหิ จาวธารณ
นิทฺสสเน ปทตฺถสฺส วิปลฺลาเส สมาปน.

อิตฺติ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) เหตุ เหตุ แปลว่า เพราะ
เหตุ นั้น (๒) ปกาเร ประการ แปลว่า ด้วยประการอย่างนี้ (๓) อาทิ
มฺหิเป็นต้น (๔) อวธารณ การตัดสิน (๕) นิทฺสสน การแสดง
แปลว่า ว่า...ดังนี้ (๖) ปทตฺถวิปลาส การเปลี่ยนแปลงแห่งเนื้อความ
ของบท แปลว่า ชื่อว่า (๗) สมาปน การจบข้อความ แปลว่า ดังนี้แล

๑๑๘๙. สมุจฺจเย โจปมายํ สํสเย ปทปุณณ
วตฺถิตฺติวิภาสายํ ววสฺสศฺคฺเค วิกฺขฺปน.

วา นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) สมุจฺจย ในการรวบรวม
(๒) อุปมา การอุปมาเปรียบเทียบ (๓) สํสย ความสงสัย (๔) ปทปุณ
นํสักว่าเป็นปทปุณณะ (๕) ววตฺถิตฺติวิภาสา การกำหนดรูปพิเศษ
(๖) ววสฺสศฺคฺ การตัดสิน (๗) วิกฺขฺปน ไม่แน่นอน แปลว่า บ้าง, ก็ดี

๑๑๙๐. ภูสเน วารณ จาลิ วุจเจเต ปริยตติยิ
อโถถานนตรารมก- ปญเหตุสุ ปทปุรณ.

อล นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ภูสน ประดับ (๒) วารณ
ห้าม (๓) ปริยตติ ความสามารถเรียนเอา

อโถ นิบาต **อถ** นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) อนนตร
ความไม่มีระหว่าง (๒) อารมก การเริ่มต้น (๓) ปญเหตุ คำถาม
(๔) ปทปุรณ ทำบทให้เต็ม ไม่มีความหมายพิเศษ

๑๑๙๑. ปสัสาครหาสนญา- สวีการราโทปิ นามถ
นิจจนเย จาณูมานสมิ สียา ญน วิตทุกน.

นาม นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปสัสา การสรรเสริญ
(๒) ครหา การติเตียน (๓) สนญา ชื่อ (๔) สวีการ การรับรอง
เป็นต้น

ญน นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) นิจจนย ความแน่นอน
(๒) อนุมาน การไตร่ตรอง (๓) วิตทุกน ความคิด

๑๑๙๒. ปุจฉาวธารณานุญา- สนตนาฬปนเน นนุ
วเตกัสมทยาหาส- เขทาลปนวิมเหย.

นनु นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปุจฉา การถาม (๒) อวธารณ
การตัดสิน (๓) อนุญา การอนุญาต (๔) สนตนา การลอบโยน
(๕) อาฬปน การเรียก

วต นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) เอกัส ความเป็นจริง
(๒) ทยา ความสงสาร (๓) หาส ความร่ำเร้ง (๔) เขต ความลำบาก
(๕) อาลปน การเรียก (๖) วิมหย ความอัศจรรย์

๑๑๙๓. วากุยารมภวิสาทะสุ หนท หาเสนุกมฺปน
ยาว ตฺ ตาว สากลฺย- มานาวธฺยวธารณ.

หนท นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) วากุยารมภ การเริ่ม
คำพูดใหม่ (๒) วิสาท ความเหนื่อยหน่ายใจ (๓) หาส ความร่ำเร้ง
(๔) อนุกมฺปน ความสงสาร

ยาว และ **ตาว** นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) สากลฺย
ความมีทั้งหมด (๒) มาน ประมาณ (๓) อวธิ เขตแดน (๔) อวธารณ
การกำหนดตัดสิน

๑๑๙๔. ปาจีปฺรคฺคโตตเถสุ ปฺรตฺถา ปจเม ปฺยถ
ปพนฺธะ จ จิราตีเต นิग्ฆาคามิเก ปฺรา.

ปฺรตฺถา นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปาจี ทิศตะวันออก
(๒) ปฺรา ก่อน (๓) อคฺคโต ข้างหน้า (๔) ปจเม เบื้องต้น

ปฺรา นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปพนฺธ ลำดับคำพูดเก่า
(๒) จิราตีต กาลล่วงมานาน (๓) นิग्ฆ กาลอันใกล้ (๔) อาคามิก
อนาคต

๑๑๙๕. นิเสธวากฺยาลงการา- วธารณปสฺสิทิสฺสุ
ชลฺวาสนฺเน ตฺ อภิตฺ- ภิมฺโขภยโตทิกะ.

ขลุ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) นิเสธ การห้าม (๒) วากยาลงการ ประดับคำพูดให้สละสลวย (๓) อวธารณ การกำหนด (๔) ปสัทธิ ความปรากฏ

อภิต นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) อาสนุน ที่ใกล้ (๒) อภิมุข ที่เฉพาะหน้า (๓) อุภยโต ทั้งสองข้าง เป็นต้น

๑๑๙๖. กามิ ยทยปิสททตเถ เอกัสตเถ จ ทิสสติ
อโถ ปน วิเสสสุมี ตเถว ปทปุรณ.

กามิ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ยทยปิสททตถ การอนุเคราะห์และการดำหนิ (๒) เอกัสตถ ความเป็นจริง

ปน นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) วิเสส ความแตกต่าง (๒) ปทปุรณ ทำบทให้เต็ม

๑๑๙๗. ทิ การณ วิเสสวา- ธารณ ปทปุรณ
ตุ เหตุวเซช ตตถาล กุ ปาเปสตถุกุจจน.

ทิ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) การณ เหตุ (๒) วิสาส ความพิเศษ (๓) อวธารณ การกำหนด (๔) ปทปุรณ ทำบทให้เต็ม

ตุ นิบาต เป็นไปในอรรถเหมือน ทิ นิบาต ยกเว้นอรรถเหตุ

กุ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปาป ความชั่ว (๒) อีสตถ มีน้อย (๓) กุจจน ความน่าเกลียด

๑๑๙๘. นุ สัสเย จ ปญฺเหถ นานาเนกตถ วชฺชน
กิ ตุ ปุจฺฉาชิคุจฺฉาสุ กิ ตุ วาริมหิ มุทุชนิ.

นุ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) สัมผัส ความสงสัย (๒) ปัญหา

นানা นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) อเนกตล มากมาย
(๒) วชชน การเว้น

ก็ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปุจฉา การถาม (๒) ชีจุฉนา
ความรังเกียจ

กํ ธิบาท เป็ นไปใ นอรรธ (๑) วาริ น้ํ (๒) มุทฺธ ศีรชะ

๑๑๙๙. อมา สหสมิเปถ เภเท อปฺปจเม ปุน
 กิริณสฺสวารจิสู อุทาปยตเถ วิกปปเน.

อมา นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) สห พร้อมกัน (๒) สมัย
ที่ใกล้

ปูน นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) เกษ ความต่างกัน
(๒) อปฺปม ความไม่ใช่ที่หนึ่ง

กิริ นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) อนุสสว การได้ยินมา
(๒) อรจิ ความไม่ชอบ

อุท นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) อปยุตถ คำถาม (๒) วิกฤษปน
ความดำริ

๑๒๐๐. ปตฺตีจี้ จริเม ปจฺฉา สามิ ตวทฺเธ ชิคฺခုจฺฉเน
 ปกาเส สมฺภเว ปาตุ อญฺโณณฺณเย ตฺวโรหิ มินฺโณ.

พจนา นิบาต เป็นไปในอรรถ (๑) ปตฺติจิ ทิศตะวันตก
(๒) จริม ภายหลัง

ตุน, ตวาน, ตเว, ตวา, ตํ ปัจจัย ประกอบหลังธาตุ
ธา, โส, ธา, กขตต์, โต, ถ, ตร, หิณจัน, หี, หํ, ธิ, ห, หิ,
ธ, ธนา, รหิ, ทานิ, โว, ทาจนํ, ทา, ขช, ถํ, ถตต์, ชณ, ชชु ปัจจัย
เป็นต้น ประกอบหลังนาม สังขยา และสัพพนามตามสมควร
ปัจจัยเหล่านี้ ท่านแสดงโดยย่อด้วยอัปยยิภาวสมาส มีชื่อว่า
อัปพยะ และมีการอาเทศนุปัจจัยเป็นต้น เป็น ย

อพยยวคโค จตฺตโก.
อัปยยวรรค ที่ ๔ จบแล้ว
สามนุญกณโท ตติโย.
สามัญญกัณห์ ที่ ๓ จบแล้ว

พระราชทานนามว่าปรักกมพาหุ ผู้ทรงประดับด้วยคุณธรรม
ทรงมีเดชาานุภาพมาก ทรงชนะศัตรู และทรงแก้แค้นล้างล้างล้างล้าง
ทรงปรากฏแล้วในเกาะลังกา

๔. วิภินัน จิร ภิกขุสงฆ์ นิกายต-
ตยสมิณจ การเสี สมมา สมคเค
สเทหฺว นิจจาทโร ทีฆกาลํ
มหคฺเชหิ รกฺเขสิ โย ปจฺจเยหิ.

พระองค์ทรงอาราธนาภิกษุสงฆ์ ๓ นิกาย คือ นิกาย
มหาวิหาร นิกายอภัยคีรี และนิกายเชตวัน ผู้แตกแยกกันมานาน
ทรงทำให้สามัคคีกันด้วยดีแล้ว ทรงมีความเคารพอยู่เป็นนิตย์ และ
ทำนุบำรุงนิกายทั้ง ๓ นั้นด้วยปัจจัย ๔ อันมีค่ามากตลอดกาลนาน
ดุจทรงรักษาพระวรกายพระองค์เอง

๕. เยน ลงกา วิหาเรหิ คามารามปฐิหิ จ
กิตติยา วีย สมพาธิ- กตา เขตเตหิ วาปีหิ.

พระองค์ทรงกระทำเกาะลังกาให้หนาแน่นแล้ว ด้วยวัดวา
อาราม หมู่บ้าน อุทยาน เมือง ไธนา และ สระน้ำ เหมือนกระทำให้
เพียบพร้อมแล้วด้วยพระเกียรติคุณ

๖. ยสฺสาสาธารณํ ปตฺวา- นุคฺคหิ สพฺพกามทํ
อหฺมปิ คนฺถการตฺถํ ปตฺโต วิพฺรุโคจฺร.

แม้ข้าพเจ้าได้รับการอนุเคราะห์แล้ว คือถวายสิ่งที่น่าปรารถนาทั้งปวงอันไม่ทั่วไปแก่ผู้อื่นจากพระองค์ ได้ถึงความเป็นผู้รจนาคัมภีร์อันเป็นวิสัยของผู้มีปัญญา

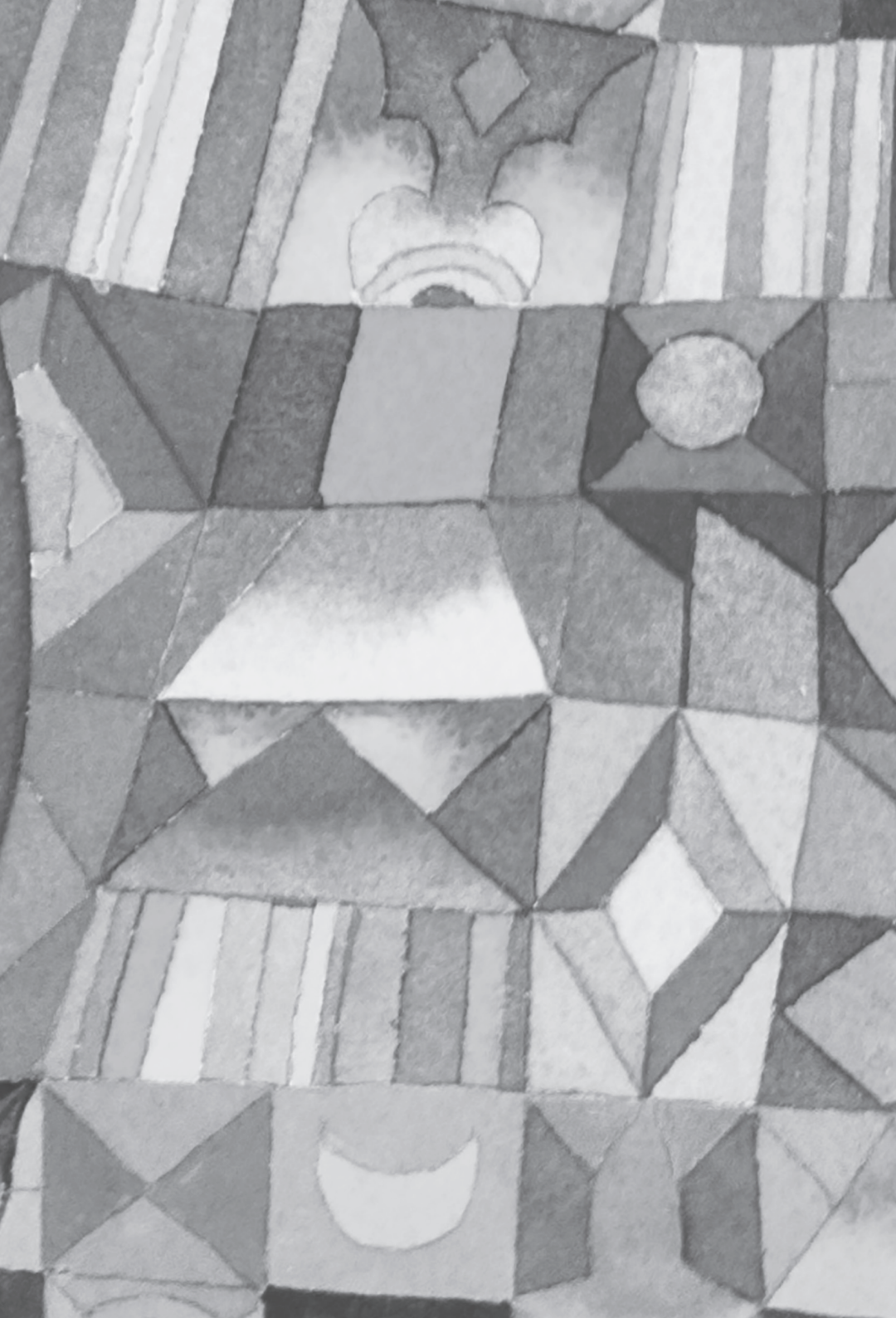
๗. การิตะ เตน ปาสาท-	โคปุราทิวัญสิเต
สคคชนเทว สโตยา-	สยสมิ ปฏิพิมพิเต.
๘. มหาเซตวนาขุยมหิ	วิหาเร สาธุสมมเต
สโรคามสมุหฺมहि	วสตา สนตฺตฺตตินา.
๙. สหุฏฺหมญฺจิติกาเมน	โมคคฺลลเนน ชิมตา
เถเรน รจิตา เอสา	อภิธานัปทกิกา.

คัมภีร์อภิธานัปทกิกานี้ อันพระเถระนามว่าโมคคัลลานะ ผู้สังกัดอยู่ในสโรคามนิกาย ที่สาธุชนยกย่อง ผู้มีจริยาวัตรสงบ ผู้ปรารถนาความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม ผู้มีปัญญา รจนมาแล้ว ที่วัดเชตวันวิหาร อันประดับด้วยปราสาทและซุ้มประตูเป็นต้น อันงดงามประดุจกึ่งหนึ่งแห่งสวรรค์ อันมีเงาทอดไปในสระน้ำของพระราชานั้น อันพระเจ้าปรักกมพาทุนั้นทรงสร้างไว้แล้ว

อภิธานัปทกิกา สมตฺตา.

คัมภีร์อภิธานัปทกิกา จบบริบูรณ์

ศัพท์านุกรม

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
(อ)		อชิล	๗๐๒
อ	๑๑๔๗	อคิ	๕๓๙
อกต	๗	อคท	๓๓๐
อกลล	๓๒๓	อครุ	๓๐๒
อกิณจน	๗๓๙	อคพุ	๓๐๒
อกลาสุ	๕๑๖	อคาธ	๖๖๙
อกุสส	๘๔,๗๓๔	อการ	๒๐๕
อกุก	๖๓,๕๘๑,๑๑๐๒	อคค	๕๔๒,๕๙๓,๖๙๖,
อกุโกสน	๗๕๙		๗๑๕,๘๔๓
อกุข	๑๔๙,๓๗๕,๔๗๙,	อคคช	๒๕๔
	๕๓๒,๕๖๙,๘๙๓	อคคณณ	๖๙๕
อกุขก	๒๗๘	อคคโต	๙๕๑,๑๑๔๘
อกุขต	๔๖๓,๑๑๓๓	อคคตถมม	๒๑๗
อกุขตา	๔๘	อคคิ	๓๓,๘๘๔,๑๐๔๑
อกุขทสส	๓๔๑	อคคิชาลา	๕๘๙
อกุขเทวี	๕๓๑	อคคิมนถ	๕๗๔
อกุขตต	๕๓๑	อคคิสณณ	๕๘๐
อกุขร	๗,๓๔๘,๑๐๖๓	อคคิสาลา	๒๑๔
อกุขรจน	๓๔๘	อคค	๔๒๔,๑๐๔๘
อกุขิ	๑๔๙,๓๒๑	อคคิย	๔๒๔
อกุขิโกฏิ	๒๖๑	อคค	๔๖,๘๔,๘๙,๙๔๑
อกุขิค	๒๕๙	อคค	๕๕,๒๗๖,๑๐๔๓,
อกุขิมชณ	๙๐๔		๑๐๘๙
อกุโขภินิ	๓๘๔,๔๗๕	อคคิตา	๒๖๓
อขาต	๖๘๐	อคคิร	๕๔๓,๙๐๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
องกุส	๓๖๗	อจจิ	๓๔,๑๑๐๒
องกฺย	๑๔๓	อจจิต	๗๕๐
องโกล	๕๕๗	อจจิมนตุ	๓๓
องค	๑๘๕,๒๗๘,๓๗๕, ๖๖๘,๙๕๖,๑๑๓๙	อจจุต	๘
องคชาต	๒๗๒,๙๑๐	อจณ	๖๑๒,๖๗๐,๑๐๒๕
องคณ	๒๑๘,๘๕๙	อจณร	๑๐๗
องคณนา	๒๓๐	อจณรา	๒๔,๖๖
องคท	๒๘๗	อจณรีย	๗๓๖,๑๐๒๓
องคณา	๒๓๐	อจณาทณ	๒๙๐,๑๑๐๔
องครกฺขคณ	๓๔๒	อจณิ	๑๔๙
องคฺวิกฺเขป	๑๐๑	อเจลก	๔๔๐
องคหาร	๑๐๑	อช	๕๐๒
องคาร	๓๖	อชคร	๖๕๑
องคิรฺส	๑,๑๐๙	อชณณ	๔๐๑
องคฺภูจ	๒๖๖	อชปาลก	๓๐๓,๑๑๒๐
องคฺล	๑๙๕	อชา	๕๐๒
องคฺลิมฺพทา	๒๘๗	อชิน	๔๔๒
องคฺลึ	๒๖๖,๔๗๘	อชินปตฺตา	๖๔๖
องคฺลียก	๒๘๖	อชินโยนิ	๖๑๗
องคฺลยาภณ	๒๘๖	อชิมท	๗๐๘
อจล	๖๐๕	อชिर	๒๑๘
อจิริปปภา	๔๘	อชี่	๕๐๒
อจิริวตี	๖๘๒	อชฺช	๑๑๕๕
อจจนา	๔๒๕	อชฺชก	๕๗๙
อจจนตโกธณ	๗๓๒	อชฺชน	๕๖๒
อจจย	๔๐๔,๑๑๑๗	อชฺฌมกฺข	๓๔๓,๑๐๖๖
		อชฺฌมตฺต	๑๐๔๐

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
อชฌาจารย์	๔๓๐	อฏฐ (-ปริสา)	๔๑๕
อชฌาปย	๔๑๑	อฏฐ (-มหานรค)	๖๕๗
อชฌาโรห	๖๗๓	อฏฐิก	๑๐๙,๔๗๙
อชฌาย	๙๑๑	อฏฐังค	๗๘๐
อชฌาสย	๗๖๖	อฏฐังคิก (-สร)	๑๒๙
อชฌเมสนา	๔๒๗,๑๐๐๕	อฏฐธำ	๖๕๗
อชฌโหม	๗๕๗	อฏฐปท	๕๓๒
อณาน	๑๖๘	อฏฐวีศ	๑๙๗
อณชน	๓๐,๓๐๖	อฏฐานรียโวหาร	๑๒๒
อณชส	๑๙๐,๑๙๓,๙๔๐	อฏฐปท	๕๓๒
อณณ	๗๑๒,๗๑๗	อฏฐารส	๔๗๓
อณณตร	๗๑๗	อฏฐิ	๒๗๘,๘๑๗,๙๕๑
อณณตถ	๔๒๔	อฏฐ	๕๓,๗๒๕,๑๐๓๙
อณณตร	๑๙๙	อฏฐตติย	๔๗๗
อณณถาภาว	๗๗๖	อฏฐตติย	๔๗๘
อณณทตถ	๑๑๔๐	อฏฐตมณทล	๒๙๖
อณณมณณ	๓๙๗	อฏฐตมโยค	๒๐๙
อณณโรปน	๑๐๐๑	อฏฐตมตต	๗๐
อณณ	๔๓๖	อฏฐตมตติ	๗๑
อณณณณ	๑๒๐๐	อฏฐตมตม	๔๗๗
อณณ	๓๐๙	อณณ	๑๙๔,๗๐๕
อณณ	๕๓๖	อณณ	๒๗๓,๖๒๗,๑๐๙๒
อณณ	๒๐๔,๔๗๕,๑๑๒๖	อณณ	๖๒๔,๗๔๑,
อณณทาส	๑๗๕		๑๐๗๙
อณณทาลก	๒๐๔	อณณทป	๔๕๘
อณณทิต	๑๑๒๖	อณณ	๖๖๑
อณณ (-ปริการ)	๔๓๙	อณณ	๖๕๙,๘๖๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อตลมฬสส	๖๖๙	อตตมนตา	๘๗
อตลี้	๔๕๒	อตถิ	๑๑๕๔
อติ	๑๑๓๘,๑๑๘๒	อตถิ	๔๘๕,๖๐๖,
อติกกม	๗๗๖,๑๑๑๗		๗๘๕,๑๑๖๑
อติชิน	๑๐๖๗	อตถิกมน	๘๙๖
อติจารินี	๒๓๘	อตถิงคม	๑๐๑๕
อติตณห	๗๒๙	อตถิชาต	๑๗๙
อติถิ	๔๒๔	อตถินา	๗๕๙
อติณทริย	๗๑๖	อตถิณณ	๓๑๒,๓๑๕
อติปสตุ	๑๐๒๒	อตถิสตุ	๑๑๓
อติปาต	๗๗๖	อตถิปปคม	๗๖๔
อติมตต	๔๑	อตถิ	๑๑๕๔
อติมุตต	๕๗๗	อตถิ	๗๔๐
อติมุตตก	๕๕๕	อตถุ	๑๑๕๑
อติยุว	๙๒๙	อตฺร	๑๐๘๙,๑๑๖๑
อติริตต	๗๑๒	อตฺรช	๒๔๐,๑๐๕๒
อติวิสา	๕๘๖	อตฺรราห	๑๑๕๕
อติวุฑฒ	๑๐๒๒	อถิ	๑๑๙๐
อติสนต	๙๔๒	อโถ	๑๑๙๐
อติสย	๔๑,๗๖๑,๗๗๑, ๑๐๙๖,๑๑๑๒, ๑๑๓๘	อท	๑๑๓๘
อติสุรตา	๓๙๘	อทสฺสน	๗๗๐
อติว	๑๑๓๘	อทาส	๕๑๖
อตต	๙๒,๗๔๔,๘๖๑	อทิติ	๘๓
อตตนิย	๗๓๖	อทกขมสุข	๑๕๙
อตตภาว	๑๕๑	อทท	๗๕๓
		อททก	๔๕๙
		อททา	๕๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อทุทิ	๖๐๕	อติโรหิณี	๒๑๖
อทุธ	๕๓,๕๔,๑๙๐, ๙๙๕	อติวจน	๑๑๔
อทุธกุ	๓๔๗	อติวาส	๙๕๙
อทุธา	๖๖,๑๑๔๐	อติเน	๗๒๘
อทุธาน	๑๙๓,๑๑๐๐	อติญา	๑๑๔๐
อทุธิ	๒๐๒	อติ	๒๖๒,๒๖๔,๒๗๖, ๙๓๐,๑๐๙๐, ๑๑๕๖
อธม	๗๐๐,๑๐๗๐	อติคม	๓๘
อธมณณ	๔๗๐	อติภวน	๖๔๙
อธมนุต	๓๘๒	อน	๓๗๓
อธร	๒๖๒,๙๓๐	อนจณ	๖๖๙
อติ	๑๑๗๗	อนจิรว	๒
อติก	๑๖๓,๗๑๒	อนนุต	๗,๖๕๑
อติกต	๓๔๓,๔๙๖	อนกริทธิ	๑๖๔
อติกรณ	๘๖๘	อนย	๙๘๐
อติกรณี	๕๒๗	อนริย	๔๓๕
อติโกฏฏ	๕๒๑	อนริยโวหาร	๑๒๒
อติคต	๔๓๕	อนล	๓๓
อติจจกา	๖๑๐	อนวรรต	๔๑
อติฐาน	๑๐๓๒	อนาถปิณฑิก	๔๓๗
อติป	๓๒,๗๒๕	อนาพร	๑๗๒
อติปติ	๗๒๕	อนามย	๓๓๑
อติปปาย	๗๖๖	อนามิกา	๒๖๖
อติฏ	๗๒๕	อนารต	๔๑
อติมตฺตา	๑๕๘	อนาลย	๖
อติมตฺติ	๗๖๖	อนาสว	๗
อติโมกข	๑๕๙		

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อนิทสสน	๗	อนูวาท	๑๒๐
อนิพพิทธา	๒๐๒	อนุสย	๘๕๓
อนิมิส	๑๒,๑๐๔๔	อนุสาสน	๓๕๔
อนิรปถ	๔๕	อนุสิฏฐิ	๓๕๔
อนิลทฐตา	๖๐๐	อนุสสติ	๑๕๘
อนิสम्म	๗๓๘	อนุนก	๗๐๒
อนิสम्मการี	๗๒๙	อนูป	๑๘๗
อนีก	๓๘๑	อนุต	๓๗๓,๔๐๔,
อนีกฏฐ	๓๔๒		๗๑๔,๗๙๑
อนีติก	๗	อนตก	๔๒
อนุ	๑๑๗๔	อนตคคต	๗๔๒
อนุกมปา	๑๖๐	อนตร	๒๖๖,๒๙๒,
อนุกกม	๔๒๙		๗๗๑,๘๐๒
อนุจร	๓๘๐	อนตรธาน	๕๑
อนุจฉวิก	๗๑๕	อนตรวาสก	๒๙๒
อนุช	๒๕๔	อนตรา	๑๑๕๐
อนุชีวี	๓๔๒	อนตราย	๗๖๕
อนุตปา	๑๖๙	อนตริป	๖๖๔
อนุตตร	๖๙๔,๙๕๓	อนตริย	๒๙๒
อนุทิสา	๒๙	อนตเรน	๑๑๓๗,๑๑๕๐
อนุททยา	๑๖๐	อนตลิกข	๔๕
อนุพนธ	๙๘๑	อนตวณณ	๕๐๓
อนุโยค	๑๑๕	อนติก	๗๐๖
อนุรธา	๕๙	อนติม	๗๑๔
อนุโรธ	๓๔๕	อนเตปุร	๒๑๕
อนุลาป	๑๒๓	อนเตวาสี	๔๐๘
อนูวตตน	๓๔๕	อนโต	๑๑๕๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อนโตคร	๗๔๒	อปราชิต	๕๘๔
อนโตชาต	๕๑๕	อปราธ	๓๕๕
อนุทุก	๓๖๔	อปโลกิต	๗
อนฐ	๓๒๑	อปวคฺค	๘,๙๑๐
อนฐการ	๗๐	อปวชฺชน	๔๒๐
อนฐตม	๗๒	อปสพฺย	๗๑๙
อนฺน	๔๒๒,๔๖๕, ๑๑๐๓	อปสฺมาร	๓๒๕
อนวย	๓๓๒	อปาํค	๒๖๑,๑๑๑๖
อเนวสนา	๔๒๘	อปาจี	๒๙
อเนวสีต	๗๕๓	อปาน	๓๙
อโนตตต	๖๗๙	อปามคฺค	๕๘๓
อปกฺกม	๔๐๒	อปาร	๖๖๕
อปจย	๗๖๓,๑๐๘๒	อปี	๑๑๘๓
อปจายิต	๗๕๐	อปิธาน	๕๑
อปจิต	๗๕๐	อปฺญณ	๘๔
อปจิตติ	๔๒๕	อปฺป	๔๖๓
อปจฺจกฺข	๗๑๖	อปฺป	๗๐๔
อปณฺณก	๖๙๘	อปฺปนา	๑๕๕
อปถ	๑๙๓	อปฺปมาริส	๕๙๔
อปทาน	๙๔๔	อปฺปิยวาทิ	๗๓๕
อปเทส	๘๖๐	อปฺเปว	๑๑๕๘
อปธารณ	๕๐	อปฺเปวนาม	๑๑๕๘
อปมาร	๓๒๕	อปฺโฆฏา	๕๗๕
อปฺรโคยาน	๑๘๓	อผลา	๕๔๑
อปฺรณฺณ	๔๕๐	อพทฺธ	๑๒๖
อปฺรเสล	๖๐๖	อพทฺธมฺข	๗๓๕
		อพพ	๔๗๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อปลา	๒๓๐	อภิวโต	๑๑๙๕
อพาธ	๗๑๗	อภิวโธส	๖๘
อพพุท	๔๗๕	อภิวาน	๑๑๔
อพภ	๔๕,๔๘, ๖๐๕,๑๑๑๒	อภินย	๑๐๑
อพภก	๔๙๒	อภินว	๗๑๓
อพภกขาน	๑๑๖	อภิมาน	๑๗๑,๘๖๐
อพภนุตร	๑๙๗,๗๗๑	อภิลาว	๗๗๐
อพภุต	๑๐๒,๕๓๒, ๗๓๖,๑๐๒๓	อภิลาส	๑๖๓
อพยาพชฌ	๘	อภิวากย	๑๒๒
อพยาเสก	๖๙๗	อภิวาทน	๔๒๖
อภทฐสตุ	๔๖๓	อภิสงค	๗๕๙
อภยา	๕๖๙	อภิสนธิ	๗๖๖
อภาว	๑๑๐๓	อภิสาริกา	๒๓๒
อภาสน	๔๒๙	อภิหิต	๗๕๕
อภิ	๑๑๗๖	อภียาส	๗๐๕
อภิกกนต	๘๓๖	อมจจ	๓๔๐,๓๕๐
อภิกขณ	๑๑๓๗	อมต	๗,๒๕,๕๖๙,๙๗๖
อภิชยา	๑๐๕๒	อมตป	๑๑
อภิชน	๓๓๒,๘๕๕	อมตา	๕๖๙
อภิชาติ	๑๐๗๔	อมตต	๔๕๗
อภิชฌา	๑๖๓	อมร	๑๑
อภินย	๗๒๐	อมรราวดี	๒๑
อภินยาด	๗๒๔	อมล	๔๙๒
อภินยาดน	๕๕	อมลกี	๕๖๙
อภินย	๑๑๓๗	อมา	๑๑๓๖,๑๑๙๙
		อมาวสี	๗๓
		อมาวสี	๗๓

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
อมิตต	๓๔๔	อโยคค	๔๕๕
อมิตถ	๕๗๘	อโยชน	๕๒๖
อมุ	๑๐๘๘	อริ	๔๐
อมุตต	๓๘๖	อริยชรี	๔๕๖
อมุตตร	๑๑๔๘	อริยณ	๕๓๖
อโมห	๑๕๓	อริยณานี	๕๓๖
อมพ	๕๔๖,๕๕๗	อริณี	๔๑๘
อมพญฐา	๕๘๒	อริตี	๔๓
อมพณ	๔๘๔,๖๖๘,๑๐๓๒	อริวินท	๖๘๔
อมพร	๔๕,๒๙๐,๑๐๖๑	อริหตต	๔๓๖
อมพา	๒๔๔	อริหตรช	๒๙๖
อมพาญก	๕๕๔	อริหา	๑๐
อมพิล	๑๔๘	อริหิต	๗๕๐
อมพุ	๖๖๑	อริตี	๓๔๔
อมพุช	๖๗๑	อริ	๓๔๔
อมพุชกร	๖๗๘	อริฐ	๕๕๕,๕๗๐,
อมพุชินี	๖๘๘		๖๓๘,๘๒๒
อมพุท	๔๗	อริตต	๖๖๗
อมพุธร	๔๗	อริย	๔๓๕,
อมโ	๑๑๓๘		๖๙๖,๑๐๐๒
อมมา	๒๔๔	อริส	๓๒๗
อย	๔๙๓	อรุ	๓๒๔
อยน	๑๙๑,๑๑๐๑	อรุณ	๖๕,๙๗,๙๘๑
อยนทวย	๘๑	อรุป	๖
อยย	๓๓๓,๗๒๕	อโร	๑๑๓๘
อยยก	๒๔๗	อริ	๑๑๔๗,๑๑๙๐
อยยิกา	๒๔๕	อฬกมนุทา	๓๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อลกา	๓๒	อวลี	๕๓๙
อลกขี	๘๒	อวลเป	๑๐๗๙
อลคทพ	๖๕๓	อวส	๗๔๓
อลงการ	๒๘๓	อวสร	๗๗๐
อลงการุปปเภท	๒๘๙	อวลิต	๙๖๔
อลตตก	๓๐๕	อวลีสุสน	๑๕๗
อลมพุสา	๒๔	อวลสุ	๑๑๕๐
อลส	๕๑๖	อวาปุรณ	๒๒๒
อลาต	๓๖	อวิ	๕๐๑
อลาพุ	๕๙๖	อวิกเขป	๑๕๕
อลิก	๑๒๗,๑๐๗๐	อวิคคห	๔๒
อลุล	๗๕๓	อวิขุชา	๑๖๘
อว	๑๑๗๓	อวิณญ	๗๒๑
อวคณิต	๗๕๖	อวิตถ	๑๒๗
อวชช	๖๙๙	อวิพูร	๗๐๖
อวณญา	๑๗๒	อวิรต	๔๑
อวณณิต	๗๕๖	อวิรุฑ	๖๙๘
อวณณวาท	๑๒๐	อวิล	๖๖๙
อวตาร	๙๘๒	อวิลมพิต	๔๐
อวตถ	๗๓๔	อวิสารี	๑๒๙
อวทารณ	๔๔๗	อวีจิ	๖๕๗
อวนี	๑๘๑	อวหย	๑๑๔
อวนติ	๑๘๔	อวหา	๑๑๔
อวมาน	๑๗๒	อสกี	๑๑๓๗
อวมานิต	๗๕๖	อสงขต	๗
อวยว	๒๗๘	อสงขตธาตุ	๙
อวลมพน	๕๒๕	อสงเขยย	๔๗๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อสทุธมม	๓๑๗	อสสุา	๓๗๑
อสน	๓๘๙,๔๖๕, ๕๖๓,๑๐๐๔	อสสุาภิตาพินิ	๓๗๐
อสนิ	๒๔	อสสุาส	๓๙
อสพพิวสิยฐาน	๒๑๕	อสสุาสงคานุสารี	๓๘
อสมภาวิสมปตต	๗๔๐	อสสุ	๒๖๐,๑๑๕๐
อसार	๖๙๘	อเสกข	๑๐
อสี	๓๙๑	อเสจน	๖๙๗
อสีต	๙๖,๔๔๘, ๗๕๗,๑๐๐๕	อเสส	๗๐๒
อสีปุตตี	๓๙๒	อโสก	๕๗๓
อสีเลส	๕๘	อห	๖๗
อสสุ	๔๐๗	อहत	๒๙๓
อสสุจิ	๒๗๔,๑๐๒๔	อหมหมิกา	๓๙๗
อสสุร	๑๔	อหห	๔๗๕,๑๒๐๑
อสม	๖๐๕	อหการ	๑๗๑,๓๙๗
อสมปุปผ	๕๙๑	อหิ	๖๕๓
อสส	๓๖๘,๓๙๔,๑๑๐๒	อहित	๓๔๔
อสสกณณ	๒๖,๕๖๒	อहितุณจิก	๖๕๖
อสสตร	๓๖๙,๖๕๒	อโห	๑๑๓๘,๑๑๔๙
อสสตถ	๕๕๑,๑๐๓๘	อโหรรตต	๗๔
อสสม	๒๑๒,๔๐๙,๙๒๘	อพกก	๕๑๙,๕๘๑
อสสมารก	๕๗๗	อพาร	๗๐๙
อสสเมธ	๔๑๓	อพิ	๖๓๖
อสสยช	๕๘,๗๖	อัส	๒๖๔,๑๑๐๒
อสสว	๓๒๔,๗๓๐,๑๐๓๖	อัสสุ	๖๔,๑๑๒๑
		อัสสุก	๒๙๐
		อัสสุมาลี	๖๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
(อา)		อาตตวิตต	๑๓๙,๑๔๑
อา	๑๑๘๐	อาตตายี	๗๓๖
อาภงขา	๑๖๓	อาตป	๓๗
อาภป	๒๘๒	อาตปตต	๓๕๗
อาการ	๗๖๔,๙๘๒	อาตปป	๑๕๖
อาภาส	๔๖	อาตป	๑๑๓๕
อาภาสคังคา	๒๗	อาตุร	๓๒๒
อาภินณ	๗๒๐	อาโตชช	๑๔๒
อาช	๖๑๘	อาทาส	๓๑๖
อาชยา	๑๑๔	อาที	๗๑๕,๙๗๙
อาชยาต	๗๕๕	อาทีจ	๖๒
อาชยายิกา	๑๑๓	อาทีจจปถ	๔๕
อาคนตุ	๔๒๔	อาทีจจพณฐ	๕
อาคมน	๙๕๒	อาทีพรมจิริย	๔๓๑
อาค	๘๔,๓๕๕,๑๐๖๔	อาทีน	๗๖๖
อาฆาต	๑๖๔	อาโทภาสน	๑๒๓
อาฆาตน	๕๒๑	อาธาร	๑๐๑๑
อาจริย	๔๑๐,๔๑๑	อาฐุต	๗๔๔
อาจาม	๔๖๖	อาณ	๓๙
อาจิต	๗๐๑	อาณน	๒๖๐
อาชานี	๓๖๙	อาณนท	๘๗,๔๓๖,๖๗๓
อาชีว	๔๔๕	อาณนทน	๗๖๐
อาฏ	๖๓๗	อาณย	๕๒๑
อาณา	๓๕๔	อาณิสส	๗๖๗
อาณิ	๓๗๔	อาณิต	๗๔๙
อาตงก	๓๒๓,๑๐๔๕	อาป	๖๖๑
อาตต	๑๓๙,๑๔๐	อาปคา	๖๘๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อาปณ	๒๑๓	อายต	๗๐๗
อาปณิก	๔๖๙	อายตณ	๒๐๗,๘๐๑
อาปทปุตต	๗๔๓	อายติ	๘๖,๘๗๕
อาปทา	๓๘๕	อายตุต	๗๒๘
อาปนุน	๗๔๓	อายาม	๒๙๕
อาปนุนสตุต	๒๓๙	อายุ	๑๕๕
อาปาน	๕๓๔	อายุธ	๓๘๕
อาปุจจน	๗๖๐	อาโยธน	๓๙๙
อาพาธ	๓๒๓	อารกา	๑๑๕๗
อาภต	๗๔๙	อารกฺก	๔๙๒
อาภรณ	๒๘๓	อารติ	๑๖๐
อาภา	๖๔	อารนาฬ	๔๖๐
อาภาสน	๑๒๓	อารมภ	๘๕๒
อาภิสมาจาริก	๔๓๑	อารมมณ	๙๔,๑๑๓๒
อาภุชี	๕๖๕	อารว	๑๒๘
อาโภค	๑๐๘๓	อารา	๕๒๘,๑๑๕๗
อาม	๑๑๔๔	อาราธน	๘๘๗
อามคฺนฺธิ	๑๔๖	อาราม	๕๓๗
อามณฺฑ	๕๖๖	อาราว	๑๒๘
อามย	๓๒๓	อาโรคฺย	๓๓๑
อามยฺนฺตร	๓๒๙	อาโรห	๒๙๕,๑๑๐๙
อามลกี	๕๖๙	อาโรหณ	๒๑๖
อามิส	๒๘๐,๑๑๐๔	อาฬก	๓๖๔
อามุกก	๓๗๘	อาลมพ	๙๔
อาเมทิต	๑๐๖	อาลมพฺน	๙๔
อาโมท	๘๗,๑๔๕,๑๑๐๘	อาลมพฺร	๑๔๔,๘๕๔
อาย	๓๕๖	อาลย	๑๖๓,๒๐๕,๑๐๙๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อาลาน	๓๖๔	อาสนน	๗๐๕
อาลาป	๑๒๓	อาสภ	๖๙๖
อาลึงค	๑๔๓	อาสย	๗๖๖,๙๓๗
อาลึงคน	๗๗๔	อาสว	๕๓๓,๙๖๙
อาลินท	๒๑๘	อาสา	๑๖๒
อาลี	๒๓๘	อาสาฎิกกา	๖๔๕
อาโลก	๓๗,๑๐๔๓	อาสาร	๕๐
อาโลกน	๗๗๕	อาสาพห	๕๙,๗๕
อาโลป	๔๖๖	อาสาพหา	๕๙
อาวณฺณ	๖๖๐	อาสี	๖๕๕,๘๗๒
อาวสถ	๒๐๖	อาสีวิส	๖๕๓
อาวณฺ	๖๕๐	อาสุ	๔๐
อาवास	๒๐๖	อาหจฺปาท	๓๑๐
อาวิ	๑๑๔๙,๑๑๕๗	อาหณฺ	๗๔๙
อาวิทฺ	๗๔๔	อาหต	๔๘๖
อาวิล	๖๖๙	อาหว	๓๙๙
อาวุต	๗๔๕	อาหวนีย	๔๑๙
อาวุธ	๓๘๕,๓๘๖	อาหาร	๔๖๕,๘๕๖
อาวุโส	๑๑๓๙	อาหาเว	๖๘๐
อาเวสน	๒๑๒,๙๐๖	อาฬวี	๑๙๙
อาเวสิก	๔๒๔	อาฬาริก	๔๖๔
อาเวฬา	๓๐๘	อาฬาน	๔๐๕
อาสตต	๗๒๖	อาลี (อาฬ)	๑๘๙,๖๒๑,
อาสน	๓๑๑,๓๖๓,		๑๐๘๓
	๗๖๕,๑๐๙๙	อาฬหิก	๔๘๔
อาสนฺทิ	๓๑๑		

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
(อ)		อิฐ	๓๖
อิฐ	๖๑๒	อินท	๒๐
อิฐนิภา	๒๓๖	อินทขีล	๒๐๔,๒๒๐,๑๐๐๖
อิฐชน	๗๗๕	อินทชาลิก	๕๑๒
อิฐ	๗๖๔	อินทชน	๔๔
อิฐคิต	๗๖๔	อินทปตถ	๒๐๑
อิฐคู้	๕๖๕	อินทยว	๕๗๔
อิฐ	๑๑๕๗	อินทวารุณี	๕๕๗
อิฐฉา	๑๖๓	อินทสาล	๕๖๘
อิฐ	๔๑๔	อินทารุ	๔๔
อิฐ	๔๖๘,๖๘๗	อินทวาร	๕๕๒,๑๐๐๓
อิฐกา	๒๒๐	อินท	๕๑
อิฐคนธ	๑๔๖	อินทริย	๑๔๔
อิน	๔๗๑	อินทริยคคย	๗๑๖
อินยายิก	๔๗๐	อินธ	๓๖
อิตร	๗๑๗	อิพ	๗๒๕
อิติ	๑๑๕๘,๑๑๘๘	อิภ	๓๖๐
อิติหาส	๑๑๑	อิภปิปป	๕๘๓
อิตร	๖๘๘	อิธิ	๘๘๖
อิตร	๑๑๕๘	อิฐ	๑๐๘
อิตรการ	๒๑๕	อิฐ	๓๗๒
อิตรปฐิเหตุ	๑๐๔	อิฐ	๖๑๒
อิตร	๒๓๐	อิฐ	๑๐๘,๔๓๓
อิทานิ	๑๑๓๖,๑๑๔๐	อิฐคิลิ	๖๐๖
อิธิ	๔๑๔	อิฐ	๖๑๒
อิฐ	๓๖,๑๑๖๑	อิฐ	๑๖,๗๒๕,๑๐๘๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อิสสา	๑๖๘	อุคคตณ	๒๘๙
อิสสาส	๓๘๘,๙๒๒	อุคคมน	๙๖๑
อิห	๑๑๖๑	อุคคาร	๔๖๘
อิโโลกิก	๘๕	อุคฆาฏน	๕๒๔
(อี)		อุจจ	๑๑๕๒
อีติ	๔๐๑	อุจจ	๗๐๘
อีริต	๗๔๔	อุจจทสสน	๑๑๗
อีส	๗๒๕	อุจจาร	๒๗๕
อีสธร	๒๖	อุจจาถึงค	๖๒๓
อีลี	๑๑๔๘	อุจจาจ	๗๒๐
อีลีปนุ	๙๖	อุจจงค	๒๗๖
อีสา	๔๔๙	อุจจติ	๗๐๘
อีหา	๑๕๖	อุจจ	๕๙๙
(อุ)		อุจจวิการ	๔๖๒
อุ	๑๑๖๘	อุช	๗๐๘
อุกกุฏ	๖๙๙	อุชเชนี	๒๐๐
อุกกุฏา	๒๐๑	อุชโชต	๓๗
อุกกิส	๗๖๑,๗๗๑	อุฏจัน	๘๘๖
อุกกา	๗๙๕	อุณณต	๒๘๙
อุกการ	๒๗๕	อุณณนาถิ	๖๒๑
อุกกุส	๖๔๐	อุณณา	๘๗๖
อุกโกจ	๓๕๖	อุณน	๘๐
อุกขลิ	๔๕๖	อุณนภสสม	๓๖
อุกลาป	๒๒๔	อุณนริสี	๖๒
อุชา	๔๕๖	อุณนสี	๒๘๔,๓๕๘,๘๖๒
อุคค	๕๐๓,๗๑๑,๙๘๓	อุตุ	๗๘,๒๓๘,๙๐๐
		อุตุนี้	๒๓๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อุตตตต	๒๘๐	อุทฺร	๒๗๑
อุตฺตม	๖๙๔	อุทฺทหารก	๕๑๐
อุตฺตมมฺงค	๒๕๖	อุทฺทหรรณ	๑๑๕
อุตฺตมมฺจฺรห	๒๕๖	อุทฺทหุ	๑๑๓๘
อุตฺตมมฺณณ	๔๗๐	อุทฺทิต	๗๕๕, ๑๐๗๕
อุตฺตมปฺปกติปฺปาย	๑๐๔	อุทฺทิจิ	๒๙
อุตฺตมา	๒๓๔	อุทฺทิรณ	๑๐๖
อุตฺตร	๒๙, ๑๑๔, ๒๙๒, ๖๙๕, ๘๓๐	อุทฺทิริต	๗๕๕
อุตฺตรกาล	๘๖	อุทฺทุมฺพร	๕๕๑
อุตฺตรกฺกุ	๑๘๓	อุทฺทโลมฺมี	๓๑๓
อุตฺตรภทฺทปท	๖๐	อุทฺททาน	๓๕๔
อุตฺตรายน	๘๑	อุทฺทาล	๕๕๒
อุตฺตราสงค	๒๙๒	อุทฺทิจิ	๑๑๕๖
อุตฺตรีย	๒๙๓	อุทฺทจฺคม	๓๘
อุตฺตัส	๓๐๘, ๘๗๐	อุทฺทจจ	๑๖๙
อุตฺตาน	๖๖๙	อุทฺทญ	๑๖๙
อุตฺตานสย	๒๕๒	อุทฺทเทหิก	๔๒๓
อุตฺตานเสยยก	๒๕๒	อุทฺทณ	๔๕๕
อุตฺตาส	๑๖๖	อุทฺทป	๒๐๓
อุตฺติ	๑๐๕	อุทฺธาร	๔๗๑, ๑๑๒๓
อุท	๑๑๙๙	อุทฺเทรก	๔๖๘
อุทก	๖๖๑	อุทฺโทสิต	๒๑๓
อุทคฺค	๗๐๘	อุทฺทุร	๖๑๘
อุทธิ	๖๕๙	อุทฺน	๗๕๓
อุทฺพาน	๖๗๗	อุทฺนต	๗๐๘
อุทฺย	๖๐๖	อุทฺนติ	๑๖๘
		อุป	๑๑๘๕

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
อุปกฏฐ	๗๐๕	อุปปาติก, โอปปาติก	๗๔๑
อุปกฏฐา	๒๐๓	อุปมา	๕๓๐
อุปกฏฐ	๗๗๓	อุปมาตุ	๒๔๔
อุปกโกส	๑๒๐	อุปมาน	๕๓๐
อุปกุหน	๗๗๔	อุปยม	๓๑๘
อุปจิริต	๗๕๑	อุปริ	๑๑๕๖
อุปจาร	๑๐๐๑	อุปล	๖๐๕
อุปจจกา	๖๑๐	อุปลทตตถา	๑๑๓
อุปจย	๗๗๖	อุปลทธิ	๑๐๕๓
อุปชาป	๓๔๙	อุปน	๕๓๗
อุปชฌ	๔๑๐	อุปวาท	๑๒๐
อุปชฌาย	๔๑๐	อุปวาส	๔๓๒
อุปณณาส	๑๑๘	อุปวีน	๑๓๘
อุปทต	๕๓	อุปเวสน	๗๖๕
อุปติสส	๔๓๔	อุปสศค	๔๐๑,๑๐๓๓
อุปทา	๓๕๕	อุปสัพยาน	๒๙๒
อุปททว	๔๐๑	อุปหาร	๔๒๕,๑๑๒๘
อุปเทศ	๔๑๒	อุปาทาน	๓๖
อุปธาน	๓๑๑	อุปานตฏ	๑๙๐
อุปธิ	๙๖๙	อุปาย	๓๔๘
อุปนาก	๑๖๕	อุปายน	๓๕๖
อุปนิธิ	๔๗๒	อุปายิก	๓๕๓
อุปนิสา	๑๑๒๕	อุปารมก	๑๒๑
อุปนตเสส	๖๑๐	อุปาสก	๔๑๕
อุปนติก	๗๐๖	อุปาสน	๓๙๐,๔๒๘,
อุปปติ	๒๔๐		๘๘๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
อุปาสิกกา	๔๑๕	อุรณ	๕๐๑
อุปาสิต	๗๕๑	อุรณีนี	๕๐๒
อุปาหน	๕๒๕	อุรพภ	๕๐๑
อุปปตฺตน	๑๑๒๖	อุรุ	๗๐๑
อุปปตฺติ	๙๐	อุลฺลุก	๖๓๘
อุปปล	๔๗๕, ๖๘๘	อุลโลจ	๒๙๙
อุปปาฬ	๔๐๑, ๑๐๒๗	อุสฺสภ	๑๓๒, ๑๓๓, ๑๙๖, ๔๙๕, ๕๙๐, ๙๙๖
อุเปกฺขา	๑๕๙	อุสฺสี	๖๐๑
อุโปคฺฆาต	๑๑๕	อุสุ	๓๘๙
อุโปสถ	๓๖๑, ๗๘๐	อุสุการ	๕๑๐
อุพฺพณฺณ	๒๙๙	อุสุวฑฺฒกิ	๕๑๐
อุพฺพี	๑๘๑	อุสุยา	๑๖๘
อุพภ	๙๐	อุสฺสว	๑๗๘
อุพภิฬ	๔๖๑	อุสฺสว	๕๖
อุมฺมชฺชน	๒๙๙	อุสฺสสาฬ	๑๕๖, ๓๕๑
อุมฺมตฺต	๓๒๒, ๕๗๗	อุสฺสสิต	๘๙๒
อุมฺมาฬ	๑๗๒	อุสฺสสุก	๓๒๗
อุมฺมาทวนฺต	๓๒๒	อุสฺสโสฬหิ	๑๕๘
อุมฺमार	๒๑๙	อุหฺงการ	๖๓๘
อุมฺมุก	๓๖	อุฬาร	๘๔๔
อุยฺยาน	๕๓๘, ๑๑๒๖	อุฬุ	๕๗
อุยฺยาม	๑๕๖	อุฬุมฺป	๖๖๕
อุยฺยุต	๗๒๗	อุฬุราช	๕๒
อุร	๒๗๐		
อุรค	๖๕๔		
อุรฺจฉน	๓๗๗		

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
(อุ)		เอตริหิ	๑๑๔๐
อุกา	๑๙๕	เอติห	๔๑๒
อุม	๖๖๒	เอติหฺย	๔๑๒
อุรุ	๒๗๖	เอตฺตาวตฺตา	๑๑๔๑
อุรูปพพ	๒๗๖	เอตถ	๑๑๖๑
อุส	๑๘๒	เอธ	๓๖
อุสร	๑๘๒	เอรณฺข	๕๖๖
อุสฺวณฺตุ	๑๘๒	เอรฺวณฺณ	๒๒,๓๐
อุหา	๑๕๕	เอรฺวต	๕๖๐
(เอ)		เอฬก	๒๒๐
เอก	๖๙๖,๗๑๗, ๗๑๘,๘๕๐	เอลา	๒๘๑,๕๙๑
เอกก	๗๑๘	เอว	๑๑๕๒
เอกกฺกุญฺจ	๒๐๙	เอวมฺปิ	๑๑๔๓
เอกคฺค	๑๐๓๕	เอวเมว	๑๑๔๒
เอกคฺคตา	๑๕๕	เอสิกา	๒๐๔
เอกจ	๗๑๘	เอฬ	๑๐๑๐
เอกนต	๔๑	เอฬก	๒๒๐,๕๐๑,๑๑๒๓
เอกนตโลมี	๓๑๓	เอฬคค	๕๙๔
เอกปทิก	๑๙๒	เอฬมฺม	๗๓๔
เอกปที	๑๙๒	เอฬ	๑๐๑๐
เอกาเกี	๗๑๘	เอฬาลูก	๕๙๗
เอกาการิก	๕๒๒	(โอ)	
เอชา	๑๖๒	โอ	๒๐๗,๑๐๖๐
เอณิมิค	๖๑๘	โอกาส	๑๑๐๑
เอณฺย	๖๑๘	โอค	๗๔๒
		โอฆ	๖๒๙,๙๔๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
โอช	๙๔๓	โอฬัทธิ	๖๘๔
โอชา	๙๔๓		
โอฏฐ	๒๖๒,๕๐๒,๑๑๐๖	(ก)	
โอตาร	๑๑๑๘	กกก	๕๒๘,๕๘๐
โอตตปป	๑๕๘	กกณฏก	๖๒๓
โอทน	๔๖๕	กกุ	๔๙๗
โอทนิก	๔๖๔	กกุฏ	๖๓๖
โอทาท	๙๕,๑๐๖๘	กกุฐ (-ท)	๔๙๗,๕๖๒,๘๗๙
โอธิ	๒๒๕,๑๑๓๕	กกุฐภณฐ	๓๕๘
โอปปาติก	๗๔๑	กกุกฏก	๖๗๕
โอปมม	๕๓๐	กกุการิ	๕๙๗
โอปวยห	๓๖๖	กกุกส	๙๘๖
โอปายิกัม	๑๑๔๔	กกุขฟ	๗๑๔
โอปายิก	๓๕๓	กกงก	๖๔๓
โอภาส	๓๗	กกงกฏ	๓๗๗
โอเมก	๗๐๐	กกงกณ	๒๘๖
โอรี	๖๖๕	กกงขา	๑๗๐
โอรพภิก	๕๑๓	กกงคุ	๔๕๐,๔๕๒,
โอรส	๒๔๑		๕๗๑,๑๐๕๕
โอโรธ	๒๑๕	กจวร	๒๒๔
โอวรก	๒๑๔	กจจิ	๑๑๓๙,๑๑๕๑
โอวาท	๓๕๔	กจฉ	๑๘๗,๒๖๔,๘๑๓
โอสธ	๓๓๐,๕๙๒	กจฉนตร	๒๑๕
โอสธิ	๕๔๑,๕๙๒	กจฉป	๖๗๔
โอสธิส	๕๒	กจฉา	๓๖๕,๘๑๓
โอसान	๗๗๑	กจฉุ	๓๒๗
โอสสฏฐ	๗๕๔	กชชล	๓๐๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กณจน	๔๘๖,๔๘๗	กณฐ	๓๒๖
กณจุก	๒๙๔,๖๕๕,๙๖๓	กณฐติ	๓๒๖
กณจุก	๓๔๒	กณฐยา	๓๒๖
กณชีย	๔๖๐	กณฐวน	๓๒๖
กณณา	๒๓๑	กณณ	๑๕๐,๑๑๒๐
กณ	๓๖๔,๔๕๕,๙๙๗	กณณชลุภา	๖๒๒
กณิก	๒๘๕,๖๐๘	กณณธาร	๖๖๖
กณจุ	๔๕๘	กณณปุร	๒๘๔
กณ	๒๗๒	กณณมฺฤๅ	๖๗๙
กณ	๙๗๗	กณณมฺฤๅ	๓๖๓
กณิก	๑๔๘	กณณวิภูๅ	๒๘๔
กณิกา	๕๘๒	กณณเวๅ	๒๘๔
กณโรๅ	๕๘๒	กณณิกา	๒๑๙,๒๘๔,
กณวิๅ	๓๑๕		๖๘๗,๘๗๕
กณ	๕๔๘,๑๐๔๐	กณณๅ	๗๓๗
กณ	๗๑๔	กณ	๑๖,๔๓,๘๔,
กณ	๗๐๕,๑๐๔๗		๙๖,๑๐๐๐
กณ	๓๙๔	กณๅ	๙๙
กณิกา	๕๗๔	กณๅ	๕๕๙
กณิกา	๕๗๐	กณๅ	๓๔
กณิก	๖๑๒,๙๑๒	กณ	๑๐๓๖
กณิกิๅ	๕๖๙	กณ	๕๕๒
กณ	๒๖๓	กณ	๗๒๐
กณวิๅ	๒๘๕	กณ	๔๑๒
กณ	๓๘๙,๔๕๓,๘๘๕	กณ	๔๔๓
กณๅ	๖๑๔	กณ	๗๖
กณๅ	๒๗๙	กณ	๕๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กตถ	๑๑๖๐	กนฺตี	๕๔,๗๖๒,๑๐๕๖
กตถนา	๑๑๘	กนฺติต	๗๕๒
กตถุวิกา	๓๐๓	กนฺท	๕๔๙,๕๕๓,๖๘๘
กถ	๑๑๓๙	กนฺทร	๖๐๙
กถกถา	๑๗๐	กนฺทิต	๑๖๕
กถญจิ	๑๑๕๘	กนฺธร	๒๖๓
กถา	๑๑๓	กปณ	๗๓๙
กถาน	๔๗๖	กपाल	๒๗๙,๙๔๗
กถิต	๗๕๕	กปี	๖๑๔
กถิตา	๑๐๕	กปีกจฺจุ	๕๘๒
กทมพ	๕๖๑,๑๐๙๒	กปีตถ	๕๕๑
กทมพก	๖๓๐	กปีล	๙๘
กทร	๕๖๗	กปีลวตฺถุ	๒๐๐
กทรีย	๗๓๙	กปีลา	๕๗๑,๕๙๐
กทลี	๓๙๗,๕๘๙,๙๘๗	กปีลี	๒๑๗
กทลีมิก	๖๒๐	กปีตน	๕๖๒
กทา	๑๑๖๑	กปป	๑๑๐,๗๔๒,๗๙๙
กทาจิ	๑๑๔๖	กปปก	๕๐๘
กททม	๖๖๓	กปปกขย	๘๒
กนก	๔๘๗	กปปญ	๒๙๓
กนิฏฺฐ	๒๕๔,๙๒๙	กปปน	๓๖๕,๙๕๕
กนิฏฺฐา	๒๖๖	กปปนา	๓๖๕
กนิย	๒๕๔,๙๒๙	กปปร	๒๖๕,๒๗๙
กนินิกา	๒๖๐	กปปรฺกข	๒๘
กนต	๒๔๐,๖๙๓,๙๔๙	กปปาสิก	๒๙๗
กนตา	๒๓๐,๙๔๙	กปปาสี	๕๘๙
กนตาร	๑๙๒,๑๑๐๗	กปปิต	๓๖๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กปุปุร	๓๐๕	กยิก	๔๗๐
กโปณิ	๒๖๕	กร	๖๔,๒๖๕,๓๕๕,
กโปต	๖๓๖,๙๘๕		๑๐๔๗
กโปตปาติกา	๒๒๑	กรก	๕๗๐,๑๐๑๒
กโปล	๒๖๒	กรกา	๕๐,๑๐๑๒
กพณธ	๔๐๖	กรคค	๓๖๕
กพรมณิ	๔๙๒	กรช	๒๖๘
กพพ	๔๖๖	กรณช	๕๖๗
กพิจูจ	๕๕๑	กรณ	๙๐๑
กม	๔๒๙	กรณีย	๗๗๒
กมณชลู	๔๔๓	กรณช	๓๑๗
กมล	๖๘๕	กรปาติกา	๓๙๒
กมลลสน	๑๕	กรปฏ	๒๖๘
กมิตุ	๗๓๐	กรภ	๒๖๖,๕๐๒
กมุก	๕๖๔,๖๐๒	กรภูสา	๒๘๖
กมปน	๗๑๒	กรมนช	๕๗๘
กมปิต	๗๔๔	กรมร	๔๐๗
กมพล	๒๙๑,๒๙๘,๖๕๒	กรมรณิต	๕๑๕
กมพ	๔๘๗,๖๗๖,๙๖๗	กรวีก	๒๖,๖๒๖
กมพคิชา	๒๖๓	กรวีส	๕๗๗
กมโพช	๑๘๕	กรสาชา	๒๖๖
กมม	๗๕๘	กรหาฏ	๕๔๙
กมมกร	๕๑๔	กริสปาณ	๔๘๑
กมมาร	๕๐๙	กรีส	๕๘๐
กมมารณช	๕๒๗	กรีส	๑๙๗,๒๗๔,๙๙๕
กมมาส	๙๙	กรุณ	๑๐๒
กยวิกกยิก	๔๖๙	กรุณา	๑๖๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
เกรณ	๘๖๖	กลุโลล	๖๖๒
เกรณุกา	๓๖๒	กวจ	๓๗๗
เกรรี	๕๕๓	กวิ	๒๒๘,๑๑๐๕
กล	๑๓๗	กสิก	๔๔๘
กลงก	๕๕,๑๐๘๙	กสิมพู	๒๒๔
กลตต	๒๓๗	กส่า	๓๗๐
กลนุทก	๖๒๒	กส่าย	๙๖๑
กลมพก	๕๙๘	กส่าว	๑๔๘
กลล	๒๓๙,๖๖๓	กลีกมม	๔๔๕
กลวิงก	๖๔๓	กลีณ	๗๐๒
กลส	๔๕๗	กลีร	๘๙
กลท	๔๐๐	กลมีร์	๑๘๕
กลทล	๑๓๐	กลมีร์ช	๓๐๓
กลา	๕๓,๕๒๘,๘๗๔	กลุสสก	๔๔๗
กลานินิ	๕๒	กลุสสป	๑๐๙
กลาป	๓๘๙,๖๓๑, ๖๓๕,๘๖๓	กหิ	๑๑๖๐
กลาปี	๖๓๔	กหาปณ	๔๘๑
กลี	๑๑๐๖	กฬภ	๓๖๒
กลีกา	๕๔๔	กฬาย	๔๕๑
กลิงค	๑๘๔,๖๔๔	กฬาร	๙๘
กลิงคร	๔๕๓	กฬัวร์	๑๕๑,๗๑๙
กลีร	๕๔๙,๕๙๓	กัม	๖๖๑,๑๑๙๘
กลุส	๘๔,๖๖๙,๑๑๐๖	กัมส	๔๕๗,๙๐๕
กลุยาณ	๘๘,๖๙๔,๑๐๗๔	กาก	๖๓๘
กลุล	๖๘,๓๓๑,๙๘๔	กากตาลีย	๗๔๐
กลุทธาร	๖๘๙	กากตินทุก	๕๖๐
		กากปภข	๒๕๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กากลี้	๑๓๗	การิกา	๑๑๐๕
กาโกทุมพริกา	๕๗๒	การุ	๕๐๔
กาโกพ	๖๓๙	การุณณ	๑๖๐
กาจ	๙๑๙	การุณิก	๗๒๗
กาช	๕๒๕	กาล	๖๖,๔๐๔,๑๐๘๒
กาณ	๓๒๑	กาลกิริยา	๔๐๔
กาตร	๗๓๑	กาลพยาปี	๗๑๐
กาทมพ	๖๔๔	กาเวรี	๖๘๓
กานน	๕๓๖	กาส	๓๒๙,๖๐๑,๑๑๒๕
กาม	๔๒,๑๖๓,๘๒๖	กาสมทพ	๕๙๘
กามิ	๘๒๖,๑๑๔๐, ๑๑๙๖	กาสาย	๒๙๖
กามน	๗๓๐	กาสาว	๒๙๖
กามยิตุ	๗๓๐	กาสิ	๑๘๕
กามินี	๒๓๑	กาสุมีรี	๕๕๘
กามี	๗๓๐	กาฬ	๙๖
กามุก	๗๓๐	กาฬกณชก	๖๔๔
กาย	๑๕๑,๖๓๐,๑๐๘๔	กาฬกณณี	๘๒
กายพนธ	๔๓๙	กาฬกา	๖๒๒
กายิก	๔๗๐	กาฬกฏ	๖๐๗,๖๕๖
การ	๑๐๑๑	กาฬกษนธ	๕๖๐
การณ	๙๑,๑๑๒๗	กาฬติปู	๔๙๓
การณา	๔๐๗	กาฬปภ	๗๑
การณิก	๖๕๘,๗๒๖	กาฬโลณ	๔๖๑
การณทว	๖๒๖	กาฬสืท	๖๑๒
การเวลล	๕๙๖	กาฬสุตต	๖๕๗
การรา	๔๐๗	กาฬหิส	๖๔๔
		กาฬา	๕๙๐

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
กาฬาร	๓๐๒	กิริย	๗๕๘,๘๗๗
กาฬานสารี	๓๐๒	กิริฎ	๒๘๓
กาฬายส	๔๙๓	กิลณช	๔๕๕
กาฬาวก	๓๖๑	กิลมณ	๗๖๑
กาฬิย	๓๐๒	กิลมน	๗๖๑
กิกิ	๖๔๓	กิลิฎช	๑๒๕
กิงกร	๕๑๔	กิส	๗๐๔
กิจจ	๗๗๒	กิสลย	๕๕๓
กิจฉ	๘๙	กิโส	๓๖๙
กิญจิ	๑๑๔๘	กี้	๙๕๐,๑๑๓๘,
กิญจิริต	๙๗		๑๑๓๙,๑๑๙๘
กิญชกช	๖๘๖	กิงกนิ	๒๘๖
กิญช	๔๕๒	กิกิราต	๕๗๙
กิญณ	๕๓๓	กิสู	๑๑๓๙
กิตว	๕๓๑	กิสูก	๕๕๓,๕๕๕
กิตดาวตา	๑๑๔๑	กิกกา	๖๐๐
กิตติ	๑๑๗	กีก	๖๒๓
กิณน	๔๔	กีก	๖๔๐
กิพพิส	๘๔	กิลิต	๗๔๗
กิมิ	๖๒๓	กีก	๑๑๔๑
กิมิข	๒๙๘	กีกิต	๑๗๖
กิมุ	๑๑๓๘	กีกิ	๑๗๖
กิมุต	๑๑๓๘	กุก	๑๘๑,๑๑๙๗
กิมุริส	๔๔	กุกตถก	๖๒๖
กิริ	๑๑๙๙	กุกก	๒๖๘
กิริณ	๖๔	กุกกุก	๑๖๙
กิริราต	๕๑๗	กุกกุก	๖๔๐

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
กุกุก	๖๔๐	กุกุก	๓๙๓
กุกุก	๓๖	กุกุก	๔๘๒
กุกุก	๑๔๗	กุกุก	๔๐๕
กุก	๒๗๐	กุก	๖๓๓,๖๗๔
กุก	๑๒๑	กุก	๓๒๐
กุก	๒๗๑	กุก	๗๒๔
กุก	๓๘	กุก	๔๕๖,๖๒๒
กุก	๖๔๔	กุก	๔๕๔
กุก	๕๔๐	กุก	๒๘๔
กุก	๒๒๒	กุก	๑๗๓
กุก	๒๒๒	กุก	๓๑๔
กุก	๒๖๗,๗๐๔	กุก	๑๑๖๐
กุก	๖๐๔	กุก	๓๖๕
กุก	๓๖๐,๖๔๖	กุก	๗๔๓
กุก	๔๖๐	กุก	๑๑๖๑
กุก	๔๕๗	กุก	๔๕๐
กุก	๕๗๓	กุก	๓๙๔
กุก	๒๓๖	กุก	๖๔๑
กุก	๕๔๒	กุก	๒๕๖
กุก	๕๔๔	กุก	๕๗๘
กุก	๒๐๗	กุก	๔๘๖
กุก	๗๐๔	กุก	๓๗๔
กุก	๔๔๑	กุก	๑๗,๒๕๑,๙๐๗
กุก	๒๐๔	กุก	๒๓๑
กุก	๓๐๓,๓๒๔,๕๔๒	กุก	๕๒๑
		กุก	๓๐,๔๗๖,๖๘๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กุ่มทีกา	๕๖๔	กุ่มนิก	๓๖๙
กุ่มภ	๓๖๓, ๔๕๗, ๔๘๓, ๘๕๓	กุ่มลิต	๔๕๕, ๖๖๕
กุ่มภก	๖๖๖	กุ่มลย	๖๘๘
กุ่มภการ	๕๐๗	กุ่มเวณี	๕๒๑
กุ่มภณ๗	๑๓, ๕๙๗, ๑๐๓๐	กุ่มเวร	๓๒
กุ่มภณ๗สามิ	๓๑	กุ่มส	๖๐๒, ๑๐๗๙
กุ่มภี	๔๕๖, ๕๖๔	กุ่มสล	๘๕, ๓๓๑, ๗๒๐,
กุ่มภีล	๖๗๔		๘๐๓
กุ่มม	๖๗๔	กุ่มสา	๓๗๑
กุ่ม	๔๖๕	กุ่มสี	๒๙๖
กุ่มร	๖๔๐	กุ่มสินาร	๒๐๑
กุ่มรจ	๖๑๙	กุ่มสม	๕๔๕, ๑๑๐๕
กุ่มร	๑๘๔	กุ่มสูล	๔๕๘
กุ่มร	๗๑๔, ๙๒๘	กุ่มสย	๖๘๕
กุ่ม	๓๓๒, ๖๓๒, ๑๐๖๐	กุ่มหน	๙๘๔
กุ่มก	๕๖๐	กุ่มหนา	๙๘๔
กุ่มก	๒๓๓	กุ่มห	๖๔๙, ๑๐๙๒
กุ่มปาลิกา	๒๓๔	กุ่มญจัน	๑๑๖๐
กุ่มล	๖๓๗	กุ่มหี	๑๑๖๐
กุ่มลจล	๒๖	กุ่มหีร	๖๗๕
กุ่มลล	๕๐๗	กุ่มหีรปาท	๓๑๐
กุ่มลาวก	๖๒๗	กุ่ม	๑๗๗, ๒๑๙, ๕๒๖,
กุ่มลิต	๒๓๔		๖๐๘, ๘๒๘
กุ่มลิส	๒๔	กุ่มก	๗๑๐
กุ่มลีน	๓๓๓	กุ่มก	๙๓๑
		กุ่มก	๖๖๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
กุปมพพุพาหน	๕๒๔	โกชว	๓๑๒
กุล	๖๖๔	โกณจนาท	๑๑๙
กุลเทศ	๖๖๐	โกณจา	๑๓๓,๖๔๑
เกกร	๓๒๐	โกฏฐ	๕๔๘
เกกา	๑๑๙	โกฏฐิมพลี	๕๖๕
เกกกี	๖๓๔	โกฏฐิ	๓๙๔,๔๗๔,๘๗๑
เกฏฐ	๑๑๒	โกฏฐิปโกฏฐิ	๔๗๔
เกตกี	๖๐๔	โกฏฐมพร	๒๙๑
เกตน	๓๙๗,๑๐๙๘	โกฏฐ	๒๗๑,๔๕๘,๘๖๒
เกตว	๑๗๗,๕๓๑	โกฏฐาส	๔๘๕
เกตุ	๓๙๗,๑๑๐๕	โกฏฐาสย	๓๘
เกทาร	๔๔๗	โกทณท	๓๘๘
เกนิปาต	๖๖๗	โกณ	๑๔๔,๓๙๔,๘๖๗
เกยूर	๒๘๗	โกตุหล (กตุหล)	๑๗๓
เกลาส	๖๐๗	โกตุถุ	๖๑๕
เกวณฺณ	๖๗๐	โกธ	๑๖๔
เกวล	๘,๗๘๖	โกธน	๗๓๒
เกส	๒๕๖	โกป	๑๖๔
เกสร	๕๕๖,๕๗๒,๖๘๖	โกปี	๗๓๒
เกสรี	๖๑๑	โกป็น	๙๘๖
เกสว	๑๖	โกมล	๗๑๖
เกฬิ	๑๗๖	โกมุที	๕๔
โกก	๖๑๕	โกรก	๕๔๔
โกกนท	๖๘๖	โกล	๕๕๙
โกกาสก	๖๘๖	โกลก	๔๕๙
โกกิล	๖๓๓	โกลฐุจิปกชี	๖๔๐
โกจณ	๓๑๑	โกลุมพ	๔๕๖

ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
โกศลลลิต	๕๘๓	ขคฺควิสาณ	๖๑๓
โกศลาล	๑๓๐	ขชช	๔๖๖
โกลิต	๔๓๕	ขชช	๓๒๖
โกลี	๕๕๘	ขชชวรี	๖๐๓
โกวิท	๒๒๘	ขณช	๓๒๐
โกวิทาร	๒๘,๕๕๒	ขณชน	๖๔๓
โกส	๑๙๗,๒๗๓,๓๕๐, ๔๘๖,๘๑๑	ขณชวีร	๖๔๓
โกสช	๓๕๑	ขณิก	๒๖๘
โกสผล	๓๐๔	ขณ	๖๖,๘๕๕
โกสมพี	๒๐๐	ขณมุหุตต	๖๗
โกสส	๑๘๔	ขณถย	๖๗
โกลี	๓๙๑	ขณิตติ	๔๔๗
โกลี	๒๐,๕๕๗	ขณชา	๕๓,๔๖๒
โกลี	๒๐,๖๓๘,๑๐๔๕	ขตต	๓๓๕
โกลี	๒๐,๖๓๘,๑๐๔๕	ขตตช	๕๐๓
โกลี	๓๑๕	ขตตียมหาสา	๓๓๘
โกเสย	๒๙๑,๒๙๘,๓๑๕	ขตต	๑๐๙๕
กขตต	๑๒๐๒	ขตตีย	๓๓๕
กรียา	๖๙๒,๗๕๘	ขตตียา	๒๓๖
กรียากปุปก	๑๑๒	ขตตียานี	๒๓๖
กว	๑๑๖๐	ขทรี	๕๖๗
		ขนติ	๑๖๑
(ข)		ขนติมินตุ	๗๓๒
ข	๔๕	ขนตุ	๗๓๒
ขค	๖๒๔	ขนท	๑๗
ขคค	๓๕๘,๓๙๑, ๖๑๓,๑๐๙๒	ขนธ	๒๖๔,๕๕๘, ๖๓๐,๘๕๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ขนุธเทศ	๔๔๗	ขีรณณว	๖๕๙
ขนุธาวาร	๑๙๘	ขีริกา	๕๖๔
ขม	๙๙๕	ขุขุข	๓๑๙
ขมน	๑๖๑,๗๓๒	ขุฑิต	๗๕๖
ขมา	๑๖๑,๙๙๕	ขุฑท	๔๙๔,๖๔๕,๗๐๔,
ขย	๒๐๗,๓๒๓, ๗๖๓,๙๓๔		๗๓๙,๘๒๑
ขร	๕๐๒,๕๒๘, ๗๑๑,๙๖๘	ขุฑทข	๔๙๔
ขล	๔๕๔,๙๒๗	ขุฑทปาทป	๕๔๐
ขลีน	๓๗๐	ขุฑททณณฎีกา	๒๘๖
ขลุ	๗๓๘,๑๑๙๕	ขุฑททสงข	๖๗๖
ขลุลาน	๓๒๑	ขุฑททา	๔๖๘,๘๒๑
ขลูงก	๓๗๐	ขุฑททานขุฑททก	๔๓๑
ขโไฟปี	๔๕๖	ขุฑ	๓๗๑
ขาน	๕๔๙	ขุฑก	๕๖๑
ขาด	๖๗๗	ขุฑป	๓๘๙
ขาทิต	๗๕๗	ขุฑาต	๗๒๔
ขาร	๑๘๒,๑๑๓๔	ขุฑก	๓๙๒
ขารก	๕๔๔,๕๖๘,๑๑๑๖	เขตต	๔๔๗,๘๘๐
ขารี	๔๘๓	เขตตาชีว	๔๔๗
ขิจุฑา	๑๗๖	เขต	๑๒๑,๑๐๗๘
ขิตต	๗๔๔	เขต	๘,๘๘,๑๐๓๗
ขิป	๔๐	เขต	๒๘๑
ขีณาสว	๑๐	โย	๑๑๕๐
ขีร	๕๐๐	โยณ	๓๒๐
		โยม	๒๙๑,๒๙๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
(ค)		คทุธ	๖๓๗
คคน	๔๕	คทุรณ	๕๐๒
คคฺครี	๔๙๙,๕๒๗	คณิ	๙๔,๓๖๑,๔๒๒,
คจฺคา	๖๘๑,๖๘๒		๑๑๒๙
คจฺเคยฺย	๓๖๑	คณฺณกฺกฺ	๒๑๑
คช	๒๒,๓๖๐	คณฺณพพ	๑๓,๒๔,๙๐๒
คชกฺก	๓๖๑	คณฺณพพาธิป	๓๑
คชตา	๓๖๒	คณฺณมาทณ	๖๐๗
คชชิต	๔๙,๓๖๒	คณฺณมาลยาที-	๓๐๗
คณ	๖๒๙,๖๓๒,๑๐๕๐	สงฺขาร	
คณก	๓๔๗	คณฺธวาท	๓๗
คณิกณณฺณ	๖๑๒	คณฺธสาร	๓๐๐
คณิกา	๒๓๓	คณฺธาร	๑๓๒,๑๓๓,๑๘๔
คณิต	๗๑๐	คพพ	๑๗๑
คณิ	๖๑๒	คพณ	๒๑๔,๒๗๑,๙๔๔
คณฺจ	๕๒๐,๖๐๐	คพณาร	๖๐๙
คณฺท	๒๖๒,๓๖๔,๑๐๔๘	คพฺภาสย	๒๓๙
คณฺทก	๖๑๓,๖๗๒	คพฺภินี	๒๓๙
คณฺทปฺปาท	๖๗๕	คภี	๖๖๙
คณฺทูล	๓๑๙	คม	๓๙๕
คติ	๓๙๕,๗๙๓	คมน	๓๙๕
คตฺต	๑๕๑	คมิ	๔๒๔
คท	๓๒๓,๑๐๙๙	คมฺภี	๑๒๙,๖๖๙,๖๗๗
คทา	๓๒,๓๙๔,๑๐๙๙	คมม	๗๔๕
คทิต	๗๕๕	ครฬ	๖๕๕
คทฺทณฺณ	๕๖๒	ครหา	๑๒๑
คทฺทูล	๕๒๐	ครุ	๖๒๗,๗๐๑,๘๔๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ครุคพภา	๒๓๙	คาวต	๑๙๖
ครุฬ	๖๓๓	คาห	๗๖๒
คล	๒๖๓	คาหปัจจ	๔๑๙
คลนตมฺมิจิ	๒๗๘	คิงคมก	๒๘๙
คฬิต	๗๕๑	คิชุม	๖๓๗
ควกุข	๒๑๖	คิชุมกฺกุ	๖๐๖
ควช	๖๑๖	คิณชกา	๒๒๐
ควย	๖๑๖	คิทุธ	๗๒๙
คเวสนา	๔๒๘	คินิ	๓๓
คเวสิต	๗๕๓	คิมห	๗๙,๘๐
คห	๒๐๖,๗๖๒,๙๑๙	คิมหาน	๗๘
คหภูจ	๔๐๙,๔๔๖	คิรา	๑๐๕,๑๒๓
คหณี	๒๗๑,๙๗๓	คิริ	๖๐๕
คहन	๕๓๖,๗๑๙,๑๐๔๐	คิริกนิ	๕๘๔
คหปติมหาสาธ	๓๓๙	คิริมลลิกา	๕๗๓
คโฬจี	๕๘๑	คิริเมฆล	๔๓
คาถา	๑๐๙๐	คิลาน	๓๒๒
คาน	๑๓๐	คิลิต	๗๕๗
คาม	๑๓๑,๒๒๕	คิหิ	๔๔๖
คามนิ	๖๙๕,๙๒๐	คิต	๑๐๐,๑๓๐
คามณีย	๓๖๘	คิติกา	๑๓๐
คามธมม	๓๑๗	คิว่า	๒๖๓,๑๑๒๙
กายตติ	๔๑๗	คิเวยย	๒๘๕
กายตติ	๕๖๗	คุกคฺคฺ	๕๕๗
การยห	๗๐๐	คฺคฺชา	๔๗๙,๕๘๕
คาวี	๔๙๘	คฺคฺ	๓๘๘,๗๖๗,๗๘๗

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
คฤต	๗๔๖,๗๕๔	โคณ	๔๙๕
คฤ	๒๗๔	โคตม	๔
คฤหา	๕๙๙	โคตุด	๓๓๒,๑๐๖๐
คฤพ	๔๕๔,๕๕๐,๖๓๑,๘๖๑	โคธา	๖๒๒
คฤห	๓๕๒,๑๐๖๑	โคธุม	๔๕๐
คฤหก	๑๓	โคณิก	๓๑๒
คฤหา	๖๐๙	โคณังกุล	๖๑๔
คฤพ	๔๖๒,๑๐๘๘	โคณส	๖๕๑
คฤผล	๕๕๔	โคป	๔๙๕
คฤพห	๗๔๖	โคปานสี	๒๒๑
คฤ	๒๗๔	โคपाल	๔๙๕
คฤหปุริส	๓๔๗	โคपालคามก	๒๒๖
เคณชุก	๓๑๖	โคปิต	๗๕๔
เคริก	๖๑๐	โคปุร	๒๐๔,๑๐๖๕
เคลณณ	๓๒๓	โคปผก	๒๗๗
เคห	๒๐๗	โคมนตุ	๔๙๕
โค	๑๘๑,๔๙๕,๔๙๘,๘๖๙	โคมย	๔๙๙
โคกณณก	๕๘๓	โคมิก	๔๙๕
โคกณณ	๒๖๗,๖๑๒	โคมิฬ	๔๙๙
โคกุล	๑๙๐	โคร	๙๕
โคจร	๙๔	โครกษา	๔๔๖
โคจณก	๕๔๕	โคลีส	๕๖๓
โคภูวิส	๖๖๖	โคโลมี	๕๘๔,๕๙๙
โคภูจ	๑๙๐	โควินท	๔๙๖
		โคสงขย	๔๙๕
		โคลีส	๓๐๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
(ข)		(จ)	
ขม	๔๕๗	จ	๑๑๘๗
ขม	๖๓๐,๑๑๒๘	จก	๓๗๓,๓๘๑,
ขมิก	๗๔		๓๙๔,๗๘๑
ขมียนต	๕๒๔	จกปาณิ	๑๖
ขม	๔๙๙,๕๐๑	จกกวตตี	๓๓๕
ขม	๔๗,๗๑,๑๓๙,	จกกวาก	๖๔๑
	๑๔๒,๗๐๗,๘๒๐	จกกวห	๖๔๑
ขมปุปผ	๓๑๓	จกกิ	๓๙๖
ขมสาร	๓๐๕	จกขุ	๑๔๙,๘๓๕
ขมโนปล	๕๐	จกขุมนต	๑
ขมม	๙๕๕	จโกร	๖๒๕
ขม	๒๐๖,๔๒๒	จกม	๒๑๓
ขมโคพิกา	๖๒๑	จกมน	๒๑๓
ขมณี	๒๓๗	จกโกฏิก	๓๑๗
ขมสปป	๖๕๒	จจจ	๒๐๓,๒๑๘
ขมสมร	๗๓๔	จกจล	๗๑๒
ขมต	๔๐๓	จกน	๔๕๑
ขमत	๔๐๓	จกน	๗๑๑,๗๓๒
ขมตูก	๗๓๑	จกนาล	๕๑๗
ขมาน	๑๕๐	จกตูก	๒๐๓
ขมาส	๔๖๕,๖๐๒,๑๑๐๓	จกตูกณณ	๓๕๒
ขมฏิก	๓๗๐	จกขุชาติคณ	๑๔๗
ขม	๑๖๗	จกขุทิส	๓๒
ขมส	๑๒๘,๒๒๖,๑๐๘๑	จกธาส	๔๖๖
ขมสนา	๑๑๗	จกขุพิช	๓๘๖

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
จตุ	๗๒๑	จम्मโยนิ	๖๒๐
จตุรจตุตม	๗๑	จम्मมาวุต	๓๗๒
จตุรจตุนี้	๓๕๕	จย	๖๒๙,๑๑๒๘
จตุรจตุส	๒๐๙	จวิ	๓๕๗,๗๑๑,๑๑๐๗
จตุรจตุค	๓๑๘	จวิณ	๒๗๗
จตุต	๗๕๔	จวินต	๔๑๐
จณ	๑๑๔๕	จวิจ	๗๑๑
จณท	๕๑	จวิม	๗๑๕
จณทก	๖๓๕	จวิ	๔๑๘
จณทน	๓๐๐	จวิ	๗๑๒
จณทนิกา	๖๘๓	จวิ	๗๑๒
จณทภาคา	๖๘๒	จวิ	๖๑๘
จณทิกา	๕๔	จวิ	๗๔๔
จณทิกายุตตา	๖๙	จวิ	๔๐๔
จณทิมณฑุ	๕๒	จวิ	๕๓๔
จป	๗๓๘,๑๐๗๕	จวิ	๔๒๐,๑๑๒๘
จม	๖๑๙	จวิ	๖๔๓
จมุ	๓๘๑	จวิ	๖๔๑
จมุ	๖๒๐	จวิ	๓๘๘
จมุ	๕๔๖,๕๖๘	จวิ	๓๕๗
จมุ	๒๐๐	จวิ	๔๘๘
จมุ	๕๖๘	จวิ	๔๘๗,๖๙๓,๑๑๐๘
จมุ	๓๙๒,๔๔๒,	จวิ	๑๑๔๕
	๑๑๐๗	จวิ	๖๖๓
จมุการ	๕๐๕,๕๐๘	จวิ	๕๖๒
จมุปลิพพ	๕๒๖	จวิ	๔๐๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
จิต	๔๐๕	จิต	๗๕๑
จิตต	๗๕,๘๘,๑๕๒, ๘๓๘	จิตนาการ	๕๐๘
จิตตก	๓๐๐,๓๑๒,๕๘๐	จิตุก	๒๖๒
จิตตการ	๕๐๘	จิตุมภูก	๔๕๘
จิตตกฏ	๖๐๗	จิตล	๗๐๕,๑๑๑๔
จิตตกขิปิตินน	๖๘๗	จิตล	๔๕๕
จิตตปัส	๑๗๓	จิตุก	๒๗๐
จิตตมาส	๗๗	จิต	๕๕๗
จิตตลตา	๒๓	จิตีกา	๓๖๓
จิตตวิพม	๑๗๒	จิตฟา	๒๕๘,๖๓๔
จิตตา	๕๙	จิตฟามณ	๒๘๓
จิตตาโภค	๑๕๙	เจ	๑๑๔๗
จิตตณทูลา	๕๘๖	เจฏก	๕๒๐
จิตตา	๑๗๑	เจฏี	๒๓๖
จิร	๑๑๓๖	เจต	๑๕๒
จิรกรีย	๗๒๗	เจตก	๕๑๔
จิรนตน	๗๑๓	เจต	๑๘๔
จิรตตาย	๑๑๓๖	เจตีย	๒๐๗,๔๓๖,๙๕๖
จิรสส์	๑๑๓๖	เจต	๒๙๐
จิเรน	๑๑๓๖	โจร	๕๒๒
จิหน	๕๕	โจริกา	๕๒๒
จินปิฏจ	๔๙๔	โจล	๒๙๐
จิรี	๖๔๖	(ฉ)	
จิรว	๒๙๖	ฉก	๒๗๔
จจุ	๕๙๘	ฉกณ	๒๗๕
จณณ	๓๙๕,๑๐๒๑	ฉกณณ	๓๕๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ฉคลก	๕๐๒	ฉายา	๙๕๔
ฉชช	๑๓๒,๑๓๓	ฉาริกา	๓๕
ฉณ	๑๗๘	ฉิคุศล	๖๕๐
ฉตต	๓๕๗,๕๕๓,๑๑๓๐	ฉิท	๖๔๙,๑๐๑๓
ฉตตปณณ	๕๕๕	ฉิทิต	๗๔๘
ฉท	๕๔๓,๖๒๗	ฉินนิริยาปถ	๓๒๐
ฉทน	๒๑๘,๕๔๓	ฉุริกา	๓๙๒
ฉาทิทารุ	๒๒๑	ฉก	๗๒๑
ฉทท	๒๑๘		
ฉททโกฏิ	๒๑๗	(ข)	
ฉททนต์	๓๖๑,๖๗๙	ชคตีปาล	๓๓๔
ฉททิกา	๓๒๗	ชคตี	๑๘๑,๙๙๗
ฉนท	๑๖๒,๔๑๗, ๗๖๖,๙๔๖	ชชน	๒๗๒
ฉนทส	๔๐๘	ชงคม	๗๑๑
ฉนโทวิจิตติ	๑๑๐	ชงคิล	๑๘๒
ฉนุ	๓๕๓,๗๔๘,๘๓๔	ชงฆสภกมคค	๑๙๑
ฉนุวุตติ	๔๔๑	ชญา	๑๖๒,๒๕๗,๙๔๘
ฉปปท	๖๓๕	ชญาธรร	๔๔๐
ฉมา	๑๘๑	ชฎิล	๔๔๐
ฉล	๑๑๐๘	ชณณ	๒๗๖
ฉว	๔๐๕,๑๐๒๖	ชณณตคค	๗๔๒
ฉวิ	๕๔	ชณณตคค	๗๔๒
ฉาต	๗๕๖	ชต	๓๐๕
ฉาทน	๕๑,๑๑๐๔	ชตภา	๖๔๖
ฉาทิต	๗๔๘	ชตต	๒๖๔
ฉาป	๒๕๑	ชน	๙๓
		ชนก	๒๔๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ชนน	๙๐	ชยนที	๕๗๓
ชนนี	๒๔๔	ชยปาน	๓๙๘
ชนปท	๑๐๘๙	ชยสุมน	๕๗๕
ชนปทบุตร	๑๘๕	ชยา	๓๘๘
ชนวาท	๑๒๐	ชร	๓๒๙
ชนาธิป	๓๓๔	ชรคคว	๔๙๖
ชนาลย	๒๑๐	ชรตา	๒๕๑
ชนิกา	๒๔๔	ชรา	๒๕๑
ชนตาพร	๒๑๔	ชล	๖๖๑
ชนตุ	๙๓	ชลจร	๖๗๑
ชเนตติ	๒๔๔	ชลทายก	๓๕๙
ชปา	๕๘๐	ชลนคคม	๖๖๐
ชปิต	๗๕๕	ชลนิจิ	๖๕๙
ชมพาล	๖๖๓	ชลสุตติ	๖๗๖
ชมพาฬิ	๖๘๔	ชลธาร	๖๗๗
ชมพุ	๕๔๗	ชลทาพุ	๒๓๙
ชมพุก	๖๑๕	ชลทาพุช	๗๔๑
ชมพุกีป	๑๘๓	ชลตสย	๖๕๘, ๖๗๗
ชมพุนท	๔๘๘	ชลฎกา	๖๗๕
ชมพุว	๕๔๗	ชว	๔๐
ชมพู	๕๔๗	ชวณ	๓๗๐, ๓๗๙
ชมภีร	๕๕๓	ชวณิกา	๒๙๘
ชมม	๕๑๖, ๗๒๙	ชวฉิก	๓๗๐
ชมภีร	๕๕๓	ชฟ	๗๒๑
ชย	๔๐๒, ๗๖๑	ชาศร	๗๖๘
ชยน	๗๖๑	ชาศรีย	๗๖๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ชาณู	๒๗๖	ชีณชุก	๕๘๕
ชาต	๖๓๐, ๑๐๗๗	ชีณณ	๒๕๔
ชาตรูป	๔๘๗	ชีณณก	๒๕๔
ชาตเวท	๓๓	ชีณณวสน	๒๙๓
ชาตาปจจา	๒๓๕	ชีติ	๗๖๑
ชาติ	๙๐, ๕๗๖, ๗๙๒	ชิน	๔
ชาติโกส	๓๐๔	ชิมห	๗๐๙
ชาติผล	๓๐๔	ชียา	๓๘๘
ชาติสุมนา	๕๗๖	ชีวหา	๑๕๐
ชาตุ	๑๑๔๐, ๑๑๔๖	ชีมุต	๔๗, ๕๗๘
ชานิ	๗๖๓	ชีรณ	๗๖๓
ชานิปติ	๒๔๒	ชีว	๙๒, ๙๓, ๑๑๐๓
ชามาทู	๒๔๗	ชีวก	๕๙๔
ชายา	๒๓๗	ชีวณชีว	๖๒๕
ชายาปติ	๒๔๒	ชีวน	๔๔๕
चार	๒๔๐	ชีวนี	๕๙๔
चारี	๒๓๘	ชีวนตี	๕๙๔
ชาล	๒๑๖, ๕๒๑, ๙๔๙	ชีวิกา	๔๔๕
ชาลิก	๕๑๔, ๖๗๐	ชีวิต	๑๕๕
ชาลา	๓๔	ชุนหา	๕๔, ๖๙, ๙๑๗
ชาลินี	๑๖๒	ชุตี	๖๔, ๑๐๘๖
ชिक्षณา	๑๒๑	ชุติจุณวิ	๕๔
ชิงจณา	๔๖๘	ชุต	๕๓๑
ชิงจณิต	๗๕๖	ชุตการ	๕๓๑
ชิงณณ	๗๑๕	ชช	๑๒๐๓
		ชช	๑๒๐๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ชฌม	๑๒๐๓	ฌาย	๗๖๐
ชยยา	๓๘๘		
เช	๑๑๓๔	(ฎ)	
เชฏฐ	๗๕,๒๕๔, ๖๔๔,๔๑๘	ฐังก	๓๔๓
เชฏฐา	๕๔	(ฐ)	
เชตพพ	๓๗๔	ฐาน	๔๑,๒๑๒,๘๔๖
เชยย	๓๗๔,๑๐๒๒	ฐานี	๑๔๘
โชติ	๓๓,๕๗,๘๘๔	จิตติ	๑๐๕๘
โชติสตุถ	๑๑๐		
	(ณ)	(ฑ)	
ณชฌมรี	๕๔๘	ฑัส	๖๔๕
ณลลิกา	๖๔๖	ฑาก	๔๕๔
ณส	๖๗๑	ฑินฑิม	๑๔๓
ณสา	๕๘๘	ฑะฑะฑะ	๖๕๑
ณาฏล	๕๖๓		
ณาน	๑๗๑	(ต)	
ณาฏ	๕๖๑	ตัก	๑๕๕,๕๐๐, ๕๐๑,๔๔๘
	(ณ)	ตักกร	๕๒๒
ณตต	๗๐๖	ตักกสิลา	๒๐๐
ณาน	๑๕๓	ตักการี	๕๗๓
ณานทสสน	๗๔๔	ตักกาล	๘๖
ณาด	๗๕๗	ตักโกถ	๓๐๔
ณาดก	๒๔๓	ตคร	๑๔๗
ณาดิ	๒๔๓	ตคฺข	๑๑๔๐
		ตจ	๕๔๓,๑๑๐๔

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ตจพภาว	๒๙๗	ตจรูป	๒๕๙
ตจสาร	๖๐๐	ตจกต	๗๕๐
ตจณ	๑๒๗	ตจต	๕๒๓,๘๘๒
ตจณก	๕๐๕,๕๐๖	ตจตวาท	๕๐๕,๕๐๗
ตจณนี	๓๙๓	ตจตี	๘๘๒
ตจณิต	๗๕๐	ตจตี	๑๓๘
ตจขนี	๒๖๖	ตจตุ	๕๒๓
ตจขารี	๑๙๔	ตจที	๑๐๕๔
ตจ	๖๐๘,๖๖๔	ตป	๔๓๐,๑๐๖๒
ตจขุเลยาย	๕๙๔	ตปน	๖๓
ตจขุขย	๖	ตปนี	๔๘๘
ตจหา	๔๓,๑๖๒,๑๐๕๗	ตปสสี	๔๓๓,๙๓๘
ตต	๗๔๖	ตปปน	๔๖๘,๗๕๙
ตตถ	๑๑๕๖	ตปปร	๗๒๖
ตตฺร	๑๑๕๖	ตปฺปน	๔๓๓
ตโต	๑๑๔๕	ตม	๖๙,๗๐,๙๗๖
ตถวิ	๑๑๔๓	ตมถ	๕๗๓
ตถา	๑๑๔๒	ตมฺสสนนา	๖๙
ตถาคค	๓,๙๓,๑๐๙๙	ตมพ	๙๕,๓๖๑,๔๘๖,๙๖๔
ตถาว	๑๑๔๒		
ตทา	๑๑๖๑	ตมพก	๕๙๘
ตทาตว	๘๖	ตมพจุฬ	๖๔๐
ตทานิ	๑๑๖๑	ตมพฐี	๕๘๙
ตนย	๒๔๑	ตย	๑๐๘
ตนุ	๑๕๑,๖๕๔,๗๐๔, ๗๐๗,๙๒๔	ตริ	๖๖๕
		ตริจค	๖๖๒
ตนุช	๒๔๑	ตริจณ	๖๑๑

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ตรณ	๖๖๖	ตาล	๒๖๗,๖๐๓,
ตรล	๔๖๕,๗๑๓		๖๐๔,๕๐๑
ตรี	๖๖๖	ตาลวณ	๓๑๖
ตรุ	๕๕๐	ตาว	๑๑๔๑,๑๑๙๓
ตรณ	๒๕๓,๑๐๗๓	ตาวตา	๑๑๔๑
ตรณ	๒๓๑	ตาว	๒๒๒
ตล	๑๐๙๐	ตาวจณค	๒๒๒
ตเว	๑๒๐๒	ตาว	๓๗๐
ตส	๗๑๑	ตาว	๖๐๔
ตสร	๗๗๓	ตจจ	๓๒๙
ตลล	๑๖๒	ตจจ	๓๓๐
ตสสน	๔๖๗	ตจ	๖๐๗
ตห,ต	๑๑๕๖	ตจ	๗๑๑
ตฟาก	๖๗๘	ตจ	๓๕๒
ต	๑๑๔๕	ตจ	๔๓๙
ตณ	๗๖๓	ตจ	๖๐๔
ตต	๒๔๓,๗๕๔	ตจ	๑๔๓
ตป	๑๖๙	ตจ	๗๑๑
ตป	๖๕๗	ตจ	๗๓๒
ตปส	๔๓๓	ตจ	๑๖๑
ตปสตร	๕๖๕	ตจ	๑๔๘
ตปณ	๕๗๓	ตจ	๕๙๕
ตาร	๑๓๗,๙๐๔	ตจ	๔๖๘
ตารกา	๕๗,๑๐๘๒	ตจ	๖๒๕
ตารา	๕๗,๙๐๔	ตจ	๘๘๔
ตาราล	๔๖	ตจ	๗๒

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ติทส	๑๑	ติฐิฏ	๔๔๒
ติทสาลย	๑๐	ติโร	๑๑๕๕,๑๒๐๑
ติทิว	๑๐	ติโรกรณ	๒๙๘
ติทิวาธาร	๒๕	ติโรธาน	๕๑
ติทิวาธิภู	๑๙	ติลก	๓๐๐,๓๒๘,
ตินิส	๕๕๕		๕๖๑,๙๔๕
ตินุต	๗๕๓	ติลกาฬ	๓๒๘
ตินุติน	๕๖๒	ติลปณ	๓๐๑
ตินทุ	๕๖๐	ติลพิช	๖๙๐
ติปฏ	๕๙๐	ติลิจ	๖๕๑
ติพพ	๔๑,๗๑๑	ติวคค	๓๑๘
ติมิ	๖๗๓	ติวุตา	๕๙๐
ติมิจค	๖๗๓	ติร์	๖๖๔
ติมินนท	๖๗๓	ตุ	๑๑๙๗
ติมิรปิงค	๖๗๓	ตุ	๑๒๐๒
ติมิร	๗๐	ตุค	๗๐๘
ติมิส	๗๐	ตุจ	๖๙๘
ติมิสิกา	๖๙	ตุจณภาสน	๑๑๖
ติมพรุ	๕๖๐	ตุฏ	๗๕๒
ติมพฐส	๕๖๐	ตุฏธิ	๘๗
ติยามา	๖๙	ตุณ	๒๖๐
ติรการ	๑๗๒	ตุณ	๔๐
ติรจ	๖๔๘	ตุณหิ	๑๑๔๙
ติรจณ	๖๔๘	ตุณหิภาว	๔๒๙
ติรจณาคต	๖๔๘	ตุตต	๓๖๗,๔๔๘
ติริย	๑๑๕๕,๑๒๐๑	ตุน	๑๒๐๒

ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
ตุนนวาย	๕๐๗	โตรณ	๒๐๕
ตุมพ	๑๑๒๔	ตร	๑๒๐๒
ตุมพี	๕๙๖	ตุวา	๑๒๐๒
ตุมภ	๔๘๔	ตุวาน	๑๒๐๒
ตุรค	๓๖๘	(ก)	
ตุรงค	๓๖๘		
ตุริต	๔๐,๓๗๙	ถ	๑๒๐๒
ตุรฺกษ	๑๔๗,๓๐๒	ถญญ	๕๐๐
ตุลา	๒๒๓,๔๗๘, ๔๘๑,๘๒๓	ถุฑฐมจุนรี	๗๓๙
ตุลีย	๖๔๒	ถน	๒๗๐
ตุลย	๕๓๐	ถนป	๒๕๒
ตุวฏ	๔๐	ถปติ	๕๐๖
ตุหิณ	๕๖	ถมพ	๔๕๔,๕๕๐
ตุณ	๓๘๙	ถมพกรี้	๔๕๒
ตุณี	๓๘๙	ถมภ	๒๒๐,๓๖๔,๑๐๔๘
ตุณีร	๓๘๙	ถรุ	๓๙๑
ตุริย	๑๓๙	ถล	๑๘๒
ตุล	๔๙๔	ถลี	๑๘๒
เตช	๓๔,๓๕๑	ถวก	๕๔๕
เตชน	๓๘๙,๖๐๑	ถ	๑๒๐๓
เตชิต	๗๔๔	ถา	๑๒๐๒
เตน	๑๑๔๕	ถาม	๓๙๘
เตลปณณิก	๓๐๑	ถาลี	๔๕๖
โต	๑๒๐๒	ถาวร	๗๑๒
โตมร	๓๖๖	ถิรา	๕๘๔
โตย	๖๖๑	ถี	๒๓๐
		ถีปุมทวย	๖๒๘
		ถุต	๗๕๒

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ฤๅ	๑๑๘	ทณ๓๓	๑๑๓
ฤๅ๓	๓๙๖	ท๓๓	๓๒๑
ฤๅ๓	๓๐๑	ท๓๓	๑๔๔
ฤๅ๓	๔๕๓	ท๓๓	๖๓๕
ฤๅ๓๓	๔๖๐	ท๓	๕๐๑
ฤๅ๓	๒๒๐	ท๓๓๓	๕๐๐
ฤๅ๓	๔๓๖	ท๓	๘๓
ฤๅ๓	๓๐๑,๑๐๖๖	ท๓๓	๒๖๑,๓๔๔
ฤๅ๓	๕๒๒	ท๓๓๓	๔๔๒
ฤๅ๓	๕๒๒	ท๓๓๓	๕๖๓
ฤๅ๓	๒๕๔	ท๓๓	๔๔๒
ฤๅ๓	๖๖๐	ท๓๓๓	๕๕๓
ฤๅ๓	๓๐๔	ท๓๓๓	๒๖๒
ฤๅ๓	๑๑๙	ท๓๓	๓๕๘
		ท๓๓	๓๖๐
		ท๓๓	๓๑๖
(ท)		ท๓๓	๒๒๙,๔๘๕,๙๑๓
ท๓	๖๖๑	ท๓๓	๔๕๘
ท๓๓	๖๘๙	ท๓๓๓	๖๓๓
ท๓๓	๓๒๑	ท๓๓	๖๐๒
ท๓๓	๓๑๙,๙๘๓	ท๓	๓๔๙,๓๕๘,๘๔๓
ท๓๓๓	๔๑๙	ท๓	๔๖๓
ท๓๓๓	๒๙,๙๘๓	ท๓๓	๓๔๙
ท๓๓๓	๘๐	ท๓๓	๑๓๓
ท๓๓๓	๓๒๖	ท๓๓	๔๙๖
ท๓๓	๓๔๘,๓๔๙,๖๘๖,๑๐๔๔	ท๓๓	๑๖๐
ท๓๓	๓๕๑	ท๓๓	๓๒๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ทยิต	๖๙๗	ทานวตถุ	๔๒๒
ทยิตา	๒๓๐	ทานวมาตุ	๘๓
ทร	๑๑๑๑	ทานโสนุท	๗๒๓
ทรี	๖๐๙	ทานารห	๗๒๖
ทล	๕๔๓,๑๐๘๗	ทานิ	๑๒๐๓
ทว	๑๗๖,๑๑๒๖	ทาพพิ	๕๘๖
ทวฤ	๓๒๘	ทาม	๔๙๙
ทสจจนรากาล	๖๖	ทาย	๕๓๖,๘๙๘
ทสน	๒๖๑	ทายาท	๑๐๔๖
ทสนจจนท	๒๖๒	ทาร	๒๓๗
ทสพล	๑	ทารก	๒๕๓
ทสญมิตสสร	๔	ทาริต	๗๔๘
ทสสตนยน	๑๙	ทารุ	๕๔๘
ทสา	๒๙๔,๑๑๒๗	ทารุณ	๑๖๗
ทสสน	๑๖๑,๗๗๕,๘๘๘	ทารุหลิททา	๕๘๖
ทหน	๓๓	ทาลิม	๕๗๐
ทลิตท	๗๓๙	ทาส	๕๑๔
ทฬท	๔๑,๗๑๔,๑๐๘๓	ทาสี	๒๓๖,๕๗๙
ทฬหิตต	๓๔๖	ทิกขา	๑๑๐๔
ทา	๑๒๐๓	ทิกมพร	๔๔๐,๗๓๔
ทาจัน	๑๒๐๓	ทิกฺข	๓๔๕,๑๐๗๘
ทาด	๗๕๒	ทิกฺขจณมิก	๘๕
ทาดต	๔๔๘	ทิกฺขจันต	๑๑๕
ทาดยฺห	๖๔๔	ทิกฺขจมตตก	๓๔๖
ทาน	๓๔๘,๓๖๔, ๔๒๓,๑๐๑๔	ทิกฺขจา	๑๑๕๑
		ทิกฺขจิ	๑๖๑
ทานว	๑๔	ทิตต	๑๐๗๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ทิตติ	๖๔	ทีน	๗๓๙
ทิทฐ	๓๙๐, ๗๔๖, ๙๕๕	ทึป	๖, ๓๑๖, ๖๖๔,
ทิน	๖๗		๙๙๙
ทินกร	๖๒	ทึปก	๕๒๐
ทินจย	๖๘	ทึปี	๖๑๑
ทินปติ	๖๓	ทุ	๑๑๖๙
ทินทิภ	๖๔๓	ทูกุล	๒๙๑
ทียชฌ	๔๗๘	ทูกุกต	๘๔
ทิว	๑๐, ๑๑๑๙	ทูกุข	๘๙
ทิวชฌ	๔๗๘	ทูกุขกุขย	๘
ทิวส	๖๗	ทูกุค	๓๕๐
ทิวสวฬษ	๓๓๗	ทูกุคต	๗๓๙
ทิวา	๑๑๔๗	ทูกุคณธ	๑๔๖
ทิวากร	๖๒	ทูกุคค	๑๙๒
ทิวอก	๑๑	ทูกุคคณจาร	๗๗๓
ทิส	๓๔๕	ทูกุจริต	๘๔
ทิสมปติ	๓๓๔	ทูกุจ	๑๐๗๗
ทิสา	๒๙	ทูกุจจุ	๑๑๕๔
ทิสาคช	๓๐	ทูกุติยา	๒๓๗, ๙๘๘
ทิม	๖๕๔, ๗๐๗	ทูกุทิน	๕๐
ทิมตา	๒๙๕	ทูกุทิ	๕๐๐
ทิมปิฏฐิก	๖๕๔	ทูกุทิภ	๑๔๓
ทิมโลมก	๓๑๒	ทูกุณามก	๓๒๗
ทิมวณฺณ	๕๗๒	ทูกุสส	๕๘๒
ทิมสุตต	๗๒๗	ทูกุพพา	๕๙๙
ทิมิกา	๒๐๕	ทูกุม	๕๕๐
ทิธิติ	๖๔	ทูกุปปล	๕๗๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ทุมมน	๗๒๓	เทวิดถึ	๒๔
ทุมมุข	๗๓๕	เทส	๑๘๖,๑๘๘
ทุริต	๘๔	เทท	๑๕๑,๔๐๖
ทุสส	๒๙๐	เทหนี	๒๑๙
ทุหิตุ	๒๔๑	เทหี	๙๓
ทูต	๓๔๗	เทวฬก	๑๗๐
ทูตี	๒๓๖	โทณ	๔๘๒
ทुर	๗๐๖	โทณี	๑๓๘
ทุรา	๑๑๕๗	โทณี	๖๖๘
เทททุภ	๖๕๑	โทวาริก	๓๔๑
เทปป	๓๗๒	โทส	๑๖๔,๗๖๖,๑๑๒๕
เทว	๑๑,๔๖,๔๗,๘๔๒	โอสถณญ	๒๒๙
เทวกุสม	๓๐๓	โอสณ	๗๓๒
เทวชาตก	๖๘๐	โอส	๑๑๔๗
เทวด	๑๒	โอสพ	๑๖๓
เทวดา	๑๒	ทวนท	๖๒๘
เทวดาส	๕๗๘	ทวาร	๒๑๙,๑๑๑๐
เทวดารุ	๕๖๘	ทวารโกฏฐก	๒๐๔
เทวดทุม	๒๘	ทวารณฐ	๓๔๑
เทวเทว	๓	ทวารปาลก	๓๔๑
เทวน	๘๘๐	ทวารพนธ	๒๑๘
เทวมานิก	๑๘๘	ทวารพาหา	๒๑๙
เทวมานุ	๘๓	ทวิโคจร	๓๕๒
เทวโยนิ	๑๓	ทวิข	๒๖๑,๔๐๘,๔๑๑,
เทวร	๒๔๗		๖๒๔,๑๐๔๗
เทวรราช	๑๘	ทวิชมหาสาล	๓๓๙
เทวโลก	๑๐	ทวิชีวท	๖๕๔,๑๐๖๘

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ทวีป	๓๖๐	ธมนี้	๒๗๙
ทวีปพุทธม	๑	ธมม	๘๕,๙๔,๗๘๔
ทวีรท	๓๖๐	ธมมกามตถ	๓๑๘
ทวีทเสกทส	๓๑๓	ธมมนี้	๖๕๒
(ธ)		ธมมภณทาคาริก	๔๓๖
		ธมมราช	๓
ธ	๑๒๐๒	ธมมสุสामी	๓
ธงก	๖๓๘,๑๐๔๒	ธมมเสนูปติ	๔๓๔
ธช	๓๙๗,๑๐๖๔	ธมมิลล	๒๕๗
ธชินี	๓๘๑	ธรม	๔๗๙
ธณณ	๔๕๒,๗๒๒,๑๐๐๗	ธรมนี้	๑๘๑
ธณณกรณ	๔๕๔	ธรวา	๑๘๑
ธณณตตจ	๔๕๓	ธว	๒๔๐,๑๐๔๑
ธณณมาส	๑๙๕	ธวตถินี	๒๓๒
ธณณมพิล	๔๖๐	ธวล	๙๕
ธตรฐ	๓๑,๖๔๗	ธลิต	๗๕๑
ธน	๓๓๘,๔๘๕	ธา	๑๒๐๒
ธนกกิต	๕๑๕	ธาทก	๕๘๙
ธนาคม	๓๕๖	ธาทิ	๒๔๔
ธนาธิป	๓๒	ธาทุ	๒๗๘,๖๑๐,๘๑๗
ธนิ	๑๒๘	ธานา	๔๖๓
ธนิก	๔๗๐	ธารว	๕๐,๑๐๙๕
ธนิฐา	๖๐	ธารวธ	๔๗
ธนิต	๔๙,๗๔๗	ธาวน	๑๐๘๗
ธนี	๗๒๕	ธิ	๑๑๖๐,๑๒๐๑,
ธนุ	๓๘๘		๑๒๐๒
ธมน	๖๐๑	ธิติ	๑๕๖,๑๐๕๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
จี	๑๕๒	นภขตต	๕๗
จีตุ	๔๓,๒๔๑	นภขตตราช	๕๑
จีตุปติ	๒๔๗	นข	๒๖๘
จีมนตุ	๒๒๘	นค	๖๐๕
จีร	๒๒๙,๑๐๗๒	นคร	๑๙๘
จีวร	๖๗๐	นคโรสถินี	๒๓๓
จตุต	๕๓๑,๗๓๗	นคค	๗๓๔,๑๑๑๐
จุนา	๑๒๐๒	นงคค	๔๔๙
จूर	๓๗๕,๑๐๐๔	นงคคทณทก	๔๔๙
จूरวาห	๔๙๖	นงคคจ	๓๗๑
จว	๗,๔๑,๗๐๙,๘๙๓	นจจ	๑๐๐
จว	๑๑๕๙	นจจจจจจจ	๑๐๑
จตุ	๗๔๔	นจจโยคค	๓๑๔
จูปิต	๗๕๑	นจ	๑๐๑
จุมเกตุ	๓๓,๙๘๘	นจก	๑๐๑
จุมสิข	๓๔	นจน	๑๐๐
จุมยาจ	๖๔๔	นจจ	๑๐๐
จูลิ	๓๙๕	นจจจ	๑๐๑
จूसร	๙๖	นตต	๑๑๔๗
เชนุ	๔๙๘	นตตน	๑๐๐
เชวต	๑๓๒,๑๓๓	นตตมาล	๕๖๗
โรธยห	๔๙๖	นตต	๒๔๗
		นตต	๑๕๐
(น)		นท	๖๘๑
น	๑๑๔๗	นทมาตค	๑๘๘
นกุล	๖๒๒	นทจ	๕๒๖
นกก	๖๗๔	นทยมพจจ	๑๘๘

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
นันทา	๒๕๕	นันทุ	๕๐๐
น	๑๑๓๙,๑๑๕๑, ๑๑๙๒	นหาน	๒๙๙
นต	๒๙๓	นหา	๕๐๕,๕๐๘
นท	๒๓	นท	๑๑๔๗
นทา	๒๓	นท	๔๗๔
นท	๘๗	นท	๖๐๑
นป	๒๔๒	นท	๕๐๙
น	๔๕	นท	๖๗๒
นการ	๔๒๖	นท	๖๘๕
นส	๔๒๖	นท	๓๖๐,๕๗๒,๖๕๒, ๖๙๖,๘๔๙
น	๔๓	นท	๕๘๘
นทา	๖๘๓	นท	๕๗๒
น	๑๑๕๔	นท	๕๘๙
น	๗๖๐	นท	๖๕๑
น	๑๔๙	นท	๖๔๙
นนา	๔๔	นท	๓๑
น	๒๒๗	นท	๑๐๐
น	๖๕๗	นท	๑๐๒
น	๓๓๔	นท	๑๑๙,๑๒๘
น	๓	นท	๗๖๗
น	๓๒	นท	๑๑๓๗,๑๑๙๘
น	๓	นท	๗๑๗
น	๓๓๓	นท	๓๗๔,๑๐๕๘
น	๗๑๓	นท	๑๑๔,๑๑๑๑, ๑๑๙๑
น	๖๑	นท	๑๑๙๑
น	๕๗๖	นท	๑๑๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
นามปภาสก	๑๑๑	นิกาม	๔๖๙
นายก	๔,๗๒๕	นิกาย	๒๐๕,๖๓๒,๑๑๐๔
นารก	๖๕๘	นิกิฏฐ	๖๙๙
นารงค	๕๖๐	นิกุณข	๖๐๙
นารี	๒๓๐,๖๐๔	นิกุสสีส	๓๒๑
นาล	๖๘๖	นิกุสซุช	๕๑๖
นาฬิเกร	๖๐๔	นิกุข	๔๘๐,๘๘๘
นาลิปฏภู	๒๙๔	นิกุขมณีย	๗๗
นาวา	๖๖๖	นิกุขิก	๓๔๓
นาวิก	๖๖๖	นิกเตน	๒๐๖
นาส	๔๐๔	นิกิล	๗๐๒
นาสน	๔๐๓	นิกินุช	๔๔๐
นาสรชช	๓๗๑	นิกท	๗๖๔
นาสา	๑๕๐	นิกม	๒๒๕,๘๖๘
นาสิกา	๑๕๐	นิกพ	๓๖๔
นาสิกาโรค	๓๒๔	นิกาท	๗๖๔
นาฬ	๔๕๓	นิกุณฐี	๕๗๔
นาฬิ	๔๘๔,๑๐๕๗	นิกุส	๑๒๘
นาฬิธม	๕๐๖	นิกุส	๑๒๘
นาถ	๑	นิกุส	๑๒๘
นิ	๑๑๖๕	นิกุส	๑๒๘
นิกฏ	๗๐๕	นิกุส	๑๒๘
นิกต	๗๓๗	นิกุส	๑๒๘
นิกติ	๑๗๗	นิกุส	๑๒๘
นิกนติ	๑๖๒	นิกุส	๑๒๘
นิกร	๖๒๙	นิกุส	๑๒๘
นิกส	๕๒๘	นิกุส	๑๒๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
นิชฌมร	๖๐๘	นินเนชก	๕๑๐
นิชฌมาน	๗๗๕	นิปจ	๗๗๔
นิฐฐา	๙๑๒	นิปาจ	๗๗๔
นิฐฐุร	๑๒๕,๗๑๔	นิปาด	๑๑๒๑
นิณณย	๑๗๑	นิปาน	๖๘๐
นิตมพ	๒๗๒,๖๐๘	นิปุม	๗,๗๒๑
นิตตล	๗๐๗	นิปุกก	๗๔๓
นิทสสน	๑๑๕	นิปุปาว	๗๗๓
นิทาฆ	๘๐	นิปพนน	๗๔๘
นิทาน	๙๑	นิปผล	๔๕๓
นิททา	๑๗๖	นิพนธน	๙๑
นิททาลุ	๗๓๓	นิพพ	๒๑๗
นิททาสีล	๗๓๓	นิพพตต	๗๔๘
นิททิฐฐา	๑๓	นิพพตติ	๙๐
นิทฐน	๗๓๙	นิพพาน	๖,๘๙๖
นิททิฐิกา	๕๘๕	นิพพิทฐา	๒๐๒
นิธน	๔๐๔	นิพพุติ	๙,๑๐๑๕
นิธานค	๓๓๗	นิพพุทฐ	๔๐๒
นินท	๑๒๘	นิพเพส	๕๓๑
นินาท	๑๒๘	นิภ	๕๓๐
นินทา	๑๒๑,๑๐๕๕	นิมิตต	๙๑,๒๗๓,๙๗๙
นินทาปุพพ	๑๒๑	นิมพ	๕๗๐
นินน	๖๖๙	นิมโมก	๖๕๕
นินนคา	๖๘๑,๖๘๓	นียติ	๙๐
นินนหุต	๔๗๔	นียม	๔๓๐,
นินนาที	๑๒๙		๔๔๔,๑๐๗๘
นินนิมิตต	๗๖๐	นียามก	๖๖๗,๙๘๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
นียุต	๔๗๔	นิสามน	๙๔๓
นียูร	๒๘๕	นิสิต	๗๔๔
นียาตน	๘๘๓	นีสึถ	๗๐
นียยาน	๓๙๕	นิสุทน	๔๐๓
นียยูห	๘๖๓	นิสสุคค	๑๗๗
นिरคคห	๔๑๓,๗๑๗	นิสสน	๑๒๘
นिरตถก	๗๑๕	นิสสยทายก	๔๑๐
นिरนตร	๗๐๗	นิสสรณ	๙๘๙
นिरพพุท	๔๗๕	นิสสาว	๔๖๖
นिरย	๖๕๗	นิสเสณี	๒๑๖
นिरยป	๖๕๘	นิสเสส	๗๐๒
นिरสน	๗๗๕	นิหีน	๖๙๙
นिरากติ	๗๗๕	นิหีนก	๕๑๖
นिरามย	๓๓๑	นี	๑๑๖๗
นिरุตติ	๑๑๐	นีก	๖๑๙
นิโรธ	๖,๙๙๐	นีฆ	๘๙
นิลย	๒๐๕	นีจ	๕๑๖,๗๐๘
นิวห	๖๒๙	นีจ	๑๑๕๒
นิวาป	๔๒๓	นีป	๕๖๑,๕๖๓
นิวาสน	๒๙๒	นীর	๖๖๑
นิวุต	๗๔๖	นีถ	๙๖,๖๘๘
นิเวสน	๒๐๖	นิลคิ้ว	๖๓๔
นิสา	๖๙	นิลปิต	๙๘
นิสากร	๕๑	นิลสปป	๖๕๒
นิสาท	๑๓๒,๑๓๔	นิลิกา	๕๗๕,๖๘๙
นิสาทิน	๓๖๗	นิลินี	๕๘๕
นิสานาถ	๕๒	นิลี	๕๘๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
นีวาร	๔๕๐	เนรุ	๒๕
นีหาร	๕๖	เนสาท	๕๑๘
นีฟ	๖๒๗	โน	๑๑๔๗
นีพช	๖๒๕	โนนิต	๕๐๐,๕๐๑
นุ	๑๑๓๙,๑๑๕๘, ๑๑๙๘	นุยาส	๔๗๒
นุติ	๑๑๘	นุหารุ	๒๗๙
นุตุต	๗๔๔	(ป)	
นุณน	๗๔๔	ป	๑๑๖๓
นุที	๕๘๗	ปกฏฐ	๖๙๙
นุตน	๗๑๓	ปกติ	๙๒,๑๗๗, ๓๕๐,๘๑๘
นูน	๑๑๕๐,๑๑๙๑	ปการ	๑๐๔๙
นุปร	๒๘๘	ปกาส	๓๗,๑๐๑๖
เนกขมม	๘๓๑	ปกริย	๕๖๖
เนคม	๑๐๑๕	ปกุก	๕๔๖,๗๔๕,๑๐๑๗
เนตุ	๗๒๕	ปกุกม	๗๗๓
เนตต	๑๔๙,๑๑๐๙	ปกุข	๓๒๐,๓๙๐, ๖๒๗,๘๖๕
เนตตชล	๒๖๐	ปกุขนุทิกา	๓๒๕
เนตตตารา	๒๖๐	ปกุขปาส	๒๒๓
เนตตติก	๕๑๐	ปกุขิพิฬาล	๖๔๒
เนตตีส	๑๐๘๙	ปกุชี	๖๒๔
เนปกุก	๑๕๔	ปโกฏิ	๔๗๔
เนปจณ	๒๘๒	ปโกฏฐนต	๒๖๕
เนมิ	๓๗๓	ปชุม	๒๕๙
เนมินุธร	๒๖	ปคพภ	๗๓๑
เนรณชรา	๖๘๓		
เนรยิก	๖๕๘		

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปคุณ	๗๐๘	ปจฉิมปุพพกตติกา	๗๖
ปคฺคาห	๑๕๖	ปชา	๙๓,๑๐๕๒
ปเค	๑๑๕๒	ปชาปติ	๑๕,๔๒,๑๐๐๐
ปฆน	๒๑๘	ปชาปตี	๒๓๗
ปฆาน	๒๑๘	ปชช	๑๙๑, ๔๒๕,
ปงก	๖๖๓,๑๐๙๓		๑๐๓๕
ปงฺเกรห	๖๘๕	ปชฺชุนน	๔๗
ปจฺลายิกา	๑๗๖	ปชฺโชต	๓๑๖
ปจา	๗๖๒	ปณจฬีสี	๗๓
ปจฺร	๗๐๓	ปณจม	๑๓๒,๑๓๔,๕๐๕
ปจจกข	๗๑๖	ปณจมหาปริจจาค	๔๒๑
ปจจกฺขาน	๗๗๕	ปณจสิข	๒๔
ปจจคฆ	๗๑๓	ปณจาล	๑๘๔
ปจจตฺถิก	๓๔๔	ปณจาลิกา	๕๒๓
ปจจนีก	๓๔๕	ปณณ	๒๒๙
ปจจนฺต	๑๘๖	ปณณตฺติ	๙๗๒
ปจจย	๙๑,๘๕๗	ปณณา	๑๕๒
ปจจรี	๖๖๕	ปณณาน	๑๕๓,๑๐๖๑
ปจจาเทส	๗๗๕	ปณณาด	๗๒๔
ปจจามิตฺต	๓๔๕	ปณน	๑๑๕
ปจจฺจส	๖๘	ปณนิปณณี	๕๘๔
ปจจฺห	๗๖๕	ปณฺ	๑๘๘,๒๙๐
ปจฉา	๑๒๐๐	ปณฺจค	๖๔๕
ปจฉาตาป	๑๖๙	ปณฺจจร	๒๙๓
ปจฉาพนฺช	๖๖๖	ปณฺถ	๒๑๘,๙๔๑
ปจฉิ	๕๒๔	ปณฺถลิกา	๓๑๓
ปจฉิม	๒๙,๗๑๔	ปณฺท	๑๔๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปฎากา	๓๙๗	ปฎิกาย	๑๑๔
ปฎิกา	๓๑๓	ปฎิวิส	๔๘๕
ปฎิกุล	๗๑๙	ปฎิสุติ	๑๑๘
ปฎิกุมน	๒๑๐	ปฎิสสว	๑๗๑
ปฎิคคห	๙๐๘	ปฎิหาร	๒๑๙
ปฎิฆ	๑๖๔,๑๑๑๑	ปฎุ	๗๒๑,๙๒๖
ปฎิโฆส	๑๑๘	ปฎุณ	๑๙๘
ปฎิจฉาทนีย	๔๖๘	ปฎุณิ	๕๖๔
ปฎินิธิ	๕๒๙	ปฎุจัน	๓๙๕,๑๑๒๒
ปฎิปกข	๓๔๔	ปฎุถ	๕๙๕
ปฎิปตติ	๙๔๕	ปุม	๗๑๕,๙๓๒
ปฎิปถ	๑๙๓	ปณ	๕๓๒,๙๐๘
ปฎิปน	๗๕๗	ปณก	๖๙๐
ปฎิปาฐิ	๔๒๙	ปณย	๘๕๖
ปฎิปาท	๓๐๙	ปณว	๑๔๔
ปฎิปาทน	๙๖๕	ปณาฬิ	๖๘๓
ปฎิพิมพ	๕๒๙	ปณิต	๗๕๒
ปฎิภย	๑๖๗,๙๙๐	ปณิธาน	๔๒๖
ปฎิภาค	๕๒๙	ปณิธิ	๓๔๗,๔๒๖
ปฎิภาน	๑๕๓,๙๗๒	ปณีย	๔๗๑
ปฎิภายุตต	๗๓๑	ปณิต	๘,๖๙๕,๙๔๐
ปฎิภ	๕๓๒	ปณชก	๒๔๒
ปฎิมคค	๑๙๓	ปณชาร	๙๕,๓๖๑
ปฎิมา	๕๒๙	ปณชว	๑๖
ปฎิमान	๕๒๙	ปณชิต	๒๒๗
ปฎิยาตนา	๕๒๙	ปณช	๙๖,๑๘๕
ปฎิรว	๑๑๘	ปณชกมพล	๒๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปณฺฑร	๘๗	ปติสฺสณฺวา	๗๑๕
ปณฺณ	๕๔๓	ปติสฺสย	๒๓๕
ปณฺณรสี	๗๓	ปตีก	๒๐๖
ปณฺณว	๖๐๖	ปตีกี	๒๗๘
ปณฺณาการ	๓๕๖	ปติต	๒๙
ปณฺยวีกฺกยสภา	๒๑๓	ปติริ	๗๒๔,๔๓๖
ปณฺยวีกิกา	๒๑๓	ปตihar	๖๖๔
ปณฺหิ	๒๗๗	ปตฺต	๒๑๔,๓๔๑,๑๐๑๘
ปตงค	๖๒๔		๔๓๔,๔๔๓,๔๕๗,
ปตตต	๖๒๗		๕๔๓,๕๔๓,๖๒๗,
ปตฺนต	๖๒๕	ปตตงค	๗๕๓,๔๓๗
ปตานนี	๕๕๐	ปตตปณฺจตฺต	๓๐๑
ปตาป	๓๕๑	ปตตพพ	๔๐๕
ปตาปน	๖๕๗		๗๔๕
ปติ	๒๔๐,๗๒๕,๑๑๗๘	ปตตยาน	๖๒๕
ปติกิกฺก	๖๙๙	ปตตตานีก	๓๘๓
ปติกริยา	๓๓๐	ปตฺติ	๓๗๗,๑๐๑๒
ปติณฺวา	๑๗๑	ปตฺตี	๓๘๘,๑๐๕๐
ปติฏฺฐา	๑๑๓๐	ปตฺตุนณ	๒๙๑
ปติทาน	๔๗๒	ปตฺถ	๔๗๘,๔๘๒,๔๘๔,
ปตินี	๒๓๗		๖๐๗,๑๐๔๔
ปติปาทน	๔๒๐	ปตฺถนา	๔๒๖
ปติพพตา	๒๓๔	ปตฺถาว	๗๗๐
ปติภาค	๑๐๗๗	ปตฺถิ	๓๓๓
ปติมุกก	๓๗๘	ปโตท	๔๔๘
ปติมพฺรา	๒๓๕	ปถ	๑๙๐
ปติรูป	๗๑๕,๑๑๔๔	ปถทฺธิ	๒๐๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปลวี่	๑๘๑	ปนส	๕๖๙
ปลาวี่	๓๔๗	ปนาฬิ	๖๘๓
ปลิก	๓๔๗	ปนต	๗๑๔
ปลิต	๗๒๔	ปนติ	๕๓๙
ปท	๘,๙๑,๒๗๗,๘๑๙	ปนถ	๑๙๐
ปทค	๓๗๗	ปนน	๗๕๑
ปทจย	๑๐๖	ปนนค	๖๕๓
ปทฐฐาน	๙๒	ปนนรสี	๗๓
ปทร	๑๐๐๙	ปปญจ	๗๖๘
ปทวี่	๑๙๑	ปปท	๒๗๗
ปทาซย	๓๗๗	ปปา	๒๑๔
ปทาติ	๓๗๗	ปปาต	๖๐๘
ปทาว	๔๐๒	ปปิตามท	๒๔๘
ปทิก	๓๗๗	ปปุตต	๒๔๗
ปทีป	๓๑๖	ปปุนนาฏ	๕๙๔
ปทีเปยย	๔๒๒	ปนนรคปปน	๑๑๓
ปทุม	๔๗๖,๖๘๕,๘๙๕	ปปพ	๖๐๐,๘๘๙
ปทุมราค	๔๙	ปปพชิต	๔๓๓
ปทุธติ	๑๙๑,๒๕๘	ปปพต	๖๐๕
ปทุมินี	๖๙๐	ปภงกร	๖๒
ปทุมี่	๓๖๐	ปภณชน	๓๗,๕๕๔
ปเทศ	๒๖๗	ปภว	๙๑,๙๐๐
ปเทศน	๓๕๖,๔๒๐	ปภา	๖๔
ปโทส	๖๘,๑๐๒๗	ปภากร	๖๓
ปธาน	๙๒,๑๕๖,๓๔๐, ๖๙๕,๘๘๓	ปภาต	๖๘
		ปภาว	๓๕๑
ปน	๑๑๙๖	ปภินน	๓๖๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปฏ	๗๒๕	ปรมนน	๔๑๘
ปมตตพณฐ	๔๓	ปรมาณู	๑๙๔
ปมทวน	๕๓๘	ปรมนุชา	๑๑๕๗
ปมทา	๒๓๐	ปรวนตุ	๗๒๘
ปมา	๗๖๓	ปรสุเว	๑๑๕๕
ปมาณ	๘๑๕	ปรา	๑๑๖๔
ปมาท	๑๗๓	ปราค	๕๔๕
ปมิตี	๗๖๓	ปราชย	๔๐๒
ปมุข	๒๑๘,๖๙๔,๙๓๒	ปราจีน	๗๒๘
ปมูท	๘๗	ปราภว	๑๗๒,๑๐๘๕
ปมูทิต	๗๕๒	ปราชญ	๗,๗๕๘,๙๖๓
ปมุปก	๖๑๘	ปราชตต	๗๒๘
ปมุปฏก	๖๑๘	ปราสุ	๔๐๕
ปมูท	๒๕๙	ปริ	๑๑๗๕
ปโมท	๘๘	ปริกขก	๗๒๖
ปย	๕๐๐,๖๖๑,๑๐๖๓	ปริกขาร	๔๓๙,๙๗๑
ปยต	๔๔๒	ปริกขิตต	๗๔๖
ปยยก	๒๔๘	ปริชา	๒๐๕
ปโยชน	๑๐๓๗	ปริคคห	๗๒๘,๘๗๐
ปโยธร	๒๗๐,๑๐๔๒	ปริจย	๗๖๙
ปร	๖,๓๔๔,๖๙๕, ๘๔๓	ปริจาริก	๕๑๔
ปรกกม	๑๕๖,๓๙๘,๙๖๗	ปริชาตก	๒๘
ปรตณต	๗๒๘	ปริณต	๗๔๕
ปรตณต	๗๒๘	ปริณย	๓๑๘
ปรปฏฐ	๖๓๓	ปริณหา	๒๙๕
ปรภต	๖๓๓	ปริตาป	๓๒๘
ปรม	๕๕,๖๙๕	ปริตต	๗๐๔,๑๐๒๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปริตโณม	๓๖๕	ปริสร	๑๙๐
ปริโต	๑,๑๔๖	ปริสา	๔๑๔,๔๑๕
ปริททว	๑๒๓,๑๖๕	ปริสสุงค	๗๗๔
ปริเทว	๑๖๕	ปริสสวาน	๔๓๙
ปริธิ	๖๕	ปริหาร	๑๐๐๒
ปริปนุถิ	๓๔๔	ปริหารก	๒๘๕
ปริพาหิร	๗๐๓	ปริหาส	๑๗๖
ปริภณฑ	๒๙๖	ปรต	๔๐๕,๔๓๖
ปริภว	๑๗๒	ปรอสต	๗๐๔
ปริภาสน	๑๒๑,๘๙๙	ปล	๔๘๐
ปริภูต	๗๕๖	ปลคณฑ	๕๐๖
ปริมล	๑๔๕	ปลณช	๕๙๕
ปริยตต	๔๖๙	ปลย	๘๒,๔๐๔,๑๐๕๑
ปริยตติ	๗๘๔,๙๙๑,๑๑๙๐	ปลล	๒๘๐
ปริยนต	๗๑๔	ปลวก	๕๑๗
ปริยาปน	๗๔๒	ปลวุงค	๖๑๔
ปริยาย	๑๒๐,๔๒๙,๘๓๗	ปลวุงค	๖๑๔
ปริเยฐจิ	๔๒๘	ปลाप	๑๒๓,๑๑๒๔
ปริเยสนา	๔๒๘	ปลายน	๔๐๒
ปริเยสิต	๗๕๓	ปลาล	๔๕๓
ปริโยसान	๗๗๑	ปลาส	๙๗,๕๕๓,
ปริรมภ	๗๗๔		๕๕๕,๑๐๑๖
ปริวตต	๔๗๒	ปลาสาท	๖๑๓
ปริวาท	๑๒๐	ปลิข	๒๑๗
ปริวาทินี	๑๓๘	ปลลจก	๓๐๘
ปริวาร	๘๕๔	ปลลล	๖๗๘
ปริเวส	๖๕	ปลลว	๕๔๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปลลวงคม	๖๑๓	ปลุ	๖๒๐,๑๑๑๑
ปลว	๗๗๓	ปลุปติ	๑๖
ปลุตติ	๑๑๓,๗๖๘,๑๐๕๓	ปลุपालน	๔๔๖
ปลวน	๓๗,๕๓๖,๗๗๓	ปลุตตา	๒๓๕
ปลวนพยาธิ	๑๖	ปลุตติ	๗๖๑
ปลวมาน	๓๗	ปลุตติกา	๒๓๕
ปลว	๖๙๔	ปลุส	๒๖๔
ปลวหน	๖๖๘	ปลุสทวยวิตุถ	๒๖๙
ปลวรณา	๑๐๐๕	ปลุสสาว	๒๗๕
ปลวห	๗๖๘,๙๖๒	ปลุสสาส	๓๙
ปลวฟ	๔๙๐,๙๐๗	ปลุรณ	๓๒,๓๘๕
ปลิตต	๔๔๒,๖๙๘	ปลุหาร	๗๒,๑๑๒๔
ปลิลิเลส	๗๖๕	ปลุหาราห	๑๔
ปลเวณี	๒๕๘,๑๐๕๓	ปลุหุต	๗๐๓
ปลต	๒๖๗,๔๘๒	ปลุเหณก	๓๕๖
ปลสท	๖๑๙	ปลุ	๓๙๕
ปลสนน	๖๗๐	ปลาก	๗๖๒,๑๐๕๐
ปลสนนดา	๕๔	ปลากฏ	๒๒๕,๗๒๔
ปลยห	๔๐๐,๑๑๔๙	ปลากฎฐาน	๒๑๑
ปลสร	๗๖๙	ปลากสาสน	๒๐
ปลสว	๕๔๕,๖๐๘,๗๖๑, ๙๐๒	ปลาการ	๒๐๓
ปลัสสา	๑๑๙	ปลากี	๒๙
ปลสท	๕๔,๑๐๗	ปลากน	๔๔๘
ปลสชน	๒๘๒	ปลากิตุ	๓๗๖
ปลิสติ	๗๖๔	ปลากุล	๙๗
ปลิทธ	๗๒๔	ปลากุลิปุต	๒๐๑
		ปลากุลี	๕๕๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปาฎิกา	๒๒๐	ปาทงคท	๒๘๘
ปาฎิปท	๗๒	ปาทป	๕๓๙
ปาฎิโกค	๕๓๒	ปาทปริจาริกา	๒๓๗
ปาฎิหาริย	๗๗๒	ปาทโผฏ	๓๒๕
ปาฎิหิร	๗๗๒	ปาทุ	๕๒๕
ปาฎิเहरु	๗๗๒	ปาทุกา	๓๕๘, ๕๒๕
ปาธ	๗๗๔	ปาทุทร	๖๕๔
ปาธชา	๕๘๒	ปาน	๓๙๘, ๔๒๒, ๑๑๒๓
ปาธิน	๖๗๔	ปานกูป	๖๗๗
ปาณ	๙๓, ๔๐๗, ๙๔๖	ปานมณฑล	๕๓๔
ปาณก	๖๒๓	ปานมนุหิร	๒๑๒
ปาณิ	๒๖๕, ๒๖๗, ๑๐๐๗	ปานี	๖๖๑
ปาณิฆ	๕๑๑	ปานียสาธิกา	๒๑๔
ปาณิคคห	๓๑๘	ปาป	๘๔
ปาณิรวาท	๕๑๑	ปาปภีรุตตา	๑๕๘
ปาณี	๙๓	ปาปิมนตุ	๔๒
ปาตาล	๖๔๙, ๘๘๙	ปาภต	๓๕๕, ๔๗๑, ๑๑๒๗
ปาตุ	๑๑๔๙, ๑๑๕๗, ๑๒๐๐	ปาม	๓๒๗
ปาโต	๑๑๕๒	ปาโมกข	๖๙๕
ปาเถยย	๓๘๐	ปาโมชช	๘๘
ปาท	๒๗๗, ๔๘๐, ๕๔๙, ๖๑๐, ๑๐๓๐	ปายาส	๔๑๘
ปาทกฏก	๒๘๘	ปายู	๒๗๔
ปาทคณทิ	๒๗๗	ปาโย	๑๑๕๓
ปาทคค	๒๗๗	ปาร	๙, ๖๖๕
		ปารท	๔๙๓
		ปารมปริย	๔๑๒
		ปารโลกิก	๘๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปาราวต	๖๓๖	ปิฏก	๕๒๔,๙๙๑
ปาริจริยา	๔๒๘	ปิฏจ	๒๗๐,๑๐๗๕
ปาริจุตตก	๒๘	ปิฏจก	๔๖๓
ปาเวต	๖๓๖	ปิฏจสงฆาฏก	๒๑๙
पालิต	๗๕๔	ปิฏจิก	๒๗๐
पालิกพท	๕๕๓	ปิจร	๔๕๖
ปาวก	๓๓	ปิณช	๑๐๑๗
ปาวาร	๒๙๒	ปิณชก	๓๐๒
ปาวุส	๘๐,๖๗๑	ปิณชีกา	๓๗๔
ปาส	๒๕๗,๙๐๔	ปิณชิต	๑๐๗๓
ปาสก	๕๓๒	ปีตามห	๑๕,๒๔๗,๑๑๑๘
ปาสณิ	๒๗๗	ปีตุ	๑๕,๒๔๓, ๒๔๙,๑๑๑๘
ปาสณช	๔๔๑	ปีตุจณา	๒๔๘
ปาสาน	๖๐๕	ปีตุทาน	๔๒๓
ปาสานทารณ	๓๙๓	ปีตต	๒๘๑
ปาสานมจณ	๖๗๔	ปีธาน	๕๐
ปาสาท	๒๑,๒๐๘,๒๐๙	ปีปาสา	๔๖๗
ปาหุน	๔๒๔	ปีปผล	๕๒๗,๕๕๙,๙๐๙
ปาฬิ	๕๓๙,๙๙๖	ปีปผลี	๕๕๙,๕๘๓
ปิก	๖๓๓	ปีย	๒๔๐,๖๙๗,๙๗๔
ปีงค	๙๘	ปียิก	๕๖๑,๕๖๓,๖๒๐
ปีงคค	๙๘,๓๖๑	ปียงค	๔๕๒,๕๗๑
ปีงคคกขิก	๖๔๕	ปียา	๒๓๗,๙๗๔
ปีจุ	๔๙๔	ปียาล	๕๕๖
ปีจุล	๕๖๑	ปีลภ	๕๕๙
ปีจุลล	๕๖๕	ปีลนธ	๒๘๓
ปีณ	๖๒๗,๖๓๕		

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปิลว	๖๒๖	ปฺจุฉา	๑๑๕
ปิลุลก	๒๕๑	ปฺจุช	๖๓๐
ปิสงค	๙๘	ปฺจุณ	๘๕,๙๗๗
ปิสาจ	๑๓	ปฺจุณวนตุ	๓๒๒
ปิสิต	๒๘๐	ปฺจุณภทณ	๑๙๘
ปิสุน	๗๓๗	ปฺจุจ	๗๔๖,๑๐๗๖
ปิทา	๑๐๓,๑๖๓	ปฺจุณทรีก	๓๐,๔๗๖,๕๕๘,
ปิจิกา	๓๑๑,๙๗๑		๖๑๑,๖๘๖,๘๙๖
ปิจสปปิ	๓๒๐	ปฺจุณณ	๗๔๙
ปินน	๗๕๙	ปฺจุณณกุมภ	๓๕๙
ปิต	๙๗,๗๕๒,๑๐๐๘	ปฺจุณณปุตต	๓๕๕
ปิตน	๔๙๓	ปฺจุณณมา	๗๓
ปิตนค	๕๕๔	ปฺจุณณมาสี	๗๓
ปิตสาล	๕๖๓	ปฺจุตต	๒๓,๒๔๐
ปิติ	๘๗,๑๑๒๙	ปฺจุตตธิตุ	๒๔๙
ปิน	๗๐๑	ปฺจุตตทา	๒๔๙
ปินาส	๓๒๔	ปฺจุวี	๑๘๑
ปียุส	๒๕	ปฺจุ	๗๐๐
ปิลุ	๕๕๔	ปฺจุก	๒๕๑
ปิวร	๗๐๑	ปฺจุคตตตทา	๔๓๐
ปืฟกา	๓๒๔	ปฺจุชชช	๔๓๕,๑๐๘๔
ปุกกุส	๕๐๘	ปฺจุล	๗๐๐
ปุกคค	๙๓,๑๐๘๕	ปฺจุโลม	๖๗๑
ปุงคว	๖๙๖,๑๐๙๑	ปฺจุ	๑๑๙๙
ปฺจิมนท	๕๗๐	ปฺจนนนา	๕๙๖
ปฺจุฉ	๓๗๑	ปฺจนปฺจน	๑๑๓๗
ปฺจุฉมูล	๓๖๓	ปฺจนพพสุ	๕๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ปุณฺนาค	๕๕๖	ปุรา	๑๑๙๔
ปุปฺผ	๑๔๗, ๒๓๘, ๕๕๐, ๕๕๕, ๕๙๓, ๙๐๓, ๑๐๙๑	ปุราณ	๗๑๓
ปุปฺผฉทฺทก	๕๐๘	ปุราตณ	๗๑๓
ปุปฺผช	๕๔๕	ปุราวุตฺตปฺพนธ	๑๑๑
ปุปฺผทนต์	๓๐	ปุรินทท	๑๘
ปุปฺผทาม	๓๐๗	ปุริส	๙๒, ๒๒๗, ๑๐๔๖
ปุปฺผราค	๔๘๙	ปุริสเมธ	๔๑๓
ปุปฺผวตี	๒๓๙	ปุรี	๓๒, ๒๐๑
ปุปฺผาทิพนฺธ	๕๔๔	ปุเรคามี	๓๗๙
ปุพฺพ	๒๙, ๓๒๕, ๗๑๕, ๙๕๑	ปุเรจร	๓๗๘
ปุพฺพกตฺติก	๗๖	ปุเรจรี	๓๗๘
ปุพฺพงฺคม	๓๗๙	บุโลม	๔๔
ปุพฺพช	๒๕๔	บุสฺสสรณ	๓๗๒
ปุพฺพณณ	๔๕๐	บุหฺว	๖๒๓
ปุพฺพเทว	๑๔	บุพิน	๖๖๓
ปุพฺพตฺตรภทฺทปา	๖๐	บุค	๖๐๒, ๖๐๔, ๖๓๐, ๑๐๕๑
ปุพฺพวิเทห	๑๘๓	บุชา	๔๒๕
ปุพฺพเสล	๖๐๖	บุชิต	๗๕๐
ปุพฺพภูจฺติตรฺสี	๖๕	บุต	๔๔๒, ๖๙๘
ปุม	๒๒๗	บุตฺติก	๕๖๖
ปุร	๑๙๘, ๑๐๖๐	บุตฺติกฺกุช	๕๗๑
ปุรกฺขต	๘๙๑	บุตฺติคนฺธิ	๑๔๖
ปุรตฺถา	๑๑๙๔	บุตฺติมุตต	๒๗๕
ปุรโต	๑๑๔๘	บุตฺติลตฺา	๕๘๑
		บุป	๔๖๓
		บุปฺปณฺนิย	๕๑๑

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ปูเปีย	๕๑๑	โปตวาท	๖๖๗
ปูย	๓๒๕	โปตถ	๕๒๓
ปุริต	๗๔๔	โปตถก	๑๐๐๖
ปลว	๖๖๕	โปตถลิกา	๕๒๓
ปลววงคม	๖๑๓	โปริส	๒๒๗,๒๖๔,๘๘๕
เปชุน	๖๒๗	โปส	๒๒๗
เปจจ	๑๑๔๘	โปสิต	๗๔๖
เปฏก	๕๒๔		
เปต	๔๐๕,๔๓๖	(ผ)	
เปม	๑๗๓	ผคคว	๕๔๘
เปยย	๔๖๖	ผคคณ	๗๖
เปลก	๖๑๗	ผคคณ	๕๔
เปลว	๗๐๗	ผณิขชก	๕๗๔
เปสการ	๕๐๗	ผณ	๖๕๓
เปสล	๖๔๓,๗๒๑,๑๐๗๐	ผรส	๓๔๓
เปสส	๕๑๔	ผรส	๑๒๕,๔๖๒
เปฬา	๕๒๔	ผล	๒๗๓,๕๔๖,
โปกขร	๑๓๘,๓๖๕,		๕๔๓,๔๕๒
	๖๘๕,๘๒๗	ผล	๓๔๒
โปกขรณ	๒๓,๖๗๗	ผลนตุ	๕๔๑
โปกขรสาดก	๖๒๖	ผลน	๕๔๑
โปฏก	๖๐๑	ผล	๕๔๑
โปฏกปท	๖๑	ผสส	๔๔,๑๔๔
โปฏกปาท	๗๕	ผสุ	๖๐๐
โปณ	๑๐๖๔	ผณิน	๔๖๒
โปต	๖๖๘,๑๑๑๘	ผาติ	๗๖๐
โปตก	๒๕๑	ผารุส	๒๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ผาล	๒๙๗,๔๔๘	พนรุ	๒๔๓
ผาสู	๘๘	พนรุก	๕๗๕
ผาสูกา	๒๗๘	พนรุซึก	๕๗๕
ผาสูลิกา	๒๗๘	พปป	๒๖๐
ผิย	๖๖๘	พพพ	๖๑๕,๑๐๘๐
ผุณ	๗๕๙	พล	๓๕๐,๓๘๑,
ผูลิงค	๓๕		๓๙๘,๘๙๔
ผูลล	๕๕๒	พลกการ	๔๐๐
ผูลิต	๖๖๐	พลช	๖๗๑
ผูลส	๕๘,๗๖	พลวิ	๑๑๓๘
ผะค	๕๗๒,๖๙๘	พลาภา	๖๔๒
ผะณิล	๕๕๕	พลี	๑๔,๔๒๕,๘๙๗
โพฏ	๓๒๔	พลีปฏ	๖๓๘
โพฏพพ	๑๔๙	พลีพท	๔๙๕
		พท	๑๑๕๓
(พ)		พทิตรา	๑๑๕๓
พก	๖๔๒	พทิตวาร์	๒๐๕
พท	๕๕๙	พท	๗๐๓,๑๐๗๒
พทรา	๕๘๙	พทคารยหวจ	๗๓๕
พทรี	๕๕๘	พทูปท	๗๒๓
พท	๗๔๗	พทเกท	๗๒๐
พทว	๑๖๕	พทล	๗๐๓
พท	๓๒๒	พทลา	๕๙๑
พทก	๒๓๓	พทวาร์	๕๕๘
พท	๓๕๔,๓๖๕,	พทวิ	๗๑๗
	๕๒๐,๗๖๔	พท	๖๗๔
พทนาการ	๔๐๗	พทจี	๕๘๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
พาธา	๑๐๙๗	พีชนี	๓๑๖
พารานสี	๑๙๙	พีชปุร	๕๗๗
พาล	๒๕๑,๗๒๑,๙๒๓	พีภุณ	๑๐๒,๑๐๖๗
พาลตา	๒๕๐	พุทุธ	๑,๒๒๙,
พาลตต	๒๕๐		๗๕๗,๑๐๔๓
พาลิส	๗๒๑,๑๐๗๘	พุทุธิ	๑๕๒
พาลย	๒๕๐	พุธ	๑๐๗,๒๒๘
พาหา	๒๖๕	พุนุท	๕๔๙
พาหิรี	๗๐๓,๑๑๕๓	พุนุธิกาพทุธ	๓๑๐
พาหิรา	๑๑๕๓	พุกุกุชิต	๗๕๖
พาหุ	๒๖๕	เพลว	๕๕๖
พาหุช	๓๓๕	โพธกร	๓๙๖
พาหุมูลวิภูสน	๒๘๗	โพธิ	๕๕๑,๘๐๕
พาหุมูล	๒๖๔	โพนิทิ	๑๕๑
พินทุ	๑๒๙,๔๗๕,	พยุคฆ	๖๑๑
	๖๖๐,๑๑๑๕	พยุคชี	๕๘๕
พิมพ	๕๓,๕๒๙,๙๒๐	พยุคชีนส	๖๓๗
พิมพา	๓๓๖	พยุณชน	๔๖๔,๘๗๙
พิมพิกา	๕๙๑	พยุตต	๒๒๘,๗๑๖
พิพโพหน	๓๑๑	พยุตตย	๗๗๖
พิล	๖๔๙,๑๑๐๐	พยุธ	๗๖๒
พิลล	๕๕๖	พยุมฺห	๒๕
พิฬก	๔๖๑	พยุย	๗๖๔
พิฬงค	๕๘๖,๔๖๐	พยุวาย	๓๑๗
พิฬาร	๖๑๕	พยุสน	๘๙,๘๙๐
พีช	๙๑,๒๗๓,๙๕๑	พยุการณ	๑๑๐
พีชโกส	๖๘๗	พยุกาล	๗๓๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
พยาร	๕๑๘	ภังค	๒๙๑,๔๐๒,
พยาริ	๓๒๓,๕๙๒		๖๖๒
พยาริต	๓๒๒	ภัจจ	๕๑๔
พยาริมาตก	๕๕๒	ภฏ	๓๗๖
พยาปาท	๑๖๔	ภฏจยว	๔๖๓
พยาภังคิ	๕๒๕	ภณิต	๗๕๕
พยาม	๒๖๙	ภณท	๙๒๑
พยาส	๗๖๘	ภณทณ	๔๐๐
พยุห	๒๐๒,๓๘๑, ๖๓๑,๑๐๐๘	ภณทสาธา	๒๑๓
พรหตี	๕๘๘	ภณทากี	๕๘๘
พรหา	๗๐๐	ภณทิก	๕๗๕
พรหุม	๑๕,๔๐๘,๘๑๒	ภณทิล	๕๗๑
พรหุมจิริย	๗๘๓	ภณทุ	๓๒๑
พรหุมจาริ	๔๐๙	ภตก	๕๑๔
พรหุมพนุ	๔๐๘	ภติ	๕๓๐
พรหุมณ	๔๐๘	ภตต	๔๖๕
		ภตตการ	๔๖๔
		ภตตุ	๒๔๐
(ภ)		ภทท	
ภ	๕๗	ภททากจจนา	๖๙๔,๑๐๗๒
ภกขก	๗๓๔	ภททกมภ	๓๓๖
ภกขิต	๗๕๗	ภทททารุ	๓๕๙
ภค	๒๗๓,๘๔๔	ภททปท	๕๖๘
ภคนทล	๓๒๘	ภททปิจ	๖๑
ภควนตุ	๑	ภททมุตต	๓๑๑
ภค	๑๐๙	ภทท	๕๙๙
ภคค	๑๘๕	ภม	๑๐๗๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ภมการ	๖๖๐,๑๑๒๑	ภานก	๔๕๖
ภมร	๕๐๙	ภาติก	๒๔๔
ภมู	๖๓๖	ภาตุ	๒๕๐
ภมุก	๒๕๙	ภานุ	๖๓,๖๔,๑๐๔๔
ภย	๒๕๙	ภานุมนตุ	๖๓
ภยงกร	๑๖๖	ภาร	๔๘๑,๙๓๓
ภยานก	๑๖๗	ภารตี	๑๐๕
ภร	๑๐๒,๑๖๗	ภารทวาช	๑๐๙
	๑๑๑๒	ภารปาหตา	๓๒๖
ภรณี	๕๘	ภารวาท	๕๑๔
ภริยา	๒๐,๒๓๗	ภาริก	๕๑๔
ภลลุตก	๕๖๑	ภาว	๑๗๘,๗๖๖,๘๐๗
ภว	๑๗,๘๒๙	ภาวิต	๓๐๗,๑๐๗๖
ภวน	๒๐๖	ภาสปุกินี	๖๔๔
ภวเนตติ	๑๖๒	ภาสา	๑๐๕
ภสตา	๕๒๖	ภาสิต	๑๐๕,๗๕๕
ภสุม	๓๕	ภาสूर	๗๓๓
ภสสร	๗๓๓	ภิกุขา	๔๖๕,๗๕๙,
ภา	๖๔		๑๑๑๒
ภากร	๖๓	ภิกุข	๔๐๙,๔๑๕,
ภาค	๕๓,๙๐,๔๘๕,		๔๓๓,๔๓๘
	๕๔๘,๑๑๒๐	ภิกุขินี	๔๑๕,๔๓๘
ภาคเชย	๙๐	ภิงก	๓๖๒
ภาคินเยย	๒๔๖	ภิงคราช	๕๙๕
ภาคิริถิ	๖๘๑	ภิงการ	๓๕๙
ภาคย	๙๐,๙๐๙	ภิตติ	๒๐๔
ภาชน	๔๕๗	ภินทิวาฬ	๓๙๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ภินน	๗๔๘,๙๙๒	ภูต	๑๓,๙๓,๗๘๘
ภียย	๗๐๓	ภูตธรรมา	๑๘๑
ภียโย	๙๕๘	ภูตปติ	๑๙
ภิส	๖๘๗	ภูตวิกติ	๔๐๑
ภิสกุก	๓๒๙	ภูติ	๑๐๕๔
ภิสปปุผ	๖๘๕	ภูติณ	๖๐๒
ภิสินี	๖๘๙	ภูติกรก	๖๐๒
ภิติ	๑๖๖	ภูธร	๖๐๕
ภิม	๑๖๗,๑๐๖๖	ภูนาถ	๓๓๔
ภีรุ	๒๓๑,๗๓๑,๑๐๑๙	ภูป	๓๓๕
ภีรูก	๗๓๑	ภูปติ	๓๓๓
ภีสน	๑๖๗	ภูปาล	๓๓๓
ภิสีล	๗๓๑	ภูรุช	๓๓๔
ภูช	๒๖๕	ภูมิ	๑๘๑,๑๐๙๘
ภูชค	๖๕๓	ภูมิป	๓๓๔
ภูชงค	๖๕๓	ภูริ	๗๐๓,๑๑๓๑
ภูชงคม	๖๕๓	ภูริปณณ	๒
ภูชปตต	๕๖๕	ภูรี	๑๕๓,๑๘๑
ภูชสิริ	๒๖๔	ภก	๖๗๕
ภูชิสส	๕๑๖	ภท	๓๔๘,๓๔๙,
ภุณชนปตต	๔๕๗		๙๙๒
ภุตุต	๗๕๗	ภทิต	๗๔๘
ภุตุตเสสก	๔๖๗	ภรว	๑๖๖,๑๖๗,๖๑๕
ภวน	๑๘๖	ภรี	๑๔๓
ภุส	๔๑,๔๕๓,๑๐๙๖	ภสช	๓๓๐
ภู	๑๘๑,๒๕๙,	ภสชช	๓๓๐
	๔๑๒,๑๐๕๙	ภสุม	๑๖๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
โม	๑๑๓๙	มคฺคุร	๖๗๑
โมค	๖๕๔,๘๕๙	มฆวนตุ	๒๐
โมคิณี	๒๓๒	มงฺคลิ	๘๘,๓๖๑
โมคี	๖๕๓,๑๐๙๔	มงฺคุส	๖๒๒
โมชน	๔๖๕	มจฺจ	๒๒๗
โมชช	๔๖๖	มจฺจุ	๔๐๔
โมวาที	๔๐๘	มจฺฉ	๖๗๑
(ม)		มจฺฉณชี่	๔๖๒
		มจฺฉพฺนธ	๖๗๐
		มจฺฉร	๑๖๘
มกร	๖๗๒	มจฺฉริย	๑๖๘
มกรทุธช	๔๓	มจฺฉรี	๗๓๙
มกรนฺท	๕๔๕	มจฺฉิก	๖๗๐
มกส	๖๔๖	มจฺฉเณร	๑๖๘
มกุฏ	๒๘๓	มชฺช	๕๓๓
มกุฬ	๕๔๔	มชฺชวิฏฺกยี่	๕๑๑
มกุกฺกุ	๖๑๔	มชฺฉ	๒๗๑,๗๖๗,๑๐๙๑
มกุกฺกุก	๖๒๑	มชฺฉตตตต	๑๕๙
มกุกว	๕๙๕	มชฺฉเทส	๑๘๖
มกฺขิกาณฺท	๖๔๕	มชฺฉนฺท	๗๖๗
มกฺขิกาณท	๖๔๕	มชฺฉนฺทิก	๗๖๗
มค	๖๑๗	มชฺฉิม	๑๓๒,๑๓๓,๑๘๖,
มคธ	๑๘๔		๒๖๖,๒๗๑,๙๐๕
มคฺค	๑๙๐,๙๒๑	มชฺฉิมมา	๒๖๖
มคฺคณ	๓๘๙	มชฺฉิมารตฺติ	๗๐
มคฺคนา	๗๗๔	มชฺฉิมคาม	๑๓๔
มคฺคสนฺธิ	๒๐๓	มณฺจก	๓๐๘
มคฺคิต	๗๕๓		

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
มณจนตร	๓๑๐	มตตกาสิณี	๒๓๔
มณจาธาร	๓๐๙	มตตณฺชา	๖๓
มณฺชรี	๕๕๐	มตฺตา	๗๐๕,๘๗๘
มณฺชาร	๖๑๕	มตฺติกา	๑๘๒
มณฺชิฏฺฐา	๕๘๒	มตฺติกาขณฺชา	๔๔๗
มณฺชรี	๒๘๘	มตฺถิก	๒๕๖,๕๔๙
มณฺช	๑๒๙,๖๙๓	มตฺถุ	๕๐๐
มณฺชสา	๕๒๔	มถิต	๕๐๐,๑๐๒๒
มณฺเชฏฺฐ	๙๕	มท	๓๖๔,๗๖๔,๑๑๒๘
มณิ	๔๘๙,๔๙๐,๑๑๑๓	มทน	๔๒,๕๖๗,๕๗๗,
มณิก	๔๕๖		๑๑๓๑
มณิพนฺธ	๒๖๕	มทริรา	๕๓๓
มณฺชา	๔๖๐,๔๖๗	มทริราพีช	๕๓๓
มณฺชาน	๒๘๒	มทท	๑๘๕
มณฺชาป	๒๑๐	มททน	๗๖๙
มณฺชาล	๕๓,๖๕,๒๙๖, ๖๓๑,๙๙๓	มททล	๑๔๔
		มททลลา	๑๔๔
มณฺชาลคฺค	๓๙๑	มฐ	๔๙๔,๕๓๓,
มณฺชาลิสฺสว	๓๓๕		๕๔๕,๙๗๕
มณฺชาหาร	๕๑๑	มฐิก	๓๙๖,๕๕๔,๕๘๗
มณฺชูก	๖๗๕	มฐิกร	๖๓๖
มต	๔๐๕,๗๕๗,๑๑๑๐	มฐฺจณฺฐ	๔๙๔
มตฺจคฺช	๓๖๐	มฐฺททุม	๕๕๔
มตฺติ	๑๕๒,๑๐๙๖	มฐฺป	๖๓๖
มตฺติมนฺตุ	๒๒๙	มฐฺปณฺณิ	๕๕๘
มตฺติสว	๓๔๐	มฐฺพพต	๖๓๕
มตฺต	๓๖๒,๗๐๔,๗๓๐, ๗๕๒,๑๑๑๗	มฐฺยญฺจิกา	๕๘๗
		มฐฺร	๑๔๘,๑๐๖๗

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
มธุร	๕๙๔	มนุทลิต	๑๗๕
มธุรส	๕๘๑,๕๘๗	มนุทากินี	๒๗,๖๗๙
มธุริ	๑๖	มนุทริ	๒๐๕,๑๐๖๕
มธุริ	๖๓๖	มนุทริ	๒๒๓
มธุรส	๕๓๓	มนุทริ	๔๒
มน	๑,๑๔๘	มนุทริ	๑๖๓
มน	๑๕๒	มนุทริ	๖๙๓
มนุการ	๑๕๙	มนุทริ	๑๗๐
มนุ	๔๓	มนุ	๕๐๒
มนุ	๖๙๔	มนุ	๖๔
มนุ	๒๒๗	มนุ	๖๓๔
มนุ	๒๒๗	มนุ	๔๐๔
มนุ	๑๒๕,๖๙๓	มนุ	๒๒๖,๑๐๕๔
มนุ	๒๒๗	มนุ	๔๕๙
มนุ	๒๒๗	มนุ	๖๔,๖๕
มนุ	๓๒	มนุ	๑๑,๖๖๓,๙๖๕
มนุ	๑๐๘,๓๕๒,๙๘๐	มนุ	๒๗๔
มนุ	๓๕๒	มนุ	๗๐๐
มนุ	๑๕๓,๙๘๐	มนุ	๑๑๑๓
มนุ	๓๔๐	มนุ	๓๐๐
มนุ	๔๖๓,๑๐๘๐	มนุ	๗๐๐
มนุ	๔๙๙	มนุ	๒๓๙
มนุ	๓๗๙	มนุ	๗๐๐
มนุ	๑๓๗,๑๗๕,๕๑๖,	มนุ	๔๕๘
	๗๒๑,๗๒๙,๘๙๒	มนุ	๔๐๒
มนุ	๓๗๙	มนุ	๕๕๗,๕๗๔,๖๔๗
มนุ	๑๐๖๐๖	มนุ	๒๑
มนุ	๑๔๔	มนุ	๓๑๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
มสารคฤล	๔๔๒	มหาสิริรา	๒๗๙
มสสุ	๒๕๙	มหาหาส	๑๗๕
มห	๑๗๘	มหิกา	๕๖
มหนุต	๓๑๒,๗๐๐	มหิจฉ	๗๒๒
มหพภย	๑๖๖	มหิต	๗๕๐
มหลลล	๒๕๔,๑๐๗๔	มหินท	๑๘
มหากถาน	๔๗๖	มหิลา	๒๓๑
มหากนุท	๕๙๕	มหิลาวุทยา	๕๗๑
มหากุล	๓๓๓	มหิสสร	๑๖
มหางค	๕๐๒	มही	๑๘๑,๖๘๒,๑๐๕๒
มหาตณฺห	๗๒๒	มहीรุท	๕๓๙
มหาตมิ	๖๗๓	มหิลตา	๖๗๕
มหาทีป	๑๘๓	มหีส	๖๑๖
มหาธิติ	๗๒๒	มहुสสาท	๗๒๒
มหานส	๒๑๑	มเหสี	๒,๒๓๒,๑๐๓๓
มหานาม	๕๘๗	มโหสธ	๔๕๙,๕๘๖
มหานิสา	๗๐	มัส	๒๘๐
มหามจฉ	๖๗๓	มา	๕๒,๑๑๔๗
มหามตต	๓๔๐	มาค	๗๖
มหามิค	๓๖๐	มาคธ	๓๙๖,๕๐๓
มหามุณี	๓	มาคธี	๕๗๖,๕๘๓
มหายาค	๔๑๓	มาควิก	๕๑๓
มหารณณ	๕๓๖	มาคสิริ	๗๖
มหาโรรว	๖๕๗	มาฆ	๕๙
มหาวิเรก	๓๒๘	มาฆย	๕๗๘
มหาวีจิ	๖๖๒	มาณว	๒๒๗,๒๕๓,๘๔๒
มหาสหา	๕๗๘	มาณวี	๒๒๗

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
มาณิมนถ	๔๖๑	มายุ	๒๘๑
มาตงค	๓๖๐,๕๑๗,๑๐๔๕	มาร	๔๓
มาตลิ	๒๒	มารชี	๒
มาตา	๑๑๓๑	มารณ	๔๐๓
มาตาปีตุ	๒๔๙	มาริส	๑๑๓๒
มาตามหิ	๒๔๕	มาलग	๕๗๐
มาติกา	๑๐๙๗	มาลกี	๕๗๖
มาตุ	๒๔๔,๑๑๓๑	มาลา	๓๐๗,๔๒๒,๑๑๒๐
มาตุคาม	๒๓๑	มาลาการ	๕๐๗
มาตุจณา	๒๔๘	มาลิก	๕๐๗
มาตุภคินี	๒๔๘	มาลุต	๓๗
มาตุล	๒๔๕,๕๗๗	มาลूर	๕๕๖
มาตุลानी	๒๔๕	มาลย	๓๐๗,๑๐๘๑
มาตุลुक	๕๗๗	มาส	๗๔,๗๙,๑๑๑๐
มาท	๗๖๔	มาสก	๔๗๙
มาธว	๑๖	มาसर	๔๖๖
มาธวี	๕๗๗	มาฟ	๒๐๙
มาน	๑๖๘,๔๗๘,๙๑๔	มิก	๖๑๗,๖๒๐,๑๐๔๕
มานนา	๔๒๕	มิกง	๕๒
มานว	๒๒๗	มิกตณหิกา	๖๕
มานส	๑๕๒,๘๕๐	มิกนตร	๖๑๙,๙๑๑
มานิกา	๔๘๓	มิกพนฐนี	๕๒๐
มานิต	๗๕๐	มิกพยช	๕๑๘
มานุส	๒๒๗	มิกมท	๓๐๓
มานุสี	๒๒๗	มิกมาตุกา	๖๑๙
มายา	๕๑๒	มิกว	๕๑๘
มายาการ	๕๑๒	มิกสิร	๕๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
มิกาทน	๖๑๑	มัจฉินท	๕๖๓
มิการามาตุ	๔๓๗	มัจฉินา	๑๓๑
มิกินท	๖๑๑	มัจฉา	๔๐๐
มิจฉา	๑๒๗,๑๑๔๖	มัจฉช	๖๗๑
มิณชา	๕๙๓	มัจฉจี	๒๖๘,๕๒๗,๑๐๓๑
มิต	๗๑๐	มัจฉที	๕๐๘
มิตต	๖๓,๓๔๓,๓๔๖	มัจฉท	๓๒๑
มิถิล	๑๙๙	มัจฉทจฉน	๒๐๘
มิถุ	๑๒๔	มัจฉทิก	๓๒๑
มิถุน	๖๒๘	มุต	๗๔๗
มิถเ	๑๒๐๐	มุตตกัจฉา	๓๒๙
มิทฐ	๑๗๖	มุตติ	๑๕๒
มิทฐนาสน	๕๕๔	มุตต	๒๗๕,๓๘๖,
มิถกขชาติ	๕๑๗		๗๑๔,๑๐๑๓
มิถกขเทส	๑๘๖	มุตต	๔๙๐,๔๙๒,๑๐๑๓
มิสส	๒๓	มุตตมุตต	๓๘๖
มิหิต	๑๗๕	มุตตาวลิ	๒๘๕
มิน	๖๗๑	มุตติ	๙,๑๐๘๔
มินเกตน	๔๓	มุตติก	๔๙๒
มินุท	๒๗๕	มุตติม	๗๑๔
มุข	๒๖๐,๙๑๓	มุขิงค	๑๔๓
มุขาน	๓๗๐	มุขุ	๗๑๖,๑๐๖๗
มุขุผล	๒๘๙	มุขุตตจ	๕๖๕
มุขร	๗๓๕	มุขทิก	๒๘๗,๕๘๗
มุขธาณ	๓๗๐	มุขฐ	๒๕๖,๑๐๒๘
มุขุย	๖๙๕	มุขฐช	๒๕๖
มุคฺคร	๓๙๒	มุขฐมาลย	๓๐๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
มทุธา	๒๕๖,๑๐๒๘	เมฆ	๔๗
มทุธาริสิตต	๓๓๕	เมฆจณฺณนาท	๕๐
มฺธา	๑๑๔๕	เมฆนาท	๔๙
มฺนิ	๑,๔๓๓	เมฆปฏฺฐ	๗๑
มฺนินท	๑	เมฆวาหน	๑๗,๒๐
มฺพพา	๕๘๑	เมจก	๙๖,๓๖๓,
มฺพพี	๓๘๘		๖๓๕,๑๐๒๓
มฺรช	๑๔๑,๑๔๓	เมชฺฌ	๖๙๘
มฺสธ	๔๕๕	เมณฺฑ	๕๐๑
มฺสา	๑๒๖,๑๒๗,๑๑๔๖	เมตฺตา	๑๖๑
มฺหุ	๑๑๓๗	เมตฺติ	๑๖๑
มฺหุตต	๖๗	เมณฺ	๓๑๗,๑๐๖๓
มฺหุตติก	๓๔๗	เมท	๒๘๒
มฺหุภาสา	๑๒๓	เมทนี	๑๘๑
มฺพาล	๖๘๗	เมธค	๔๐๐
มฺพาลปุปฺผ	๖๘๕	เมธา	๑๕๒
มฺค	๓๒๐	เมธาวิ	๒๒๙
มฺล	๕๙,๔๗๑,๕๔๙,	เมรย	๕๓๓
	๕๙๓,๘๕๑	เมรุ	๒๕
มฺลก	๕๙๘	เมลก	๗๖๙
มฺลปฺร	๑๙๙	เมส	๖๑,๕๐๑
มฺลย	๕๓๑	เมท	๓๒๙
มฺสา	๕๒๖	เมहन	๒๗๒
มฺสิก	๖๑๘	โมกฺข	๖,๖๙๖,๑๑๓๒
มฺพห	๗๒๑	โมคฺคฺลฺลาน	๔๓๕
มฺหิต	๑๗๕	โมฆ	๗๑๕
เมชลา	๒๘๗	โมจ	๕๘๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
โมทก	๑๑๑๓	ยถา จ	๑๑๔๓
โมน	๔๒๙	ยถาชาต	๗๒๑
โมร	๖๓๔	ยถาตถิ	๑๑๕๒
โมส	๕๒๒	ยถาตถ	๑๒๗
โมสก	๕๒๒	ยถาตถิ	๑๑๕๒
โมห	๑๖๘,๔๐๐,๑๐๘๗	ยถานาม	๑๑๔๒
โมหุตต	๓๔๗	ยถาปี	๑๑๔๒
โมหิ	๘๖๔	ยถาหิ	๑,๑๔๒
		ยถเว	๑๑๔๒
(ย)		ยถิ	๑๑๔๗
ยกข	๑๓,๙๗๐	ยถิจฉา	๗๖๐
ยกขรูป	๓๐๔	ยถิมุตต	๓๘๖
ยกขาริปี	๓๒	ยถา	๓๗๖
ยคเช	๑๑๕๐	ยม	๔๔,๔๔๔,๖๒๘,
ยช	๑๐๘		๗๖๘,๙๗๔
ยณณ	๔๑๒	ยมก	๖๒๘
ยณณจค	๕๕๑	ยมทคิ	๑๐๙
ยณิ	๑๙๖	ยมราช	๔๔
ยณิฉิมฐกา	๕๘๗	ยมถ	๖๒๘
ยติ	๔๓๔	ยมนา	๖๘๒
ยตุถ	๑๑๕๖	ยว	๔๕๐
ยตร	๑,๑๕๖	ยวนปุปผ	๑๔๗
ยโต	๑๑๔๕	ยวส	๖๐๒
ยถจฉิต	๔๖๙	ยส	๑๑๗
ยถริว	๑๑๔๓	ยโสธรา	๓๓๖
ยถา	๑๑๔๒	ยหิ	๑๑๕๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
ยัม	๑๑๔๕	ยวตี	๒๓๑
ยาค	๔๑๒	ยฺย	๖๓๒
ยาคุ	๔๖๕	ยฺยเชฏฐ	๓๖๐
ยาจก	๗๔๐	ยฺยอุป	๓๖๐
ยาจนก	๗๔๐	ยฺยถิกกา	๕๗๖
ยาจนา	๗๕๙	ยฺย	๒๐๘, ๔๑๙,
ยาชก	๔๑๔		๕๖๔, ๑๑๐๑
ยาตนา	๔๐๗	เยน	๑๑๔๕
ยาตรา	๓๙๕, ๑๐๕๔	เยภุยฺย	๗๐๓
ยาน	๓๗๕, ๔๒๒, ๑๐๙๐	โยค	๘๕๘
ยาปฺยยาน	๓๗๓	โยคกฺเขม	๙
ยาม	๗๖๘	โยคค	๓๗๕, ๑๐๗๓
ยามินี	๖๙	โยชน	๑๙๖
ยาว	๑๑๔๑, ๑๑๙๓	โยตต	๔๔๘
ยาวก	๓๐๕	โยธ	๓๗๖
ยาวณ	๓๐๒	โยนิ	๑๕๓, ๒๗๓, ๘๔๘
ยาวตา	๑๑๔๑	โยพพณฺณ	๒๕๐
ยฺย	๖๒๘, ๘๘๒	โยพพณ	๒๕๐
ยฺยคกิล	๔๔๙		
ยฺยคนต	๘๒	(ร)	
ยฺยคนธรร	๒๖, ๓๗๔	รกฺขณ	๗๖๓
ยฺยคปฺปตฺต	๕๕๒	รกฺขส	๑๓
ยฺยค	๖๒๘	รกฺขิต	๗๕๔
ยฺยตต	๓๕๓	รค	๔๓
ยฺยทุธ	๓๙๙	รงค	๑๐๑, ๑๑๒๓
ยฺย	๒๕๓	รงค	๕๐๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
รจนา	๒๐๒	รตตมณี	๔๙๑
รช	๒๓๘,๓๙๕, ๕๔๕,๘๘๓	รตตสงโภจ	๓๐๓
รชก	๕๐๕,๕๑๐	รตตาสีสาร	๓๒๕
รชต	๔๘๙,๔๙๐	รตติ	๖๙
รชนี	๖๙	รณ	๒๒,๓๗๒
รชสสลา	๒๓๘	รณการ	๕๐๖,๕๐๘
รชชงค	๓๕๐	รณการก	๖๗๙
รชชุ	๔๔๘	รณกฐมพี	๓๗๖
รณชน	๓๐๑	รณคตติ	๓๗๔
รณฐ	๑๘๙	รณงค	๓๗๓
รณฐาธิป	๓๓๔	รณจारी	๓๗๖
รณ	๓๙๙,๗๖๓,๑๐๙๖	รณเรณู	๑๙๔
รตน	๑๙๖,๒๖๘, ๔๘๙,๑๐๖๒	รณานีก	๓๘๓
รตนปริสัพพิต	๓๑๕	รณารโห	๓๗๖
รตนसानุ	๒๕	รณิก	๓๗๖
รตนากร	๖๕๙	รณิกา	๒๐๒
รติ	๓๑๗,๑๐๕๖	รณี	๓๗๖
รตีกิฬาทิการณ	๑๐๓	รท	๒๖๑
รติปติ	๔๓	รทน	๒๖๑
รตต	๙๕,๒๘๑, ๖๘๖,๙๒๓	รณฐ	๖๔๙,๑๐๑๓
รตตคาวี	๔๙๗	รณณี	๒๓๐
รตตจันทน	๓๐๑	รณภา	๒๔,๕๘๙
รตตปา	๖๗๕	รณมก	๗๗
รตตผลา	๕๙๑	รย	๔๐
		รว	๑๒๘,๗๖๓
		รวี	๓๒,๖๓
		รวีหิส	๖๒๖

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
รส	๔๔,๔๖๘, ๔๔๓,๘๐๔	ราชรุกข	๕๕๒
รสก	๔๖๔	ราชวยุห	๓๖๖
รสคค	๔๖๗	ราชหส์	๖๔๗
รสคคสา	๒๗๙	ราชายตน	๕๖๔
รสน	๙๓๙	ราชารห	๓๐๒
รสนา	๑๕๐,๒๘๗	ราชิ	๕๓๙
รสวดี	๒๑๑	ราชิว	๓๖๐
รสหรณิ	๒๘๐	ราชูล	๖๕๑
รสาดล	๖๔๙	ราชิต	๗๔๓
รสาล	๕๙๙	รามา	๒๓๑
รสิต	๔๙	ราว	๑๒๘
รสุมิ	๔๔๘,๑๐๔๓	ราสม	๕๐๒
รสุต	๓๑๙,๗๐๘	ราสี	๖๑,๖๓๐,๑๐๕๑
รหท	๖๗๗	ราหุ	๖๑
รหสส	๓๕๒	ราหุลมาตุ	๓๓๖
รหสสุงค	๒๗๒	ริฏฐ	๑๐๖๔
รหิ	๑๒๐๒	ริตตก	๖๙๘
รโ	๓๕๓,๑๑๕๗	ริเต	๑๑๓๗
รสี	๖๔	ริปู	๓๔๔
รสีมนตุ	๖๓	ริภา	๑๒
ราค	๑๖๓,๑๐๐๙	ริตี	๔๙๒
ราช	๓๓๓,๓๔๓,๙๒๖	รุกข	๕๓๙,๙๗๘
ราชคห	๒๐๐	รุกขรห	๖๘๐
ราชณณ	๓๓๕	รุกขาห	๕๘๐
ราชธานี	๑๙๘	รุงกุ	๖๑๙
ราชนา	๒๓๒	รุจิ	๖๔,๑๖๓,๘๗๓
		รุจิริ	๖๙๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
รุชา	๓๒๓	โรหิณี	๕๘,๔๔๗,๑๐๙๓
รุณณ	๑๖๕	โรหิต	๙๕,๖๑๒,
รุต	๑๓๐		๖๗๑,๙๑๑
รุทท	๑๐๒	โรหิตก	๕๖๖
รุทฐ	๗๔๕	โรหิตสส	๓๔
รุธิร	๒๘๑	โรหิส	๖๑๒
รุรุ	๖๑๙	โรหี	๕๖๖
รุรูป	๙๔,๘๒๕		
รุปีย	๔๘๖,๔๘๙,๙๐๓	(ล)	
รุปี	๔๘๙	ลกุณทก	๓๑๙
รุรูปชีวินี	๒๓๓	ลกุข	๕๕,๓๙๐,๔๗๔,
เร	๑๑๓๙		๑๐๒๐
เรณู	๓๙๕	ลกุณณ	๕๕,๑๗๘,๑๑๑๓
เรณูกา	๕๙๐	ลกุขลก	๓๙๑
เรวตี	๖๐	ลกุชี	๘๒,๓๘๕,๙๐๖
โรค	๓๒๓	ลคุฬ	๓๙๒
โรคหารี	๓๒๙	ลการ	๖๖๘
โรจน	๕๖๕	ลชชวณตุ	๗๓๓
โรจนปปก	๙๘	ลชชชา	๑๕๘
โรหิต	๑๖๕	ลชชาลู	๗๓๓
โรธ	๖๖๔	ลชชิต	๗๔๗
โรป	๓๘๙	ลณณ	๕๕
โรม	๒๕๙	ลญูกิก	๖๓๙
โรมณจ	๑๗๕	ลตา	๕๔๒,๕๕๐,๕๗๑,
โรมมย	๒๙๘		๕๗๗,๑๐๘๓
โรรว	๖๕๗	ลทฐ	๗๕๓
โรธ	๑๖๔	ลทฐก	๖๙๔

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
ลพธิ	๑๖๑	ลิก	๕๗๐
ลปน	๒๖๐	ลิกษา	๑๙๕
ลปนช	๒๖๑	ลิโกจก	๕๕๗
ลปิต	๑๐๕,๗๕๕	ลิชิ	๓๔๘
ลพช	๕๗๐	ลิจค	๒๗๓,๙๑๐
ลพภ	๓๕๓,๑๐๘๗	ลิจคิ	๒๑๗
ลย	๖๖,๑๓๗	ลิจฉวิ	๓๓๖
ลสนา	๒๓๑	ลิชน	๓๔๘
ลลิต	๑๗๔	ลิตต	๗๔๖
ลว	๗๐๕,๗๗๐,๑๐๙๖	ลิตปี	๓๔๘
ลวงค	๓๐๓	ลิตปีการ	๓๔๘
ลวณ	๑๔๘,๔๖๐	ลิตา	๑๗๔,๑๐๕๒
ลวณ	๗๗๐	ลิตลาย	๖๑๖
ลวิตต	๔๔๘	ลิตท	๑๐๓๘
ลสุณ	๕๙๕	ลิตทก	๕๑๘
ลหุ	๔๐,๗๑๐, ๙๒๙,๑๑๔๔	ลิตท	๗๒๙,๑๑๐๖
ลาชา	๓๐๕	ลิตา	๖๒๑
ลาชาปสาท	๕๖๔	ลิติกา	๖๒๑
ลาจคลี	๕๘๘	ลิต	๗๕๒
ลาชา	๔๖๓	เลช	๑๒๒,๑๐๙๘
ลาป	๖๓๙	เลชก	๓๔๘
ลาพู	๕๙๖	เลชา	๕๓๙,๑๐๙๘
ลามก	๖๙๙	เลชช	๔๔๗
ลาตสา	๑๖๓	เลณ	๖๖๐๙
ลาลา	๒๘๑	เลย	๔๖๖
ลาส	๑๐๐	เลส	๗๐๕
		โลก	๙๓,๑๘๖,๑๐๔๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
โลกครุ	๓	วกก	๑๐๓๔
โลกนาถ	๒	วกกงค	๖๒๕
โลกายต	๑๑๒	วกกกล	๔๔๒
โลเกส	๑๕	วคิค	๖๓๑
โลจน	๑๔๙	วคคฺ	๖๙๓
โลณ	๔๖๐	วงก	๖๐๖,๖๗๔,
โลทท	๕๕๖		๗๐๙,๑๐๒๕
โลภ	๑๖๓	วงค	๑๘๕,๑๐๓๑
โลม	๒๕๙	วจ	๑๐๕
โลมสปานก	๖๒๓	วจน	๑๐๕
โลมหัสสน	๑๗๕	วจา	๕๘๔
โลล	๗๑๒,๗๒๙,๑๐๖๖	วจี	๑๐๕
โลลุป	๗๒๙	วจิมุข	๑๑๘
โลห	๓๐๒,๔๙๓	วจจ	๒๗๔,๑๐๘๖
โลหการก	๕๐๙	วจจกฺกฺ	๒๑๒
โลหกฺกฺ	๖๕๘	วจจกฺกฺจณ	๒๑๒
โลหปิฏฐ	๖๔๓	วจณกามา	๔๙๘
โลหิต	๙๕,๒๘๐,๑๐๒๘	วจณตร	๔๙๖
โลหิตก	๔๙๑	วจณล	๗๒๖
โลหิตงก	๔๙๑	วจณลา	๔๙๘
โลหิตจนทน	๓๐๓	วช	๑๙๐
		วชिर	๒๔,๔๙๐,๘๖๖
(ว)		วชिरปาณิ	๑๘
ว	๑,๒๐๓	วชिरหตฺถ	๑๙
วก	๖๑๕	วชिरารุช	๑๘
วกฐท	๓๐๖	วชช	๑๔๒,๑๑๐๐
วกล	๕๗๒	วชชี	๑๘๔,๓๓๖

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
วชฌ	๗๓๗	วตตุ	๗๓๕
วณจก	๗๓๗	วตถ	๒๙๐,๔๒๒
วณฐ	๕๕๓,๕๗๓	วตถคฺคฺย	๒๗๒
วณณ	๔๙๘,๕๔๑	วตถนตฺร	๒๙๑
วณ	๕๕๑	วตถโยนิ	๒๙๗
วณฺณกา	๖๒๕	วตถิ	๒๗๖
วณฺณส	๓๐๘	วตถุ	๒๒๕,๙๗๐
วณฺณการ	๖๖๘	วตถุก	๕๙๗
วณฺณ	๑๙๐	วตถุเลยฺยก	๕๙๗
วณฺณ	๗๐๗,๑๐๑๘	วท	๗๓๕
วณฺณ	๗๐๗	วทณฺณ	๗๒๓,๘๙๑
วร	๗๐๑	วทน	๒๖๐
วชฺฌก	๕๐๖	วทณ	๗๒๓
วณ	๓๒๔	วทณ	๕๒๖
วณฺช	๔๔๖	วธ	๔๐๓
วณฺณ	๕๔๔	วธฺจ	๕๒๑
วณฺณ	๓๓๒,๓๔๘, ๓๖๕,๗๗๙	วธฺย	๗๓๖
วณฺณ	๓๐๖	วธ	๒๓๐,๘๗๗
วณฺณท	๒๓๓	วณ	๒๓,๕๓๖,๖๖๑, ๑๐๖๓
วณฺณ	๑๑๘	วณก	๖๓๙
วณฺณ	๗๕๒	วณกฺก	๖๔๑
วณฺณ	๖๖๓	วณ	๑๖๓
วต	๔๓๐,๑๑๙๒	วณป	๕๔๐,๙๐๓
วต	๒๖๐,๗๕๘,๑๐๔๗	วณป	๔๐๙
วต	๔๔๕	วณป	๕๗๕
วต	๑๙๑,๑๐๕๗	วณ	๗๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
วนิดา	๒๓๐	วราห	๖๑๗,๑๑๑๕
วนิพพก	๗๔๐	วรุณ	๓๒,๕๕๓
วนพนา	๔๒๖	วรุธ	๓๗๔
วนพากา	๕๘๐	วลก	๒๒๑
วนที	๓๙๖,๔๐๗	วลย	๒๘๕
วปา	๒๘๒	วลยิต	๗๔๕
วปุ	๑๕๑	วลาห	๔๗
วปป	๑๑๓๓	วล	๙๙๑
วมฤ	๓๒๗	วลิตตจ	๒๕๕
วมม	๓๗๗	วลิน	๒๕๕
วมมิก	๓๗๘	วลีร	๓๒๐
วย	๑๐๗๙	วลีมุข	๖๑๔
วยส	๓๔๖	วลลิก	๑๓๘
วยสสา	๒๓๘	วลลภ	๖๙๗,๑๐๖๖
วร	๒๔๐,๓๐๓,๖๙๔, ๗๖๒,๘๑๐	วลลรี	๕๕๐
วรก	๔๕๐	วลลว	๔๙๕
วรงค	๒๗๓,๓๖๐,๑๐๙๓	วลลิก	๕๙๗
วรณ	๒๐๓,๕๕๓	วลล	๕๕๐
วรดตา	๕๒๖	วลล	๓๐๓
วรตรา	๓๖๕	วลล	๒๘๐
วรบณ	๔	วล	๗๖๒,๘๙๘
วรวณนี	๒๓๔	วล	๒๐๗,๑๐๕๖
วรห	๖๓๕	วล	๒๙๐
วรหิส	๖๐๒	วล	๗๙
วรห	๖๓๔	วล	๔๙๕
วราโรหา	๒๓๔	วล	๕๐๓
		วล	๔๒,๑๐๒๔

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
วสา	๒๘๒,๓๖๒, ๔๔๘,๘๗๓	วาจา	๗๓๕
วสิริ	๔๖๑	วาจิก	๑๒๔
วสี	๔๓๔	วาช	๓๙๐
วสุ	๔๘๕,๔๘๙,๘๙๕	วาชเปย	๔๑๓
วสุธา	๑๘๑	วาชี	๓๖๘
วสุนธรา	๑๘๑	วาณ	๓๘๙
วสุนตี	๑๘๑	วาณธิ	๓๘๙
วสุส	๔๘,๘๑, ๕๐๒,๑๐๖๓	วาณิษ	๔๖๙
วสุสน	๔๘	วาณิษช	๔๔๖
วสุสวร	๒๔๒	วาณิ	๑๐๕
วสุสถาน	๗๘,๗๙	วาต	๓๗
วสุสีกี	๕๗๖	วาตกขิตตมพู	๔๙
วสุสิต	๑๓๐	วาตฆาตก	๕๕๒
วห	๔๙๗	วาตณช	๓๒๖
วพวา	๓๗๑	วาตปาน	๒๑๖
วัส	๓๓๒,๖๐๐,๑๐๙๐	วาตมิก	๖๑๘
วัสวณณ	๔๙๑	วาตังคน	๕๘๘
วัสสงข	๑๔๒	วาตตาก็	๕๘๘
วสีก	๓๐๒	วาทิต	๑๐๐,๑๔๒
วา	๑๑๔๒,๑๑๘๙	วาทิตต	๑๔๒
วากรา	๕๒๐	วาน	๑๖๓,๑๐๙๕
วากย	๑๐๖,๑๒๕	วานจิตตก	๓๑๒
วาคูริก	๕๑๔	วานร	๖๑๔
วาจยัม	๔๓๓	วาเนย	๕๙๒
วาจา	๑๐๕	วาปี	๖๗๘
		วาม	๖๙๔,๗๑๙,๑๐๒๐
		วามก	๑๐๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
วามเทว	๑๐๙	วาส	๒๐๗,๒๙๐,
วามน	๑๖,๓๐,		๔๓๒,๑๑๑๙
	๓๑๙,๗๐๘	วาสจุณณ	๓๐๖
วามโลจนา	๒๓๑	วาสน	๓๐๗
วาย	๓๗	วาสนา	๗๗๒
วายนทณทก	๕๒๒	วาสนตี	๕๗๗
วายส	๖๓๘	วาสภวน	๒๑๑
วายสารี	๖๓๘	วาสโยค	๓๐๖
วายาม	๑๕๖,๙๑๔	วาสร	๖๗
วายุ	๓๗	วาสว	๑๙
วายุเกท	๓๘	วาสาคาร	๒๑๔
วายุสข	๓๔	วาสี	๔๓๙
วาร	๑๐๔๒	วาสีฏฐ	๑๐๙
วารก	๔๕๗	วาสิต	๓๐๗
วารณ	๓๖๐,๖๓๙,๑๐๑๔	วาสี	๓๙๓
วารวณ	๒๙๔	วาสูกี	๖๕๐
วาริ	๖๖๑	วาสุเทว	๑๖
วาริช	๖๘๔	วาท	๓๖๘,๔๘๓,
วาริมคค	๖๘๓		๔๘๔,๑๐๘๑
วาริวท	๔๗	วาทน	๓๗๕
วารุณี	๒๓๖,๕๓๓,๘๗๖	วาทส	๖๕๑
วาล	๒๕๖,๕๙๑,	วาทินี	๓๘๑,๑๐๕๖
	๖๖๑,๑๐๘๑	วาท	๖๕๔,๙๓๔
วาลธิ	๓๗๑	วาทคคาหิ	๖๕๖
วาลพีชนิ	๓๕๘	วาทพีชนิ	๓๕๗
วาลทตถ	๓๗๑	วาทมิก	๖๑๓
วาลูกา	๖๖๓	วิ	๑,๑๗๑

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
วิภังค	๕๕๕	วิชาตา	๒๓๕
วิก	๕๔๒	วิชิต	๑๘๘,๓๕๐,๑๐๒๘
วิก	๑๐๑๘	วิชา	๑๕๓,๑๐๓๔
วิก	๓๒๒	วิชา	๔๘
วิก	๗๖๕	วิชา	๔๘
วิก	๓๑๔	วิชา	๓๖๖
วิก	๕๘๒	วิชา	๖๐๖
วิก	๕๔๒	วิชา	๑๐๕๘
วิก	๗๖๕	วิชา	๑๕๒
วิก	๕๘๑	วิชา	๒๒๘
วิก	๓๘๐	วิชา	๑๒๘
วิก	๓๘๘,๙๕๔	วิชา	๒๒๑
วิก	๔๗๐	วิชา	๕๔๗,๑๑๒๒
วิก	๔๗๐	วิชา	๕๓๘
วิก	๔๗๑	วิชา	๕๔๗
วิก	๖๒๔	วิชา	๒๐
วิก	๑๕๑,๔๐๐,๑๐๔๖	วิชา	๑๕๕
วิชา	๔๖๗	วิชา	๓๒๗
วิชา	๔๖๗	วิชา	๑๑๒
วิชา	๒๒๘	วิชา	๑๓๘,๑๔๐,๙๓๒
วิชา	๑๕๓	วิชา	๑๒๖
วิชา	๗๗๔	วิชา	๔๒๐
วิชา	๑๕๔	วิชา	๒๙๙,๖๓๑,๙๗๕
วิชา	๑๗๐	วิชา	๕๙๖
วิชา	๖๒๑	วิชา	๔๘๕
วิชา	๓๕๓	วิชา	๘๗,๑๐๕๘
วิชา	๔๐๒	วิชา	๗๔๖

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
วิถถาร	๗๖๘	วินาส	๗๗๐
วิถถิถนถ	๗๐๑	วีนีถ	๓๖๙
วิถถถ	๑๙๕,๒๖๗	วีนยาส	๓๘๑
วิถาร	๗๕๙	วีกข	๓๔๕
วีกิต	๗๒๔,๗๕๗	วีกญจี	๑๓๘
วีกิส	๒๙	วีกตติ	๓๔๕
วีกุ	๒๒๙	วีกรียย	๗๗๖
วีกุร	๒๒๙	วีกรียาส	๗๗๖
วีกุทถ	๓๒๙	วีกลลล	๗๗๖
วีกทว	๔๐๒	วีกสสน	๑๕๓
วีกทสุ	๒๒๙	วีกสสี่	๒๒๙
วีกทุม	๔๙๑	วีกป	๑๐๕๐
วีกทล	๑๖๔	วีกปถิก	๓๒๕
วีกทลสี่	๓๔๕	วีกป	๕๓๖
วีกท	๗๔๘	วีกป	๗๐๐
วีกทว	๒๒๘	วีกป	๔๐๘
วีกท	๑๘๕	วีกปฏฏก	๗๐๖
วีก	๘๔๖	วีกปฏฐาร	๑๖๙
วีกว	๒๓๕	วีกปถ	๑๒๔
วีก	๑๖๘	วีกปถลล	๓๕
วีก	๙๐,๑๐๔๙	วีกป	๑๗๔,๑๐๘๗
วีกุร	๗๖๕	วีกว	๔๘๕
วีกย	๗๓๐	วีก	๖๘
วีกถ	๒๗	วีกว	๒๒๘
วีก	๖๒๘	วีกถ	๕๖๙
วีก	๑๑๓๗	วีก	๑๐๘๘
วีก	๒	วีก	๗๕๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
วิภูสน	๒๘๓	วิวร	๖๔๙,๑๐๑๓
วิภทิกา	๖๐๓	วิวส	๗๔๓
วิมติ	๑๗๐	วิวาท	๑๑๗,๔๐๐
วิมน	๗๒๓	วิวาท	๓๑๘
วิมล	๖๗๐	วิวิตต	๓๕๓
วิมาน	๒๕,๙๑๗	วิวัช	๗๑๗
วิมุตติ	๙	วิเวก	๔๓๐,๑๑๑๔
วิมหาย	๗๓๖	วิส	๔๕๙,๖๕๕
วิย	๑,๑๔๓	วิสกณฏก	๔๖๒
วิโยค	๑๐๔	วิสกณฐิกา	๖๔๒
วิริติ	๑๖๐	วิสณฐิตา	๑๗๓
วิรฬ	๗๐๗	วิสฐ	๗๔๖
วิราค	๘	วิสตติกา	๑๖๒
วิราว	๑๒๘	วิสท	๙๕,๑๐๗๓
วิรุฬหก	๓๑	วิสธร	๖๕๔
วิรูปกษ	๓๑	วิสปปน	๗๖๙
วิโรธ	๑๖๔	วิสปปิต	๓๙๐
วิโรธรหิต	๑๒๔	วิสเสสซุช	๔๕๙
วิโรธิ	๓๔๕	วิสย	๙๔,๑๘๖,๘๐๖
วิโรธัตติ	๑๒๔	วิสย	๑๔๙
วิลคค	๒๗๑,๑๐๓๙	วิสร	๖๒๙
วิลาป	๑๒๓	วิสสาช	๑๗
วิลาส	๑๗๔	วิสสาช	๕๙,๔๓๗
วิลีนเสนห	๒๘๒	วิสณ	๔๙๗,๘๖๗
วิลีวการ	๕๐๙	วิสารท	๒๒๘,๙๖๐
วิเลปน	๓๐๖,๔๒๒	วิสาล	๗๐๐
วิฏฐ	๘๒๙๖	วิสาลตา	๒๙๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
วิสาลา	๕๔๗	วีตราค	๑๐
วิสิข	๓๘๙	วืติกกม	๔๓๐
วิสิขา	๒๐๒	วืถิ	๒๐๒,๕๓๙,๙๔๐
วิสิฏฐ	๖๙๖	วืมัสา	๑๕๓,๑๕๔
วืสินิ	๖๙๐	วืร	๑๐๒,๓๘๐
วืสุทธิ	๙	วืรตรุ	๕๖๒
วืสุจิกา	๓๒๘	วืริย	๑๕๖,๑๐๙๔
วืสุส	๑๔๖	วืริยงค	๑๕๗
วืสสชชน	๔๒๐	วืรุ	๕๕๐
วืสสญ	๑๒๙	วืหิ	๔๕๐,๔๕๒,
วืสสมภ	๓๕๓		๔๗๙,๕๔๗
วืสสาณน	๔๒๐	วืฐุจิ	๔๘
วืสสาส	๓๕๓	วืติ	๗๖๒
วืสสุต	๗๒๔	วืตต	๗๕๕,๗๙๖
วืเสสภ	๓๐๐	วืตตณต	๑๑๓
วืหค	๖๒๔	วืตติ	๔๔๕,๙๖๖
วืหคธิป	๖๓๓	วืทฒ	๒๕๔
วืหงค	๖๒๔	วืทฒิโรค	๓๒๖
วืหงคม	๖๒๔	วืทฐ	๑๐๗๑
วืหตถ	๗๓๖	วืทฐิ	๗๖๐
วืหายิต	๔๒๐	วืส	๔๙๕
วืหาร	๘๕๗	เว	๑๑๔๐,๑๑๕๐
วืจิ	๖๖๒,๑๐๕๙	เวค	๔๐,๑๑๑๕
วืณา	๑๓๘	เวชยณต	๒๑,๒๒
วืณาทิวาทน	๑๔๔	เวชยณติกา	๕๗๓
วืณาวาที	๕๑๐	เวชช	๓๒๙
วืต	๑,๐๗๖	เวชฌ	๓๙๐

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
เวก	๑๓๘	เวภาร	๖๐๖
เวน	๑๑๓๑	เวม	๕๒๒
เวิต	๗๔๕	เวมชฌ	๗๖๗
เวณวิก	๕๑๑	เวมตต	๗๖๗
เวณิก	๕๑๐	เวยคช	๓๗๒
เวณิ	๒๕๘	เวร	๘๔,๑๖๔,๑๑๐๙
เวณุ	๖๐๐	เวรมณิ	๑๖๐
เวณุธม	๕๑๑	เวรี	๓๔๔
เวตน	๕๓๑	เวโรจน	๖๒
เวตนิก	๕๑๔	เวลา	๖๖,๖๖๐,๘๔๘
เวตรณิ	๖๕๘	เวลลิต	๗๐๙,๗๔๔,๑๐๗๒
เวตส	๕๕๓	เววจน	๑๒๐
เวตาทิก	๓๙๖	เวส	๒๘๒
เวท	๑๐๘,๗๖๒,๘๔๗	เวสาช	๗๕
เวทงค	๑๑๐	เวสายี	๔๔
เวทน	๗๖๒	เวสาลี	๑๙๙
เวทนา	๑๕๔,๑๐๙๕	เวสียา	๒๓๓
เวทยิต	๑๕๔	เวสียาน	๔๔๕
เวทิ	๒๒๒	เวสี	๒๓๓
เวทิกา	๒๒๒	เวสม	๒๐๖
เวที	๔๑๒	เวสส	๔๔๕
เวธ	๗๖๒	เวสสวณ	๓๒
เวธิต	๗๔๘	เวสสานร	๓๔
เวน	๕๐๙	เวสสามิตต	๑๐๙
เวนเตยย	๖๓๓	เวทาส	๔๖
เวปจิตติ	๔๔	เวทาส	๔๕
เวปุลล	๖๐๖	เวพุ	๕๙๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
เวฬุริย	๔๔๐	สคควาสี	๑๑
โวการ	๑๑๒๗	สโคตต	๒๔๓
โวสสคค	๔๒๐	สงกฏีร	๒๒๔
โวหาร	๑๐๕,๑๑๗,๘๔๙	สงกปป	๑๕๕
		สงกม	๗๗๓
(ส)		สงกสส	๒๐๑
ส	๔๘๕,๘๐๘	สงกา	๑๗๐
สก	๗๓๖	สงการ	๒๒๔
สกก	๓๗๓,๔๘๔	สงการกฏิก	๒๒๔
สกกมคค	๑๙๑	สงการกฏาน	๒๒๔
สกล	๕๓,๗๐๒,๑๐๒๖	สงกาส	๕๓๐
สการก	๑๐๖	สงกุ	๓๙๓,๕๔๙,๑๑๑๕
สกาส	๗๐๖	สงข	๓๙๙,๖๗๖,
สกณ	๖๒๔		๖๙๐,๘๖๔
สกณคมิ	๖๓๗	สงขนข	๖๗๖
สกุณี	๖๒๔	สงขล	๓๖๔
สกุณฑ	๖๒๔,๖๔๔,๑๐๔๙	สงขา	๘๔๕
สกก	๔,๑๐,๑๘,	สงขาร	๗๗๒,๘๓๒
	๑๘๔,๑๐๐๑	สงขยา	๔๗๓
สกกขรา	๔๖๒,๙๒๕	สงขยาด	๗๑๐
สกก	๓๓๖	สงเขป	๑๑๖
สกกมุนิ	๕	สงค	๗๖๙
สกกสีห	๕	สงคม	๑๐๓,๗๖๙
สข	๓๔๖,๓๕๐,๑๐๘๘	สงคร	๘๒๔
สขี	๒๓๘	สงคห	๑๑๖,๙๒๕
สคพภ	๒๔๙	สงคาม	๓๙๙
สคค	๑๐,๙๑๑	สงฆาต	๒๒๓,๑๑๓๕

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
สจิว	๓๔๐	สนน	๖๘๗
สจจ	๖,๑๒๗,๘๐๐	สนนทาส	๕๒๗
สจจการ	๔๗๑	สนนทิลย	๕๕๖
สจจาปน	๔๗๑	สต	๔๗๔
สจจนท	๗๒๘	สตโกฏี	๒๔
สจฉิ	๑๑๕๙	สตต	๔๑
สจ	๑๑๔๗	สตปตต	๖๔๒,๖๘๔,๙๑๕
สชน	๒๔๓	สตปที	๖๒๒
สชาต	๒๔๑	สตมิสช	๖๐
สชีว	๓๔๐	สตมลิ	๕๘๕
สชช	๓๗๘,๕๖๒	สตรสี	๖๒
สชชน	๓๓๓,๙๕๗	สตาวิ	๕๘๕
สชชิต	๓๖๖	สตี	๑๕๘
สชช	๑,๑๔๙	สตีโวสศค	๑๗๓
สชชูลส	๓๐๔	สตี	๒๓๔
สชณ	๔๘๙	สตต	๙๓,๘๑๖
สชณ	๔๘๙	สตตกี	๒๘๗
สณจย	๖๒๙	สตตธณ	๔๕๐
สณจาริกา	๒๓๖	สตตปณ	๕๕๕
สณฉิน	๗๕๒	สตตม	๖๙๕,๙๔๒
สณชีว	๖๕๗	สตตมหาสร	๖๘๐
สณณา	๖๘	สตตชชช	๓๕๐
สณณา	๑๑๔,๘๗๔	สตตตต	๔๙๐
สณณาปน	๔๐๓	สตตล	๕๗๖
สณฉินฉิกา	๗๔	สตตวช	๖๗๒
สณฉิ	๑๑๕๓	สตตวิสนนชตต	๖๐
สณฉาน	๗๗๑,๑๑๓๓	สตตต	๑๓๑

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สตติ	๓๕๑,๓๖๘, ๓๘๘,๑๐๕๒	สทธี	๑๑๔๗
สตติธรร	๑๗	สทฐ	๔๒๓,๙๕๐
สตติ	๓๙๒	สทฐา	๔๒๓,๙๕๐
สตตุ	๓๔๓,๓๔๔, ๔๖๓,๑๑๒๒	สทฐายุตต	๗๓๓
สตตุผลา	๕๖๖	สทฐาลู	๗๓๓
สตถิ	๑๑๑,๓๘๕,๕๒๗, ๖๓๒,๙๖๖	สทฐี	๑๑๓๖
สตถิก	๔๙๓	สธมมตต	๕๓๐
สตถิวาห	๔๖๙	สน	๑๑๕๓
สตถิ	๒๗๖	สนนตนา	๗๐๙,๗๑๓
สตถุ	๑	สนิต	๗๔๗
สตถุณณ	๔๘๗	สนิต	๖,๑๐๒,๒๒๘, ๗๔๙,๘๔๑
สตร	๑๑๓๔	สนตก	๗๒๘
สเตรตา	๔๘	สนตต	๔๑
สทน	๒๐๕	สนตตต	๗๕๑
สทา	๑๑๕๓	สนตนา	๒๘,๓๓๒,๙๕๓
สทาคติ	๓๗	สนติ	๙,๗๕๘,๑๐๕๕
สทาทน	๗๐๙	สนติก	๗๐๕
สทิส	๕๓๐	สนโตส	๘๗
สทุม	๒๐๗	สนถ	๗๖๙
สทท	๙๔,๑๒๘	สนท	๗๐๗
สททคคห	๑๕๐	สนทน	๓๗๒
สททล	๑๘๗,๕๙๙	สนทาน	๔๙๙
สททิต	๗๔๗	สนทานิต	๗๔๗
สททล	๖๑๑,๖๙๖	สนทาว	๔๐๒
		สนทิก	๓๔๖
		สนทิกิก	๘๖

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
สนเทสหาร	๓๔๗	สฬรี	๖๗๒
สนเทโสติ	๑๒๔	สพล	๙๙
สนเท	๑๗๐	สพพ	๑๗,๗๐๒
สนโท	๖๒๙	สพพญ	๑,๑๗
สนธิ	๗๖๓,๙๔๒	สพพตร	๑๑๖๑
สนนทพ	๕๕๖	สพพโต	๑๑๔๖
สนนท	๓๗๘	สพพธิ	๑,๑๖๑
สนนา	๓๗๗	สพพญม	๓๐,๓๓๕
สนนิฏ	๗๐๖,๗๗๐	สพพ	๗๑๙
สนนิกา	๕๒๙	สพพญ	๓๗๖
สนนิธิ	๗๗๐,๙๕๘	สพพหมจารี	๔๑๐
สนนิ	๕๓๐	สภ	๒๑,๒๑๐,
สนนิเว	๗๗๑		๔๑๔,๑๑๐๑
สป	๕๑๗	สภาน	๗๖๐
สปต	๓๔๔	สภตาร	๔๑๔
สป	๑๑๗	สภ	๒๑๐
สป	๑๑๔๙	สภ	๑๗๗
สป	๑๑๗	สภส	๔๑๔
สป	๕๑๗	สภ	๓๓๓,๔๑๔
สป	๒๔๓	สม	๑๑๓๖
สป	๖๕๓	สม	๕๒๙,๗๕๘,๙๒๒
สป	๒๒๘	สมค	๗๐๒
สป	๖๕๕	สมช	๔๑๔
สป	๖๕๐	สมณ	๑๑๔
สป	๑๗	สมณ	๔๓๓
สป	๔๙๙	สมณเทศ	๔๕๐
ส	๓๗๑	สมต	๗๐๒,๑๐๖๘

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สมตถ	๑,๐๖๘	สมุเปกษา	๑๕๓
สมถ	๑๕๕,๗๕๘	สมุสสุย	๑,๐๙๙
สมนตจกขุ	๒	สมุห	๖๒๙
สมนตโต	๑๑๔๖	สมุขณณ	๑๕๔
สมนตา	๑๑๔๖	สมปติ	๑๑๔๐
สมย	๖๖,๑๖๑,๗๗๘	สมปตติ	๓๘๕,๙๙๔
สมร	๓๙๙	สมปทา	๓๘๕
สมวาย	๖๓๐	สมปนน	๘๔๕
สมา	๘๑,๙๒๒	สมปรายก	๓๙๙
สมาธิ	๑๕๕,๑๗๑,๘๕๘	สมปรายิก	๘๖
สมาน	๕๓๐,๙๑๖	สมปหาร	๓๙๙
สมาส	๑๑๖	สมปาด	๕๐
สมาสนน	๙๒	สมปฏ	๓๑๗
สมิต	๗๔๙	สมปูลลิต	๕๔๒
สมิติ	๔๑๔,๖๓๐,๑๐๕๗	สมพ	๒๔
สมิธา	๓๖	สมพร	๑๔
สมิ	๕๖๖	สมพรวาริ	๔๓
สมีก	๓๙๙	สมพรี	๕๑๒
สมิปป	๗๐๕	สมพล	๓๘๐
สมิร	๑๗,๓๗	สมพพุล	๗๐๓
สมิรณ	๓๗,๕๗๙	สมพาร	๗๑๘,๑๐๘๕
สมุคค	๓๑๗	สมพพาน	๗๖๙
สมุขณณ	๗๕๔	สมพุก	๖๗๖
สมุทย	๖๓๐,๙๒๗	สมภตต	๓๔๖
สมุทาย	๖๒๙	สมภม	๙๑๖
สมุทายตถรหิต	๑๒๖	สมภว	๙๑,๒๗๔,๙๗๘
สมุทท	๖๕๙	สมภาสน	๑๒๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สมภู	๑๖,๑๗		๔๐๓,๔๔๘
สมภพ	๖๘๑	สรท	๗๙,๘๑,๑๑๒๔
สมโภค	๑๐๔	สรพ	๖๒๑
สมมุขุขนี	๒๒๓	สรพย	๓๙๐
สมมตาล	๑๔๒	สรภ	๖๑๙
สมมท	๘๗	สรภู	๖๘๒
สมมา	๑๒๗,๔๔๙,๑๑๕๔	สรภยาส	๓๙๐
สมมาทิฏฐิ	๑๕๔	สรณชล	๑๓๑
สมมาปาส	๔๑๓	สรล	๕๗๑
สมมาสมพุทฐ	๔	สรลททว	๓๐๖
สมมุข	๑๑๕๗	สรส	๖๗๘
สมมุขุขนี	๒๒๓	สรสสตี	๖๘๒
สมมุติ	๑๑๓๔	สรารุ	๗๓๑
สโมกขก	๓๑๘	สรารว	๑๒๘
สยถ	๓๒๗	สราร	๔๕๘
สยณ	๓๐๘	สรารสน	๓๘๘
สยนิคคห	๒๑๔	สรริกขก	๕๒๙
สยมพรา	๒๓๕	สริตา	๖๘๑
สยมภู	๔,๑๕	สรีร	๑๕๑
สย	๑๑๔๔	สรีรี	๙๓
สยทาสพโยปคต	๕๑๕	สรีสป	๖๕๓
สยวสี	๗๒๘	สรูป	๑๗๗
สร	๑๒๘,๑๓๒,๓๘๘, ๖๐๑,๖๗๘,๙๖๘	สรโรชินี	๖๙๐
		สรโรห	๖๘๔
สรก	๕๓๔	สรโรตี	๑๐๕
สรภู	๖๒๓	สล	๖๑๖
สรณ	๗,๒๐๖,	สลภ	๖๔๕

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สลล	๖๑๖	สสน	๓๗,๔๐๓
สลาญ	๕๔๖	สสี่	๕๒
สลลิล	๖๖๑	สสุร	๒๔๖
สลลิลปปาย	๑๘๗	สสุรา	๒๕๐
สลลิลพุม	๖๖๐	สสุส	๔๕๒
สลล	๓๔๓,๕๖๗, ๖๑๖,๑๐๘๗	สสุสต	๗๐๔
สลลล	๖๑๖	สสุสตี	๑๘๙
สลลลค	๖๑๖	สสุสโรค	๔๕๔
สลลคตต	๓๓๐	สสุสุ	๒๔๖
สลลกี	๕๖๘	สสุสุสุสุ	๒๕๐
สลลเวซซ	๓๓๐	สห	๓๔๘,๕๕๗,๑๑๓๖
สลลหุ	๗๑๐	สหกร	๒๖๙
สลลลป	๑๒๔	สหการ	๕๕๗
สวง	๖๗๒	สหคต	๘๓๓
สวณ	๖๐	สหข	๒๔๙
สวณ	๑๕๐,๙๓๕	สหขมมินี	๒๓๗
สวณีย	๑๒๙	สหน	๗๓๒
สวณตี	๖๘๑	สหสา	๑๑๔๘
สวย	๓๔๖	สหสส	๔๗๔
สวร	๕๑๗	สหสสกุ	๑๘
สวส	๗๒๘	สหสสรสิ	๖๓
สวิตา	๖๓	สหหาย	๓๔๖,๓๘๐
สวีการ	๑๑๙๑	ส	๓๔๙,๑๑๔๔,
สส	๖๑๗		๑๑๕๑,๑๑๗๐
สสกก	๑๑๔๐	สกก	๗๑๘
สสกก	๕๒	สกก	๑๒๐
สสช	๕๒	สกกณ	๕๐๓,๗๒๐,๑๐๗๑

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
สัณฐาน	๑๒๕,๗๒๐	สาขานคร	๑๙๙
สัณ	๖๓๒	สาขามิค	๖๑๔
สัณ	๖๒๙,๖๕๗,๑๐๘๐	สาขี	๕๔๐
สัณ	๗๔๗	สาคร	๖๕๙
สัณ	๖๖๗	สาคล	๒๐๐
สัณ	๔๓๐,๗๖๘	สาณ	๒๙๐
สัณ	๓๙๙	สาย	๑๗๗
สัณ	๓๔๗	สาณ	๒๙๑,๕๒๘
สัณ	๘๑	สาต	๘๘
สัณ	๘๒	สาตณ	๔๘๘
สัณ	๖๙	สาตี	๕๙
สัณ	๒๒๕	สาตต	๓๔๕
สัณ	๑๗๑	สาทุ	๑๐๖๗
สัณ	๗๔๕	สาทุณ	๕๕๙
สัณ	๔๑๔	สาณ	๘๙๐
สัณ	๑๗๐	สาณณ	๗๑๘
สัณ	๑๗๑	สาณณณ	๑๓๔
สัณ	๖๓๐	สาณ	๗๔๓
สัณ	๑๑๖	สาณ	๓๓๓,๖๙๓,
สัณ	๕๑๙,๘๐๘	สาณ	๗๙๐,๑๑๔๔
สัณ	๔๕๙,๕๙๓	สาณ	๕๑๙
สัณ	๑๒๐	สาณ	๖๐๗
สัณ	๓๓๖	สาณ	๑,๐๙๓
สัณ	๕๑๓	สาณ	๔๘๕
สัณ	๒๖๘	สาณ	๖๑๓
สัณ	๒๐๑	สาณ	๕๒๐
สัณ	๕๔๒	สาณ	๒๓๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สามิ	๑๑๔๔	สาธปณณิ	๕๘๔
สาม	๙๖,๑๐๘, ๓๔๘,๘๓๙	สาธว	๕๕๖
สามณณ	๗๑๘	สาธลา	๒๐๗,๙๓๕
สามณเณร	๔๓๘,๔๔๐	สาธลิ	๔๕๐
สามณเณรี	๔๓๘	สาธลูก	๖๘๘
สามนุต	๗๐๖	สาธโลทิต	๒๔๓
สามล	๙๖	สาธว	๙๙
สามา	๕๗๑,๕๙๐,๘๓๙	สาธวณ	๗๗
สามาชิก	๔๑๔	สาธตถิ	๑๙๙
สามิ	๑๒๐๐	สาธิตถิ	๔๑๗
สามิก	๒๔๐,๑๑๒๒	สาธ	๓๒๙
สามิภาต	๒๔๗	สาธสน	๓๕๔,๙๙๓
สามิ	๓๕๐,๗๒๕	สาธส	๔๕๑
สามุทท	๔๖๑	สาธส	๓๔๙,๑๑๓๐
สายิ	๑๑๕๕	สาธ	๑๑๔๔
สาย	๖๘	สาฬิกา	๖๒๖
สายก	๓๘๘,๓๙๑,๑๐๔๙	สาฬูร	๕๑๙
สาร	๙๓๓	สีกตา	๖๖๓
สารงค	๖๑๗,๖๔๑,๑๐๕๐	สีกิร	๔๙
สารถิ	๒๒,๓๗๖	สีกกา	๕๒๕
สารท	๙๘๕	สีกขมานา	๔๓๘
สารท	๕๘๘	สีกขา	๑๑๐
สารส	๖๔๒	สีกขิต	๗๒๐
สาริปุตต	๔๓๔	สีกณท	๖๓๕,๑๐๘๕
สาริผลก	๕๓๒	สีกณทก	๒๕๗
สาธ	๕๓๙,๕๖๒,๙๓๕	สีกณท	๖๓๔
		สีก	๕๔๒,๖๐๘,๙๙๔

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
สิขรี	๖๐๕,๑๑๑๔	สินุทิ	๖๐๓
สิขา	๓๔,๒๕๘, ๖๓๔,๘๗๒	สินุทวาร	๕๗๔
สิขี	๓๓,๖๓๔,๑๐๔๑	สินุฑ	๔๙๔
สิคคุ	๕๕๕	สินุฑ	๖๕๙,๖๘๑,๘๖๕
สิงค	๔๙๗,๖๐๘,๘๘๗	สินุฑสจคม	๖๘๑
สิงคาร	๑๐๒,๑๐๓,๑๐๔	สินุฑ	๒๖
สิงคารภาวช	๑๗๔	สินุฑ	๑๗๓
สิงคาล	๖๑๕	สิปป	๕๒๘
สิงคินี	๔๙๘	สิปปสาลา	๒๑๒
สิงคิ	๔๘๘,๕๙๐,๖๗๑	สิปปิก	๕๐๔
สิงคิเวร	๔๕๙	สิปปิ	๖๗๖
สิงฆาฏ	๕๘๓	สิปปินี	๑๖๒
สิงฆาฏก	๒๐๓,๑๐๑๐	สิมพลี	๕๖๕
สิงฆาณิกา	๓๒๔	สิริ	๒๕๖,๕๔๒,๑๑๑๔
สิต	๑๗๕,๖๘๖, ๗๔๗,๙๙๙	สิริ	๘๒,๓๘๕,๙๐๖
สิตปณณาส	๕๗๙	สิริวาส	๓๐๖
สิตพ	๓๐๕	สิริส	๕๗๑
สิตา	๔๔๙	สิริธรา	๒๖๓
สิตถ	๙๖๐	สิริธณิ	๒๘๓
สิตถก	๔๙๔	สิริเวชน	๒๘๔
สิท	๑๓	สิริสุณณ	๔๐๖
สิทตถ	๔,๕๕๑,๑๑๑๖	สิลา	๖๐๕
สิทธนต	๑๖๑	สิลาฆา	๑๑๘
สินาน	๒๙๙	สิลาโปกขณิ	๖๐๙
สินิฑ	๗๒๖	สิลาภ	๖๕๒
		สิลาสน	๒๒

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สิจุจย	๖๐๕	สีห	๖๑๑,๖๙๖
สิสุตต	๖๕๒	สีหปณฺช	๒๑๖
สิเลส	๗๖๓,๗๗๔	สีหปุจฉี	๕๘๔
สิเลสุม	๒๘๑	สีหปปาต	๖๘๐
สีโลก	๑๑๗,๑๐๔๑	สีหฬ	๑๘๕
สีว	๗,๑๖,๘๘, ๖๑๕,๘๙๔	สีหาสน	๓๕๗
สีวธิกา	๔๐๖	สี	๑๑๓๘,๑๑๗๙
สีวา	๖๑๕,๘๙๔	สีก	๖๔๐
สีวิ	๑๘๔	สีกต	๘๕,๙๓๘
สีวิกา	๓๗๓	สีกตี	๗๒๒
สีสิริ	๕๖,๗๙,๙๒๔	สีกนทก	๕๙๕
สีสุส	๔๐๘	สีกุมาร	๒๕๓,๗๑๖
สีสปา	๕๗๑	สีก	๘๕,๙๕,๒๕๑, ๒๗๔, ๘๙๗
สีม	๔๐	สีกุกาก	๖๔๒
สีต	๕๖	สีกุกปฏ	๗๔
สีตรสี	๕๒	สีกข	๔๕๙
สีตล	๕๖	สีข	๘๘
สีตา	๔๔๙	สีขุม	๗๐๔,๑๐๗๑
สีปท	๓๒๖	สีเขธิต	๒๕๓
สีมนต	๒๕๘	สีคต	๒
สีมนตินี	๒๓๐	สีคนธ	๑๔๖
สีมา	๒๒๖,๑๐๘๒	สีคนธิ	๑๔๖
สีร	๔๔๙	สีงก	๓๕๖
สีล	๑๗๘,๔๓๐,๑๐๙๑	สีจริต	๘๕
สีส	๒๕๖,๑๐๔๖	สีจิ	๑๐๗๐
สีสจเฉชช	๗๓๗	สีขมปติ	๑๘

ศัพท์	ค่า	ศัพท์	ค่า
สุชา	๒๐,๔๑๘,๑๑๑๒	สุธา	๑๑
สุณณ	๓๒๑,๖๙๘	สุธิ	๒๒๘
สุณณว	๓๒๐	สุน	๕๑๙
สุณณ	๑๑๑๘,๑๑๕๔	สุนน	๕๑๙
สุนิส	๒๔๘	สุนิสณณ	๕๙๖
สุนน	๒๔๘	สุนน	๖๙๓
สุต	๒๔๐,๗๒๔, ๗๙๗,๗๙๘	สุนน	๒๓๐
สุติ	๑๐๘,๑๒๘,๑๓๖, ๑๕๐,๑๐๕๙	สุนน	๖๓๓
สุติ	๓๒๒	สุนน	๖๒๘
สุต	๕๒๓,๘๗๘	สุนน	๒๐๙
สุต	๗๗๓	สุนน	๑๙๓
สุต	๖๗๖	สุนน	๑๗๖,๙๕๗
สุ	๑๑๕๐	สุนน	๓๐
สุ	๔๓๗	สุนน	๑๙๓
สุ	๒๖,๖๐๗,๙๙๘	สุนน	๗๓๐
สุ	๗	สุนน	๘๘,๖๙๔
สุ	๕๐๓	สุนน	๖๙๗
สุ	๕๐๓	สุนน	๗๒๓
สุ	๑๐๖๙	สุนน	๕๗๖
สุ	๗๕๘	สุนน	๑๑
สุ	๒๑๕	สุนน	๑๕
สุ	๙	สุนน	๒๗
สุ	๔	สุนน	๑๙
สุ	๒๑	สุนน	๔๖
สุ	๑๐๕๒	สุนน	๑๔๖
		สุนน	๑๔
		สุนน	๕๓๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
สุริย	๖๒	สุจิ	๔๓๙
สุว	๖๔๐	สุจิเมฆ	๖๔๖
สุวณณ	๔๘๐,๔๘๗, ๔๙๐,๘๐๙	สุจิวิษณ	๕๒๘
สุวณณการ	๕๐๖	สุจยสุจ	๑๐๑
สุวณณาลิงคสนนิภา	๒๖๓	สุต	๓๗๖,๕๐๔,๑๐๘๑
สุวตถิ	๑,๑๖๐	สุท	๔๖๔
สุวาน	๕๑๙	สุน	๕๑๙
สุวีร	๒๓	สุนา	๕๒๑
สุเว	๑๑๕๕	สุนุ	๒๔๑
สุสมา	๕๕	สุป	๔๖๔,๑๐๔๘
สุสว	๕๙๖	สุปการ	๔๖๔
สุสถาน	๔๐๕	สุร	๖๑,๖๒, ๓๘๐,๑๐๗๗
สุติ	๖๕๐	สุรต	๗๒๗
สุสิริ	๑๓๙,๑๔๒, ๖๔๙,๙๑๕	สุติ	๘๘๑
สุสุ	๒๕๓	สุติ	๑๖
สุสุก	๑๐๐๓	สุวาน	๕๑๙
สุสุกา	๖๗๒	สุเกช	๔๓๕
สุสุมาร	๖๗๔	สุเชร	๓๐๘
สุสุมารคิร	๒๐๐	สุเชริก	๕๘๓
สุสุสุสา	๔๒๘,๙๓๐	สุสุช	๖๙๕
สุเสน	๕๗๘	สุสุช	๓๕
สุทท	๓๔๖	สุเสน	๕๐๔
สุกร	๖๑๗	สุเสน	๕๓๙,๑๐๒๑
สุกริก	๕๑๓	สุเต	๙๕,๓๑๓
สุจก	๗๓๗	สุเตจจก	๖๔๖
		สุเตจจก	๔๕๔

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
เสตมพ	๕๕๘	โสคนจิก	๔๗๕, ๖๘๙
เสตโลหิต	๙๗	โสจน	๑๖๕
เสตุ	๙๑, ๑๘๙, ๑๑๐๐	โสจิก	๕๐๗
เสท	๑, ๐๘๘	โสณ	๙๕, ๕๑๙, ๑๑๑๙
เสทช	๗๔๑	โสณก	๕๗๒
เสน	๓๐๘, ๖๓๗	โสณิต	๒๘๑
เสนา	๓๕๙, ๓๘๑	โสณี	๒๗๒
เสนานี	๓๔๐	โสณช	๓๖๕, ๗๓๐, ๙๓๙
เสปณณี	๕๕๘	โสณชา	๒๑๒
เสพาติกา	๕๗๕	โสณทิก	๕๑๑
เสมห	๒๘๑	โสณที	๖๐๙
เสย	๘๘, ๖๙๕, ๙๑๘	โสณณ	๔๘๗
เสยยถาปี	๑๑๔๒	โสณณาทยาตตนี	๕๒๖
เสยยถาปี นาม	๑๑๔๓	โสต	๑๕๐, ๑๐๖๔
เสยยา	๓๐๘, ๔๒๒, ๑๑๒๑	โสตาปน	๔๓๕
เสรี	๗๒๘	โสตติย	๔๐๘
เสเรยยก	๕๗๙	โสถ	๓๒๗
เสถ	๖๐๕	โสถฆาตี	๕๙๖
เสถ	๕๕๘	โสทร	๒๔๙
เสเลย	๕๙๑	โสทรีย	๒๔๙
เสวก	๓๔๒	โสธนี	๒๒๓
เสวาล	๖๘๙	โสปาน	๒๑๖
เสพน	๘๙๙	โสปป	๑๗๖
เสนห	๑๗๓, ๑๐๙๗	โสพภ	๖๕๐
เสว	๑๑๕๕	โสพภาน	๖๑
โส	๑๒๐๒	โสภณชน	๕๕๔
โสภ	๑๖๕	โสภณ	๖๙๓

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
โสภา	๕๕	หตฺถิสฺสรณปตฺติ	๓๕๙
โสหม	๕๑,๑๑๓๔	หตฺถิโสณฺหาวิหฺงคฺม	๖๓๙
โสหมวกฺก	๕๖๗	หตฺถิ	๔๓,๓๖๐,๓๘๒
โสหมวลฺลิกา	๕๘๖	หทย	๑๕๒,๒๗๐,๘๕๒
โสวิทลฺล	๓๔๒	หทยงฺคม	๑๒๕
โสส	๓๒๓	หทยวตฺถุ	๘๕๒
โสหิจฺจ	๕๖๘	หทยาตุ	๗๒๒
โสฬสมภาค	๕๓	หทยิ	๗๒๒
(ห)		हनฺน	๔๐๓
ห	๑๒๐๒	หนุ	๒๖๒
หชช	๖๙๗	हनฺนท	๑๑๕๗,๑๑๙๓
หฐ	๗๕๒	หพย	๔๑๘
หฐจิจฺต	๗๒๓	หพฺยปาก	๔๑๘
หตฺถ	๒๕๗,๒๖๕,๒๖๘, ๓๖๕,๙๓๑	หมโ	๑๑๓๙
หตฺถา	๕๙	หมมีย	๒๐๘
หตฺถานิก	๓๘๓	หย	๓๖๘
หตฺถาโรห	๓๖๗	หยโปตก	๓๖๙
หตฺถิโคปก	๓๖๗	หยานิก	๓๘๓
หตฺถิฎฺฐกา	๓๖๒	หฺร	๑๗
หตฺถินช	๒๐๘	หริ	๑๖,๙๗, ๔๘๗,๘๖๙
หตฺถินิ	๓๖๒	หริจฺนทน	๓๐๑
หตฺถิป	๓๖๗	หริณ	๖๑๗
หตฺถิเมณฺฑ	๓๖๗	หริต	๙๗
หตฺถิลิจฺจ	๖๓๙	หริตาล	๔๙๓
หตฺถิสโรปิณฺฑ	๓๖๓	หริตกี	๕๖๙
		หเร	๑๑๓๙

ศัพท์	คาถา	ศัพท์	คาถา
หล	๔๔๙	หิโยโย	๑๑๕๕
หลปทุธติ	๔๔๙	หิรณญ	๔๘๖,๔๘๘,๑๐๖๑
หลาหล	๖๕๕	หิรณญคพภ	๑๕
หลิทยายภ	๙๗	หิริเวร	๕๙๑
หว	๗๖๒	หิริ	๑๕๘
หวิ	๔๑๘,๑๑๑๔	หิพิต	๗๔๗
หเว	๑,๑๔๐	หิ	๑๒๐๒
หสน	๑๗๕	หีสน	๔๐๓
หสิต	๑๗๕	หีสา	๔๐๓
หสฺส	๑๐๒	หีสาสึล	๗๓๑
หิ	๑๒๐๒	หิ	๑,๑๔๙
หิส	๖๔๖	หีน	๖๙๙,๗๕๔
หา	๑๑๕๙,๑๒๐๑	หุตาหว	๓๓
หาฏก	๔๘๗	หุตาส	๓๔
หายน	๘๑	หุติ	๗๖๒
หาร	๒๘๕,๑๑๑๖	หุสา	๒๔๘
หารี	๖๙๓	เห	๑๑๓๙
หาว	๑๗๔	เหฏฐา	๑,๑๕๖
หาส	๘๗,๑๗๕	เหติ	๓๘๕
หิ	๑๑๕๐,๑๑๙๗, ๑๒๐๒	เหตุ	๙๑,๙๗๓
หิณฺจณิ	๑๒๐๒	เหม	๓๖๑,๔๘๗
หิณฑาล	๖๐๔	เหมนฺต	๗๘
หิม	๕๖,๑๐๗๔	เหมมาสน	๓๕๗
หิมรฺสี	๕๒	เหรณฺณิก	๓๔๓
หิมวณฺตุ	๖๐๖	เหสา	๑๑๙
หิมาจล	๖๐๖	เหฬา	๑๗๔
		โหมทพพ	๔๑๘

บรรณานุกรม

ต.นาคะประทีป. **อิถิธานปทีปิกา และ อิถิธานปทีปิกาสูจิ.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ. **พระคัมภีร์
อิถิธานปทีปิกา หรือ พจนานุกรม ภาษาบาลีแปลเป็นไทย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๕,
๒๕๔๑.

พระมหาสมปอง มุทิโต. **คัมภีร์อิถิธานวรรณนา.** กรุงเทพมหานคร :

บ.ประยูรวงศ์พรินตัง จก., ๒๕๔๗.

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล และ จำรูญ ธรรมดา ผู้แปล. **คัมภีร์
อิถิธานปทีปิกา.** กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูรสาส์นการพิมพ์,

๒๕๕๙.

มหาบาลีวิซชาลัย. **อิถิธานปทีปิกานิสสยะ,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[https://www.mahapali.com/main.php?url=download_
view&id=79&cat=D](https://www.mahapali.com/main.php?url=download_view&id=79&cat=D) [๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ท่านที่สนใจหนังสือและคำบรรยายของ ดร.สุกัรื ทุมทอง สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน www.ajsupee.com และสามารถติดต่อได้ ดังนี้

(๑) ขอรืบได้ฟรี ผ่านระบบขอรืบหนังสือออนไลน์ จากเว็บไซต์ ajsupee.com ขอรืบหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ ๘ แผ่น โดยการเลือกหนังสือ หรือ ซีดี ที่ต้องการ ผ่านระบบขอรืบหนังสือออนไลน์ ยืนยัน และ กรอกชื่อที่อยู่ผู้รับ ในระบบสามารถตรวจสอบสถานะการส่งได้

(๒) ขอรืบได้ฟรีทางไปรษณีย์ ขอรืบหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ ๘ แผ่น ส่งชื่อ ที่อยู่ของผู้รับ, ชื่อหนังสือ, mp3, DVD ที่ต้องการไปที่ suriyan2t@gmail.com หรือทาง Line ID : ajsupee.com ติดต่อสอบถามรายละเอียด คุณสุริยัน โทร. ๐๘๐-๕๕๓-๕๕๕๓

(๓) ติดต่อขอรืบที่ชมรมจริยธรรม ตึกประสาทวิทยาชััน ๒ โรงพยาบาลศรีธัญญา อ.เมือง จ.นนทบุรี โทร. ๐๒-๙๖๘-๙๙๕๕๔ ติดต่อคุณสุคนธ์

(๔) ติดต่อขอรายละเอียดได้จาก ชมรมกัลยาณธรรม <http://www.kanlayanatam.com>

ประวัติ

ดร.สุเกียรติ์ คุมทอง

วันเดือนปีเกิด

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕

บ้านหนองฮะ ต.หนองฮะ อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์

การศึกษา

- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เปรียญธรรม ๔ ประโยค หลักสูตรบาลีสนามหลวง
- ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่ชั้นนักศึกษา วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง

งานปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๘)

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
- ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาบาลีพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
- อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาบาลีพุทธศาสตร์ สาขาพระไตรปิฎกศึกษา และสาขาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
- ที่ปรึกษายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย พระบรมราชูปถัมภ์
- วิปัสสนาจารย์ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย พระบรมราชูปถัมภ์
- บรรยายธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
- สอนปฏิบัติธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
- เผยแผ่ธรรมทางเว็บไซต์ <http://www.ajsupee.com>
- เผยแผ่ธรรมทาง Youtube <https://www.youtube.com/user/ajsupee>
- เผยแผ่ธรรมทาง Facebook <https://www.facebook.com/Ajsupee>
- เผยแผ่ธรรมทาง TikTok https://www.tiktok.com/@supee_thumthong

ประวัติ

ลิงก์คำบรรยายและหนังสือคัมภีร์อิหร่านปที่ปีกา

YouTube

<https://youtube.com/playlist?list=PLaMOWXwMzW9rDmFuPp9cNcx9ADkWuE6kk&si=kCP922o76q-5vt7C>

คิวอาร์โค้ด YouTube

Website

<http://www.ajsupee.com/showbooks>

คิวอาร์โค้ด Website

รายชื่อผู้ร่วมบริจาค

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน
๑	คุณรัชนีวรรณ อุทัยศรี	๕๕,๐๐๐
๒	คุณช่อพิภพ โอสถานุเคราะห์	๑๐,๐๐๐
๓	คุณพรรณพิไล สุพรรณโรจน์	๕,๐๐๐
๔	คุณนันทลี จารุรัตน์	๒,๐๐๐
๕	คุณบุษกร สิงคาลวนิช	๒,๐๐๐
๖	คุณเพ็ญพรรณ วิสุทธี ณ อยู่ธยา	๑,๐๐๐
๗	คุณกรองแก้ว จิระกาล	๑,๐๐๐
๘	คุณสุจินตนา พุกกะเวส	๑,๐๐๐
๙	พล.ร.ต. จตุพร ทญ.โบว์ พุกกะเวส	๑,๐๐๐
๑๐	คุณเกษสิรินทร์ ธนนทพัฒน์	๑,๐๐๐
๑๑	คุณศรีแพร พลศิลป์	๑,๐๐๐
๑๒	คุณรัชนี เลสเตอร์	๑,๐๐๐
๑๓	คุณอัจฉริยา เกตุทัต	๑,๐๐๐
๑๔	คุณพรทิพย์ สุริยสัตย์	๑,๐๐๐
๑๕	คุณสุรีย์ อัดน์ญาณศิริรัตน์	๒,๐๐๐
๑๖	คุณवासุณี เตียวทรานนท์	๒,๐๐๐
๑๗	คุณหิตารีย์ สุรชาติธำรงรัตน์	๑,๐๐๐

ที่	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน
๑๘	คุณจันทร์จรี โชติติลล	๑,๐๐๐
๑๙	คุณพรทิพย์ ธนะโสภณ	๑,๐๐๐
๒๐	คุณวันทนา พันธุ์พาณิชย์	๒,๐๐๐
๒๑	พญ.สิริพร เนาวรัตน์ภาส	๑,๐๐๐
๒๒	คุณดวงใจ ตั้งสง่า	๑,๐๐๐
๒๓	คุณพรศรี หล้าไพบูลย์	๑,๐๐๐
๒๔	คุณปิยะนัต ปัสสาวะโท	๑,๐๐๐
๒๕	คุณดารา คาบาลโล่	๕๐๐
๒๖	คุณไตรรัตน์ คุณนพวรรณ วิริยศิริ	๑,๐๐๐
๒๗	คุณวิศาล เอกวานิช	๔๐,๐๐๐
๒๘	คุณสันติ เตชอักษรกุล	๑๐,๐๐๐
๒๙	คุณปริญญา คุณปราชญ์ ด.ญ.ชญาภา ศรีบุศกรณ	๑๐,๐๐๐
๓๐	สถานปฏิบัติธรรมภูพอเพียง	๑๐,๐๐๐
๓๑	ทุนอุดหนุนการวิจัย สกสว. ประจำปี ๒๕๖๗	๕๐,๐๐๐
ยอดรวม		๒๑๗,๕๐๐

คัมภีร์ อภิธานปิปปกา

เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมนามบัญญัติต่าง ๆ

เพื่อช่วยในการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก

และเข้าใจหลักธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เป็นพจนานุกรมบาลี ๑,๒๐๓ คำ จำนวนกว่า ๖,๐๐๐ ศัพท์

มีทั้งศัพท์ระบุถึงสิ่งเดียวกัน เช่น

พระพุทธเจ้า (๓๒ ศัพท์) พระพุทธโคดม (๗ ศัพท์)

นิพพาน (๔๖ ศัพท์) พระอินทร์ (๒๐ ศัพท์) เป็นต้น

และ ศัพท์มีอรรถหลายอย่าง เช่น ธมม (อรรถ ๑๔ อย่าง)

พรหมจรรย์ (อรรถ ๑๐ อย่าง) สมย (อรรถ ๙ อย่าง) เป็นต้น

ISBN 978-616-619-837-9

9

786166

198379